Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

2967

533

88
Ц-22

2011

20 03

2082
88
Ե-22

ՍԱՍԿԻ

ԵԶԱՓՐՈՍԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ

Ի ԳԱՂԴԻԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒԷ

ՅԱԽԵԼՄԱՄԲ ՈՏՆԱԻՈՐ ԻՄԱՍՏԻՅ

ԵԻ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ԽՐԱՏՈՒՑ

Ի Հ. ՄԽՆԱՍ Վ. ՔՅՇԿԵԱՆ

Ի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՈՒԽՏԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՁՌՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՎԻՆԵՑԻԿ

Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՑ ՂԱԶԱՐԱՑ

1860

8108-57
9
98301-042

ՎԱՐՔ

ԵՋՈՎԲՈՍԻ

ՇԱՐԱԳՐԵԱԼ ՀԵԼԼԵՆԵՐԷՆ

Ի ՄԱՔՍԻՄՈՍ ԲԼԱՆՈՒՏԷ (1)։

ԳԼ. Ա.

Մանկտանէ խաչասիրտ եղայր՝ ի հանդէս,
Եղբէր՝ ի լուրջ իւր դպրոց իւրէն ջիղէս.
Ու՛ր անբանի յուշէր ճառէն գիպնապէս,
Հրահանգել ըմմուդ չինաւորը պէտպէս։

Եաս պիտուն մարդիկ գեղեցիկ քննեալ մարդկային գործողութիւնները և ապրուստբուծանց պատճառները՝ չանացին աշխատեցան, որ էութի եկողները պէս պէս խրատներով կրթեն և բարեկարգեն։ Բայց Եղովբոս քան զամէնը գերազանցեց. որուն գործքին մէջ ամէնէն աւելի կը վայլէ

(1) Բլանուա Մաքսիմոս էր յոյն իրծնաւորը, որ հին բաներու փեղէաի ըլլալով էնչիսոֆաներուն պատասխանները ծողվէց ի գիրս ըրաւ։ յետոյ Եղով-

Խնամատարութիւնն ու բարոյական հանճարը. որ գրեթէ վերին զօրութիւնն շարժելով պարտաւորեալ սահմանել մարդկանց բարոյականութեան այսչափ գեղեցիկ և օգտակար կանոններ, որ շատ վեր են երևելի փիլիսոփաներուն տուած կանոններէն, որոնք որ մինչև ան տեղն աշխարհք էին եկեր: Իբր զի՝ Եղովբոս չկամեցաւ առաջ բերել բարակ տահմաններով պատճառներ, և երևելի պատմութիւններէ օրինակներ, որպէս զի կարենայ մարդուս միտքը համոզելով բռնադատել՝ որ առաքինութիւնը սիրէ ու մեղութիւնէ փախչի: Ուրիշ բանով չուզեց մարդկանց վարդապետել. բայց միայն առակով, որ կըսուի Ա-ասոպէ (1). որով իբր վախ մը կուտայ թէ թռչուններն և այլ կենդանիներն որ խելք ու միտք չունին, միայն բնական հասկացողութեամբ շարժելով շատ բաներ կը հեռու կեցան. իսկ մարդիկ որ ունին բանականութիւն, պէտք է ամբչնան երբոր չեն զգուշանար անանկ բաներէն, որ ա-

բոսին վարժն ալ հին գրեանց մէջէն և հինէրուն բերնէն լսելով շարադրեց, որ Փռանսըզներէն ընթերցանաց ըլլալով՝ ինձ ալ աշխարհաբառ դարձոնին: Կերևնայ ի՛նչ մէր մէջ ալ հին ապենը ընթերցանաց պիտի ըլլայ. վասն զի հին գրեանց մէջ Եզովբոսին բաները կը գտնուին:

(1) Ա-ասոպէ կըսուին անանկ առակները որ իրօք չեն եղած, այլ յօրինուած են. որպէս ի՛նչ կենդանին և անդուռնչ բանը կը խօսի: Անանկ առակները հին ժամանակը շատ կը գործածուէին ամեն ազգի մէջ, Հայոց՝ Յունաց՝ արաբացւոց՝ մանաւանդ Հրէից

պաեանելը և ուրիշ կենդանիները պատշաճ նալով ազատեցան մեծամեծ վտանգներէ իրենց ճարտարամիտ խորագիտութիւնը, և երբեմն շատ մեծ օգուտներ ալ շահեցան երբոր առիթը պատահեցաւ: Ոսոպի Եզովբոս իր վարքը նոր քաղաքավարութիւնե և իմաստասիրութիւնե պատկեր մը ձևացընելով դրաւ ամենուն առջին. և ատով փիլիսոփաներէն երևելի եղաւ, որ առաւել գործքով քան թէ խօսքով վարդապետեց:

Ծնաւ Եզովբոս Ամորիոն քաղաքը մեծին Փռիւգիոյ (1), եւ անաւ ծառայական վիճակի մէջ: Ասոր շատ յարմար կուգայ Պլատոն փիլիսոփային գեղեցիկ խօսքն որ կոչհաս ըսուած արամախոհութիւնը մէջը ճշմարտութիւնը կը խօսի, թէ || Բնութիւնն ու օրէնքը շատ անգամ իրարու հակառակ են || : Վասն

մէջ, ինչպես յայտնի է Աքիլլէին: Բայց գիտուն էրէտ պէտք կը բացինէն առաստելը. ա Բանական, որ մարդս բարւոք կը յայտնէ. ե ընդունայ բանն ընդունի պէս կը ցնծայնէ. ինչպես է հէ առաքը Եզովբոսին, ե անոր նմանները: Բ Բարկասկան, որ անբանները բարւոք բացատրելով իրապս կը հանէ. ինչպես է բ ե այլ առաքները Եզովբոսին: գ Խաղան. որ կը ցնծայնէ, ըն մարդը կը խօսի անբանին հէպ. ինչպես է ը առաքը, ևօ:

(1) Փռիւգիա է գաւառ Ասիոյ՝ գաղատիայեն ու հին Ասիոմպօլիին մէջ պէղը. որ շատ փաղփնեը ուներ պաքը. մէկն ալ է Ամորիոն քաղաքը, ուր ձնաւ Եզովբոս յամի աշխարհի 5400, էէր 600 պատրի առաջ Քրիստոսի ըսուածին. որ հին ապէնէն է վեր շատ երևելի եղաւ էրեն առաքներուը. ըն-

զի բնութիւնը տուաւ Եղովբոսին մեծութիւն ազատ հոգի մը, բայց մարդկային օրէնքը դրաւ զայն ծառայական վիճակի մէջ. սակայն այս օրէնքը չկրցաւ այլայլել անոր հոգւոյն ազատութիւնը, երբոր իր գերի վիճակը գինքը մէկ դիէն մէկալ դին նետելով կը չարչարէր. և զանազան վիշտ նեղութիւնները՝ ոչ երբէք կրցան զայն իր բնական կարգէն փոփոխել:

Բաւական չեղաւ Եղովբոսին գերի վիճակը, այլ և դէմքը խիստ դարշատեսիլ էր. անանկ որ աշխարհք չէ եկած այնպիսի տգեղ մարդ. վե՛ր զի գլուխն էր սրածայր երկայն, քիթը տափակ, վիզը հաստ ու կարճ, պըտկունքը թանձր, գոյնը սև, կապուտ. և սա պատճառաւ կըսուի Եղովբոս, այսինքն էթիոբա, որ կը նշանակէ Եթովպացի (1): Ակէ՛ն զատ վարը չափազանց դուրս էր, կռնակը

պէտ գերի ծնաւ, բայց ճար ըրաւ Ամիսոփ գնոյ բարոյական ֆիլիսոփայութիւնն սորվելոյս, որ շատ յարգելի ուսում էր. բայց պետաւ որ ան վիճակին մէջ այնոց բան լի կրնար սորվելու, ուխտաւ կենդանիներուն բերնեն խօսելով աս առակները գրել, որ գերի ատով կարենայ բարի վարք սորվելու. որ շատ մեծ յարգութիւն ունեցաւ նախ Յունաց մէջ, որ Սոկրատ ֆիլիսոփան ան ատենն ոտանաւոր դարձուց բոլոր առակները, և յետոյ ամեն ազգ ըստգմանելոց ախորժելի ընելուն համար:

(1) Եղովբոսին ծնողքը Եթովպիայեն, կամ Հապեշեն կողմերեն էկած ծախուած էին Փռիգիոյ մէջ. ուստի իրենց որուն որ գերին էին, Եղովբոս ալ նախ անոնն էր. յետոյ ծախուելոյս ուրիշներուն:

ծուռ սապատոն (խաչ) · այնչափ որ ա-
ստր տգեղութիւնը աւելի էր քան գԹերսիաե-
սին (1), որ ծիծաղելով կը նկարագրէ Հո-
մերոս: Ամէն բանէն աւելի մեծ պակասու-
թիւնն էր դժուարախօսութիւնը · որուն
խօսքն էր անհշան և ձայնն անորոշ (2):

Ահա այս ամէն պակասութիւններս յարմա-
րեցան Եղովբոսի ծառայական վիճակին, որ
այնպիսի արտառոց բաներու մէջ գտնուե-
լով ասանկ տգեղ և անյարմար մարմնոյն ինչ-
պէս կրցաւ իր ծառայական կեանքը վարել:
Թէպէտ ասանկ անշնորհք էր դրսի տեսքը և
մարմինն այլանդակ, բայց հոգին Եղովբոսի
ազնիւ էր, արամիտ եւ քաղաքավար · որ զա-
նազան գիւտերով և խելքով լեցուած՝ շու-
տով կը գտնէր ամէն բանին հնարքը, որչափ
խրթին և նուրբ բան ըլլար (3):

(1) Թերսիտէս յոյնը անանկ գարշապետիլ էր՝
հաղա, անշնորհք, որ պապհիներն առաջ էին ըրեր ·
ինչպէս Հոմերոս բանաստեղծն ալ ծաղր ընելո-
համար անոր հերպարանքը կը նկարագրէ: Ան փգեղ
և անապարձ մարդն օր մը գնաց հերթիւլէս փալին
փոխ, ան ալ մեյ մը յետ փոխ պէս՝ ընկա-
ռաւ, երբ 1200 փարի քով նաւականէն առաջ:

(2) Բլանոպ այսպէս փգեղ կը նկարագրէ · բայց
կան որ կըսեն Ին Եղովբոսին ինչպէս որ խեժը գե-
ղեցիկ էր, անանկ ալ մարդին, և խիստ յարմար
փաղցրախօսին երաժիշտ էր ամենեն վեր:

(3) Շատ առակներ խառնուեցան Եղովբոսին
առակներուն հետ, անանկ որ Եղովբոսեն առաջ և
յետոյ շինուած առակներուն շատը Եղովբոսին
գործին մէջ խառնեցին: Ան պատճառաւ որչափ

ԳԼՈՒԽ Բ.

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒԱՆԳԵԼԻՈՅ։

Եղեմտացին առջի տեղն որ վինջը գներ էր, տասնիկ կոչտ և անշնորհք տեսնելով զայն՝ միտքը դրաւ Թէ տանը ծառայութիւնը չտալուն կրնայ ընել, ուստի որոշ խրկեց որ հոն երթայ վարձելով աշխատի. քայց Եղեմտա հոն գացածին պէս սկսաւ տնտնիկ լաւ աշխատիլ պատմեց որ չի կրնար ըլլալ։ Օր մը տէրը պէտք ունեցաւ գնաց տեսնի գործքերը նայելու համար. մէկ պատրոհզպան մը տեսնելով ա՜նոր գալը՝ ընծայ բերաւ նրան տանն մը խոտաձիւնէ և պատուական Թռուչ, որ սկսաւ ա՜նոր հոտիլ, ու տուաւ պահելու իր մէկ ընտանի ծառայեն, որ կըսուէր Ագամօրտս (1), որպէս զի երբոր բաղնիքէն գայ՝ տայ ին բերէ։ Ան միջոցիս մէջ պէտք եղաւ որ բաղնի մը հանար Եղեմտա տունը մնաց։ Ագամօրտս ա՜ն բանն երբեք տեսի ընելով, գնաց

էջին մէջ որ Խարգմանած կայ, հետևեր է. որուն մէջ ասելի է, որուն մէջ պակաս։

(1) Ագամօրտս կը Խարգմանի բարեկամն պաշտպանեալ. որ կերևայ Թէ արտգաշարժ ազգայի մարդ ըլլալով ա՜ն անուամբ կը կոչուեր. և անով սերեալի եղած էր փերսէն որ հայաբնակեցաւ ա՜ն շրջարտուհիան ընելու Եղեմտային վրայ։

լը ընկերնեբուն մէկին ըսաց Թէ ևկո ա
Թզիրը մինք ուտինք. երբոր մը ուբին ու
զէ, Եղուկասին վրայ կը ձգինք Թէ ուշը
մոռնալու առնը կերուս ծածուկ: Ա բա
նիս վրայ մինք կրնանք շատ ատեր չինելու՝
որ Հշմարիտ երևնայ, անանկ որ Եղուկաս
չիկարենայ ա զատարուԹիւն զինքն արդա
րացընել. որովհետև անոր վիպասուԹիւնը չի
կրնար դէմ կենալ մեր մէկ խօսքին երբոր
լաւ հատատանինք, հապա ինչպէս պիտի կա
րենայ մեզի սուտ յայտնել. մանաւանդ մեզի
պատմուԹան ատեն մէկ պատճառ մը ցուց
մունք մը չունի:

Ասանկ խորհուրդ ընելէն ետև՝ ա ըրած
միաբանուԹիւնէ չար խորհուրդը կատարելին,
և ամէն մէկ Թուզն ուտելու առնը բարձր
Հայնով կը ծիծաղէին ըսելով. || Վայ քեզ
ոզորմելի Եղուկաս ||:

Եւս ատեր բաղնիքէն և ուզեց որ Թուզը
բերին. երբոր ըսեց Թէ Եղուկասը կերաւ,
անանկ բարկացաւ, որ մէկէն հրամեց պի
տոցը հաներ. որ տեսածին ալս կանչեց.
այ Թշուառական, ինչպես յանդգնեցար մատը
սեղանատունն ու կերար Թզերն որ ինձի
համար պահուած էր:

Եղուկաս լսելով ա յանդիմանուԹիւնը՝ լաւ
հասկըցաւ բանը. բայց գժուարուԹիւն հան
էր որ չէր կրնար իսկ արտաբերել ու պա
տասխան տալ: Ա պատճառաւ շուտով
յայտնեցաւ սուտ վկանէրուն խօսքերը. և
տեսաւ Թէ չարաչար ծեծ պիտի ուտէ, ըն
կաւ տիրոջ ոտքը, ձեռ ապաչանքով խնդրեց
որ չինչ մը տան ոյ երին: Ոտաւ վազեց

կերակուր եփելու տալն ու քիչ մը տաք ջուր բերաւ հան խմեց. յետոյ մնաց խօթեց բերանին մէջ սիրտը եւ բերաւ: Նայիս բերնէն պարզ ջուր եկաւ, մի ղև բոլոր օրը բան չէր կերած: Եաքը ապաչեց տիրոջն որ հրամայէ ամբաստանող Թշնամիներուն, որ անոնք ալ անանկ ընեն. որպէս զի յայտնի լլայ Թէ ով է կերեր զանոնք, և ուրիշն խօսքով չնեղաբուի:

Իսկ տէրը զարմանալով անոր սրամիտ ուշիմութիւնը վրայ, պատուիրեց որ տուտ վկաներն ալ խմեն ան ջրէն որուն առջին: Անոնք ալ խմեցին, բայց վոհանակ որկորը (պօղպոզը) տանելու մնաց, պէտ 'ի ընտերքը տարին, որ չխփանեն: Սակայն հազիւ Թէ խմելը լմընցուցին, ներսերնին աւրուելով գանկ մը եկաւ բերնոց, և ահա բոլոր կերած Թզերը դուրս եկան. որոնց յանցանքն և անօրէնն զբոլոր պարտուելը յայտնի եղաւ ամենուն: Իսկ տէրը հրամայեց մեկալ ծառաներուն, որ զանոնք մերկացընեն, և լաւ մը ծեծեն: Որոնք ան տանելը բերնոց վրայ փորձելով լաւ հասկցան աս առակին ճշմարտութիւնն որ կըսէ. || Ով որ նենգութիւն չարութիւն կը պատրաստէ ընկերին, բոլոր իր գլխուն կը բերէ ուրիշին համար ուզած չարիքը || (1):

(1) Եղբ֊ոն աս առջի փերը կերևայ ըէ փոխ֊գիա գիներ էր Եղբ֊ոը Ամէնոքէն պատանէնքէպա. իսկ Ամէնոք երևալը՝ ծնողքին փերոջ հրամանովը պիտի ըլլայ, որ ջեռնէլքէն եպա առը ծախուած կերևայ. իսկ աս մարդն երբա ջեծապուան էր, բայց անխոպ ըլլալով Եղբ֊ոին յորգը էնչպէր:

Գլ. Գ.

Հերասթրատեան Եղեռնը։

Միւս օրը առտը քալաք գարձաւ, և Եզով
բոս երկիր փորելով կաշխատեր ինչպէս որ
պատուիրած էր իրեն։ Եվաս որ Աբսեմի-
սին (1) քուրմերն ուրիշ մարդկանց հետ
դիպուածով Ճամբային մոլորեցան և ժուռ
գալով եկան Եզովբոսին հանդիպեցան,
երդուսով ապաչեցին թէ վանատուր Դիո-
սին (2) համար ըլլայ՝ քալաքին Ճամբան ի-
րենց ցցընէ։ Ան ալ ժուռ մը զանոնք նաւե-
ցուց ծառին տակը շուք տեղ մը, և իրենց
քիչ մը ուտելու բան հանեց լաւ մը մեծարե-
լեաց պատուելով զանոնք առաջնորդու-

(1) Աբսեմիս լեռնահին մը կը Անտիվան կը-
ոտէը, որ Հայոց ազգին գլխաւոր հատոփն էր. Ո-
հէհատ վարդապատն երբեմ էին անուանը։ Կա-
պադովկիները կըսէին որ աս լեռնահին Դիոսին ազ-
գին էր և Ապոզոնին փոյրը. որ Բոլոր Ասիոյին
պաշտպանը երբեմ էին. անոր համար ասոր փոր-
ձէրն ալ (Հէյմսերը) ասանկ պապուէցան Եղեռ-
ոէն։ Տես որ ձ'էմարտանին 631 համարը։

(2) Դիոս կամ Արամազդ՝ կոռնոս ծէր լեռնին
որդին ըլլալով. Բոլոր լեռնէրուն հայրը կը կո-
չոէր և ամէնուն գլուխը. որ հին հռապագներըմ
անանկ ձէ կը դնէին, որ անոր անուանը բնչ կո-

Թէ ըրաւ մինչև հիսուկ Համբան հանեց : Իսկ Համբարդնեբն ուրախանալով Եզովբոսին մեծարանացը վայ, և անոր երախտիքը ճանչնալով չերմեռանդ սրտով Թևեբնին վերցուցին երկինք ու աղօթք ըրին պաղատանքով իրենց բարերար Եզովբոսին համար : Եզովբոս դարձաւ իր տեղը, բայց Համբոն աշխատանքէն և տաքէն յոգնած ըլլալով պառկեցաւ քնացաւ : Բայց քունին մէջ երազ մը տեսաւ Թէ Բաղդը (1) մօտեցաւ իրեն, ու լեզուն բացաւ և իրեն տուաւ զօրութիւն խօսելու, և առակներ չինելու : Ո՛հ ըսաւ արթննալով, ինչ անուշ քնացեր եմ, և ինչ բարի երազ տեսայ. ահա ինչպէս զարմանալի գիւրութիւբ կը խօսիմ. ահա առանց դժուարութեբ կրնամ ամէն բանին անունները բերբ ու արձանագրուբին պայ. բայց ատոբնի համար մի ուրախանար, ասոբնի համար մի պարծենար, ասոբնի համար մի յուսար, ասոբնի համար մի վստահիր, ասոբնի համար մի ապաւինիր, ասոբնի համար մի յենուր, ասոբնի համար մի ապաստանիր, ասոբնի համար մի յոյս դնէր, ասոբնի համար մի հաւատար, ասոբնի համար մի հաւանիր, ասոբնի համար մի համոզուիր, ասոբնի համար մի համարձակիր, աս

խարէն, որ մոլորած օտարականներուն ըրեր։ Ուրեմն երբոր մէկը բարեբարութիւն կընէ, պիտի յուսայ թէ հարկաւ իրեն ալ բարի կըլլայ։ Եղովբոս տեսնելով թէ ատ մեծ բարիքն իրեն հանդիպեցաւ՝ ուրախութիւն լեցուած սկսաւ ալ աւելի հոգ տանելով աշխատիլ տնտնկ սրտանց որ չէ եղած։

ԳԼ. Դ.

Վաճառուն Եղովբոսի։

Չէնաս տնտնալ մէկը վերսկացու էր գնելն տանը, ուր կաշխատեր Եղովբոս։ Ատ մարդն էլաւ սրտը գնաց որ տեսնէ թէ ծառաները հաւատարիմ կաշխատի՞ն ինչ որ իրենց հրամայած է։ Տեսաւ որ աշխատողներուն մէկը անհոգութիւն իր գործքը թողուցեր էր աշխատեր, մէկէն վրան վազեց սկսաւ ատտիկ ծեծել խեղճը։ Ատ անպիտութիւնը չդիմացաւ Եղովբոս. սիրտը ցաւելով մօտեցաւ ըսաւ, ինչո՞ւ համար ատանկ չարաչար կը զարնես խեղճ մարդուն, որ քեզի պէտութիւն մը չէ ըրած. դուն ան մարդը չէս որ ամէն օր բոլոր տանը մարդկանց նեղութիւն և չարչարանք կուտաս առանց պատճառի. իրաւ որ ըրածներդ կըսեմ մեր սիրտը։ Չէնաս լսելով Եղովբոսին զուրցած խօսքերը շատ զարմացաւ անոր համարձակութիւնը վրայ. ուստի մէկէնմէկ ինքնիրեն

մոմլուսալով կըսէր Թէ ահա Եղովբոս խօսիլ սկսաւ, սակէ եւս իմ բանս խնամ պէշ է. մանաւանդ երբոր տէրս հասկընայ իմ ըրած նեղս: Ուրեմն պէտք է որ ես Եղովբոսէն առաջ խօսիմ, և ամբաստանութեն ընեմ անոր վրայ. վը զի տէրս իմ գործքերս խնայացածին պէս զիս կը վարձատրէ պարտօնէս:

Սակայն մոտածելէն ետև Հարկայ եղաւ քալլաք դնաց տէրը գտաւ. և մօտենալով քովը խոռված երեսով մը բարևեց: Տէրն երեսը նայելով հարցուց՝ Թէ ինչ պատճառէ եկած է քեզի աս խռովութեն որ կերպարանքէդ կերևնայ: Պատասխանեց Զենաս Թէ զի տունդ մեկ արուաքոյ կարգի հրէշ մը եղաւ: Ինչ է ըսաւ տէրը, ծառերուս մեկը առեր դուրս պոռըղ տուաւ, Թէ չիերս ցուցանէ ծնան: Ըհ ըսայ Զենաս, հապա Եղովբոս որ միշտ համր էր չէր կրնար խօսիլ, հիմա խիստ լաւ կը խօսի: Զայնդ վար քաշէ ըսաւ տէրը. հրէշն տեղ ես դրեր աս պատուածը:

Կրկնեց Զենաս. տէր իմ ձշմարիտ կըսեմ, որ ես լռութեամբ անցայ, և չեմ պատմեր Եղովբոսին ինծի տուած նախատինքները. բայց տէրուհեդ և ազնուտուն դէմ ըրած հայհոյանքներուն և յանդգնական խօսքերուն չեմ դիմանար. ահա կը պատմեմ: Ան խօսքերս որ լսեց տէրը անանկ բարկացաւ Եղովբոսին վրայ, որ մեկէն ըսաւ Թէ ահա անիծուածականը. քեզի յանձնեցի, ինչ որ կուզես ըրէ անոր. կուզես ծախէ, կուզես մեկինտուր, ինչպէս սիրտդ կուզէ անանկ ըրէ. վը զի ես քու կամացդ կը յանձնեմ զայն:

Ջենաս երբոր բացատրձակ տէր եղաւ Եզովբոս
բանին հասկըցուց անոր, թէ իր ազատու-
թիւը բոլորովին անկէ կը կախուի: Եզովբոս
ալ պատասխան տուաւ, թէ ինչ որ ձեռ-
քէդ կուգայ ըրէ ինձի. և ա՛ր բանն որ հա-
ճոյ է քեզի, իմ անձիս հրամէ: Ա՛ս խո-
սակցութենս վրայ յանկարծ վաճառական մը
եկաւ հոն անասուն գնելու համար. հար-
ցուց Ջենասին թէ ունի՞ս ծախու անա-
սուն: Ան ալ չէ ըսաւ. բայց մէկ գերի մը
ունիմ ծախու, որ հոս մօտ է, ուզես կրնաս
գնել: Ձայն ըսելով կանչեց Եզովբոսը աւ-
ջին: Իսկ վաճառականը երբոր տեսաւ անոր
կերպարանքն՝ սկսաւ ծիծաղիլ. Ուստի գը-
տեր ես ըսաւ աս ցուցանքը, որ պառաւկի
նման է: Մարդ է, թէ ծառի կոճ. թէ որ
ձայն ալ չունենար՝ պիտի կարծէի թէ տիկ է
հոլով լեցուն. ինչո՞ւ համբայէս արդեօք,
սանկ մէկ այլանդակ մը ինծի ցցընելո՞ւ
համար: Ա՛յսպէս խօսելով սկսաւ երթալ.
իսկ Եզովբոս եանէն վազեց, կաղալէր որ
քիչ մը կեննայ. վաճառականը բարկանալով
կըսէր, գնա կորիր գարշելի: Պատասխա-
նեց Եզովբոս թէ հապա ինչո՞ւ համար աս
գեղս եկար: Եկայ որ ըսաց վաճառականը՝
լաւ բան մը գնեմ. բայց ինծի հարկաւոր չէ
սանկ տգեղ, անպիտան մարդը, ինչպէս որ
դուն ես: Ձի՛ս գնէ ըսաց Եզովբոս. եթէ
ինծի կաւասա, քեզի նեղուի մը չեմ բերեր,
և անանկ լաւ ծառայութիւն մը կընեմ, որ
մոքէդ ալ չէ անցած: Հարցուց վաճառա-
կանը թէ ինչ օգուտ կրնամ յուսալ քեզ-
մէ, որովհետև սանկ կերպարանքի մէջ ես,

ամենուն առեղն և գարշելի կըլլաս : Պատասխանեց Եզովբոս թէ չունիս տանդ մէջ անհանդարտ կանչուըռտող լալկան տղաք, զոր անոնց վրայ դիր, որոնք զիս տեսնելով երբ մէկ զարմուրելի բանէ մը կը վախնան : Ինոտաց առ խօսքիս վրայ վաճառականը. եւ դարձաւ Զէնոսին հարցուց թէ ինչ տամ որ ինծի առաքինութիւն սորվեցնին : Ան ալ ըսաց երթէք դրամ (1) : Վաճառականը հասկցաւ ըսել կը ուզեր թէ ոչինչ առնուլ, ոչինչ գնեցի : Ուստի երկուքը միասեղ սկսան գնալ, և երբոր հասան վաճառականին տունը, երկու տղաք կային հոն, որ դեռ կաթ կուտէին, տեսածնուն պէս սկսան պոռալ : Տես ըսաւ տիրոջը ինչպէս խռտմունքս կատարուեցաւ, հիմակուց վախցան տղաքը : Վաճառականը խնամալով պատուիրեց որ մէկալ ծառաները բարևէ. որոնք տեսնելով զայն կը զարմանային իրարու ըսելով, երանի որ աս մէկ մեծ դժբաղդութիւն մը կը նշանակէ մեր տիրոջն որ սանկ անշնորհք մարդ գնեց. երևութը կը ցցընէ թէ տանը մէկ դէշ ձախորդութիւն մը պիտի բերէ (2) :

(1) Գաղղիացին կըսէ (օպօլ). Իսկ յոյնը (օվօլօս). որ կը նշանակէ՝ գրամ, դանկ, նափտա-կէպ. որ հին յոյներըը կը գործածէին աս սպաիը. Բայց յայտնի չէ ըէ թանկ գահկեան կարծեր մէկ օպօլը, ըէպէս կերևնայ ըէ ցած էր գինը :

(2) Որովհետև հնդեանոսներն ամեն բան խախտերնէ-մէ կը մեկնէին, ինչպէս բնական բաներն ալ ան տպտով կառնէին. զոր օրինակ ալէքն խաղալը, աստղագիտին գիմացնին ելած մարդը, լաց. որ ինչպէս

8108-57

3529

ԳԼ. Ե.

ՃարպարՄարդուԹեան Եղելութիւն:

Վանի մը օրէն եաւ վաճառականը կա-
մեցաւ Ասիա երթալ. ուստի ծառաներուն
պատուիրեց որ բեռները կապեն պատրաստ
ըլլան որ մեկալ օրը ճամբայ ելլէն: Անոնք
ալ ամէն բան կարգաւորեցին մինչպէս որ տե-
րը պատուիրեր էր, և բաժնեցին իրենց մէջ
բեռները մինչ որ ամէն մարդ պիտի տանէր:
Եղովբոս կաղաչէր որ իրեն թեթև բեռ տան.
որովհետև ամէնէն եաքը նոր եկած ըլլալով
տանկ բաներու սորված չէր: Անոնք ալ
ղինքը պարտաւորեցին որ բան մը չառնէ,
և աշխատանք չընդունի: Պատասխանեց անոնց
Թէ արդարութիւն չէ առանց աշխատանքի
ճնալ, ամէն մարդ պէտք է իրեն բեռը տա-
նել: Ընկերներն ալ իրեն կամացը ձգեցին,
մինչ բեռ որ ուզէ, զայն Թող տանի իրեն
յարմար: Եղովբոս ապին անդին նայելով
կը դիտէր բեռները, ամաններն և տոպրակ-
ները. ազաչէց որ հացին տոպրակն իրեն կըռ-
նակը տան, որ երկու հոգւոյ բեռ էր. ուս-
տի սկսան ամէնքը խնամալ վրան ըսելով,

հինա ձեռքերը կը պահէն: Ահա Եղովբոսին հետ-
պարանքին նայելով աղէկ էիսպիտին, կարծելով
Թանը յախորդուն պիտի բերէ:

Թէ աս խեղճ պէրլին պէս անխելք մարդ
կայ արդեօք աշխարհքիս մէջ. որ իր յիմա-
րութիւնը ահա ամենուն յայտնի ըրաւ. վասն
զի խնդրեց Թեթև բեռն ու ընտրեց առաւ
խիստ ծանր բեռը: Սակայն պէտք եղաւ ա-
նոր կամքը կատարել. ուստի բեռցուցին
վրան բեռը, որ ան ծանրութեան տակին
աշխատելով ատկին անդին կը գլորէր: Իսկ
վաճառականն այնչափ բեռն անոր կռնակը
տեսնելով կը զարմանար Թէ աս ինչ ջան-
քով կաշխատի Եզովբոս. իրաւ որ, կըսէր,
ահա իր գինը հանեց, զի ձիու մը բեռ մի-
նակ կը տանի:

Երբոր հասան պանդոկ (խօնախ) մը, պէտք
եղաւ բան ուտել. Եզովբոսին հրաման եղաւ
որ ամէն ծառաներուն հաց բաժնէ. ան ալ
որ բաժնեց՝ առանին կէսը հատաւ կերակ-
րին տոքը, և բեռին կէսը Թեթևցաւ անանկ
որ շատ դիւրութիւ կերթար ճամբան: Իրի-
կունն ալ նորէն բաժնեց ծառաներուն հաց.
ուստի մնալ օրը Եզովբոսին ամանը պար-
պեցաւ, որ կռնակը զարկած առանց աշխա-
տանքի կերթար ամենէն առաջ. որոնք չէի-
սէին ինչ ըսեն, մինչև կը տարակուսէին, Թէ
իրենցմէ առաջ գացողը Եզովբոն էր Թէ
ուրիշ մարդ. բայց երբ գիտցան Թէ ան է՝
շատ կը զարմանային իրեն ճարտարմտու-
թիւը վրայ, որ անանկ տգեղ՝ անշնորհք մարդ ըլ-
լալով ծաղր էր եղեր իրենց, ու այնպիսի
խելք բանեցուց հացին ամանն առնելով. զի
լաւ գիտէր Թէ ան բեռը շատ չկրնար մնայ
իրեն վրան: Իսկ ընկերներն ուրիշ բեռ տա-
նելով չկրցան յոյս մը ունենալ, որ բեռէն

Թեթևնան ձամբորդութեան մէջ, որովհետև ծախուելու բաներ էին՝ չէին կրնար պահել ուտելու բանի պէս :

ԳԼ. Զ.

Երէց վաճառականի Եզովբոսի :

Վաճառականին Ախաս հասաւ, և հոն իր գերիներուն շատը ծախեց աղէկ գնով. միայն երեք հոգի մնացին քովը. մէկը նօտար (եպիսքոպոս), մէկը երգիչ (հանէնոպէ), մէկալն ալ Եզովբոս : Վաճառականին մէկ բարեկամն էրեն խորհուրդ կուտայ Թէ սա երեք գերին ծանր գնով ծախելու համար Սամոս կղզին (1) երթայ հոն ծախէ : Երբոր հասաւ հոն, աղէկ լաթեր հագցուց նօտարին ու երդիչին, վաճառականոցը (ֆոլտը) հանեց որ ծախէ : Բայց Եզովբոսին յարմար բան մը չէ գտաւ հագցընելու, որ քիչ մը զարդարուած. որովհետև անանկ անճոռնի էր մարմինն որ միայն մէկ քուրձ մազէ հագուստ մը կրցաւ

(1) Սամոս կղզի ըսպ պճ. (*տուսամ ատասը*) է Եփեսոսին դիմացը Միփիլէնէն անդին, որ հին ապեռը չէն ըլլալով վաճառականութեան պէտք էր՝ բնակիչն անոնանի էին. որ հաւէ ատեն չինէլը ասոնց գլխէն պէնիոս. ասոր կղզիէն էր Պիւթագորաս փիլիսոփան :

հագցընել, և անանկ այլակերպ դրաւ ընկերներուն մէջ. որոնք որ կը տեսանէին՝ զարմանալով կըսէին Թէ աս հրեշտ ուրկէ բան նի էլ գար, հապա մեկալնիք ալ կաւրէ: Եղովբոս Թէպէտ միշտ սանկ ծաղր կըլլար անարգուելով ամէն տեսնողներէն, սակայն ամենևին չէր այլայլեր, և ամենուն ուշ դնելով միակերպ կընայէր: Քանթոս (1) փիլիսոփան ան տեղը Սամոս կղզին կը բնակէր. օր մը եկաւ վաճառանոցը գնաց, երբոր տեսաւ Թէ ան երկու ծառաները լաւ հագուած էին, և Եզովբոս անոնց մէջ անանկ անշնորհք հագուստով շատ զարմացաւ վաճառականին հնարքին վրայ Թէ ան այլակերպ մարդը դրեր է մեկալնց մէջն որ առնու անշնորհք երևնալովը մեկալնիք աւելի գեղեցիկ երևնան:

Ասոնէ աս փիլիսոփան մօտենալովն անոնց՝ հարցուց երկնչին Թէ ինչ տեղէ եա: Ան ալ պատասխան տուաւ Թէ կապադովկացի (2) եմ: Հարցուց Թէ ինչ գիտուս ընել: Ան ալ

(1) Այս փիլիսոփան Ընպէտ շատ երեւելի չէր, բայց ան կղզիին մէջ մեծ անուն ունէր. վասն զի փաղաքին դպրապանը գլուխն էր, ու շատ աշակերտներ ունէր և շատ մեծարուի. հինգ տարուան աշխին յարգելի էր:

(2) Կապադովկիա կըսուի (*զայսէրլի*). որուն բնակիչները գոմեր կը կոլուէին: Կերևնայ Ընէ աս գերին արևելեան կողմերէն էկած կապադովկիա երկար հասլով բան ատրվեր է, կամ ծնողքը հոն էկած ծախուած են, և երբնց պատճին ալ գերի ըլլալով վաճառականը գներ է:

ըսաւ, ամէն բան գիտեմ: Ա պատասխանին վրայ Թանտաց Եղովբոս ակռաները բանալով: Քանթոսին աշակերտներն իրեն հետ ըլլալով Եղովբոսին երեան որ տեսան անանկ ակռաները բաց, կարծեցին Թէ մէկ ցուցանք մըն է. ոմանցմէ մէկը կըսէր Թէ անտարակոյս աս մէկ կատղած կենդանի մը պիտի ըլլայ, որ ակռաները բացաւ: Մէկ կալն ալ կըսէր Թէ արդեօք ինչ բանի համար ծնծաղեցաւ: Մէկ ուրիշն ալ կըսէր Թէ տոկալով խոժռուեցաւ ու դէմքը ծռուեց, չէ Թէ ծնծաղեցաւ: Ուսոն ամէնքն ալ ուզեցին հասկընալ անոր ծնծաղին պատճառը, մինչև մէկը մօտեցաւ Եղովբոսին հարցուց, Թէ ինչո՞ւ համար անանկ խնոացիր: Ան ալ ըսաց. գնա քովէս ծուռու ոչխար: Ա պատասխանս անանկ ամբոցուց զայն, որ տաքնալով մէկէն փախաւ:

Իսկ Քանթոս հարցուց վաճառականին, Թէ երգիչէն գինը որչափ է: Ան ալ ըսաց հազար դահեկան: Քանթոս տեսաւ որ չափազանց է գինը, գնաց մէկալ գերին հարցուց. որ քաղաքէն էս: Պատասխանեց Թէ լիւգացի (1) եմ: Ի՞նչ բան գիտես հարցուց: Ան ալ ըսաւ, ամէն բան գիտեմ: Եղովբոս լսելով, նորէն սկսաւ խնոալ: Ա փիլիսոփային մէկ աշակերտը չկրցաւ Թէ ինչ պատճառաւ կը խնոայ, ուզեց հարցընել. բայց իր ընկերներէն մէկը զինքն արգիլեց ըսելով Թէ որ դուն ալ կուզես ծուռու նո-

(1) Լիւգացի հին ապենը ազգ էին Ափրիկէի գաւառին մէջ, որմանցմէ գերի էկած է նօպարը:

խաղ կոչուիլ նէ հարցուր: Ան առնել Քանանթոս մօտեցաւ վաճառականին հարցուց թէ քանի է նօտարին գինը: Պատասխան ըսաւ թէ երեք հազար դահեկան:

Ա՛ս չափազանց գինը Քանանթոսին սիրտը նեղացուց, ուստի սկսաւ եռ դառնալ: Բայց աշակերտները հարցուցին թէ չհաճեցա՞ր գերնեերուն. հաճեցայ ըսաց, իմ ուզածս էն. սակայն օրէնք դրած է, որ մէկ գերիի համար այնչափ առակ չխորուի: Եթէ այդպէս է ըսին, օրէնքի դէմ չըլլար՝ թէ որ ըսպեղ գերին գնես, որ անոնց չափ քեզի ծառայութիւն կրնայ ընել. և մենք կը վճարենք անոր գինը ինչ որ կարժէ: Պատասխանեց Քանանթոս, թէ խելքի դէմ բան է, որ դուք գնէք՝ ես ծառայի տէր ըլլամ: Ո՞ւր թողունք որ իմ ընկերս աւելի զարդարանք և մաքրութիւն կը սիրէ, նայինք կուզէ առանկ ալոտոտ և այլանդակ ծառայ: Անոնք ալ ըսին թէ առաջարը չի կրնար խափանել որ չկրնես ան գերին, որովհետև առակ մը կայ կըսէ որ՝ սէրը չէ հնազանդիլ ինկան խօսքին, և անոնց շատ մտիկ ընել:

Քանանթոս ըսաւ թէ քանի որ չենք գնած՝ երթանք նայինք բան մը գիտէ, չըլլայ թէ ծուլը նեռենք առած առակնիս: Ուստի մօտեցաւ Եղուկեոսին ըսաց. ուրախ կեցիր: Ինչու համար՝ հարցուց Եղուկեոս. միթէ ես սրտմտած եմ: Քեզի կը բարեւեմ ըսաւ Քանանթոս. ան ալ ըսաց և ես քեզ կը բարեւեմ: Ամենքը զարմացան աս շնորհքով պատասխանիս վրայ: Հարցուց Քանանթոս, թէ դուն ուստի ես: Ես ըսաց՝ ան եմ: Ան չէ հար-

յուցած ըսաց · ես կուզեմ իմանալ թէ ո՛ր քաղաքէն ես , և ո՛ւր սեղէն : Ես մօրմէս ե՛ղեր եմ, ըսաց Եզովբոս :

Ան չեմ ուզեր գիտնալ ըսաց , հապա ո՛ւր սեղ ծնած ես : Պատասխանեց Եզովբոս , թէ իմ մայրս չէ պատմած ինծի , թէ ու՛ր ծնած եմ , տանը վրէրը , թէ բակը (1) :

Ի՞նչ բան գիտես՝ հարցուց Քսանթոս : Ան ալ ըսաց՝ բան մը չեմ գիտեր : Ի՞նչ ըսել կուզես՝ հարցուց : Պատասխան տուաւ Եզովբոս · որովհետև աս գերիներն ըսին թէ ամէն բան գիտենք , ինծի բան մը չմնաց գիտնալու : Ա՛ս խօսքերուս վրայ խիստ շատ զարմացան փիլիսոփային աշակերտները : Իրաւ որ , կըսէին զարմանալով , աս մարդը յայտնի ըրաւ երեն խելքն ու միտքը աս խօսքերուվ · ո՛վ կրնայ պարծենալ թէ ամէն բան գիտեմ · ահա աս է եղեր պատճառն որ կը ինամար և ծալը կընէր ասոնց տուած պատասխանը :

Ետքէն հարցուց Քսանթոս , կուզես որ քեզ գնեմ · ան ալ ըսաց թէ աս խօսքդ աւելնալին ինծի հարցընելու բան չէ · կուզես գնէ , կուզես մի գներ · քու միտքդ ինչ որ կը վկայէ , ան ըրէ · պէտքը չէ որ մարդս բանի մը համար բան ընէ · աս գործքս բոլորովին քու կամքէդ կը կախուի : Թէ որ կուզես զիս գնել , բայց քսակդ ու ստակ

(1) Հին ապէնի իմաստասիրեր ալ սովորութիւն եր այսպիսի հարցմունք պատասխան ընել : Եզովբոս ալ անոնց սովորութիւնը նայելով աս ձը բռնեց · ինչպէս վարմայոց իմաստասիրերը :

համբէ. և ևթէ չես ուզեր գնել, հանգիստ կեցիր, ալ մի խնամար վրաս: Աշկերտներն իրարու կըսէին թէ Հլմարիա որ մեր վարպետն յաղթեց: Թէ քեզ գնեմ, ըսաց Քանանեան, սիտի չանաս փախչելու: Եղովբոս ծիծաղելով ըսաց. ևթէ ուզենամ փախչել, քեզի չեմ հարցներ, ինչպէս որ քեզ ալ պէտք չէ ինծի հարցնել: Լաւ կը խօսիս ըսաց Քանանեան. բայց խիստ այլանդակ ես: Պատասխանեց Եղովբոս թէ փիլիսոփային կը վայլէ որ մարդուս խելքին ու հոգւոյն նայի, չէ թէ դէմքին:

Ան առեն Քանանեան գնաց վաճառականին հարցուց, թէ աս գիրքին գինն ինչ է: Ան ալ ըսաց թէ եկեր ես որ իմ գիրքներս վաճառես. լաւ և գեղեցիկ գիրքներս չուզեցիր գնելու, հիմա եկեր ապել մարդուն աչքը կ'ելլես. կուզես մեկալ երկուսին մեկը գնէ, աս ալ անոնց վրայ աւա առանց ապրկի: Ձէ, ըսաց Քանանեան, ես պիտի աս գնեմ: Ուրեմն տուր, ըսաց, վաճառն գահեկան: Քանանեանին աշկերտները շուտով համ ըրին առակը, և գնեցին Եղովբոս: Մաքսաւորները (դիղպապաններըը) եկան քննելու, թէ ո՞վ է ծախողը, և ո՞վ է գնողը. բայց երբոր հասկըցան թէ ոչինչ գնով է ծախուածը, ամչցան: Իսկ Եղովբոս ոտքի վրայ ելաւ կանչեց թէ ահա ես եմ ծախուողը, ահա վիս ծախողը և գնողը. թէ որ ասոնք ձայն չհանեն, ես ազատ կը ձգամ: Մաքսաւորները ծիծաղելով մեքս չառած ելան գացին:

Գ.Լ. Է.

Եղբօր երթայ՝ է գոռալ:

Երբոր Քանթեռս տուն դարձաւ, պատուիրեց Եզովբոսին որ դռանը քով սպասէ, որովհետեւ գիտեր որ կնիկը բանի մը չէր հասներ, ան այլանդակն որ տեսնէ՝ չըլլայ թէ բարկանայ. ուզեց նախ անուշ քաղաքավար խօսքերով սիրտը շահել, ու յետոյ ներս բերել հոշտ Եզովբոսը: Քանթեռս ներս մտաւ, մօտեցաւ կնկանն ըսաց, թէ Տիրուհի, ասկէց ետև ալ երեսս չես զարներ ալախինիներուդ աշխատանքը. ահա քեզի ծառայ մը պնեցի, որ իմ առջիս անանկ աղուոր ընտրհքով է, որ այնպիսի սիրուն մարդ չես տեսած. ահա դռանը քով կեցեր է: Երբոր սանիկ կը խօսէր՝ ալախիններըը վազեցին որ տեսնեն, և կը մտմըտային, թէ որերնուն հետ պիտի բարեկամ ըլլայ: Իսկ Տիրուհին հրամեց որ ներս գայ նոր գերին: Ալախիններուն մէկը վազեց կանչելու համար, երբոր տեսաւ, գոնէ ես ըսաւ Եզովբոս ծառան. թէ որ դուն ես՝ ներս մի մտներ, վըզդ քեզ տեսածնուն պէս՝ ամէնքը պիտի փախչին: Մէկ ուրիշն ալ դուրս ելաւ ծաղը ընելով կըսէր թէ դէմքդ փոխէ անանկ ներս մտնէր:

Եզովբոս ներս մտաւ գնաց Տիրուհիին

առջին, որ սեսած ին պէս՝ աչքը դարձուց էրկանն ըսաց, ոնր սեղէն վինտըռեցիր գոար աս ցուցանէքս. վերցուր առջևէս վերցուր: Կալաչէր Քանթոս թէ մի խռովիր, մի անարգեր նոր գերիս: Ես ինչպէս կրնամ համբերել կըսէր կինը. ահա սասվ հասկըցայ որ դուն զիս քամահրել կուզես, ու կասես. կերևնայ թէ ուրիշ մը կուզես բերել, անոր համար աս գերին բերիր, որ ես իմմէ երթամ անէն. ուրեմն տուր իմ բաներս, ես կերթամ:

Քանթոս սեսաւ որ չըլլար, սկսաւ անարգելով ըսել Եզովբոսին՝ թէ ամէն բանի պատասխան կուտայիր, հիմա ինչո՞ւ կնկան բան մը չես զուրցեր: Պատասխանեց Եզովբոս թէ մէկ վոսկ մը ձգէ կնիկդ: Կարէ ձայնդ ըսաց, շատ մի խօսիր սիրելի ընկերոջս դէմ: Եզովբոս ոտքը գետինը զարնելով կըսէր թէ ահա սէրս գերի բռնուած է կնոջմէն. Ո՛վ մեծդ Եւրիպիդես (1), չուներ քու ձարտասանութիդ որ քեզի պէս խօսիմ. խնատ լաւ կըսէիր թէ || ծուխն կա-

(1) Եւրիպիդես էր յոյն բանասպեղծ էրևելի, Սաղամինա կղզիէն, ուր ծնաւ շուք պարէ առաջ Քրի ևռասականէն. որ մէկ ֆորաձ ծայռէ (խայալէ) մը մէջ փալռաձ կը գրէր իր բանասպեղծութիւնները, որոնք շատ մեծ յարգութիւն ունէցան Յունաց մէջ. աս գրռաձփներէն հինլե հիմա կը գտնուին: Եւրիպիդես շատ անգամ կանանց գործերը դիպելով անոնց դէմ շատ ատակառոր խօսքեր ևս վճիռներ կըսէր, այնչափ որ անոնք զրկին կանանց թշնամի. ահա աս բաներէն բերաձ է Եզովբոս աս խօսքս:

տալութիւնը տոկալի է, գեաեղրուն առատա-
նալը տարտափելի է, կրակին բռնութիւնն ա-
ղետալի է, և աղքատութիւնն անտանելի
խեղճութիւն է. հազար կերպ պատահմունք-
ներ կան, որ տրտմութիւն և վիշտ կը բերեն.
տակայն անզգամ կինիկը ամէն չարութիւննե-
րէն աւելի է ||: Ա՛ս գիտնական բանիս վրայ
մտածելով, ով Տիրուհի, քեզի շատ մեծ բան
է որ առանկ փիլիսոփայի կինիկ ես եղեր.
խելքդ գլուխդ ժողվէ, ջլլայ թէ աղուոր
մանուկ ծառայ առնես քեզի, որ անպա-
տութիւն մը չիբերես ընկերոջդ:

Ա՛ս խօսքս կինկանը խելքը տարաւ, ա-
նանկ որ չէր գիտեր ինչ պատասխան տայ.
մինչև գարձաւ էրկանն ըսաց թէ ուստի գը-
տար աս չնորհքով գերին. երբա՛ կըսեմ, որ-
չափ տգեղ և սլանդակ է, այնչափ սիրելի և
անուշ է. ուրեմն ես հետը կը վարուիմ կու-
զեմ: Գառանթուս գարձաւ Եզովբոսին ըսաց,
թէ ահա Տիրուհիդ քեզի հետ հաշտուեցաւ:
Պատասխանեց Եզովբոս թէ ուրեմն այնչափ
խեղճ մարդ չեմ եղեր ես. որովհետև մէկ
կին մը հաշտեցընելը սզտիկ բան չէ: Զայնդ
վար քաշէ ըսաց տէրը. ես քեզ գնեցի, որ
ինծի ծառայութիւն ընես, չէ թէ դիմադար-
ձութիւն:

ԳԼ. Ը.

Պատահանափառութիւն Եղուքեան:

Քանթոս մեկալ օրը հետն առաւ Եղուքեան ու դնաց պարտէզ մը բանջարեղէն քաղելու համար: Եղուքեան առաւ ձեռքը պարտիզպանին ժողված կանանչեղէնները: Քանթոս ստակը տալու առնելը, պարտիզպանը աս խօսքս ըսաց: Կաղաչեմ, մեկ բան մը պիտի հարցընեմ, ինծի պատասխանուր: Ի՞նչ է տարակոյսդ հարցուր ըսաց: Ջեմ հասկընար՝ կըսէր, ինչո՞ւ համար բանջարեղէն բոյսերն որ այնչափ հոգ տանելով կը տնկեմ, կը ջրեմ, ու ասանկ ուշ և դժուարաւ առած կուգան. և ընդհակառակին՝ ինքնիրմէ բուսած խոտերն առանց փորելու և ջրելու շուտ առած կուգան. ինչ է պատճառը:

Ան խօսքս Թէպէտ փիլիսոփայական իրնդիր է, բայց Քանթոս չկրցաւ լուծելու. այլ մեկ ընդհանուր պատասխան մը տուաւ Թէ այ նախախնամութեան գործքն է, որ ամէն բան կը կարգաւորէ (1):

(1) Նախախնամութիւնը կըսուի պետութիւն, փնտեսութիւն. հին փիլիսոփաներն ասով կիմանային աշխարհին կառավարութիւնն որ ամէն բան իր կամքին անանկ կը կարգադրէ՝ որ իրենց վախճանին կը հասնին: Կառավարչա փիլիսոփաները չկրցան արդանալ աշխարհ

Եզովբոս լսելով սկսաւ ան պատասխանիս վրայ խնամալ: Չես ծանր կընես, ըսաց փիլիսոփան, թէ կը ծիծաղիս: Պատասխան ալաւ Եզովբոս թէ երբաւ ծանր կընեմ, չէ թէ հրամանքդ, հապա քեզի տրվեցընողը. վո՛ զի անանկ մէկ հատարակ պատասխան մը տուիր որ գիտուններն ամէն հարցմունքի կրնան տալ. որոնք բաւական կը կարծեն ըսել թէ ամէն բան ալ նախախնամութիւնը կը կառավարէ: Ինծի հրաման տուր ես պատասխանեմ պարտիզպանին. տեսնես թէ ինչպէս կը հանգչի սիրտը: Ան առնը ըսանութա դարձաւ պարտիզպանին ըսաց թէ վայելուչ բան չէ որ ես երևելի դպրատունները մէջ փիլիսոփայութիւն ըսած եմ, հիմա կենամ պարտէզի մէջ բան վարդապետեմ. ահա իմ ծառաս ալ կրնայ քու հարցմունքդ քակել թէ որ իրեն զուրցես, վո՛ զի հմուտ է ասանկ բաներու պատասխան տալու:

Կրկնեց պարտիզպանը թէ ըհը կրնայ ըլլալ որ ասանկ անշնորհք, կոշտ մարդը կարդալ բան գիտնայ, ո՛րչափ խեղճ բան է ասանկ տգեղ ըլլալը: Տեսնենք կրնա՞ս իմ տարակուսանքս լուծել, և սիրտս հանգչեցընել աս ըսած բանիս վրայ: Եզովբոս սկսաւ ասանկ պատասխան տալ. երբոր մէկ կին մը երկու անգամ կը կարգուի, ու առջի երկը-

նէն զաւակներ ունի, և առած մարդն ալ առջի կնոջմէն զաւակներ ունի, յայտնի է որ առ կնիկանը հարուստ զաւակները հետը բերածներն են, և էրկանը զաւակները իրեն խորթ են. առ պատճառաւ տարբեր կերպով զանոնք կը նայի, մեծ հոգ կընէ որ լաւ պահէ, սղէկ կերցընէ, և մեծ սիրով խնամէ իր ծնածները: Իսկ էրկանը զաւակները չէ թէ միայն այնպէս չի նայիր, հապա շատ անգամ կատէ, և ոտքի տակ կառնէ. անանկ որ զանոնք կը զրկէ, անոնցմէ կը քաշէ, և իր զաւկներուն կուտայ, և այնպիսի բնական գութ մը կը ցցընէ իրեններուն որ կարծես թէ իր մարմինին կտորտուանքն են. առտու հակառակ, մէկալնք օտարի աչքով նայելով միշտ կը ջեռնէ: Առանկ ալ հոլը մայր կը սեպուի առած բառներուն. բայց քու անկածներդ անոր խորթ զաւակներն են, և իր բուսուցածները քուն հարազատ զաւակ ըլլալով աւելի հոգ կը տանի ու կը մեծցընէ. ուստի քու անկածներդ խորթ ըլլալով՝ քիչ մնաց կուտայ որ շատ չէն կրնար ածիլ, վը զի օտար են:

Ա պատասխանն անանկ հանդիսեցաւ պարոնիզպանին սիրտն որ մէկէն կանչեց Ե. զովբոսին, թէ ես քեզի մեծապէս շնորհակալ եմ, որ մեծ տարակուսանքէս զիս ազատեցիր, և սիրտս հանգիստ ըրիր: Ուստի երթա բարով, որչափ բանջար (պաղպաղ) կուզես՝ առ դնա առանց տալուի, և որ ժամանակ պէտք ըլլայ՝ եկոր առ. տակէ եաև քու պարտէզդ ալ պիտի գաս հոս բան առնես:

Գլ. Թ.

Խոշամանկութիւն Եզովբոսի:

Քանի մը օր անցնելէն ետև Քսանթոս բաղնիք գնաց, հոն մէկ քանի բարեկամներ գտաւ. պատուիրեց Եզովբոսին որ վազելով երթայ տուն՝ լրեն ոտք մը եփէ: Եզովբոս մէկէն տուն գնաց, ու սատանութենէ բանեցընելով մէկ հատ ոտք մը առաւ պոռկին մէջ դրաւ եփեց: Իսկ Քսանթոս բաղնիքէն ետև ալաչէց բարեկամներուն որ կերակուրը տունն ուտեն. և հասկըցուց թէ ես մէկ հարկիք մը չունիմ, միայն թեթև ոտպէ ատուր մը պիտի ուտենք: Ան ալ ըսաց թէ չի վայլեր շատ տեսակ կերակուրներով բարեկամ փորձել, հապա աւելի պէտք է սիրտը նայիլ:

Անոնք ալ Քսանթոսի հարկիքն ընդունեցան, տունն եկան: Տէրը կանչեց Եզովբոսին թէ մեզի մէկ բաղնիքի ջուր մը բեր, որ զովանանք քիչ մը: Վազեց Եզովբոս գնաց բաղնիքին լուացուած ջուրը բերաւ տիրոջը տուաւ. երբոր բերանն առաւ, գարշահոտին չդիմանալով ըսաց, ուսաւ բերիր աս ջուրը: Բաղնիքէն բերի, ըսաց, ինչպէս որ ինծի պատուիրեցիր: Քսանթոս բարեկամներուն առջին բանաց բարկութենին, ու հրամեց Եզովբոսին որ իրեն մէկ կոնք (լէյէն) մը բերէ:

Ան ալ բերաւ, ապքն վրայ կեցաւ: Ձի լուաս, ըսաց տէրը. էհ, ըսաց, վան զի ինծի ինչ որ ըսիր, ան ըրի. Թող ըսէիր, Թէ ջուր լից կոնքը, ապքս լուա, բեր հոդալեցուներս ու բոլոր բաներ: Քանդեաս դարձաւ բարեկամներուն ըսաց, Թէ աս գնած մարդս պերի չէ, հապա վարդապետ է: Երբոր աւետեան նստան Քանդեաս հարցուց Եղովբոսին Թէ եղաւ ապքը: Եղովբոս ալ բերաւ դպրոցի մէկ ապն ալ եփեր էր: Տէրը բռնեց մատովը սկսաւ, ըսաց Թէ լաւ եփած է բեր: Եղովբոս լեցուց ջուրն ու բերաւ ամանով սեղանը: Հարցուց Քանդեաս Թէ ո՞ւր է ապքը: Քեզի տուի, ըսաց: Ի՛նչ, մէկ հաճ մը եփեցիր: Հրամեցեա ըսաց. վո՛ւ զի գուն պոշ ըսիր Թէ ինծի ապ մը եփէ, ապեր եփէ չըսիր: Ա՛ս խօսքովս խիստ տպքցաւ Քանդեաս. մինչև ըսաց բարեկամներուն Թէ Թողուեի՛ք ծառայիս յիմարութիը, որ մարդը խենթ կը դարձընէ:

Հոս եկոր ըսաց Եղովբոսին, անդգամ ծառայ. գնա խոզի ջրոս ապք գնէ, և շուտ մը եփէ որ ուտենք: Եղովբոս գնաց շուտով բերաւ. երբոր ապքերը կեփէին՝ Քանդեաս գնաց ծածուկ ապքին մէկը գողցաւ Եղովբոսին հան չեզած աաենը. որպէս զի պատճառ ընելով լաւ մը ծեծէ զայն:

Քիչ մը կանցնի Եղովբոս ալ կուգայ, կը նայի որ պատուկին մէջ երէք ապք կան. կը հասկընայ խաբեութիը, ուստի վազէ կերթայ տանը պահած խոզին մէկ ապքը կը կորէ՝ բերէ, կը գնէ մէկալնց հետ կեփէ: Քանդեաս կը վախնայ որ Եղովբոս տեսնելով

ոտքին մէկը պակաս՝ չըլլայ թէ վախչի, պահած ոտքը կը բերէ մէկը կը ձգէ : Եփած ոտքերն ու առաջ բերաւ, Քանթոս տեսաւ թէ հինգ են : Ի՞նչ է աս ըսաց Եզովբոսին, ես քեզի չըսի՞ որ չորս ոտք պիտի ես : Հրամեր- ես ըսաւ, բայց երկու խոզին ոտքերը քանի կըլլան, ուրիշ . ահա դուն հինգ հատ տեսար հոս, երեք ալ վարի խոզն ունի, որ կը պահես :

Քանթոս աս խօսքին վրայ սաստիկ բարկանալով կըսէր բարեկամներուն թէ ես ի- րաւունք չունիմ որ կըսեմ, թէ աս ծառան իմ խելքս գլխէս պիտի տանի : Եզովբոս ուզեց պատճառով խօսիլ տիրոջը հետ . Տէր իմ ըսաց, չկրնաս որ Թուսքանուհիէն մէջ որչափ հանուիմ չըլլայ քանակուիննէ, այնչափ ալ յաւելում որ չըլլայ, գումարը միատ չըլլար : Ուստի Քանթոս չկրցաւ պատճառ մը գտնել, որ Եզովբոսին ծեծ մը տայ, ակատ սիրտն իջնէր (1) :

(1) Եզովբոս երկու պատճառաւ աս խօսքը- ներն ըսաւ . նախ ուզեց փերոչը ալէտ վախ- ցընել, և իր ինչպէս մարդ չըլլալն անոր հասկցընել, որ չնորհով երկայ հետը . երկրորդ՝ ուզեց վրէժխնդիր ըլլալ անոր ըրած անարգանաց- և անով հասկնայ որ երկէն նեղուիս պալ ուզէ, մարդու մէջ ինչը ծաղր ընելով պեղը կը հանէ :

ԳԼ. Ժ.

ՎՐԷԺԱՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՂՎԷՈՍԻ:

Եղաւ որ Քաղնեթոսի մէկ աշակերտը մեծ հարկիք մ'ըրաւ իր վարպետին և բոլոր ընկերներուն: Քաղնեթոս սեղանին վրայ որջաւ և համով կերակուրներ կար, մէյմէկ քիչ կը վերցընէր Եղուվէոսին կուտար որ եաին կայնած էր: Ատոնք տուն տար կըսէր իմ բարեպատիս տուր: Եղուվէոս առաւ գնաց. բայց Քամբան ինքիրեն մտմըտալով կըսէր թէ ահա խիստ աղէկ տեղն եկաւ, որ վրէժխնդիր ըլլամ մեր Տէրուհիին, որ հասկընայ անանկ իմ վրաս անօրէնի խնամքն ու սիրտ ծակելը՝ երբոր զիս առջի անգամ տեսաւ. ես ալ հիմա փորձեմ, նայինք կը սիրէ սըրտանց մեր տէրը: Երբ տուն հասաւ Եղուվէոս կանչեց Տէրուհին, և Քաղնեթոսի տուած կերակուրները առջին դրաւ՝ ըսաց, ահա ատանք իմ տէրս խրկեց. բայց քեզի չխրկեց, իրեն բարեսիրտ սիրականին խրկեց: Ըսաւ մը կանչեց տիրոջը պզտի շունն որ հոն կը կենար. ամո աղուորիկ կըսէր, կեր, տէրս հրամեց որ քեզի տամ. և այսպէս բոլորը կերցուց չանը: Յետոյ դարձաւ գնաց տիրոջն ըսաց, որ տուի և բոլորն իմ առջևս կերաւ: Ուսուցչապետը բան մը չըսաց, ըսաց

Քանթոս: Ձէ, ըսաց, քայց մարդը շնորհակալ կըլլար տէրութենէդ:

Իսկ Քանթոսի կնիկը սաստիկ նեղացաւ, որ ընկերն իրեն բան մը չեխորհեց հարկին. միաքը դրեր էր թէ աս եղած բանը՝ նշան է թէ զինքն աչքէ ձգեր է, և իր սէրը պաղած է. որովհետև հոգ տարաւ աւելի շանը, քան թէ իրեն. ուստի սոսկալի տրտունջներ կընէր, և վշտանալով բարկանար ու կըսէր թէ ալ չեպիտի նայի երկանն երեսը. և այսպէս իր խցին մէջ փակուած անանկ կուլար ու աչխարհք կը փլցընէր, և ամենևին չէր ուզեր միսիթարուիլ աս ըրած բանին համար:

Քայց հարկիքը լաւ մը չենցաւ գինին խմելով. երբոր զուարճութեան մէջ էին, ականջը միմիկը իրարու հետ հակաճառութիւն ընել զանազան բաներու վրայ: Անոնցմէ մէկը աւելի բարակամիտ և հեռատեսիլը ըլլալով հարցուց՝ թէ ո՞ր աստեն կըլլայ աւելի հակառակութիւն և անկարգութիւն մարդկանց մէջ: Եղովբոս աս հարցընողին եաին ըլլալով պատասխանեց թէ ան աստենը կըլլայ երբոր մեռելները յարութիւն կառնեն. վը զի ամենքը ինչ որ ունէին (1) աշխարհքիս մէջ մէկ

(1) Կոպտագոյն ֆիլիսոֆաներուն ըսածը գիտեն որ մեկ օր մը մեռելները յարութիւն պիտի առնեն. որովհետև կընայէին որ աղէկ մարդերէն հոս նեղութիւն կը քաշեն մարմնով, և գէշ մարդերն լաւ կապրին. հարկաւ ասոնց հաստատում պիտի ըլլայ կըսէին. մանաւանդ Պղատոնի աշկերտները, որոնք Ընթացքը կարգալով շատ բան կոպտացին:

վհկհկ կը պահանջեն: Գանձուն աշակերտները նեղը խնամալով աս խօսքիս վրայ, միաբան խոստովանեցան թէ Եզովբոս խիստ մտաւոր մարդ է:

Մէկ ուրիշն ալ հարցուց թէ ինչո՞ւ համար երբ մագործը կը քաշէ ոչխարը՝ չի պոռար, ու խոզը ստակալի կը պոռայ: Պատասխան տուաւ Եզովբոս թէ ոչխարը սորված է որ կաթը քաշեն, և վրայի բուրդը խուզեն. ուստի ձայն չի հաներ, թող կուտայ որ զինքը բռնեն քաշեն ոտքէն, ինքն ալ լռութեամբ կ'երթայ ետևնուն, անտարակոյս գիտէ թէ իրեն նեղութիւն պիտի տան: Բայց խոզը ոչ կաթ կուտայ, ոչ բուրդ. ոչ կը կալեն, և ոչ ոտքէն կը քաշեն. գիտէ որ մարմինէն 'ի զատ ուրիշ բան մը չունի. ուստի ան պատճառաւ կը պոռայ, կը կանչէ երբոր իրեն կը գայէ մագործը: Սկսան ան պատասխանիս վրան ալ խնամալ Գանձուն աշակերտները, և մեծ գովեստներ տուին Եզովբոսին:

Կերակուրը ըմբնցածնին պէս Գանձուն տուն գարնան. հարցուց թէ ո՞ր է կնիկն որ հետը խօսի, ինչպէս սովորութիւն ունէր: Բայց կնիկը ծուռ ծուռ նայելով անոր ըսաց, հեռու գնա, տուր ինձի իմ բաներս, որ երթամ քու տունդ. ակէ եաքը ես չեմ կրնար քու տունդ մէջ քեզի հետ ծնալ, դուն գնա քու շունդ սիրէ, որուն որ հարկնիքին բաները խրկեցիր: Գանձուն խիստ զարմանալով տանկ անվիտ անտրդանոցը վրայ, չէր գիտեր ինչ ընէ և ինչ պատասխան տայ. կըսէր թէ տանոյ կարծեաց Եզովբոսը

բան մ՝ըրեր է: Դարձաւ կնկանն ըսաց, Թէ Տէրուհի, ես խմեցի՝ դուն գինովցար. ես ան պատուական բաները որո՞ն խրկե՞ցի, քեզի չխրկեցի՞: Ելդուա կըսեմ ըսաց կնիկը Թէ լինձի բան մը չեկաւ, հապա շանը եկաւ: Հոս եկոր ըսաց Եզովբոսին, ո՞րո՞ն տուիր ան կերակուրները: Որո՞ն ալ՝ ան տամ ըսաւ, քու սիրականիդ տուի:

Դարձաւ Քսանթոս կնկանն ըսաց, Թէ դուն բան մը չե՞ս տուած: Ամենևին բան ա՞ուած չեմ ըսաց: Տէր իմ, ըսաց Եզովբոս, դուն սիրականիդ չխրկեցիր: Կանչեց շունն ըսաց. ահա բարեկիրտ սիրականդ, որ ամենէն աւելի քեզ կը սիրէ, և քեզի բարի կուզէ: Վասն զի Թէպէտ կինդ կը վկայէ Թէ քեզ շատ կը սիրէ, բայց ալդուի բանէ մը նեղացածին պէս, քեզի դէմ կելլէ կը խռովի, կը պարսաւէ անարգելով, կը չարանայ որ քեզ ձգէ: Իսկ շունը Թէպէտ ծեծ ուտէ, անօթի մնայ, վռնտուի, ամենևին չի փախչիր. բոլորը կը մոռնայ, քեզ կը սիրէ շորթորիելով, և ամէն երախտապիտութեան նշանները կուտայ:

Ուսաի պէտք էր որ ըսէիր տէր իմ, Թէ կնկանս տուր, չէ Թէ բարեպարտիս: Քսանթոս դարձաւ ըսաց կնկանը, կը տեսնե՞ս Տիրուհի, աս պակասութիւնն իմս չէ, հապա Եզովբոսին է. ուրեմն համբերէ, հանդարտ կեցիր, ես ծեծով անոր վրէժխնդիր կըլլամ: Ա՛ս պատասխանը բաւական չէրաւ անոր սիրտը հանդչեցընելու. նայիս ծածուկ մը անկէ ելաւ գնաց հօրը տունը: Ան առնը դարձաւ Եզովբոս ըսաց սիրտը Թէ ես քե-

ղն ջրսի՛ Թէ քու շունդ կնոջմէդ աւելի քեզ կը սիրէ :

ԳԼ. ԺԱ.

Եղվէսս դարձոցանէ զինքնեան ի փոնն :

Քանի մը օր անցաւ Քաանթոս չնկրցաւ կնիկանը սիրան առնել ոչ աղաչանքով և ոչ շոյտքսլթելով. ուսաի գրաւ իրեն ազգականները խրկեց որ հաշտեցընեն, և մոռնայ սըրտին նեղութիւնը. բայց ամենևին մոխիկ չըրաւ, ալ աւելի կատղեցաւ : Ա՛ս ըրած անզգամութիւնը խնամ ցաւցուց Քաանթոսին սիրտը :

Եղվէսս եկաւ քոյին ըսաց. մի վշտանար տէր իմ, մի տրտմիր սարսափ տեղը. ես քեզի խօսք կուտամ որ կնիկդ վաղը ինքիրեն կուգայ հոս : Քանի մը դրամ առաւ անկէ ընծայ գնելու համար՝ Թռչուններ՝ որսեր և այլ հարկաւոր բաներ մեծ հարկնքի մը համար : Ձատնիք բերելու առեն անկ տուն սրսուելով կուգար, յետոյ եկաւ Տիրուհիին հօրը տանն առջևէն անցաւ, աս մտքով որ տեսնէն առած բաներն առանց խմայընելու, Թէ ինքը գիտէ որուն տունն ըլլալը, և Տիրուհիին հոն ըլլալը :

Յանկարծ հանդիպեցաւ անոնց ծառային, հարցուց Թէ արդեօք ունի՞ն ծախու բաներ հարմնեց հարկնքի համար : Որո՞ն հա-

մայր կուզես ըսայ Ծառան : Պատասխանեց, Թէ Քանթոս փիլիսոփային համար, որ վաղը պիտի կարդուի : Ծառան շուտ մը նեբս վազեց պատմեց կնկանը, որ առանց ուշանալու մէկէն ելաւ գնաց էրկանը տունը : Եւ այնպէս խառնված անհանգիստ էր որ տրանջելով կըսէր Քանթոսին Թէ քեզի կը վայլէ կարդուիլ ուրիշին հետ քանի որ էս կամ : Ահա այսպէս ինաց էրկանը քով Եզովբոսին հնարքովը . ինչպէս որ անոր պատճառովը գացեր էր, անանկ ալ եկաւ :

ԳԼ. ԺԲ.

Սպաս Եզովբոսի :

Քանթոս ուզեց օր մը իր աշակերտանեբուն կերակուր ընել. Եզովբոսին պատուիրեց որ երթայ ոչխարի լաւ պատուականը բան կայ զանոնք գնէ : Եզովբոս երթալուատենը կըսէր Թէ պիտի հասկըցընեմ տիրոջս, որ ուրիշ անգամ ինծի ատանկ անխելք բան չհրամէ : Ոսսոի գնաց մէկ քանի խոզի լեզու առաւ պատրաստեց հարկնիքին համար, և ամենուն առջին դրաւ մէյմէկ լեզու խորված համեմով (պահարը) : Աշակերտները հաձեցան, որ փիլիսոփայի գործք է առջի կերակուրը լեզու բերել. ինչպէս լեզուն ամէն լաւ խորհուրդները կը յայտնէ : Իսկ Եզովբոս երկրորդ կերակուրն ալ նաշած լեզու

բերաւ : Երբոր երրորդ կերակուրն ուզե-
ցին , նայիս լեզու բերաւ : Ա՛ս բանիս վրայ
սրտերնին նեղացաւ . վասն զի լեզու ուտե-
լով ձանձրացեր էին , մինչև բարկանալով
ըսին Եղովբոսին Թէ մենք մինչև իրիկուն
լեզմա պիտի ուտենք : Բայց Եղովբոս առանց
նայելու անոնց տրտունջին նորէն լեզու դը-
րաւ անոնց առջին : Ուսաի Քանթոս բար-
կանալով կանչեց Թէ ուրիշ բան մը չիկայ որ
բերես : Պատասխանեց Եղովբոս հանդիսա
սրտով մը Թէ չիկայ : Ի՞նչ կը խօսիս Թըշ-
առուկան կըսեր , ես քեզի չպատուիրեցի որ
պատուական համով բաներ դանես . սկսաւ
անարգել զինքը փիլիստիացիներուն առջին :

Ընդհակառակ եմ բաւ Եղովբոս՝ ըրած նա-
խատանքիդ վրայ . բայց խնդրեմ՝ լեզուէն ա-
նուշ և պատուական ինչ բան կայ աշխարհ-
քիս մէջ . ահա ամէն ուտում և խմաստուԹիւն
լեզուով կըլլայ , ամէն բան անով կառնենք
կուտանք , ալօԹք , առեներութիւն , մար-
գարէուԹիւն , հարսնախօսուԹիւն , և ամէն ձո-
ռոնուԹիւն լեզուով կըլլայ , քաղաքներ անով
կը շինուին և ամէն մարդ լեզուով կը վճա-
րէ իրեն գործքը : Ուրեմն ես կը հաւատամ
և լաւ գիտեմ Թէ լեզուէն գերազանց բան
չիկայ աշխարհքիս մէջ : Բոլոր նահապետները
հաւնելով աս պատճառներուս միաբան վըճ-
ռեցին Թէ Եղովբոս իրաւունք ունի , և
Քանթոսի բարկուԹիւնն անիրաւ է : Եւ այս-
պէս ամէն մարդ տուն գարձաւ :

ԳԼ. ԺԳ.

ԵՒՐՈՊ ԱՊԱՒ ԵԼՎԷՈՒԻ։

Քանթոսի աշակէրտները քանի մը օրէն եաև երեսը զարկին ըրած հարկինքը։ Ան ալ անպարտ զինքը ցցուց ըսելով թէ ատ բանը մոքէս ալ չէր անցած. իմ ծառայիս չարութենէն անանկ եղաւ, բայց փորձը այսօր ամէն բան կը յայտնէ. ահա ձեր առջին երեսին կը պատուիրեմ։ Ա՛ս խօսքիս վրայ Եղուվբոս ալ հոն եկաւ։ Տէրն ըսաց որ գնա որչափ գէշ բան գտնես, գնէ որ հարկինք ընեմ ատ պարոնիերուն։

Եղուվբոս գնաց նոյնպէս լեզու գնեց, պատրաստեց սեղան բերաւ։ Ամէնքը տրտընջալով սկսան կրծոտու զուրցել թէ ատ ինչպէս բան է. միշտ լեզու սկսոխ ուտինք։ Քիչ մը անցաւ, նորէն լեզու բերաւ։ Երրորդ անգամ ալ լեզու բերաւ սեղանը։ Ա՛լ չկրնցաւ Քանթոս բարկութեամբ կը պոռար. դուն ինչպէս խօսք կը հասկընաս Եղուվբ. երբոր քեզի ըսի պատուական կերակուր գնէ, դուն գացիր լեզու գնեցիր. և երբոր պատուիրեցի անշահ կերակուր գնէ, նոյնպէս գացիր լեզու գնեցիր։

Ճշմարիտ է խօսքդ ըսաց Եղուվբոս. բայց լեզուէն գէշ բան ինչ կրնայ գտնուիլ. լեզուն չէ որ աշխարհք կը կործանէ, և սա-

կալն մարդիկ կը կոտրընդնէ. ինչով կըլլան այնչափ սաեըը, հայհոյութիւններըը, անխրատութիւնեըը, և խաբէութիւնեըը. լեզուով կըլլան: Աոով պատիւներըը կը քակուին, տէրութիւնեը, Թագաւորութիւնեը կը կոտրծանին, և այլ անհամար չարիք միշտ լեզուն կը պատճառէ, տրամութիւն, խեղճութիւն, երդում, բամբասանք, որով մարդուս կեանքը լեցուած է:

Ան սաեՆը նաոտոց մէջէն մէկը կանչեց Քանթոսին Թէ զոյշ կեցիր՝ աս ծառատ քու խելքիդ բան մը կը բերէ. զի կը նայիմ որ հոդին ալ մարմինին նման պլանդակ է: Եղուբոս մէկէն պատասխան տուաւ Թէ պլանդակ անմիտ դուն ես, որ հեռաքըքրութեամբ ուրիշի բանին կը խառնուիս, և չար խօսքերով կը ջանաս անմիաբանութիւն ձգել տիրոջն ու ծառային մէջ:

ԳԼ. ԺԴ.

Հնարագիպութիւն Եղուբոսի:

Քանթոս Եղուբոսին աս խօսքերը լսելով անանկ տաքցաւ, որ պատճառ կը փնտրէր լաւ մը ծեծելու: Գալշելի լսաց, որ լսվհեան դուն իմ բարեկամս պարսաւեցիր Թէ հեռաքրքիր ըլլալով ուրիշի բանին կը խառնուիս, գոնր ինծի մէկն որ հեռաքրքրքիր ջըլլայ: Եղուբոս հասկըցաւ բանը, մէ-

կալ օրն ելաւ գնաց վաճառանոց, բազմու-
թիւն մէջ ուշադրութիւն ամենուն կը նայէր.
տեսաւ որ մէկ մարդ մը երկար ժամանակ
կեցեր է մէկ տեղ մը: Հասկըցաւ որ խիստ
պարզամիտ խեղճ մարդ մ'է. մօտեցաւ իրեն
ըսաց, թէ տէրս կը հրամցընէ որ իր տունը
կերակուր ուտես: Ա՛ս կոչտ մարդը առանց
հարցընելու, թէ ով ես, և ուրտ անէն
եկեր ես, ելաւ գնաց հետը, և աղտոտ
կօշիկներն ոտքը գնաց անանկ սեղանը նըս-
տեցաւ:

Քանթոս հարցուց թէ ո՞վ է աս մար-
դը: Պատասխանեց Եզովբոս, թէ առանց
հետաքրքրութիւն մարդ է, որ ուրիշի գործ-
քին չի խառնուիր: Ան առեն Քանթոս ծա-
ծուկ կնկանն ըսաց որ ես քեզի ինչ բան
ըսեմ նէ՝ հնազանդելով պիտի ընես. տրպէս
զի պատճառ մը գտնեմ, ու լաւ ծեծ մը
տամ Եզովբոսին: Ուսաի ամենուն առջին
ըսաց կնկանն որ գնա ջուր բեր՝ օտարակա-
նին ոտքը լուա. վասն զի կարծէր թէ ան
խեղճ մարդը չիպիտի թող տայ որ Տէրուհին
ոտքը լուայ, պէտք է որ մեծ չնորհակալու-
թիւն ընելով հրաժարի: Եւ սանկ ընելովը
յայտնի կըլլար որ հետաքրքիր մարդ է, ոչ
թէ անհոգ. ինչպէս հասկըցեր էր Եզովբոս.
աս բանն օրինաւոր պատճառ կըլլար Եզով-
բոսը պատժելու: Իսկ կնիկը բերաւ ջուրն
ու պատրաստուեցաւ որ օտարականին ոտքը
լուայ: Բայց ան Թանձրամիտը տեսաւ թէ
Տէրուհին իրեն ծառայութիւն կընէ, ինք-
իրեն կըսէր, թէ ահա զիս կուզէ պա-
տուել, ուրիշին ընել չի տար, ինքը կընէ. և

այսպէս երիկնցուց ոտքերն ու կըսէր՝ լը-
ա Տ՛երուհի. որ լուացուելէն եաև սեղան
նստաւ: Քանթոս հրամեց որ իրեն խմած
գինիէն օտարականին տայ: Դարձեալ կը
մտմըտար գեղջուկը թէ պէտք էր որ առաջ
իրենք խմեն. բայց ոտվհեաև այսպէս հրա-
մեց բարեսիրտը՝ ինծի չկրնար քննել աս քա-
ղաքավարութիւնը. ուսոն առաւ խմեց:

Բերին առջին կերակուր մը, որ շատ կը
սիրէր, ու ախորժանքով կուտէր: Տէրը կան-
չեց խոհարարը (պաշին) երեսը զարկաւ թէ
ինչո՞ւ համար գէշ եփեցիր. և պատուիրեց
որ պատժեն ու ծեծեն: Գեղջուկն անհոգ
կուտէր և կըսէր թէ աս կերակուրս խիստ
պատուական եփած է, մէկ պակասութիւն
մը կունի. բայց թէ որ սէրը իր սիրտը հանդ-
չեցընելու համար կուզէ առանց պատճառի
ծեծել խոհարարը, ինք գիտէ. իմ ինչ վը-
րաս պէտք է, ինչ կուզէ թող ընէ:

Քանթոս աս անհոգ մարդուն վրայ
խիստ կը նեղանար որ ամենևին հետաքըր-
քրութիւն մը, հոգ մը չէր ըներ, և բանի մը
եաևէն չէր ըլլար. բայց կը համբերէր նեղու-
թիւնը չէր ցցըներ: Բերին սեղանը կարկան-
դակ (պողպա) օտարականն ուտելը չէր գի-
տեր, սկսաւ հոգի պէս ուտել: Քանթոսին
սիրտը սխմուելով կանչեց ըսաւ հոգեփոխին.
յիմար, ինչո՞ւ համար կարկանդակին տակը
մեղը ու համեմ չխլեցուցիր, որ քիչ մը հա-
մով ըլլար: Ան ալ պատասխան տուաւ թէ
տէր իմ, թէ որ գէշ եփեցի, վրս պատժէ.
բայց թէ համեմ չէ գրած՝ մեր Տ՛երուհին
սխտոր վրանոյ, իմ բանս չէ, անոնն է: Ե-

Թէ իմ կինս է պատճառը՝ հիմայ ողջ ողջ կերուի՝ կըսէր Քանթոս: Աչք ըրաւ կընկանին որ իրեն հնազանդի. որպէս զի պատճառ ունենայ Եզովբոսը պատժելու:

Ոսոխի բերել աուտու փայտի կտորուանք. որ երբ վառեցան՝ Քանթոսի Տիրուհին բերին կրակին մօտ, և ձեացուցին որ մէկը պիտի ձգեն, նայելով թէ ի՛նչ կընէ օտարականին աս բանիս մէջ. գէթ հոգ տանելով բան մը կը հարցընէ, կամ կարգիլէ որ չերկի կինը: Բայց ան առանց այլայլելու հոգ մը չունէր աս ազատոր բանին վրայ. և իր սովորական անհոգութեամբ կեցեր կըսէր մըթքոլը. Թէ որ պատճառ մը չունի բարկանալ ընկերոջը դէմ, ինչո՞ւ ատանկ տաքցեր է: Ելաւ գնաց Քանթոսին քով ըսաց. Թէ որ պարտք է ատանկ ընել կանանց, քիչ մը համբերէ երթամ իմին ընկերս ալ բերեմ, որ երկուսը միասեղ երես:

Փիլիսոփան լսելով աս մարդուս խօսքը, զարմացաւ Թէ ատանկ առանց հետաքրքրութեան անհոգ և պարզամիտ մարդ կրնայ ըլլալ. այնչափ որ ալ չիդիմացաւ կանչեց Եզովբոսին Թէ երբա՛ւ որ գուն պարապ տեղը մարդ չես ձանչնար. ահա ձիմարիտ անհոգ անհետաքրքիր մարդ, որ ամենևին բան մը հոգը չէ. յաղթեցիր Եզովբ, և վառարկեցար յաղթուելիքը: Ահա ասկէց ետև գոհ եմ քու վրատ, կը մոռնամ ըրած բաներդ, կընդունիմ, և ազատ կընեմ քեզ ծառայութենէդ:

ԳԼ. ԺԵ.

Լսօտ Եզովբօսի ընդ Քաոնեթօսն։

Քաոնեթօս պատուիրեց Եզովբոսին, որ երթայ բաղնիքը նայի թէ բաղմուելիւն շատ կայ. վասն զի կուզէր բաղնիք մտնել։ Եզովբոս երթալու առեն ձամբան հանդիպեցաւ դատաւորին, որ գիտէր թէ Քաոնեթոսին մարդն է. հարցուց թէ ո՞ւր կերթաս։ Ըսաւ եմ ըսաց Եզովբոս, ուր կերթամ։ Դատաւորը կարծեց թէ ղինքը ծաղր կընէ, բարկացաւ ուաւած պատասխանին վրայ. հրամեց որ բանտը դնեն։ Երբոր դարձուցին Եզովբոսը, սկսաւ բարձր ձայնով պօռալ. Տէս կըսէր ոեր իմ, ահա իմ պատասխանս նայէ ինչպէս ճշմարիտ ելաւ. ուրեմն իրաւունք ունէի որ ըսի թէ չեմ յաւէմ ուր կերթամ. ես գիտէի թէ բանտը պիտի երթամ. գիտցուած ըզվ քեզ տեսայ, որ իմ բանտն երթալուս պատճառ եղաւ։

Դատաւորը զարմանալով անոր խելացի պատասխանին վրայ, թողուաւ։ Եզովբոս բաղնիք գնաց տեսաւ որ շատ բաղմուելիւն կայ. ամէն մէկին ուշադրութիւն կընայէր. բաղնիքին դռանը քով մեծ քար մը տեսաւ որ ամէն մտնող եղողին ոտքին գպչելով նեղուելի կուտար, ու մէկը չէր վերցներ անկէ. մէկ մարդ մը ներս մտնելու առեն

վերցուց անկէ ուրիշ տեղ դրաւ : Եզովբոս դարձաւ տուն ըսաց տիրոջն որ խիստ հանգիստ կրնաս լուացուիր . վասն զի ես մինակ մէկ մարդ մը տեսայ հոն :

Քսանթոս գնաց բակնիք . երբոր տեսաւ այնչափ բազմութիւն որ կը լուացուէին , ինչ է սա կանչեց Եզովբոսին , դուն ինծի ջրոյր որ մէկ հոգի մը կայ . ձշմարիտ է ըսաց . բայց տէր իմ տեսայ ան քարը բակնիքին դռանը մէջ դրած , ամէն մանող ելլող անոր զարնելով կանցնէր , այնչափ բազմութեան մէջէն մէկ մարդ մը գտնուեցաւ որ ան քարը վերցնէ անկէ անդին դնէ : Ահա սա պատճառաւ ըսի որ մէկ մարդ մը տեսայ այսչափ բազմութեան մէջ , ամէնէն վեր դնելով զայն : Քսանթոս ծիծաղելով ըսաց թէ Եզովբոսին պատասխանը խելքով լեցուն՝ միշտ պատրաստ է :

ԳԼ . ԺԶ .

Հանճար Եզովբոսի :

Երբեմն Քսանթոս իր աշակերտներուն երևելի հարկ մը գնաց . երբոր գիներն համեցին հարբեցան , սկսան իրարու հարցմունքներ ընել կերպ կերպ բաներու վրայ : Քսանթոս տաքնալով կը խօսէր գինիին ուժովը . Եզովբոս քունը ըլլալով ըսաց . Ամէնայ քեզի

կուզեմ հասկըցընել թէ Բաքոս (1) իրենք յատկութեն կամ իրենք գանազան ատիճան ունի. առաչինն է գուարճութեն. երկրորդն է արբեցութեն. երրորդը կուռ, թշնամանք. դուն ուզածիդ չափ խմեցիր լաւ մը գուարճացար, ուրեմն գոհ կեցիր առ աստիճանին մէջ, ալ առաջ մ'երթար: Քանթոս որ սկսեր էր գինովնալ, առ խրատս ծուռ մըտքով հասկըցաւ, ու բարկանալով ըսաց. կարէ ձայնդ՝ գնա դժոխքին մէջ եղողներուն խրատ տուր: Պատասխանեց Եվռվբոս թէ կարծեմ դուն պիտի երթաս անոնց քով:

Հոն նատողներուն մէկը տեսաւ որ Քանթոսի գլուխը տաքցեր է. Պարսն, ըսաց, կըրնայ գտուիլ անանկ մարդ, որ բոլոր ծովուն ջուրը խմէ: Պատասխանեց Քանթոս՝ թէ ես միանակ կրնամ խմել: Ան ալ ըսաց. թէ որ չկրնաս նէ ինչ կուտաս: Բոլոր տունդ կուտամ ըսաց: Ա՛ս գաշինքս հաստատելու համար երկուքն ալ հանեցին իրենց մատնին գրին գրաւ (ըռէհին). եւ քը ամէն մարդ տեղը գտրձաւ:

Առաւօտուն Քանթոս ելաւ լուացուեցաւ տեսաւ որ մատնին մատը չէ՝ զարմանա-

(1) Բաքոս Դիոսին որդին էր. որ կռապաշտները խաղողի և գինիի չաստ դրեր էին ու Դիոնիսոս կըսէին, իսկ Հայերն Սպանդարամէտ կանուանէին, որովհետև ասոր պօնին օրը շատ կինդանիներ զոհ կընէին. որուն արչեան էր մանուշակ գոյն: Բայց շատ անգամ գրոց մէջ գինիին տեղը Բաքոս կըդնեն. ինչպէս Եվռվբոս ալ գինին ըսելու տեղը, կըսէ Բաքոս իրեւ յատկութիւն ունի:

լավ հարցուց Եղովբոսին թէ ինչ եղաւ : Պատասխան տուաւ թէ չեմ յուշեմ. բայց այսչափ գիտեմ որ դուն տունդ կործանցուցիր : Ինչո՞ւ համար՝ ըսաց : Երէկ գինովութեան մէջ պարտաւորեցար որ ծովը խմես. ասոր համար մանիդ գրաւ դրիր (1) : Պատասխանեց Քանանթոս թէ ինչ ընելու է որ աս բանէս ազատիմ. երբ որ մարդու կարծոլուի թէ վեր բան է, կաղաչեմ, մէկ խելք մը բանեցուր ու բոլոր իմաստութիւդ և փորձովդ ետ առ իմ խօսքս, աս փորձանքէն զիս ազատէ, որպէս զի իմ տուած գրաւս ետ առնեմ առանց անարգանաց : Երբ որ անկարելի է ըսաց Եղովբոս, որ կարենամ քու խօսքդ ետ առնել, բայց կրնամ գաղինքդ աւրել :

Երբոր աւօր ամէնքդ մէկտեղ կուգաք՝ դուն խօսքիդ վրայ կեցիր հաստատակ, ամենևին մի վախնար : Արբեցութիւնէ մէջ ինչ որ ըսիր, հոն ալ ըսէ բազմութիւնէ մէջ. հրամայէ որ ծովուն քով սեղան դնեն. պատուիրէ ծառաներուդ որ աման մը ծովու ջուր բերեն քեզի խմելու համար : Կը տեսնես որ բոլոր ժողովուրդը հոն ժողուած էն, հրամայէ քովի եղողներուդ որ գաւաթը ծովու ջուր լեցընեն՝ տան. ձեռքդ առ, բարձր ձայնով հարցուր գաղինք ընողին թէ ինչ էր մեր պայմանը. ան ալ պիտի ըսէ թէ բոլոր

(1) Որովհետև հին էլլիսոֆաները ժողովրդեան մէջ շատ մեծ յարգութիւն և գերապանցութիւն ունէին, անոր համար գինովութիւնէ մէջ եղած խօսքն ալ ընդունելի էր, ու էտ առնելն անկարելի :

ծովը խմել: Ան աւետը դարձիր նատոլնեւուն ըսէ. Սատոսայնք, դուք գիտէք թէ ոչչափ գետեր կը լեցուին աս ծովուն մէջ. իրաւ ես պարտաւոր եմ միայն ծովուն ջուրը խմելու, չէ թէ գետերուն. ուրեմն պէտք է որ աս մարդս նախ գետերը կտրէ, որ ծովը չլեթին, հապա թէ ես ալ խմեմ ծովը:

Քանթոս տեսաւ թէ աս հնարքս անտարակոյս կրնայ դաշինքն աւրել, և մտածին ետ տալ, մեծ յուսով սկսաւ ուրախանալ: Ուստի երբոր ժողովուրդը ծովուն մօտ դիզուեցաւ, բոլոր քաղաքը հոն լեցուեցաւ որ աս չխլուած բանը տեսնեն, թէ ինչպէս Քանթոս գինքը պիտի աս բանէն փրցընէ: Բայց Քանթոս ինչ խրատ որ առաւ Եզով բոսէն՝ կատարեց ըրաւ ժողովրդեան առջին: Սատոսացիք զարմացան Եզովբոսին խելքին հնարքին վրայ, և մեծապէս գովեցին: Իսկ դաշինք ընողը Քանթոսին ոտքն ընկաւ, խոստովանեցաւ թէ յաղթուեցայ, և ապաչէց որ դաշինքն աւրէ: Քանթոս ժողովրդեան աղաչանքովը յօժարեցաւ աւրել դաշինքն, ու հաշտուեցաւ անոր հետ:

ԳԼ. ԺԷ.

Ապերախտութիւն Քսանթոսի ընդդէմ Եղբօր։

Երբոր տուն դարձան, Եզովբոս ըսաց Քսանթոսին. տէր իմ, քեզի ըրած աս աղէկութեանս գէմ արժան չէ որ ես ինչպէս քեզ ազատեցի, դուն ալ զիս ազատես գերութենէս։ Տէրը խաւսութենէ վրնտեց ըսելով կարծես թէ ես չեմ ուզեր քեզ ազատելու. եւ իր դուռը նայէ, թէ որ երկու ագռաւ միատեղ կեցած են, բարի նշան է. հապա թէ մէկ ագռաւ մը կայ, գէշ նշան է (1)։ Եզովբոս երկուսը միասին տեսաւ կեցած ծառին վրայ, եկաւ պատմեց Քսանթոսին. բայց երբոր Քսանթոս ելաւ նայեցաւ, մէկը կար, մէկալը չորեր էր։ Թշուառական, ըսաց Ե-

(1) Հին ապէնը հաւերուն ու ըռլաններէրուն կէնդուածէն ու յայնէ գէպէլով խախարդուիլ կընէին, չէզած բաներէրը կը գուշակէին կէրպ կէրպ խաբէութիւնէմբ որ կըսուի Հաւասմայութիւն. որ հաւերուն յայնէն ու ջրճմռանէն կը գուշակէին լաւ պէտք ըլլայ ըսէ գէշ։ Ու երբեմն ֆորը բանալով ապէնէրուն ջրուածէն ու լէրդին գուռնէն գուշակութիւն կընէին։ Ահա Քսանթոս ալ ագռաւը նշան դնելով գէշ սեպէց ապաց ընել Եզովբոսը. որ է խաբէութիւն։

զովբոսին, զոն ինձի երկուք են ըսիր, մըր է. պատասխանեց Թէ ես Հշմարիտն ըսի, բայց մէկը Թառաւ: Անանկ չէ, հապա գարշելի, զոն զիս ծաղր ըրիր: Բարկութիւն պատուիրեց ծառաներուն որ հանուեցընեն Եզովբոսն ու ձեձեն: Երբոր կը զարնէին խեղձին, տեղէ մը կանչեցին Քսանթոս որ կերտակրի երթայ: Սկսաւ Եզովբոս կանչելվայ անբաղդ ոլորմելուս, ես որ երկու ապառաւ տեսայ, ձեձի արժանի եղայ. զոն որ մէկ ապառաւ մը տեսար՝ հարկիւք ուտելու կերթաս, ահա իմ փորձս յայտնի ըրաւ որ ըրած կախարդութիւդ ստուտ է: Քսանթոս զարմանալով անոր բարեկամացը վրայ դարբեցուց ձեձը:

ԳԼ. ԺԸ.

Փոյէ Եզովբոս պգիպնակաւս:

Եղաւ որ Քսանթոս կերտակրի հրամցուց շատ փիլիսոփաները և Հարուստաններ. Եզովբոսին պատուիրեց որ գուռը կենայ, և պատիւ ըլլալու համար միայն իմաստուն մարդիկ ներս առնէ. իսկ Եզովբոս գուռը գոցեց ու ներսը կեցաւ. նայիս հրամցուցած մարդուն մէկին եկաւ գուռը զարկաւ: Եզովբոս առանց գուռը բանալու ներսէն հարցուց Թէ շունն ինչ կըշարժէ: Ան ալ դըրսէն կարծեց Թէ իրեն շուն կըսէ, բարկա-

նալով ձգեց գնաց : Ողջախոհ մարդիկ որ եկան, ասանկ բարկանալով ետ դարձան, կարծէին թէ գնրեւնք կը նախատէ. վե՛ր կը նայէր ու ամենուն ալ աս հարցմունքը կընէր : Յետոյ մէկն ալ եկաւ դուռը զարկաւ. անոր ալ հարցուց Եզովբոս թէ շունն ինչ կը շարժէ : Ան ալ դրսէն պատասխան տուաւ թէ պոչն ու անկաճ՛նելը : Եզովբոս տեսաւ որ յարմար պատասխան տուաւ, բացաւ դուռն ու տարաւ ներս ախրոջը քով, ըսաց թէ մէկ փիլիսոփայ մը չեկաւ քու հարկիդ տակէ՛ն զատ :

Քանթոս սաստիկ բարկացաւ՝ կարծելով թէ մէկալնք զինքը ծաղր ընելու համար չեն եկած : Մէկալ օրը բարեկամներն եկան դպրոցը, և երեսը զարկին Քանթոսին որ գնրեւնք անանկ անարգելով դունէն ետ ձամբեց. ինչու՞ համար, կըսէին, ան սաստիկանը մեզ անարգեցկը. դրիր դռանը քով այլանդակ գերիդ որ մեզ թշնամանելով ետ դարձուց : Հարցուց Քանթոս թէ քո՞ն էք ինչ էք. երա՞ է ըսածնիդ : Պատասխանեցին ամէնքը մէկ ձայնով. Ճշմարիտ է քեզի ըսածնիս : Շուտ մը կանչեց Եզովբոսն հարցուց բարկանալով թէ ինչու՞ համար ասանկ անարգելով ետ դարձուցիր բարեկամներս : Պատասխանեց Եզովբոս թէ դուն չխոհարուեստութիւնը որ յիմար մարդիկ թող չիտան ներս մտնելու, որ միայն գիտուն խնամուն մարդիկ նատին հարկիդ : Իրաւ այդպէս է ըսաց Քանթոս. բայց ատոնք ամէնքը գիտուն չե՞ն : Պատասխանեց Եզովբոս թէ ես աս գիտեմ որ դուռը զարկած

առնը, ես իրենց կը հարցընէի թէ ջուն
բինչ կը շարժէ. մէկը չկրցաւ հասկընալ, կ
հարցմունքիս պատասխան տալ. ուստի կը
նայէի որ տգէտ մարդիկ են, դուռը չէի բա-
նար. միայն անոր բացի դուռն որ լաւ պա-
տասխան տուաւ:

Եզովբոս խօսքը լմընցուց, բայց մէկը
չկրցաւ դէմ խօսիլ. և ամէնքը խոստովան
եղան թէ ճշմարիտ է ըսածը:

ԳԼ. ԺԹ.

ՀՆԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵԶՈՎԲՈՍԻ:

Քանթոս օր մը Եզովբոսին հետ պերե-
ժանոցը գնաց, որ պերեզմաններուն վրայի
գովեստները կարդալով կը զուարճանար:
Եզովբոս տեսաւ որ մէկ պերեզմանի մը վրայ
գրած էին Յունաց առ գրեր. α Ա՛լֆա.
β Վ՛էթա. δ Տ՛էլթա. ο Օ՛միգրօն, ε Է՛փսիլըն.
Ջ Թ՛էթա. χ Խ՛ի: Եզովբոս առ գրերը ցցուց
Քանթոսին, հարցուց թէ ասոնք ինչ կը
նշանակէին: Քանթոս ուշադրութեան նայեցաւ
քննեց մտմտաց, չեմ հասկընար ըսաց ինչ
ըսել կուզէ: Ան առնը զարձաւ Եզովբոս
ըսաց. Ամիրայ, եթէ առ գրերուն ուժովը
հոս գանձ գտնեմ, ինչ կուտաս ինձի: Ան
ալ սիրտ առնով ըսաց թէ կէսը կուտամ և
քեզ ալ կազատեմ: Եզովբոս առ խոստումն
քու ընդունելով չորս քայլ (ոտք) հեռացաւ ան-

կէ փորեց գանձ գտաւ. տարաւ Քառնեծո-
սին ըսաց թէ կառարէ խոստմունքդ, զիս
ալ ազատ ըրէ: Պատասխան տուաւ թէ քեզ
չեմ ազատեր, մինչև որ ան գրերուն զօրու-
թիւնը չխմհկնես ինծի. ան ալ սկսաւ կռակում
անոնց իմաստը հասկընալ, բան թէ սակին
ժառանգել:

Եզովբոս ալ ըսաց թէ ով որ սա գանձը
հոս թաղեր է, իմաստուն մարդ ըլլալով սա
գրերը փորել տուեր է. որ կը նշանակին՝
α Աբօվն գնացեալ. β վէմատ քարէ. ց Ոչ-
սէր ջուր. ο Օձէտաս փորելով. ε Ւ-ըէսի
գացեալ. ծ Թէսաւրծն գանձ. χ Խհրէսէտա ա-
կաւ: Քառնեծոս ալ ըսաց, որովհետև այս-
պէս հնարագէտ բան գիտցող ես դուն, յի-
մար կըլլամ ես թէ որ քեզ ազատեմ՝
կրկնեց Եզովբոս. թէ որ չգիտես՝ սա գան-
ձը չես կրնար ժառանգել. վն գի կերթամ
բիւզանդացւոց (1) Թագաւորին կխնայել
նեմ, որ անոր հանար պահած էր: Ասոնք
գիտես ըսաց Քառնեծոս: Ահա գրերը յայտ-
նի կը ցցըննեն ըսաց. α Աբօվս տուր. β վ ա-
ռէք Թագաւորին. ց Տէօնէսէս Վհանեսու-
ան. ο Օն զոր. ε Ւ-ըէս գտէր. ծ Թէսաւրծն
գանձ. χ Խհրէսէտա ոսկւոյ: Քառնեծոս սա
բանը լսելով հասկըցաւ որ ձեռքին սխոխ

(1) Բիւզանդիան կըսուի Սթամպօլ ևիպես ի-
նանին անուանքը. որ նախ ընդ պարի փոպոփ ՚ի
Աղոզանին պատգամը. յետոյ Կոսթանդիանոս
Նորոգեց ջնջուաց: Հին ատենը հոս նստող Թա-
գաւորը կը հրամայէր ծով եղած կալնիերուն: Ինչ-
Եզովբոս ալ կը յայտնի:

երթայ, ան ըսաց կէտն ու ձայն մի հանել: Դուն չես ինծի տուողն ըսաց Եզովբոս, հապա ոսկին Թաղողը տուեր է: Մանկ դիր նայէ ինչ կը նշանակեն գրերը. α Անէծքն զառեաքն. β Վաթխանպէս գնացեալ. δ Տէէէսնէ բաժանեցէք. ο Օն գոր. ε Է՛-ըէէ գալք. Ժ Թխաւ-ծօն գանձ. χ Խհրէսէա ոսկւոյ:

Եկոր աուն երթանք ըսաց Քսանթոս որ բաժնենք ոսկինները, և քեզ ալ ազատ ընեմ: Բայց երբոր եկան՝ վախցաւ Քսանթոս, ըսելոյ թէ բանը գուրս հանէ Եզովբոս, ուստի բանտը գնել հրամեց խեղճը: Երբոր բանտը կը տանէին Եզովբոս կըսեր թէ վիկտոտիներն աստնկ կը պահեն երեսնց ըլած խոտոնելը: Ձէ թէ միայն չազատեցնր զնս, որ խոտոտցեր էին, հապա բանտն ալ գնել կուտաս: Ան խօսքուն սիրտը շարժեցաւ Քսանթոսին, շուտ մը պատուիրեց որ Թող տան, ըսելով անտարակոյս երբոր դուն ազատես զնս չարաչար սիրտ բամբասես և ամբաստանես:

Պատասխանեց Եզովբոս. Հիմա սրչափ դէշ ալ ինծի կուգես ընծի ըրէ. բայց գիտես որ օր մը զնս ակամայ սիրտ ազատես:

ԳԼ. Ի.

Անպտուղ ենկեղեսի:

Ա. Ժամանակս Սամոս կղզին զարմանալի դիպուած մը պատահեցաւ. երբոր մէկ ընդհանուր երեսէն ոճն մը կընէին, յանկարծ ալիքս մը ընկաւ բարձրէն խլեց տէրութենէ մաանին, տարաւ ծառայի մը ծոցը ձգեց: Բոլոր ժողովուրդը զարմանալով աս պատահարէն վրայ, եկան միաբան աղաչեցին Քաանթոսին, որ իրենց մէջ խիստ երեսէն իշխան և մեծ փիլիսոփայ էր, թէկնէ անոնց, թէ ինչ կը նշանակէ աս հրաշալի դիպուածս:

Քաանթոս չէր գիտեր ինչ պատասխան տայ, ժամանակ ուզեց որ մտածէ: Երբոր տունդարձաւ միշտ անհանգիստ տրտմութենէ մէջ ինալով սկսաւ մաղձոտիլ: Եզովբոս տեսաւ թէ իր տէրը տրտմութենէ կը մաշի՝ հարցուց թէ ինչո՞ւ համար ասանկ տրտում էս. աս բանս ինծի ձգէ, և տրտմութենդ մէկ դի դիր որ քեզ կը տանջէ: Գնա վազէ զուրցէ սամոսացիներուն թէ իմ բանս չէ հրաշք մեկնել և գուշակութիւն ընել. սակայն էս մէկ ծառայ մը ունիմ տունս որ ասանկ բաներու լաւ տեղեակ է, ան կրնայ տալ ձեզի դիպուածին մեկնութիւնը, և ձեր տարակուսանքը քակել: Տէր իմ, թէ որ էս ա-

նոց տարակոյսը վերջնեմ, բոլոր պատիւը քեզի կըլլայ որ առանց բան գիտցող ծառայ ունիս. Թէ որ չեկրնամ, միայն ինձի կըլլայ պարտաւանքը:

Գանձուս մեծապէս ուրախանալով դնաց միւս օրը քաղաքացւոց ժողովքը, և անոնց պատմեց Եզովբոսին խօսքերը: Անոնք ալ պատչեցին որ շուտով բերել ատոր: Երբոր Եզովբոս եկաւ մուտ առնուացւոց ժողովքին մէջ, կերտարանքին նայելով սկսան ամէնքը ծիծաղիլ, մինչև ծաղր ընելով ըսին Թէ կրնայ ըլլալ որ առանց ալլակերտ կոչտ մարդը աս հրաշքին մեկնութիւնը տայ. առանց ցուցանքաւոր բերնին ինչպէս պիտի բարի բան ելնէր: Ոեսոն նորին սկսան կատակելով խնդալ Եզովբոսին վրայ:

Իսկ Եզովբոս ձեռքը շարժելով կանչէր ժողովքին որ լուռ կենան. Ով ատենացիք կըսէր, ինչո՞ւ զիս կանարգէք կերտարանքիս տակէն ըլլալուն համար. հոգին պէտք է նայիլ չէ Թէ կերտարանքը. բնութիւնը շատ անգամ գեղեցիկ հոգին տգեղ մարմնոյ մէջ կը դնէ. դուք ատանին ձևին կը նայիք Թէ մէջն եղած պատուական գիներին: Բոլոր ժողովքին մարդիկն ատ խօսքերս լսելով ըսին որ Եթէ դուն ունիս մէջի օգտակար բան մը խօսելու որ կարենայ ամէնուս սիրտը հանդչեցնել՝ խօսէ: Ան ատենը մեծ համարձակութիւն մը տեսնելէ յետոյ Եզովբոս. Ով ատենացիք, որովհետև երբոր Բաղդը կը տրուի երկպառակուելու և խռովելու ցանկալ, կը դնէ մէկ տեսիլ մը փառաւորութեան տիրոջն ու ծառային մէջ. Եթէ պատահի որ ծառան

Էյնի էշխանութիէ տակը, վիշա կը քաշէ. և
Թէ տիրոջմէն վեր ըլլայ, նոյնպէս վիշա կը
քաշէ ծեծ կուտէ, անանկ որ բանը որ դնես
դառնայ, ծառան նէղութիւն պիտի քաշէ:
Դուք միտչև որ վես ազատ ըլնիք, իմ տիրոջս
էշխանութիէը տակէն չհանիք, ես համար-
ձակ ձեզի չեմ կրնար յայտնել առանց վախ-
զայն՝ որուն կը վտիտիք: Ան կեսին բո-
լոր Ժողովուրդը մէկ ձայնով կանչեց Գաո-
Թոսին Թէ ազատ ըրէ Եզեկիան, կատարէ
առնուացոց կամքը, սակ բոլոր քաղաքը
ազատ կրնաս:

Գաոնէոս պատասխան չուտաւ: Դա-
տաւորը մէկէն կանչեց Գաոնէոսին. Թէ որ
դուն Ժողովրդեան մտիկ չընես ազատ չը-
նես քու կամքովդ, հիմա ես ազատ կրնամ
իմ էշխանութիէս, որ քեզի հատատար կը-
ծայ:

Ան չկրցաւ դէմ կենալ Գաոնէոս՝ ա-
կանց կամքով ազատ ըրաւ. որ վտիրով
(պօռուէրով) քաղքին մէջ կը կանչէին Թէ
Գաոնէոս փիլիսոփան ազատ ըրաւ Եզե-
կիան առնուացոց ապրանքին համար: Ե-
պատկա կատարեցաւ Եզեկիան մարգա-
րէութիւնը որ Գաոնէոսին ըսեր էր՝ Թէ ա-
կանց վես պիտի ազատ ընես: Եզեկիա
ազատ ըլլալէն ետև սկսաւ առանկ խօսիլ
Ժողովրդեան:

Ով առնուացիք՝ ինչպէս պիտի, արծիւն
(1) է Թռչուններուն Թագաւորը, որ իշ-

(1) Արծիւ (խորտակ) Թռչունը կըսուի
Թռչուններուս Թագաւոր, որովհետև ամէնէն զօր-

խանական մասնին վերցուց տարաւ ծառայեին ծոցը ձգեց. ասոր բանս կը նշանակէ՝ որ հիմակուան թագաւորներէն մէկը կը մտածէ որ ձեր ձեռքովը ձեր նշխանութիւնը կործանէ, և ձեզ դերի ընէ՝ եղծանելով ձեր օրէնքը: Ա խօսքս ահի դողի մէջ ձգեց բոլոր ամուսնիքը:

Քանի մը օրէն եաև ամուսնիք թուղթ առին Կրեաս (1) Լիւդիայի թագաւորէն՝ որով երեսից կը պատուիրէր որ ամէն տարի երեսն տուրք տան, եթէ չիտան՝ պատերազմով վրանին ալիտի ելլէ, պատրաստ կենան: Ա բանիս վրայ ժողովք ըրին որ մտածեն Համբայ մը գտնեն. վր ալ եթէ հնազանդէին, աղատուելը կը կորսուէր. և կը վախ-

(1) Կրեսոս Լիդիայի թագաւորն էր 550 տարի առաջ Քրիստոսէն. որ Ասիայի մէջ շատ տէրութիւն փերելով բոլոր Յոյները հարկատու ըրաւ. այնչափ գանձ ունէր դիզեց, որ շատ մեծ եղաւ հարստութիւնք: Ուսումնականները հետ խօսիլ շատ կը սիրէր. օր մը մեծութիւնը վրայ պատմելով ըսաւ Սոլոն փիլիսոփային ինչ ինձի պես ֆառատոր տարտ տեսած է ու: Ան ալ ըսաւ ինչպէ՞ս տակ պէտք է որ տարտ երեսն երանի պայ: Յետոյ Կիրոս թագաւորէն յաղթուելով փաղափն առին. երբոր մեծ պատերազմ կը էիգիպտալով առրը վերցուց պիտի պարներ Կրեսոսին, իր պատն տալը գտնելու, որ լեզուն կապուած էր էր խօսեր, սրտին կոիծուն լեզուն բացուեցաւ. Ի պարներ, ըսաց պէ-

նայեն Կրեսոսին իշխանութեանը տակին էյնիլ. մինչև հարկ եղաւ խորհուրդ հարցընել Ե-զովբոսին, և անոր տուած խորհրդին հետևիլ ամէն բանի մէջ: Ան ալ պատասխան տուաւ թէ Պարոններ, ձեր իշխաններուը խորհուրդ կուտան թէ տուրք տանք Կրեսոսին. և օգտակար է հնազանդիլ անոր, ու պատերազմին թշուառութէն ազատիլ. ուստի իմ ձեզի տալու խորհուրդս պարապ է. սակայն բաւական է ձեղի մէկ բան մը պատմել՝ որ հասկընաք թէ ինչ պէտք է ընել առ բանիս մէջ: Ա աշխարքիս մէջ բազդը երկու ձամբայ յայտներ է մէկմէկու հակառակ. մէկին է ազատութէ ձամբան, որուն սկիզբն է գժուար և խիստ, և վերջը դիւրին ու զուարձալի: Մէկալն է ծառայութեան, որուն սկիզբն է դիւրին և հանդիստ, բայց եռքը գժուար և խիստ: Ա բանս որ լսեցին, ամենքը մէկ ձայնով պօռացին թէ մենք ազատ ենք, ծառայութէ տակ չենք կրնար: Եւ այսպէս Թագաւորին խրկած դեսպանը ետ ձամբեցին առանց տուրք տալու: Կրեսոս երբոր բանը հասկըցաւ՝ ուզեց սամոսացւոց վրայ պատերազմ բանալ. բայց դեսպանն իրեն ըսաց թէ տէր իմ, չեմ կարծեր թէ կարենաս անոնց յաղթելով վրայ ել-

նուորին, ինչ հայրս կրնասան է: Զինուորը իրեն պարտս կիրսս նագաւորին տալին, որ հրամէց իրաւ վառելն ոչ ոչ երբեն. իրանին փոխ որ իրբին՝ ինչ ընկաս Սոլոնին խօսքն ու սկսաս պօռալ. Սոլոն Սոլոն: Թագաւորը պատճառը հարցուց. երբոր իմացաս Սոլոնին խօսքը, ուղարկեց:

ևս ոչչափ որ Եղովբոս իրենց քսիլ է. վն զև անոր խորհրդին կը հետևին, որ ամէն բա- նի տակէն կելլէ. ուսոի իմ խորհուրդս աս է որ ամէն բանէն լաւ կըլլայ, գեսպան իրը- կէ՝ սամոսացւոցմէ Եղովբոսն ուզէ, և խօսք տուր իրենց հետ հաշտութիւն ընելու. պար- գևներ ալ խոստացիր տանից յիշելու տուր- քը, ձգէ հիմա պատերազմը. երբոր Եղովբո- սը ձեռք ձգես, ան ատենն տանից աշխատա- նաց կը յաղթես անոնց: Կրեաս հաւանեցաւ աս հնարքիս, և գեսպան իրկեց ուղեց Ե- զովբոսը: Անոնք ալ հաւանեցան իրկելու:

Եղովբոս հասկընալով անոնց միտքը եկաւ ժողովքին մէջ այսպէս խօսեցաւ. Ով սա- մոսացիք, ինծի մեծ պատիւ է որ թագաւո- րին երթամ ոտքն լինիմ, պատուեմ. սա- կայն երթալէս առաջ կուզեմ ձեզի տուակ մը զուրցել: Հին տանը երբոր կենդանի- ները համաձայն էին, գայլերը պատերազմ բացին ոչխարներուն դէմ որ շներուն հետ միաբան ըլլալով անոնց տանէն կերթային. իսկ շներն առաջնորդ ըլլալով կը ձեծկռէ- ին, անանկ որ գայլերը չէին կրնար մօտե- նալ ոչխարներուն: Ուսոի գայլերը գես- պան իրկեցին ոչխարներուն որ հաշտուին. բայց երաշտ հետ սկսով վարուելու համար ուզեցին որ շները պատանդ (ահէն) իրկեն: Ոչխարները յիմարութեք հաւանեցան, և իրկեցին անոնց իրենց շները. գայլերը մէ- կէն պատուեցին շները՝ եկան ոչխարներն ալ կերան:

Սամոսացիք լաւ հասկըցան առակին միտքն ու ջուգեցին որ Եղովբոս երթայ իրենց քս-

վէն. բայց Եղովբոս չուզէց կենալ, եւս դեսպանին հետ գնաց Թագաւորին:

ԳԼ. ԻԸ.

Եղվբոս հաշտեցուցանէ զԹագաւորն:

Երբոր Լիւդիա քաղաքը հասաւ Եղովբոս, եւս Թագաւորին առջին. բայց Թագաւորն ան որ տեսաւ, աւելի բարկացաւ: Մեծ ա՜մօթ է ինձի՝ կըսէր, որ սանկ այլանդակ մարդը վրս արգիլէ, և անանկ մեծ կղզին ձեռքէս հանէ: Պատասխանեց Եղովբոս. Ով մեծ Թագաւոր, ես ոչ բանութեամբ և՜ կայ Ֆոս, և ոչ վախնալուս. այլ իմ կամքովս եմ եկեր. ներէ ինձի որ քիչ մը խօսիմ. սակայն մեր բանին վրայ չխոսած՝ մէկ առակ մը պատմեմ, Թողութիւն ըրէ: Մէկ մարդ մը մարախ (էֆէրէնէ) ժողվեր կը մեռցընէր. դիպուածով բանեց Ճպուռ (ճըռ-ճըռ պէօճէէ) մը. կենդանին սեսաւ Թէ զինքն ալ պիտի մեռցընէ, սկսաւ աղաչել Թէ զիս մի մեռցըներ պարտապ սեղը. վն զի ես ոչ ցորեն վնաս ունիմ, և ոչ մէկ ուրիշ զէն մը կրնամ տալ, այլ միայն շարժելով (1) իմ մանուլրակ

(1) Ա՛ս պէսակ կենդանիներուն ձայնը օդէն կը առպիանայ. վասն զի երկայն ծակէն օդը կը ցրնէն

մաշկերս որ ունիմ վրաս՝ քալդը ձայն կը հանեմ, որ անցնողները ու բանուորները զուարճանան. ուստի ձայնէս ՚ի զատ բան մը չունիմ, և ուրիշ բան չեմ կրնար վրաս գտնել: Ա՛ս բանս որ լսեց, Թոդուց որ երթայ:

Ով մեծ Թագաւոր, ահա ես ալ ոսքդ ընկած կաղաչեմ, զիս փուճ տեղը մի մեռցըներ. ես մարդու գէշութիւն ըրած չեմ. մէկ յանցանք մը ունիմ որ համարձակ կը խօսիմ, և մարդու երեսպաշտութիւն չեմ ըներ. թէպէտ մարմինս է անշնորհք, որ դրսէն անարդ կերևնամ, բայց խօսքն անարդ չէ: Թագաւորն ա՛ս խօսքիս վրայ անանկ զարմացաւ որ մեռցընելու մեղքը ցաւ. ուստի կանչեց. Եզովբոս, ես չէ, հապա Ճակատիսը (1) կեանքդ քեզի բաշխեց. խնդրէ ինծմէ ինչ կուզես, քեզի կը շնորհեմ: Ով մեծ Թագաւոր, ըսաց Եզովբոս, կը խնդրեմ որ սամոսացւոց հետ հաշտութիւն ընես: Ա՛ս բարի, ըսաց Կրեսոս, կը հաշտուիմ: Ան առեն Եզովբոս ընկաւ Թագաւորին ոտքն

տաշկերքին ներքուն. և ան տաշկերքուն ըրկռտալէն՝ օդը կը շարժի և աստիճ յայն կը հանէ. շատ տանը կենդանիները ասանկ շատ յայն կը հանեն:

(1) Ճակատագիրը ըսելով հեղհեղուս փիլիսոփանէրը կիմանային ճակտի վրայ գրած այն տարտուն գալիթը. և գրուածը հարկաւ պիտի ըլլար, ինչ որ ընես՝ շահ չինայ կըսէին: Ա՛ս գիրը դիտայ ապուշացնելը կինային հարցալ, բայց չէին կրնար ասել. անոր համար կըսէին, թէ Դիւս Ակիւղասին տահուանը վրայ կ՚ուլար, որ ճակատագրած էր: Բայց ասոր

ու խոնարհութիւբ չնորհակալ լալա ըրած բարերարութեանը համար :

ԳԼ. ԻԲ.

Եղվբոս գրէ պատասխան :

Եղվբոս իր առաքինեբն ան առնելը պրնց երբոր Կրետա Թագաւորին քոյրն էր, որ մինչև մեր օրը ծնացին : Ան առաքինեբն ընծայ ըրաւ Թագաւորին. ան ալ մեծ չնորհակալութիբ ընդունեց, և Եղվբոսին մեծութիբ տալով դեսպան ըրաւ, ու Թագաւորական Թղթերով խրկեց որ երթայ առնու աղջկան հետ հաշտութիբ խօսի Թագաւորին կողմանե, և հասկըցնէ որ իրեն աղջկան քով Կրետա անոնց հետ բարեկամ պիտի ձնայ : Ասկէ ’ի զատ Թագաւորը շատ պարգևներ ընծայ ըրաւ Եղվբոսին, և ձամբուն առնէն բանը հոգայ : Երբոր Սամոս հասաւ, քաղաքացիք անպատմելի ուրախութիբ լեցուած, Թագ պատկ տարին իրեն, և քաղաքական հանդէսներ ըրին՝ որ մեծ պատիւ ըլլայ Եղվբոսին :

Իսկ Եղվբոս Թագաւորին Թղթերը կարդայ լալը Ժողովրդեան առջև. հասկըցնելով թէ անոնք ինչպէս որ իրեն պատաս-

վերջապէս էրը հիմանան ամբոխին նախանամոլին որ հը հասկըրե պիտի :

թե ընդհեցին, ինքն ալ անոր դէմ աս քա-
նով հաւուցում ըրաւ. ուսաի Թագաւորին
միտքը յայտնեց անոնց և հաշտուելի ըրաւ:
Ցետոյ ելաւ աս կղզիէն գնաց զանազան քա-
ղաքներ իմաստուն մարդիկ փնտրելով, որ
հետերնին հակաճառուելի ընէ: Մինչև ե-
լաւ Բաբելոն (1) գնաց. հոն ալ իր իմաս-
տութիւնը յայտնեց, և Ներոս Թագաւորին
պալատը մտաւ:

Ան ժամանակի Թագաւորները իմաստու-
թեամբ վարուելով կուիւ չունէին, միշտ խա-
ղաղութեան մէջ էին. և տով շատ անգամ ի-
րարու առաքիներ և խրատին բաներ կը գրէին,
հարցմունք կընէին աս պայմանով որ երբոր
մէկը չէր կրնար պատասխան տալ, կը պար-
տաւորէր տուրք տալու մէկալին, ինչ կերպ
որ գաշինք կընէին (2):

Եղիպտոս ամէն հարցմունքին և առակնե-
րուն դիւրին պատասխան կուտար, որ Ներ-
պեռոս Թագաւորին կը գրէին, և տով մեծ
համբաւ ունեցաւ Թագաւորը: Բայց որով-
հետև մէկալ Թագաւորները չէին կրնար Ներ-
պեռոսին խնդիրներուն պատասխան տալ,
կը պարտաւորէին գաշնադրութեան համար
տուրքեր տալ Թագաւորին:

(1) Բաբիլոն (Պաղտատ) ան ժամանակը ծաղ-
կած ըլլալով գիտուններու յարգուելիան կը, մա-
նաւանդ Ներոս Թագաւորին օրը. անոր համար
եղիպտոս հոն գնաց:

(2) Ան կերպ հարցմունքս ինչ հինա կայ արա-
բացոց մէջ. որ երկի փաղափները շատ անգամ
(Էնիգմները) և (Տրովիշնները) կերևան ձեռագիր

ԳԼ. ԻԳ.

Եղովբոս ուղեգրէ ինքեան պէնոս:

Եղովբոս տեսաւ որ զաւակ չունի, մէկ աղնուականի մը զաւակ Էնոս անունով ի-րեն որդի ըրաւ, տարաւ Թագաւորին յանձ-նեց ինքը իր հարազատ զաւակը. բայց աս ա-պերախտը շատ չանցաւ մեծ անկարգուԹի-ներ ըրաւ Եղովբոսին տանը մէջ: Եղովբոս հասկըցածին պէս՝ անէն դուրս ըրաւ: Իսկ Էնոս ոխ պահեց, ու Եղովբոսին վրէժխնդի-րը ընալով ԹուղԹ մը չինեց անոր բեր-նէն, որ կը գրէ իշխաններուն, որոնք խրԹին առաջնեը կը խրկէին Լիգերոսին. և անոնց կը հասկըցնէ Թէ ասկէ ետև ձեզի հետ մէկ պիտի ըլլամ Թագաւորին դէմ: Ան ԹուղԹը Եղովբոսին մատնիովը կինքեց տարաւ Թա-գաւորին ցցուց:

Թագաւորն որ տեսաւ Եղովբոսին կնիքը (ջօհէ-ըը), կարծեց Թէ անտարակոյս Եղով-բոսն է գրեր ան ԹուղԹը իրեն դէմ. ուս-տի բարկուԹիը հեռևելով անանկ տաքցաւ որ մէկէն հրամեց Հերմիբբոսին (1), որ ա-

նէրուն բան կը հարցընէր. ելնէ լինգիպոս, կը պա-պաուրէին անոնց բան պալո:

(1) Հերմիբբոս էր Թագաւորին մէկ հաւատարիմ

ռանց քննելու մեղքին եղելքան նըր մատ-
նիչ: Հերմիբբոս ձշմարիտ բարեկամ ըլլա-
լով Եղովբոսին՝ իրեն բարեկամութիւնը յայտ-
նի ըրաւ ատ կերպով: Առաւ Եղովբոսը տա-
րաւ մէկ գերեզմանի մը մէջ սահեց ամե-
նևին ծածուկ. և ինքն զգուշութեամբ բան
կը տանէր անոր մարդ չիմանալով: Իսկ են-
նոս՝ Թագաւորին հրամանովը Եղովբոսին
ամէն բանը յափշտակեց:

Ժամանակ անցնելէն եաև Նէքպենաբոս
եգիպտացւոց Թագաւորը լսեց որ սպաննե-
ն Եղովբոսը, Թուղթ մը գրեց Ալիբերոս
Թագաւորին՝ կոդաչէր որ իրեն մէկ քանի
օրամիտ Ձարտարապետ (գալֆա) իրկէ. որ-
պէս զի շինեն անանկ մէկ աշտարակ (խոռէ)
մը, որ ոչ երկընքին գալէն և ոչ գետնին: Նաև
իրկէ իրեն անանկ մէկ խեղացի բարակ մարդ
մը որ կարենայ պատասխան տալ իրմէն
առակներուն: Թէ որ ըսաց աս բանս կարե-
նաս ընել, ես տուլք կուտամ քեզի. Թէ չի-
կրնաս, դուն ինձի պիտի տաս: Ա Թուղթն
որ կարդաց Թագաւորը, արտմուԹէ պա-
շարուեցաւ. վա՛ղ մէկը չուներ քովն որ
կարենայ աշտարակին առակը մեկնել. ուս-
ոն առանիկ յաւելով Եղովբոսին մահուանը
վրայ՝ կըսէր Թէ անոր մեռնելով իմ աէրու-
Թիս գլխաւոր սիւնը կործանեցաւ:

Հերմիբբոս առաւ Թէ Թագաւորին կամ-
ծը արտանց է, եկաւ աւետիս տուաւ Թէ Ե-
ղովբոս կենդանի է. վասն զի Թագաւորիս

պաշտօնապէրն էր (հաստա գլուխը). անոր համար
իրեն պատուիրեց որ գտնէ Եղովբոսը:

օգտին համար չիմեռցուցի. լաւ գիտէի որ շատ պիտի զղջաս տուած վճռիդ վրայ: Ա բարի լուրը լսածին պէս Թագաւորը՝ մեծա- պէս ուրախացաւ: Ոսատի շուտով Եզովբո- ը գերեզմանէն դուրս հանեցին, խեղճին վրան գլուխը աղտոտ հոդով՝ մէկէն Թագա- ւորին դէմը հանեցին. որ զինքն անանկ խեղճ տեսնելով այնպէս սիրտը ցաւեցաւ որ սկսաւ լալ: Հրամեց որ շուտով լուան հագ- ցընեն և ամէն պակասութիւնը հոգան: Եզով- բոս Ենինոսին ըրած անօրէնութիւնը տուտ հա- նեց, և իր մեծատուութիւնը յայտնի ընելու համար՝ նեռում խնդրեց Թագաւորէն, որ չիմեռցընէ Ենինոսը:

Ալիգերոս Թագաւորը հանեց եգիպտա- ցւոց Թագաւորին Թուղթը ցցուց Եզովբո- սին որ հասկընալով առակին միտքը, սկսաւ ծիծաղիլ. ետքը Թագաւորին ըսաց, որ ա- սանկ պատասխան տայ: Երբոր ձմեռն անցնի՝ քեզի բանուորներ կը խրկեմ որ շինեն ըսած աշտարակդ: Նաև կը խրկեմ մէկ գիտուն մարդ մը որ ամէն բանի պատասխան տայ ինչ որ իրեն առարկեն: Ան առեղը Ալիգերոս Եգիպտոսի Թագաւորին գեղ- պանները, և նորէն տուաւ Եզովբոսին ամէն մեծութիւնը, իրեն ծառայ տուաւ Ենինոսն ամէն ունեցած բարկքովը:

ԳԼ. ԻԳ.

ԱնիւալարուԹիւն և խրատ Եղվբոսի։

Եղվբոս նորէն տուն առաւ Էնոսը. ա-
մենևին անցած բաները չմոռնալով իր զաւկին
սէս կը նայէր, և շատ գեղեցիկ խրատներ
կուտար որ բարի ըլլայ։ Որդեակ, կըսէր,
ամէն բանէն առելի զՅԱծ պաշտէ, Թագաւո-
րին հնազանդ եղիր, Թշնամիներուդ առջին
երևելի եղիր որ քեզ չմոռնան. իսկ
բարեկամներուդ՝ հեզ և խոնարհ, որ միշտ
զքեզ առնլի սիրեն։ Ալօթք ըրէ Թշնամի-
ներուդ երբոր խեղճ կըլլան ողքառուԹիւն
և հիւանդուԹիւն, որ ետքը քեզի տրտմուԹիւն
չբերեն։ Շատ անգամ ալ բարեկամներուդ
առողջուԹեանը համար ալօթք ըրէ։ Միշտ
նայէ որ ընկերոջդ հետ ազէկ սիրով եր-
Թաս, որ չըլլայ Թէ ցանկուԹիւն ուրիշ մար-
դու եանէն ըլլայ, որովհետև կանայք քնա-
սէս վսխոխական և ԹեԹևամիտ են. երբոր
կը շոլոքորԹին, չար բան չեն մոռածեր։ Ան-
խոհեմուԹեամբ ամէն բանի մէկէն մի հա-
ւատար, քիչ խօսէ, և միշտ քու լեզուդ աէր
եղիր. մի նախանձիր ուրիշներուն բաղդին.
առաւել ուրախացիր ուրիշին յաջողուԹիւնը
վրայ, Էն զի նախանձը առելի Էնսս կը բերէ

քու անձիդ, քան թէ ուրիշին (1): Հոպա-
բարձութիւն ըրէ տանդ. արիւնն կեցիր ծա-
ռանեբուդ վրայ, որ քեզմէ վախնան իբրև
իրենց մեծէն, և քեզ սիրեն իբրև իրենց բա-
րեբար: Մի ամբչնար միշտ ալէկ բաներ սոր-
վելու. մի յայտներ կինոջդ քու ծածուկ բա-
ներդ, վասն զի անդադար կը ջանայ պատ-
ճառ գտնել, որ վրատ ելլէ, և քեզի հրամ-
մէ: Ամէն օր բան ժողվէ քեզի վաղուան հա-
մար. զի շատ ալէկ է ունեցած բարիդ թշնա-
մուդ ձգել մեռնելէդ եառև, քան թէ ողջու-
թիե առենդ բարեկամի կարօտ ըլլալ:

Ուրուն որ հանդիսիս բարևէ պատուով և
քաղաքավարութիբ. շունը պոչը շարժելով
իբը կը շողոքորթէ տէրը, պարտական կընէ
որ իրեն հաց տայ: Մի զղջար բարեպաշտ
ըլլալու. բամբասող մարդը տուն դի հան-
դիսպըներ, վասն զի դուրս կը հանէ տանդ
բանը և ամէն զուրցածներդ: Անանկ բան
չընես որ քեզ անարգանք և արտմութի բե-
րէ: Մի խուովիր աշխարքիս պատահմունք-
ներուն վրայ: Ուրիշին չար խորհուրդ չէ-
տաս, և անօրէն մարդկանց չար վարքին չի-
հեռևիս:

Աս իրատներս անանկ դպան Եննոսին,
որ նեաի (օգի) ալէս սիրտը խոցեցին. մինչև
խղճմտանքին խայթելովը, և Եղուբոսին

(1) Եղուբոսին աս խրատն ասելի յարմար հո-
գայ մեր ըէպուին սպուգաբանութիւնը. իբր պի նա-
խանյ բառն ասանկ ըսպուգաբանի նախ անձին
ըսած. վասն պի սիրտը մաշելով նախ իրեն ըսա-
հոպայ:

աւելի խրատներըը մոմբատալով շատ չանցաւ մեռաւ :

ԳԼ. ԻԵ.

Եպեվբոս ինչե պէտգ արծուոյ :

Եպովբոս կանչեց բոլոր հաւորանեբն ու պատուիրեց որ ջրա հատ արծիւի ձագ բերե նեն իրեն բերեն : Առաւ զանոնք զարմանալի կերպով անանկ կրճեց, որ մարդու հատակը չի գար (1) : Ւման չի կը պատմեն Թէ Թռչուններուն տրվեցուց որ երբ ալիսի Թռչէին՝ վիզերէն կախեց չուանով մէյմէկ զամբիւղ (պէմպիւ) , մէջը դրաւ պղտի տղաք. անանկ տրվեցուցեր էր ձագերուն որ տղաքը ուր ուզեն, հոն երթան. վեր վար կը Թռչէին տղոցը ուզածին պէս : Երբոր ձմեռն անցաւ, գարնան աւետը Եպովբոս ամէն հարկաւոր պատրաստութիւնը տեսաւ Ճամբայ ելաւ. արծիւներն ալ տղաքներով հետն առաւ Եգիպտոս գնաց : Անանկ զարմանալի բաներ ըրաւ եգիպտացւոց առջին, որ տեսնողին խելքը կերթար :

(1) Բլանոպ կը փարախոսի աս պատմութեանս վրայ, վասն զի դժուար բան է. բայց հինայ Եւրոպա կենդանիներուն անանկ կրնուրնի հոպան որ մարդ կը զարմանայ, ինչպէս հաւպալիի չի գար, ընդպէս աս պատմութիւնս ալ շատ դժուար բան է :

Բայց Նէքդենաբոս Թագաւորն երբոր լսեց Եզովբոսին գալը մէկ բարեկամէն, ըսաց թէ զիս կը խաբես. ես լսեր եմ թէ շատոնց մեռած է: Միւս օրը պատուիրեց իր պալատի մեծամեծներուն որ ամէնքն ալ ձերմակ հագնին. ինքը կարմիրներ հագաւ, գլուխն ալ գրաւ թագ մը անգին քարերով զարդարած, և այսպէս մեծութեամբ փառքով նստած իր աթոռը՝ հրամեց որ Եզովբոսը բերեն. որ ներս մտած ին պէս՝ յանկարծ հարցուց Թագաւորը թէ զիս ինչ բանի կրնաս նմանցընել, և քովիններս ինչ բանի: Պատասխանեց Եզովբոս. քեզ կը նմանցընեմ գարնան արևուս, և քովի էշխաններդ հասած ցորեկի: Թագաւորը զուարճանալով ասոնց պատասխանիս վրայ մեծամեծ պարգևներ տուաւ Եզովբոսին:

Միւսօր Թագաւորը հարցուց ձերմակ լաթեր, և իշխաններուն ալ պատուիրեց որ կարմիր հագնին. բերել տուաւ Եզովբոսն ու մէկէն հարցուց: Ան ալ պատասխան տուաւ թէ դուն կը նմանիս արեգական, և իշխաններդ՝ ճառագայթին: Յետոյ ըսաց Նէքդենաբոս թէ իմ աչքուս առջև Լիգերոս Թագաւորը բան մը չեմ սեպեր: Եզովբոս խնամալով պատասխանեց. ով մեծ Թագաւոր, սանկ դիւրին դատաստան մի կորնչեր Լիգերոսին վրայ. եթէ դուն քեզ քու ժողովրդեանդ հետ բաղդատես՝ կրնաս արև ըսուիլ. բայց թէ որ Լիգերոս Թագաւորին հետ բաղդատես՝ քու լոյդ անոր առջին խաւար կըլլայ:

Նէքդենաբոս զարմանալով սոր հաւար-

ձակ պատասխանին վրայ, հարցուց Թէ բնակիչը մեզի Հարստահարողներն որ ուզէին աշտարակ շինելու համար: Պատրաստ էն բան Եղովբոս. միայն պէտք է տեղը ցոյց տան որ սկսինք շինել: Ան տեղը Թագաւորը քաղքէն դուրս եկաւ տարաւ մէկ մեծ դաշտի մը մէջ՝ ցոյց տալն որ պատրաստեր էր աշտարակին համար:

Եղովբոս հոն տարաւ արծիւները, և ջրաղացքը դրաւ զամբիւղներուն մէջ գործիքներն ալ միասին, Թուց Թռչուններըն. երբոր ան տղաքը վեր բարձրացան, սկսան միաբերան պոռալ Թէ բերէք մեզի քար ու կիր և փայտ որ շինենք աշտարակը:

Նէքդենաբոս երբ տեսաւ որ տղաքներն օդին մէջ կը պոռան, արծիւներն անոնց հնազանդ՝ ուր ուզեն տղաքը հան կերթան, հարցուց Եղովբոսին Թէ ո՞ր աշխարհքէն ան Թևաւոր տղաքը բերին: Պատասխանեց Եղովբոս. Նիսերոս շատ ունի ասանկ տղաք. հապա դուն գիտես ինչպէս բաղդատեցիր անոր որ ձմեռուն հաւասար մարդ է:

ՅաղԹուեցայ ըսաւ Նէքդենաբոս, ուսանելիքան չունիմ ընելու, բայց եԹէ մէկ քանի տարի զբօսնեմ, նայինք կրնամ շատով քակել: Ես մէկ զարմանալի էդ ձի մը ունիմ, որ երբ կը լսէ Բաբելոնին արու ձիերուն ձայնը, հոս կըսկսի շատով յղանալ. Թէ որ ան կարկէ դուրս դիպուածին պատճառը կարենամ տալ, խնամուելիդ մեզի կը յայտնես: Ով մեծ Թագաւոր, ըսաց Եղովբոս, մինչև վաղն ինծի ժամանակ տուր, պատասխան կուտամ հարցմունքիդ: Երբոր տեղը

դարձաւ Եզովբոս, բանեց մէկ կաւոս մը տուաւ ծառաներուն որ բոլոր քաղքին մէջ ձեծելով կը պտըտցընէին: Բայց եգիպտացիք որովհետեւ սահմանի կենդանիները կը պաշտէին (1), տեսան որ կաւոսն կը ծեծեն՝ վրանին Թափեցան բազմութիւ քաշեցին առին կաւոսն ձեռքերնուն որ չծեծեն, և դացին Թագաւորին յայտնեցին սա տոկալի մեղքը: Թագաւորը կանչեց Եզովբոսն ըսաց Թէ չէ յաչքիս որ մենք աստուծոյ պէս կը պատուենք կաւոսն. ինչո՞ւ համար սա բանս ըրիր: Պատասխանեց Եզովբոս Թէ եա անոր համար ըրի, վասն զի անիրաւութիւն ըրաւ Ղիպերոս Թագաւորին ու սա գիշեր խղդեց անոր աքաղաղը, որուն ձայնովը գիշերուան ժամանակը յայտնի կըլլար. և խիստ արթուն կարիճ աքաղաղ էր: Կրկնեց Թագաւորը. ինչ կըսէս Եզովբոս. չէս ամչնար չինած ատերդ, ինչպէս կրնայ ըլլալ որ կաւոսն մէկ գիշերուան մէջ Եգիպտոսէն Բաբելոն երթայ:

Եզովբոս ծիծաղելով ըսաց. եթէ քու ձիերդ Բաբելոնին ձիերուն ձայնը առնելով կը յղանան, սա բանս ինչո՞ւ ըլլայ անհնարին: Թագաւորը բանը հասկընալով շատ գարմացաւ Եզովբոսին գիւտին և խելքին վրայ:

(1) Ամէն լուծոպանի կենդանիները հաւատացուցեր էին ձեզ պապե- ունէին Եգիպտոսի մէջ, մանաւանդ կովը, ոչխարը, կապուտն, և այլն. անոր համար եգիպտացիք ծիմռանք կոտրէին, և սոնց դիմը չէին կրնար ուտել:

ԳԼ. ԻԶ.

Իմաստութիւն Եզովբոսի:

Քիչ մը ժամանակէն եւս Թագաւորը բե-
րել տուաւ Արեգ (1) քաղաքէն շատ իմաս-
տուններ, և վիճաբանել գիտուններ, որ
Եզովբոսին հետ հակաճառութի ընեն. ուստի
ամէնքը միասեղ Եզովբոսն ալ հետերնին
կերակրի հրամցուց: Երբոր սեղան նստան,
ան գիտուններուն մէկը դարձաւ Եզովբո-
սին ըսաց. ով օտարական՝ ձեն որ ես կը պաշ-
տեմ, գիս խրկեց որ մէկ հնդիկը մը գտնեմ որ
քակեա: Պատասխանեց Եզովբոս Թէ դուն
դէշ կը խօսիս. վասն զի ձեզ ամէն բան գիտէ
և երբէք ծածուկ բան չկայ. ուստի մարդէ
բան առնելու կարօտ չէ, զքեզ ինչո՞ւ պի-
տի խրկէ. ան խօսքով չէ Թէ միայն դուն
քեզ կանարգես, այլև ձեզ ալ յիմար կը-
նէս:

Մէկ ուրիշն ալ ըսաց Թէ մէկ մեծ տաճար
մը կար, մէջը մէկ պուն մը տատուերկու քա-

(1) Արեգ քաղաք՝ այսինքն արեգական քաղա-
քը յունարէն կըսուի Հելիուպօլիս. հին ատեն
արեգական պաշտօնը հոն կըլլար, անոր համար ա-
նանկ կոչուեցաւ: Ա՛ս քաղաքը նեղոս գետին ո-
Արաբիային մէջն է, որուն բնակիչները բոլոր գոր-
ծերն ու գիտուններն էին. որ Իսրայէլացւոց ընծեղն
Փարաւոնին հրամանովը:

ալքով. ամէն մէկն ելաւն գերան (փէչէկ) ուներ, և երկու կնիկ կը պաշտէին ջրոս գին: Պատահանեց Եզովբոս թէ ա՛ս ինչ գեղեցիկ լանգիր է, որ մեր տղաքն ալ գիտեն մեկնել: Ա՛ս տաճարն աշխարհքս է, սիւնը տարի է, քարաքներն ամիսներն են, գերաններն ամառն օրերն են, երկու կնիկներն ալ որ սիւնին ջրոս գին կը պաշտէին, գիշեր ցորեկն է որ փոփոխ կը գաւնան:

Միւս օրը Նէքդէնաբոս պատուիրեց որ իրեն իշխաններըը հոն գան. ես շատ կը վախնամ կըսէր, չըլլայ թէ պարտաւորինք տուրք տալու Ալիպերոսին Եզովբոսին պատճառաւը: Խորհուրդ ըրին, մէկը իշխաններէն ըսաց թէ պէտք է մենք ալ պարտաւորենք Եզովբոսն որ մեզի անանկ լանգիր մը առաջարկէ որ ոչ պատճառ ունենայ և ոչ ցուցմունք, մինչև մոքերնէս անցած չըլլայ ուրիշ ալ չըլլանք (1): Եզովբոս խօսք տուաւ որ վաղը հարցմունք կընեմ: Ելաւ տունն գնաց մէկ թուղթ մը չինեց, որուն մէջ գրած էր որ Նէքդենաբոս խօսք կուտայ թէ հազար տալանդ Ալիպերոսի տալիք եմ (2): Հետև-

(1) Ուրիշէրն կարգն էիաւ որ Եզովբոս ալէրընոյ խնդիրը հարցընէ, և գիրքին որ անոր խնդիրը էիկնան պիտի հասկընալ, անանկ խնդիրը մը ուզէր որ էիկնայ հասկըցուէր, և ուրիշ բաներնին չըլլայ: Ասով ինչ խնդիրը որ ըլլար, պիտի ըսէին ըն մինչ ապ բանը լսած էնք և գիրքնէ, անպատճառ բան չէ. ահա ատ ճամբով պիտի յաղթէին Եզովբոսին:

(2) Եզովբոս ալ անոնց դիտքը հասկընալով անանկ

եաւ օրը բերաւ Թուղթը Թագաւորին. իշխանները և խորհրդականներն ուրիշ բան կարծելով Թուղթը չբացած միաբերան կանչեցին Թէ մենք գիտենք, և շատոնց հասկցած ենք, աս բանը մեզի նոր չէ: Որով հետև գիտենք կըսէք, ըսաց Եղովբոս, ես ալ ձեզի մեծապէս շնորհակալ կըլլամ և խնամարհութեամբ զիս պարտական կը համարիմ ձեզի:

Բայց Նէքդենաբոս երբոր կարդաց Թուղթը, շատ նեղացաւ սիրտը պարտքին համար որ գրած էր. մինչև չհամբերելով կանչեց Թէ ես Կիպերոսին պարտք մը չունիմ. վըկայեցէք ամէնքնիդ ես անոր պարտականն եմ: Ան առնը փոխեցին երեսից միւքն ուրիշ բան մենք առանկ բան ոչ լսած ենք և ոչ գիտենք: Կրկնեց Եղովբոս Թէ ահա աս էր իմ խնդիրս, որ մեկնեցիք:

Խնդիր մը կրաս որ հարկաւ պիտի պարպաւորին. Քանի պէ երկիր ըսեն իրաւ է, ու չիգնեն, պիտի պարպաւորին. երկ վկայութիւ առաք հանեն Թուղթը, դարձեալ կը պարպաւորին, որովհետև իրենց բերնից վը վկայեցին ըն աս բանը չէնք լսած: Ան կերպ յետնարկութիւնը *երկայնպրաբանութիւն* կըսուի. ինչպէս հին ապենը Տանուկ մը ճարպասանի մը փոխ աշխարհ Տպաս, ու շատ բան խոստացաւ ըն որ անանկ տուվի, Տինչև կարենայ յաղթել առջի պատերազմին մէջն որ խօսի: Անկէն բան տուվէլէն ետև լուզեց վարձքին բան մը պալ. ու ան դին գարձաւ նէ վասրկեցաւ. վե պէ երկիր յաղթէր վարձքին՝ կը վասրկէր. երկիր յաղթուէր, նոյնպէս գաղիոփին ուզովը կը վասրկէր: Ասոր նման է Եղովբոսին առարկութիւն ալ:

Ներքեւնալոս անանկ զարմացաւ Եղովբոամին ատ ըլած բանին վրայ որ չկրնացաւ, կանչեց թէ պէտք է խոտովանինք որ երկնիկ է Աիպերոս որ այսպիսի իմաստուն մարդ ունի իր տէրութեանը մէջ, որ է նէ՛ր անհատնում աղբիւր մը գիտութեան: Ան խօսքէս ետև հանեց ատաւ հազար տալանդը Եղովբոամին որ դաշինք ըրեր էին, և մեծ բարեկամական սիրով Բաբելոն խրկեց: Եղովբոամ Բաբելոն հասաւ պատմեց Աիպերոս թագաւորին ամէն բանն որ ըրաւ Եգիպտոս, և ատաւ ոսկիներն որ Ներքեւնալոսէն առեր էր: Աիպերոս ատ ըրած երախտեացը համար մէկ ոսկիէ արձան մը կանգնել տուաւ Ի պատիւ Եղովբոամին (1):

(1) Հին ապեղը շատ մեծ պապէ՛ր էր երէ մեկին անուանը արձան մը կանգնէին. իսկ ոսկիէ արձան կանգնելը շատ գերագանց պապէ՛ր էր: Մինչդէպ ջրապէսն աշխատութեան փերուզին ապագէց, բայց ոսկիէ արձան չիտրին ատով կիմացուի Եղովբոամին մեծ համարուհին որ ունէր Բաբելոն:

ԳԼ. ԻԵ.

Եղովբոս գնայ ի Յոյնս և ի Դելոս:

Եղովբոս Բաբելոն գառնալէն ետև շատ չանցաւ մտքը դրաւ որ յունաստան երթայ ժուռ գայ Թագաւորին հրամանովը. բայց մինչև որ երգում չըրաւ նորէն ետ գառնալու՝ Թագաւորը հրաման չիտուաւ. ուստի խոսք տուաւ Եղովբոս Թէ կը գառնամ, մինչև ի մահ Բաբելոն կը մնամ: Գնաց շատ երևելի քաղաքներ յունաստանին մէջ քաղեց, և ամէն տեղ լուեն իմաստուն փորձերուն ըրաւ. յետոյ ուզեց երթալ Դելոս կըլլին (1): Ա քաղաքացիք երբ անոր իմաստասիրութիւնը կը լսէին, ուրախ կըլլային. սակայն երբեմն անշնորհք ըլլալովը մէկ յայտնութիւն մը չըրին Եղովբոսին:

Իսկ Եղովբոս նայելով անոնց տմարդութիւնը զուրցեց. ով դելոսացիք, ես ձեզ վրայ կը տարի մը կը նամանցընեմ որ ծուռն վրայ կերթայ կուգայ. որոնք որ հետևէն կը տեսնեն, կարծեն Թէ երևելի մեծ բան է. բայց

(1) Դելոս կամ Դելոս կղզին հին ժամանակը շատ երևելի տեղ էր. որ Ապողոն լատուածին ծնած տեղն ըլլալով՝ հոտոռանը հոն շինած էր շատ քահանայ, ամէն աշխարհէ հոն կերթար:

երբեմն ցանկանին կուռքդ կը մօտենայ, կը հանկերցուի ինչ ըլլալը: Ես երբեմն ձեր քաղաքին հետաւ էի, շատ կը զարմանայի ձեր վրան, մինչև իմ համարմանս արժանի գրեր էի գձեզ. բայց երբեմն հոս եկայ, շուտով հանկերցայ Թէ սխալ է եղեր իմ կարծիքս. ուստի ես ալ միտքս փոխեցի, և հիմա ձեզ կը սեպնեմ ամենէն անպիտան մարդիկ:

Դեղատացիք առ խօսքերս լսելով վախցան որ չըլլայ Թէ ամէն գացած քաղաքները պատմէ, ուզեցին զրպարտելով մեղադրել: Ա՛ս բանն տպահով գլուխ տանելու համար Ապողոնին (1) երևելի տաճարին գողցան մէկ ոսկիէ տուան մը և գերին գաղտուկ պահեցին Եզովբոսին բանեցուն մէջ. իսկ Եզովբոս ամենևին բան մը չկրնալով միտքու եկաւ Դելոս կղզին Փօքիդա երթալու: Մէկէն դեղատացիք վրան Թափեցան արդիլեցին, ամբաստանութիւն ընելով Թէ դուն սրբապղծութեն ըրիր: Եզովբոս զինքն արդարացընելով համարձակ, կըսէր Թէ այդպիսի բան չէմ ըրած: Անոնք ալ բանտութէ փլեան ուզեցին բանեցուն մէջ դտան ոսկիէ տուանը, որ իրենք գրեր էին հոն: Ամէն տմանը ձեռքերնին, մեծ աղաղակով տարին բոլոր ժողովրդեան ցցուցին: Եզովբոս հանկերցաւ

(1) Ապողոն Դիոսին որդին էր, լատինաց երաժշտութեան և բանաստեղծութեան. որ այնչափ յարգելի էր հեթանոսաց, ինչև ամէնէն աւոր փառքը հերքային, որ խիստ ֆառաւոր շինած էր Դեղոս կղզին. փաղփոյխ աս փառքով հը պարծէին, և իրենք անպիտան մարդիկ էին:

անոնց անօրէնութիւնը և յայտնելով նրանց անմեղութիւնն աղաչեց որ Թոլ տան նրանց ետ Թող: Իսկ անօրէն ժողովուրդը բանտը դընել տուաւ զինքը, և դատաւորները վճռեցին որ դատապարտութիւն մեռնի Եղովբոս նոր օրինադանց: Եղովբոս տեսաւ որ տեղէ մը ձար չկայ, անանկ վտանգի մէջ ընկեր էր որ ազատում չունէր ան Թշուառութենէն, սկսաւ իր անբաղդութիւնը լալ բանտին մէջ:

Դամաս անունով մէկ բարեկամը բանտը գնաց. տեսնելով Եղովբոսին խեղճութիւնը սիրտը ցաւեցաւ, և հարցուց Թէ ինչո՞ւ համար կը վշտանաս կուլաս: Պատասխան տուաւ Եղովբոս Թէ մէկ կին մը նոր Թաղեր էր երկիրը, գնաց գերեզմանին վրայ բոլոր օրը լաց կընէր. հոն մօտ տեղը երկրագործ մը կաշխատէր, որ տեսնելով աստր լացը Թողուց եղնեքն ու եկաւ ինքն ալ գերեզմանին քով կուլար: Կինը հարցուց Թէ ինչո՞ւ համար կուլաս. ան ալ ըսաց Թէ ես ալ իմ կինս Թաղեցի, եկայ որ լալով սիրտս պարպեմ: Ինծի ալ, ըսաց կինիկը, սա խեղճութիւնը պատահեցաւ: Կրկնեց երկրագործը. ուրեմն երբոր երկուքիս պատահածն ալ նոյն է՝ ինչո՞ւ համար մէկզմէկ չենք առներ, որ երկուքիս կսկիծն ալ անցնի. ես ինչ սէր ունէի ընկերոջս վրայ՝ քեզի կը դարձընեմ, դուն ալ անանկ ըրէ՝ կը լմննայ կերթայ: Երբոր մէկմէկու հաւանութենէ տալով առնել կը խօսէին, գոյ մը եկաւ եղները գողցաւ. երկրագործը տրտմ որ դարձաւ, տեսաւ Թէ եղները չկան. սկսաւ անանկ դառն լալ

որ չի կրնար ըլլալ: Խակ կնիկը գերեզմանը նույնն գարձաւ արտը՝ նայեցաւ որ մարդը կուլայ. ահ ըսաց՝ հիմա ալ կուլաս: Պատասխանեց մարդը թէ ահա հիմա ձշմարիտ պատճառ ունիմ լալու:

Ատոր նման է, կըսէր Եզովբոս, իմ խնդճութիւնս և վիճակս. վասն զի շատ վտանգներէ ազատեցայ եւս եկայ հոս ընկայ. հիմա ձար մը չեմ կրնար գտնել որ մեռնեցայս ազատիմ, որով դատապարտեցին զիս. ահա այս է պատճառն որ կուլամ:

ԳԼ. ԻԸ.

ՄԱՀ ԵԶՎԲՈՍԻ:

Գերատացիք բազմութիւն եկան բանտը մտան բանտարեամբ քաշեցին դուրս հանեցին Եզովբոսն որ տանին մէկ բարձր ապառաժ լեռան մը վրայ հանեն, և անկէ վար նետեն: Եզովբոս սկսաւ առակներ զուրցել այսպէս: Երբոր կենդանիները իրարու հետ կը խօսէին, մուկը գորտին հետ բարեկամ եղաւ. ալիքէ որ երթայ հետը կերակուր ուտէ. ուսոի առաւ տարաւ մեծատան մը տուն, ուր լեցուն բարիք ըլլալով համբարանոցը (ԽՆԴԸ), կըսէր թէ ով բարեկամ գորտ՝ հրամէ: Գորտը լաւ մը կշտանալէն ետև հրամցուց մուկն որ անոր հարկիքն երթայ. բայց ճամբան չնհոգնելու համար ուղեց որ տոքը թելով մը անոր տոքին կա-

ալէ. որպէս զի գորտին հետ լողալով անցնի ջրէն երթայ հոն: Ասանկ կասկէնէն եաև, գորտը ցաթկէց ջրին մէջ սկսաւ լողալ. իսկ մուկը ջրին մէջ խղդուեցաւ. որ մեռնելու առենը կըսէր գորտին Թէ դուն եղար իմ մահուանս պատճառը, բայց դուն ալ օր մը պիտի գանես քեզմէ մեծէն: Ա խօսքս շատ չանցաւ կատարուեցաւ. վն զի մէկ արծիւ մը տեսաւ որ ջրին երեսը սատկած մուկ մը կայ, վրան ինջաւ խլեց. բայց գորտն ալ ա՝նոր հետ կապած ըլլալով միատեղ յափըշտակեց երկուսն ալ կերաւ:

Այսպէս դուք որ զիս անկրաւուԹ կը մեղցընէք՝ ասանկ ոտքի տակ առնելով, օր կուգայ որ կը գանէք, և ձեզմէ իմ վրէժս առնող մը կըլլայ. Բաբելոն և բոլոր յու՝նաստան իմ արիւնիս վրէժը ձեզմէ պիտի հանեն: Այշափ խօսքերն ամենևին անոնց սիրտը չխշարժեց որ ուղղուին երԹեն:

Տեսաւ որ ան չար չկրկչեց, վախաւ Ապողոնին (1) տաճարը. բայց քանուԹէն անկէ ալ հանեցին, և կատաղուԹեամբ կը տանէին

(1) Ամէն ազգի ե հրօռէի մէջ փառաբին պատրաստուելու համար, հոն ֆախըրը կպատրէր հին ապեռնէն՝ ի վեր. ինչպէս սպարտացի հայրենեաց մատնելը փառաբէն չինըցան հանել, դուռը ջեցուցին: Ապագայ ազգն որ ծառ կը պաշպէ, ան ծառին պակը ֆախըրդ գերբին ազատ կը սեպէ: Բայց դեղացոյի որովհետև Ընդվզողը արքապիղծ համարբեցան որ փառաբին անիրաւութիւն ըրաւ կըսէին, անոր համար բանուելեամբ հրցան դուրս հանել:

բարձր լեռան ծայրը: Երթալու առեն կը-սէր Եզովբոս. մոխք ըրէք ինծի, ով ժողովուրդ Դելոսի: Մէկ նապաստակ մը արծիւէն վախչելով չկրցաւ թէ ուր պահուի որ թշնամւոյն ձեռքը չիյնի. դնաց բզէզին ծակը մտաւ, աղաչեց որ իրեն տեղ տայ. բզէզն ալ աղաչեց արծիւին որ նախ խեղճ նապաստակին՝ չխմեացընէ. երդուամ ըրաւ Դիոսին անուանը վրայ որ իր վտքը մարմնին չինայէ, աղաչանքն ընդունի: Ինչ արծիւն անոր իսօքը բանի մը տեղ չհասկրնալով, թևովը զարկաւ բզէզին ու յափշտակեց նապաստակը կերաւ:

Բզէզը բարկանալով անոր անարգանացը վրայ՝ թռաւ հասկն գնաց գտաւ արծիւին բունը, մտաւ մէջն ու ծակ մը բացաւ, ուր արծիւին հաւկիթները վար թափեց կոտրտեց: Արծիւը տագնապով ան յանդերգնուհիը վրայ՝ ուզեց աւելի բարձր տեղ մը չինել իր բունը: Բզէզը հոն ալ եկաւ, և առջինին պէս ջնաս տուաւ: Արծիւը չկրցաւ թէ ինչ ընէ որ ան անծանօթ թշնամւոյն ձեռքէն ազատի, դնաց Դիոսին (1), որովհետև ան թագուհին անոր նուիրած ըլլալով կրնէն պաշտպանուելը տակն է. ուստի դրաւ Դիոսին գոգը իր հաւկիթները, և անոր յանձնելով աղաչեց որ հոգ տանի:

(1) Որովհետև Դիոս էր չաճնէրուս Թագաւորը, և արծիւն է Թռչուններուն Թագաւորը, ասոր հեԹանոսները կըսէին Ըե արծիւը Դիոսին նուիրած է. անոր համար Դիոսին արձանին գլուխը արծիւ մը կը դնէին:

Բայց բզեզն աղբ առաւ կլորակներ չինեց, ու Թռաւ երկինքը տարաւ Դիտոսին գողը ձգեց: Դիտս երբոր հոտն առաւ նեղանալով վեր ելաւ որ վար ձգէ. բայց Թոթռուելովը հաւկիթներն ալ վար Թափեցան կոտոր կոտոր եղան:

Իսկ Դիտս հասկըցաւ բզեզին Թէ առ բանս արծիւէն վրէժ առնելու համար կընէր. որ ոչ միայն բզեզին ըրաւ անկրաւուԹիւն, այլ և Դիտսին, որ երդումը չընդունեցաւ երբոր բզեզն ըրաւ Դիտսին անուանը վայ:

Արծիւն որ գարձաւ եկաւ, Դիտս անարգելով զայն երեսը զարկաւ Թէ ահա բզեզը վրէժխնդիր ըլլալով քեզ կը տրամեցընէ. և իրաւունք ունի քեզի այսպէս վրէժխնդիր ըլլալու: Սակայն Դիտս չիկամեցաւ որ արծիւին ցեղը կորսուի. համոզեց իսկ հասկըցուց բզեզին որ հեռը հաշտուի: Բզեզը չուզեց ամենևին հաշտուիլ: Ուստի Դիտս խելք բանեցընելով փոխեց ժամանակը. որ երբ բզեզը չէ ելած դուրս, ան առեղը հաւկիթ կածէ արծիւը:

Ով ժողովուրդ Դելոսի, մի անարգէք տաճարը, ուր ես ապաւինեցայ. Թէպէտ և անոր մեծուԹիը նայելով ես ոչինչ եմ, բայց գիտնաք ՁեմարտուԹիը որ հարկաւ կը պատժէ չարագործներուն անօրէնուԹիը: Դեղոսացիք երբոր կատարուԹէն ամենևին ետ չկեցան, այլ միշտ առաջ կը տանէին ընդհատը մեռցընելու աեղն որ պատրաստեր էին:

Եղովբոս սեւաւ Թէ ինչ բան որ խօսեցաւ

ամենևին անոնց անկաճը չնմանաւ, և կարող չեղաւ մոքերնին փոխելու, սկսաւ այսպէս խօսիլ: Մարիկ ըրէք ով անօրէն խաւտանկրտ ժողովուրդ. մէկ երկրագործ գեղացի մը գեղը ծերացեր էր, և ամենևին քաղաքն ոտք չէր կոխած. ալաչեց մարդիկներուն որ զինքը քաղաք տանին տեսնելու համար: Անոնք ալ էշերը սայլին կապեցին, և ծերը վրան դրին, թող տուին որ քաղաք երթայ վինակ: Քիչ մը անցաւ՝ մէկ սատակ փոթորիկ մը եկաւ, որ անանկ օդը մթընցուց հովով անձրևով, մինչև էշերը ճամբան կորսընցուցին մոլորեցան չկրցան թէ ուր կերթան. խեղճ ծերը տարին լեռան ծայրը հանեցին, որ վար ալիտէ ձգէին. ոլորմելին զինքն ան մեծ վտանգին մէջ տեսնելով, վայ ափսոս ինծի, կը կանչէր Աստուծոյ. արդեօք քու մեծութեդ դէմ ինչ ըրած ունէի որ ինծ ասանկ ոլորմելի մահուամբ կը մեռցընես. զօրաւոր ձիերէ և կարճ ջորիներէ չեմ մեռնիր, հապա անարդ էշերէն ահա կը կորսըւիմ, որ ամէն կենդանիներէն ցած են:

Ահա իմ վիճակս ալ աս խեղճ ծերուն նման է. որ շատ կը ցաւիմ իմ անբաղդութես վրայ. վա՛յ զի չէ թէ խմաստուն և երևելի մարդկանցմէ դատապարտուեցայ մեռնելու, այլ անպիտան անարժան չարագործներէն: Երբոր վար ալիտէ նետէին զինքը լեռանը վրայէն, աս եղբ առակս ըսաց: Մէկ մարդ մը ուզեց անկրաւութիւն ընել իր գաւկին. իսկ գաւակը լալով կը կանչէր թէ շատ աւելի կուզէի աս անկրաւութիւնը քաշել ուրիշ մարդիկներէն քան թէ քեզմէ, որ իմ

ծնոլս եա : Ահա եա ալ նոյն բանը կրաւմ ձեզի, ով անօրէններ. շատ աւելի կուզէի իմնիլ խորհուրդը Սկիւլայի (1) կամ Գարիպտիսի, և կամ Ափրիկէին ափառաժը, քան թէ ձեր անօրէն ձեռքովը մեռնիլ : Անիծած ըլլայ ձեր հայրենիքը. վիայ կը կանչեմ ասոնք ծներ որ իմ մահուանս համար վէճ մինդիր ըլլան ձեզի եւ պատուհասեն, որ զիս ասանկ անպարտ կը մեղցնէք :

Խակ դեղասացիք ասանց ուշացընելու ապառաժին ծայրէն վար նետեցին. խելք ե-ղավ ասոնց մեռաւ : Քիչ ատենէն եաև բոլոր քաղաքն անպատ գարձաւ ժանտամահէն. մինչև գացին հարցուցին պատճառը պատգամախօսին (2), որ պատասխան տուաւ թէ ա ապառաժս իրենց անօրէնութեանը համար եղաւ, որ ըրին Եղովբոսին. և ալեաք է ա յանցանքը չնչել, պառաժէն ալ ազատիլ,

(1) Բանասպեղծներըը կըսէին ըէ Սկիլլա էր ըէծ գազան մը Սիկիլիոյ ծովուն ըէր, որ աջ յաւերժահարս էր. երբոր մդա ապտանը լաւ-ցուելու՝ ըարը ըէղաձ ըլլալով, ճոխուելցա գազան եղա, որ իր այլանդակ կերպարանքէն ապրուելով՝ բարձր լեռանը ապրէն գինքը ծովը նետէց. ահա ա է Սկիլլայի խորհուրդը : Այսպէս է Գարիպտիսին խորհուրդը, կամ Ափրիկէին ապառաժը :

(2) Ա պագանախօսն էր Ապողոնին փոր-մը կամ էրմուհին. երբոր գացին կուռքին հարցուցին ժանպատահին պատճառը, փորմը կուռքին բերնէն պատասխան տուաւ, ինչպէս ովորութիւն էր կռապաշտներուն :

որ անոր մահուանը համար կը քաշէին : Ի-
րենց խղճմտանքն ալ տեսեց զիրենք որ
մէկ արձան մը կանգնեցին Եղուկեսին հա-
մար :

Երբոր յունաստանի երեւելի մարդիկ և
մեծամեծ փիլիսոփաները լսեցին աս անօրէ-
նութիւնն որ եղաւ Եղուկեսին՝ շուտ մը դէ-
պ կզին եկան, քննեցին գաան Եղուկես
մեղքնոտները, և բոլորը չարաչար պատու-
հասեցին :

ա. Աքաղաղ և Մարգարիտ: բ. Գայլ և գառն:

գ. Գորտն և Մուկն: դ. Շուն և Մսուկը:

ե. Գայլ և կռունկն: զ. Երեսաստիճ և Օձ:

ԱՌԱԿՓ

ԵԶՈՎԲՈՍԻ

ԱՓՈՂԱՂ ԵՒ ՄԱՐԳԱՐԻՏ

Զանալուգ վաստակ այլ անխմաստ
Յարգոյ գլնէ քան զակերտ խմաստ :

Ով որ բանի արժէք չէյպէ ,
Գէշն ու լաւը ղէկ կը տեսնէ :

ա . Աքաղաղ մը աղբանոցը փորելով՝ յանկարծ կը գտնէ մարգարիտ մը , ղէկդի կը նեաէ ըսելով . Թէ որ մարգարտածաման աս բաղդիս հանդիպէր՝ փառք կուտար այ . բայց իմ առջևս անանուխ ոչինչ է որ աւելի ելլջանիկ կըլլայի եթէ հատ մը գարի գտնէի քան Թէ աս մարգարիտը :

Աքաղաղ կըսուի (խօլօզը) , որ աղբանոցին ղէջ ծուռ գալով դէյ ուսկըլուս բան կը քնաբըռէ . և էրէ գարի մը գտնէ՝ ամէն բանէն աւելի անով կը

պատարճանայ. որ օրինակ է սամիկ մարդիանց, որուն առջև գիպուռիւնը չարգ լուռի, և գիպուռն մարդն ու անխելք մարդը մեկ է. եւ անխելքն ալ մը փնանէն, հապար ինսուպուռի հետ չէն ֆոխեր:

Ահա անխնամատ բերմունք անբանի,
Զ՝այկինեթ՝ի գարուց որոշել չուանի.
Դու մարդ բանական, ընտրեա ըզբարի,
Զաւաքինութիւն նըման մարդպարտի:
Բարին չանարգէ այնչափ տարբերի,
Ոըչափ բանականն յոգւոյ անբանի.
Մարդոյ է ընտրել զնմանատ գանձ բանին,
Իսկ աքատաղին զնուր անարգ գարին:

ԳԱՅԼ ԵՒ ԳԱՌՆ

Յանգութեք դաժան սիրտ գազանին
Ոչինչ ազդէ ձայն անմեղին:

Անէրտա մարդն երբ լար կընէ,
Սուտ մուտ պապճատ ըսպ կըգրնէ:

Ե. Գայլն ու գառը վազած ջուէ մը ջուր կը խմէին. բայց գայլը շատ վերն էր քան զգառը, և պատճառ կը փնտռտէր որ կերտուի մը յափշտակէ զգառը. ուստի սեպհականին սկսա մեղադրել թէ ինչ՞ համար իմ ջուրս պղտորեցուցեր: Պատասխան առաւ գառը դողա-

լոլ. եա ինչպէս քու ջուրդ կրնամ պղտո-
րել՝ որ իմաճ տեղէդ շատ վարէն կը խմեմ.
հաւատացիր, մոքէս ալ չէ անցած որ քեզի
ամենևին մենաս մը տամ: Կրկնեց գայլը թէ
երէկ քու հայրդ տեսայ որ իր ձայնովը կը
յորդորէր շներն որ զիս հալածեն:

Գառն ալ ըսաց թէ ամիսէն աւելի է որ
զիմ հայրս մոլթեց մսաճախը: Ուրեմն ան
քու մայրդ էր, ըսաւ գազանը: Պատասխա-
նեց թէ իմ հայրս զիս ծնած աւէնը մե-
ռաւ: Գայլն ակռաները կրձըտեցով ըսաց.
մեռաւ չխմեռաւ ես պիտեմ դուն և քու
ազգդ ինչպէս կատէք զիս, պէտք է որ ես
ալ վրէժխնդիր ըլլամ: Ա՛ս ըսելով ցաթ-
կեց գառին վրայ, ու պատռեց կերաւ:

Գայլը վայրենի գազան ըլլալով լրագրիչ հայ-
րու պէս հիւր ընդունելեան և հալածանաց ղէչ է,
և անիրաւութեամբ կը ջանայ յոխտպահել անդղ
գառները. ոսոխի օրինակ է ղրկող ղեձապանց, ո-
րոնք ուսա պատճառներով կոխեն ղրկել անդղ-
ները:

Բարք է այս անգութ պատառոդ գայլի,
Պատառել զանմեղն՝ չըլսել ձայնի:
Հզօր չարագործք զարդարն և խոնարհ,
Խոշտանգեալ ճնշեն նման գազանի:
Սակայն հատուցումն՝ ի դատաստանի,
Արդարոց չարաց կշռի և պահի.
Մարդ քաղաքական, մի վերլի ամեհին
Խածատեր զընկերն առեր զբարին:

ԳՈՐՏ ԵՒ ՄՈՒԿՆ

Ըզվէժ քինու կառւսակրաց
Նուածցէն արագ ձեռք Թշնամեաց։

Կոխ- սէրտդ կոռւոռվ հնըրնայ,
Ինչ որ ընէ պայն կը գպնայ։

Գորան ու մուկը հակառակուԹի կը-նէին. գորտը կըսէր՝ Թէ իրաւունք է որ ջուռ տեղերը ես ժառանգեմ, և ընդ հակա-ռակն՝ մուկն ալ ոտք կը կոխէր Թէ ինծի կը վայլէ ժառանգել. այնչափ որ գորտը պիտի ելլէր ժառանգուԹէ, և բան չուզեց անոր ընել։ Բայց վիճաբանուԹիը շուտ մը տաքցաւ, անանկ որ պիտի սկսէին կռուիլ։ Սակայն շատ լաւ կըլլար Թէ որ իրենց մէջ միաբանէին. վասն զի երբոր տաքցած կը ձեձ-կուէին ու ամենևին Թշնամին չէին մտածեր, ահա ուրուրը (լայլաքը) հեռուէն դիտելով՝ յանկարծ վրայ հասաւ, բռնեց կռուողներն երկուան ալ յափշտակեց։

Օրինակ է հոռաբար մարդկանց. որ հակառա-հութիւն ընելով իրենց գիրենց կը ճմայլեն, և անով ուրիշը կը շահի. ինչպէս որ մէկ դատաւորի մը դուռն վրայ գրած էր ըն մարդ մարդու հետ դիաբանութիւն չընելուն համար՝ փարն ու կիրը հոս դիաբանէցան։

Այսպէս և փոքրիկ իշխանաց գիսի,
Երբ կուգան վիճեն՝ ի վերայ գեանի.
Բայց հզօրագոյնն որ մերձ գտանի,
Յափշտակէ զայն, կուխն եզերի:
Այս արդար օրէնք ե գատաստանի,
Երկոքին կուգուն երրորդըն չահի.
Որչափ գատախազք՝ ի պայքար մատչին,
Այնչափ գատաւորք վաստաբանք հրճուին:

ԵՂՋԵՐՈՒ ԵՒ ՈՂԽԱՐ

Որ ոք ընկեր լինի չարին,
Փոյթ ուսանի զգործս նորին:

Ե. Եղնիկն ընկեր ըլլալով գայլին՝ կը պահանջէ ոչխարէն Թէ ինծի չափ մը գարի տալիք ես, որ փոխ տուի քեզի՝ տուր. իսկ ոչխարը գայլին առջին վախնալուն չուրա֊ցաւ, պարտքս ե ըսաց կուտամ, Թէպէտ անկէ բան մը չէր առած. և ժամանակ ու֊զեց հատուցանելու: Ժամանակն որ եկաւ՝ եղնիկը կերթայ անպակաս ոչխարէն կու֊զէր գարին, որ ինչպէս խօսք տուաւ՝ վճարէ պարտքը: Բայց ոչխարը երբոր տեսաւ զայն մինակ, սկսաւ ծաղր ընելով ըսել. ես չեմ պարտական խոտմունքս պահելու. որով֊հետև նեղը ձնալուս, և գայլին վախուն քեզի

խօսք տուի, որ քնիլ ընկնիլ էլ եղիլ. գնա բանդ, քնելն պարտք չտանիմ։

Ընձին է (*ինքիկ*), և օրինակ՝ էր օրինակ առնուին. առ խրատով պէտք է անպճտիները հնտուֆախէին. վասն ոի առելի դէմն է բարի մարդը էր օրինակով գնաց ըլլայ, թան ինչ գնաց մարդը բարի օրինակով լաւ ըլլայ։

Ահա անկրտա պահանջմունք եղեն,
Որ պիտի պոչեսան ահեղ գազանեն.
Այսպես անկրտաք ցասումն իշխանաց
Կոպտանան զարդարն պիտի անանկին.
Արդ մի նմանիր մի անկրտաին,
Մի ընկերանար ակնառու չարին.
Բարկիք՝ ի չարաց՝ ի չար վտանգին,
Եւ բարկ անմիտց փոյթ տալ անկանին։

ՃՈՒՆ ԵՒ ՍՏՈՒԵՐ

Արդար պատիժ է պահին
Անյապ վայել գհնա ոչնչին։

Ագահն որչափ շատին ցանկայ,
Այնչափ աղտոտ խեղճ կը ծնայ։

Է. Եռան մը լսելով գեամէն կանոնները՝ կատր մը միս բերաւը. ջրին մէջ կը տեսնէ միսին շուքը՝ կարծէ թէ ուրիշ որս է. շուա

մը կը ձգէ բերնին միան ու կը վազէ շքին և առէն, որ իրեն մէկ պատուական կերակուր մը կերևնար. բայց ինչպէս յուսահատեցաւ երբոր տեսաւ թէ իր ագահութիւնը փուճ եղաւ: Այլ ինծի կը կանչէր յաւելով իր ձգած մանին վրայ. ևս չեմ ուցայ պահել զայն որ ունէի, ահա ունեցածս ալ կորընցուցի:

Ընանը փափարիան ինդիանի ըլլալով ըսփով կը ֆոֆոխի, և օրինակ է ջահաւէը մարտս, որ վասպանի մէրով մէկ բանը կըյիգե մէհալին եփնեն կը վազէ. և անով յետոյ եղածն ալ կը խրսընցընէ: Հարցուցին Ռէնա ֆիլիսոֆայէն ընէ ինչ է ջէնտպոան. պատասխանեց ընէ ան՝ որ բանի մը չէ ցանկալ:

Բանին ջահաւէրը նման են ամէն,
Թողուն զբաւականն յանչախս ձիմեն.
Կամ զոր ինչ ունիս, շատ է քեզ անձին,
Մի իրրև զանգան ցանկար սուաէրին:
Ախս է մոլեկան այս ախս ագահին,
Ցոչինչ շահանալ, ոչ հանդչել արին.
Ցանկայ հանապազ նորանոր արին,
Զոհ զոր ունի, մուշն ան վչաին:

ԱՌԻՒԾ ԵՒ ԿԵՆԴԱՆԻՔ

Մի յաձախեր առ պետ իշխան,
Յաչս նորա լինիս խոտան։

Թէ ֆարիսին փով ջոպ էրիաս,
Անարգ ե ցած առջին կըլլաս։

Ջ. Առիւծն ու ոչխարը և այլ կենդանիները միասին ժիապան կերթան որս ընելու. առիւծն երդում կընէ թէ գառնալու առեննիս ամէն մէնուգ հաւասար կը բաժնեմ ով որ ինչ բանէ։ Նայիս որ ոչխարին որոգայթին մէջ ընկաւ եղնիկ մը, վազեց ոչխարը շուտով իմացուց առիւծին որ մէկէն հասաւ բռնեց եղնիկը ջրաս բաժին ըրաւ ընկերներուն առջին։ Առջի բաժինն ըսաց ինձի կուգայ, վանդի ես առիւծ կը կոչուիմ. երկրորդ բաժինն ալ ինձի կը վայլէ, վանդի ամէնէն քաջասիրտ ես եմ. երրորդ բաժինն ալ պէտք է որ ես առնեմ, որովհետև ամէնէն ջրաւոր եմ. իսկ չորրորդ բաժինին համար ով որ ձեզմէ ինձի հետ հակառակուելին կընէ մէկէն կը խղդեմ։ Առանկով առիւծը բոլոր եղնիկը յափշտակեց, ու մէկն ընկերներէն չիհամարձակեցաւ որոնէնջ մը ընելու։

Շատ մարդիկ էրէսպաշխարհի ընէլով մեծամեծ նէրսան էփսէն կիէրլան, որ օգուտ մը պէտնէն. Բայց անոնց մինչև որ բանէրնին լմընայ՝ անկէ էփսէ էրէտնին ալ չէն նայիր: Դիոգինէս ֆիլիսոփան կըսէր ինչ որ իւլխաննէրը կրակի նման են, ուր շատ պէտք է մօտենալ և ոչ հէռանալ:

Իշխանք մեծատուն նման առիւծին,
Ինքեանց գրաւէն զշահ օտարին.
Իսկ ռամիկք նոցուն ընկերել կամին,
Կարծեն թէ ինքեանց էլանէ բաժին:
Մի լինիլ ընկեր հզօրագունին,
Մի շոլոքորթեր զարարըս նոցին.
Զի երբև գործի լինիս 'ի ձեռին,
Եւ յաւարտ գործոյն ճնաս անբաժին:

ԳԱՅԼ ԵՒ ԿՈՒՈՒՆԿՆ

Մի նպաստեր գործոց չարին,
Զի մի չարիք 'ի քեզ հասցին:

Ինչ որ ընես ապերախտին,
Բան չերևնար իր ծակ ալփին:

Է. Գայլը երբեմն ոչխար մը կուտէ առնանկ որկրամոլութեբ որ մէկ ոսկոր մը որկրին (պօղազին) մէջ կը մնայ. շատ ջանք ըրաւ որ օգնութեի մը գտնէ հանէ, չկրցաւ. ուստի որչափ որ ազաչեց ուրիշ կենդանիներուն, փուճ ելաւ. վասն զի ամէնքը կը թո-

զուրկն անանկ՝ որ կանչէ, և մէկը ցաւակից չէզաւ երեն ցաւին. ծիս եղաւ կըսէին, Թող տանջուի իր անյագութեը: Միայն կառունկը անոր անուշ խօսքերէն խաբուելով ուզեց օգնութի ընել և իր երկան կաուցքը խօթեց գայլին բերանն ու որկորին մէջէն քաշեց հանեց ոսկորը որ կը խղդեր զգայլը: Յետոյ կառունկը հաւուցում ուզեց աս մեծ բարերարութեանն որ գայլն երեն խոստացեր էր հաւուցանելու: Ան բանիս պատասխան տուաւ գայլը խնտալով. բարեկամ, դուն չես մտածեր ինձի հաւուցում ընելու, որովհետև կեանքդ ինձի պարտական ես. երբոր կաուցքդ իմ բերանս էր՝ կրնայի վնզգ մըրցընել: Գնա ապերախտ, շատ երանելի ես որ իմ բլկէս դուրս հանեցիր կաուցքդ:

Ասոնց նըմանապէս անպիտան մարդոցն հետևիլ չէ, և բարութիը օգնութի չընել. վասն զի ինչ որ ընես ալոցն չերևնար՝ ու վերջը շնորհակալ ըլլալու փեշը՝ եղմէ շնորհակալութիւն կուգէ:

Տեսեր նողկալի գործ գայլերախտին,
Որ չարիս խորհի իւր բարերարին.
Չի փոխան բարեաց՝ որ պարտ է նմին,
Անոն պահանջէ զդարձ փոխարինին:
Անմտութիւն է նպաստել չարին,
Կամ յապերախտն յուսալ զբարին.
Շատ է անշնաս մնալ կռնկան,
Յորժամ նպաստեաց առիւծ գայլին:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ ԵՒ ՕՁ

Բարեւարին խորհիլ ըղձայր ,
Ի գառն օձի բարւոք չարաչար :

Ով լաւ ինուչէ բարեբարին ,
Վնաս կընէ իր լաւ անձին :

Ը. Երկրագործ մը կը գտնէ ձիւնին մէջ պաղած օձ մը եւ զայն կ'հաւաքէ, կը խղճայ վրան ու կառնէ կը տանի իր խուցը, կրակ վառէ կը տաքցընէ օձը, և այնչափ կը խնամէ որ քիչ քիչ օձը հոգի կառնէ, և իւր բնական ուժը կը ստանայ : Բայց առջի բանն ա՛ս կընէայ որ իր բարերարին դէմ կ'ելլէ, և կը ցաւեցնէ որ խայթէ : Զարմանալով ասոր ա՛պերախտութեանը վրայ, կըսէ երկրագործը. ով ապերախտ, ա՛ս է երախտիք ճանչնալդ որ քեզի ըրի. ես քու կեանքդ քեզի տուի. դուն կուզես ինձ առնուլ՝ չարագործ. ա՛ս ըսաց, ու զարկաւ փայտով մեռցուց :

Որչափ աղէկութիւն ընես օյին՝ պէտք որ գայ կը խայտնէ իր բարեբարը. ասանկ ալ ապերախտ մարդուն ինչ որ ընես, ըսուփ մը կը մոռնայ, և լաւ հապուոյտամ ընելու կը ջանայ :

Ա՛յս է դժնդակ բերմունք ժանտ օձի,
Կեայ՝ ի վնասել երախտաւորի .

Ձածէ զնոսա գործս բարեպարի,
Բառնալ՝ի կենաց զնա նկրտի։
Արդար հատուցումն է տալ երախտին,
Զրկիլ՝ի կենաց վատանալ յանձին.
Որ ոք չկամի վայելել բարին,
Արդ առաջն կայ հանդիպել չարին։

ԽՈՋ ԵՒ ԷՀ

Քաջ յաղթանակ է վեհանձին,
Մերժել խոտել զբան վատին։

Մեծահռչակ վայելն աս է,
Որ ոչ մարդկէն վէրջ չառնէ։

ԼԹ. Որ մը կըն ախտաբորհելով ծաղը կընէ զնոզը. իակ խոզը անանկ կը բարկանայ որ մեկէն ալիտն պատուհասեր զայն. բայց իր բարկութիւնը բառնեց, ու խոժոռ աչքով ըսաց. չարագործ՝ ինձի դժուար չէ սորվեցընել քեզի քու անխելքութիւնդ. բայց հաճոյ բան չէ որ ես մեկ ծոյլ անշահ անասունի մը հետ կռուիմ, վասն զի աշխատանքս չաժեր։

Մեծ խոհեմութիւն է պատահած վիրաւ ոչ մարդոս խօսքին ոս պատժել. վասն զի ախնուածութեան չի վայլեր որ իմնի անանկին հետ։ Սոկրատ փիլիսոփան լսեց որ մեկն իրեն գէշ կըսեր կանիգեր, դայն այսպէս ըսաց ինչ որովհետև օրհնել չէ սորված՝ անոր համար կանիգէ։

Ձէ վհանձնութիւն չար առնել վասին,
Եւ պատասխանել անխոհատ բանին.
Առաքինեայ է չլսել ձայնին,
Եւ վրիժառու լինել տկարին:
Քանի՛ անխորհուրդ բան յաւանակին,
Թողեալ զիւր հեզպ անձն անգոանէ խոզին.
Յիմար է այո որ ընդ հզօրն
Եւ ընդ վեհ քան զինքն՝ ի պայքար մատչի:

ԸՆՏԱՆՒ ՄՈՒԿՆ ԵՒ ԴԱՀՏԱՅԻՆ ՄՈՒԿՆ

Խորտկաճաշէն կայ՝ ի սեղան
Խառն ընդ խորտիկ երկիւղ մահուան:

Անվախ ուրախն է ջոփ հոմոզ,
Քան ջէջ հարկէփն ահով դողուզ:

Ժ. Երբեմն քաղաքացի մուկն ու գեղացի մուկն իրարու հարկիք կընեն. գեղացին կըսկսի իր հարկիքն առանձին հեռու տեղ մը ընել. և ծակէն դուրս կը հանէ իր պատուական կերակուրները՝ քիչ մը բակլայ, կտոր մը պանիր, և քիչ մը խողի եղ. վե՛ր զի աղքատ ըլլալով որչափ որ ձեռքէն եկաւ՝ այնչափ ըրաւ ծառայելու համար իր բարեկամին, որ աւելի գոհ եղաւ անոր լաւ մեծարանքին վրայ, քան թէ անհամ պատղ կերակուրներուն. ուստի քաղաքացի մուկը զուարճանալով միայն ակռային ծայրովը կը

դպչէր կերակուրներուն, և չէր կրնար ուտել: Ինչ և լլցէ՝ կերակուրը ըմբնցաւ. ան ալ հրաւիրեց զդեղացի մուկն որ մէկալ օրն երթայ իրեն տունը կերակուր ուտելու. և պարծեցաւ թէ շատ փափուկ կերակուրներ անոր համար ըրեր է քաղքին մէջ. ուստի գեղացին քալաք գնաց անոր հարկնքը. և մէկ գեղեցիկ սրահի մը մէջ տեսաւ պատրաստած՝ պատուաւոր վրայ լեցուն պատուական մանելէն կերակուրներ. բայց հազիւ թէ սկսաւ ուտել, յանկարծ ծառայ մը՝ իրենք մէջը գտնուած սրահին դուռը սաստիկ բացաւ, ու տակնուվրայ ըլլաւ ուրախութիւնն ասոնց երկուքին բարեկամներուն, որ բոլորովին վախցած փախան մէկին տպին մէկալն անդին: Ծառան գնաց անկէ. քալաքցին մնաց կը կերակրէր կամչէց իր ընկերն որ կնաստեր կը դուրս վախտան. և հարցուց անոր գեղացին, թէ շատ անգամ քեզի կը պատահի ասանկ վախեր: Ան ալ պատասխան ըրաւ թէ ամէն անգամ կը հանդիպի, վն զի առանց նեղութիւն ուրախութիւն չըլլար: Գեղացի մուկը ետ դարձաւ ըսաց. քու կինիներդ ինչ որ ըլլան, հանդիստ վայելում չունին, և անոր համար նորէն զիս փորձութիւն մէջ չեն կրնար ձգել. ծնաս բարով, ես առանձնանայ քու հարուստ կերակրիդ. բայց գիտնաս որ հիմա շատ մեծ կը համարիմ իմ աղքատութիւս, քան թէ քու բոլոր մեծութիւնդ:

Ժա. Արծիւ և Աղուէս: Ժբ. Աղուէս և Արծիւ:

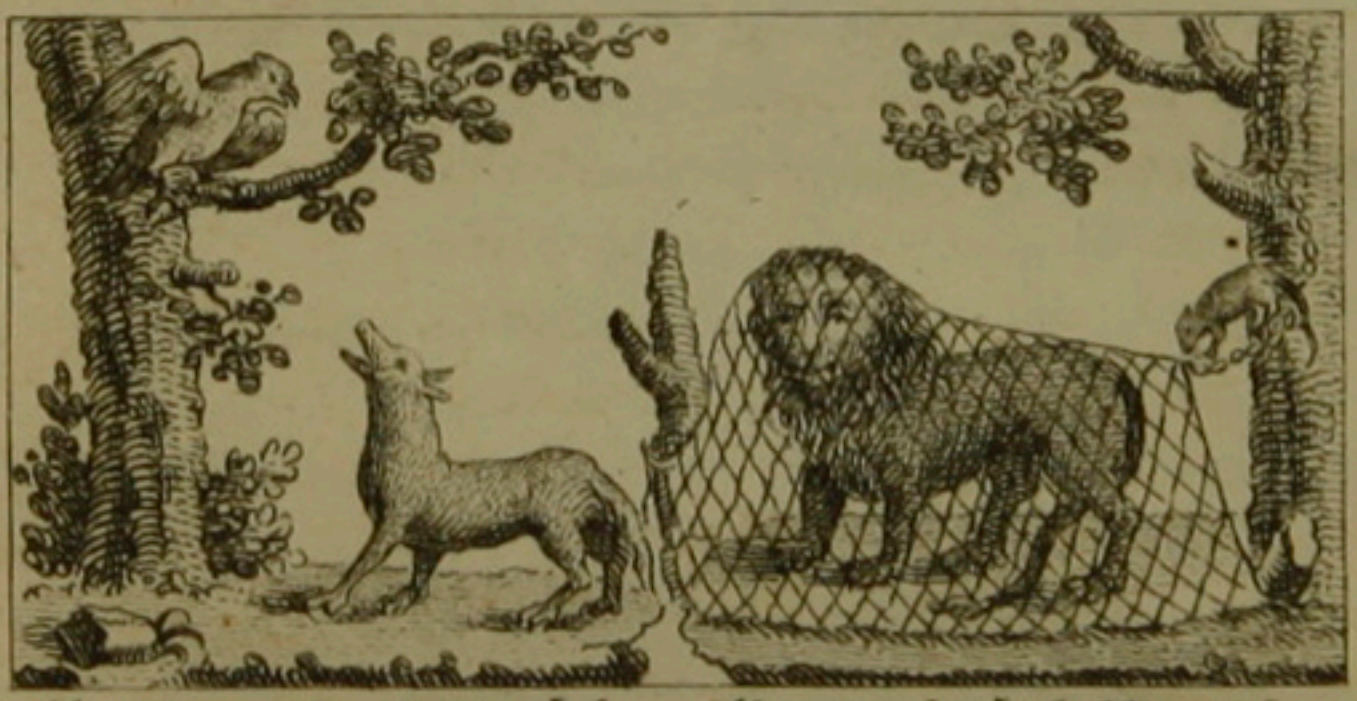

Ժբ. Աղուէս և Արծիւ: Ժգ. Առիւծ և Որսկան:

Ժդ. Գորտք թագ խնդրեն: Ժե. Աղաւնիք և Ագռաւ:

Օրինակ է հարուստ եւ ղջիկ մարդկանց. ղէնաղն ղեծուրէն ուռի հանգստուրէ չուռի, ղէալը հանգստուրէն ուռի ղեծուրէն չուռի. բայց ասոր վիճակը ղէալէն շատ լաւ է. որովհետեւ մարդուս սիրտը նագուահի է մարմնոյն, երբոր հանգիստ կըլլայ ասոնց սրտապուղէ, անկէ ասելէ ղեծուրէ կըլլար:

Զինչ օգուտ գործեաց մեծութիւն ձաշին,
Երբ երկիւղ կաւկած նմա լծակցին.
Եւ քանի բերկրանք ալքատ կերակրին,
Երբ անհոգ զուարթ ուտեն 'ի գաշտին:
Մի ցանկար ընչից մի խորտկաձաշին,
Եւ մի երաներ զբաղդ ընչեղին.
Զի տագնապ և վիշտ յամէն վայրկեանի,
Ուտեն և մաշեն զսիրտ և հոգի:

ԱՐԾԻՒ ԵՒ ԱԳՌԱՒ

Գիւրահաւան միտք զաղփտալփուն
Յամէն հոլմոց կայ երերուն:

Անխելք մարդիկ ֆոֆոխաիան,
Ամէն հովէն կերըլան կուգան:

ԺԱ. Արծիւն իր ճանկին մէջ մէկ ոտարէ (սբըֆէյ) մը բռներ կը սամէր որ կերակը կուտայ, ու մէկ մեան ուտէ. բայց ճար չեղաւ կուտալուս. զայն տեսնելով ագռաւ մը կը մտածէր որ ձեռքէն առնէ անոր որսը. ուստի

ըսաց խորամանկութիւն. Ահա շատ աշխատած կը տեսնեմ զքեզ. Թուխը քարձրացիր երկինքը որչափ որ կրնաս, և վերէն վար ձգէ ոսկրէն ատ քարերուն վրայ. որչափ ամուր ըլլայ՝ կը կոտրի կեղևը: Արծիւը մէկ զարմանալի դիւրութիւն մը գտնելով հետևեցաւ ապառաժին խորհրդին, ու ըրաւ: Բայց խորհուրդ տուողը միայն իր շահին համար կըսէր զայն. վասն զի ոսկրէն վար ընկածին պէս կոտրեցաւ և ապառաժը մէջն միսը հանեց կերաւ, ու խնտալով անոր դիւրահաւանութեանը վրայ փախաւ:

Ագռաւը խորամանկ մարդու օրինակ է՝ որ ինչն իր օգուտը կընայի. ուսկի պիտոյ կենալու է անանկ խաբեբայէն, ու խօսքին հաւատալու չէ. վասն զի ուղածն ընէլէն էսկս ծաղր կընէ: Դիմացնէս խելքիտոյին հարցուցին ըէ՞ր գաղանը շատ ընասելի է. պատասխան տուաւ ըէ վայրենիներէն օյը, ինչ ընտանիներէն՝ խաբեբայ մարդը:

Երբ խորամանկ ոք քեզ խորհրդակցի,
Մի կարծեր թէ նա սակս քո խորհի.
Զամենայն օգուտ յինքեան վերբերեալ,
Կերակրի նովաւ ծաղրել զկնի:
Արդ մի հեշտալուր լինիր խարդախին,
Որ մեծին գովնով ծածկէ զնենգ սրտին.
Որչափ շուտմէ՛ի սկզբան երկին,
Այնչափ զվնասս ծաղրես վերջ արծուին:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԱԳՈՒԱՒ

Ո՛նայնաաչքն քանիւ ունայն,
Խալխ ծաղկի միշտ է ունայն։

Փառասէր մարդն երբեմ գովի,
Շոփով կաւպայ ամէն խօսքի։

ԺԲ. Ագռաւը բերանն ունէր կաւոր մը պանիր. աղուէսը հոտն որ առաւ վազեց ագռաւին առջին և քաղց զարմանալով. Ո՛նչ բան է որ կը տեսանեմ. ես լսեր էի թէ քու փետուրներդ սև են. քէ տէր ՚ած, աս ինչպէս ճերմակ են, որ կարապ (ըօյ) թռչունը քեզմէ ճերմակ չի կրնար ըլլալ։ Կաղաչեմ պարոն ագռաւ, ինծի ներէ որ քիչ մը վրադ նայիմ ուզածիս պէս. Ճշմարիտ կըսեմ որ դուն ինծի անանկ ախորժ կերևնաս որ չեմ գիտեր ինչպէս զմայլիմ քու վրադ։ Ագռաւն կըսէր աւելի անուշ խօսքերով. Ես լաւ գիտեմ որ քու յատուկ կատարելութիդ միայն գեղեցկութիւնը չէ. այլ բնութիւնն որ կամեցաւ զքեզ ուրիշ թռչուններէն աւելի կատարեալ ընել, տուանց կարծեաց քեզի տուաւ հրեշտակային ձայն մը. երդում կընեմ որ այնպէս գեղեցիկ երգիչ չեկայ մեր անտառներուն մէջ, ինչպէս դուն և սխալկը (պի-լէ-ը)։ Ա՛ս խօսքերուն գոլորովին զուարճացաւ ագռաւը, և ուզեց իմացընել թէ աղուէսին ըսածը սուտ չէր. բացաւ բե-

բանն որ երգէ, բանաստեղծը ձգեց բերինէն պահիրը: Իսկ աղուէսը յափշտակեց զայն, ու շուտ մը երթալու հրաման ուզեց ագռաւէն, և ծաղը ընելով ըսաց. Շատ համ առի պահիրիդ անուշութենէն, քան թէ ձայնիդ գեղեցկութենէն:

Առակս օրինակ է ունայնասիրութեան որ անանկ կը հաւրացնէ մարդուս հոգին որ՝ ուրիշ գովասանքով խաբուի կը հպարտանայ, հինլա ամէնքը վրան կը խնդան:

Ահա կուրութիւն ունայնասիրի,
Ի պատիր բանից այլ յայլմէ լինի.
Որով յիմարեալ ձգէ զոր ունի,
Սին պատճառանօք հրձուի զոր չունի:
Միտք փառասիրաց հեշտութեամբ պատրի,
Մինչ ջասել զանձնէ զինչ եմ զինչ էի.
Կարծէ թէ բանիւ բնութիւն փոխուի,
Անդէն յիւր գործոց վոյթ խայտառակի:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԱՐԾԻՒ

Ով ոք առնէ բան անօրէն,
Փոյթ գտանէ յերկինսաւորէն:

Ով անօրէն բան ոչ ընէ,
Երկնաւորէն ըզոք ի գոնէ:

ԺԵ. **Ա**րծիւն իր բունը շիներ էր կաղնի (ՃԷՂ) ծառին վրայ. ծառին տակն ալ աղուէս մը իր ձագերը կընայէր. ասոնք երկուքն իրարու հետ սիրական կերևնային: Օր մը աղուէսը գնաց կերակուր գտնելու. արծիւն ինչպէս յանկարծ յափշտակեց աղուէսին ձագերն ու տարաւ բունը իր ձագերուն կերցուց: Երբոր աղուէսը դարձաւ բունը, և հասկընալով դրացինին ըրած անօրէնութիւնը՝ սաստիկ բարկացաւ. բայց որովհետև չոյս չուներ հասնելու իր թշնամւոյն որ կարենայ վրէժխնդիր ըլլալ, ինչ որ կրցաւ ան ըրաւ. երբ զի իր բոլոր վրէժխնդրութենէ հոգն այ թողուց. իսկ ած շատ չանցաւ անոր չարագործութիւնը պատժեց. վասն զի քանի մը օրէն եռև արծիւը կը գիտէր որ երկրագործները զոհ (պատրաստ) կընէին մէկ այծ մը իրենց կուռքին սեղանին վրայ. վազեց և կաւ կտոր մը միս յափշտակեց, որուն վրայ մէկ քանի կրակ փակած էին, և անանկ տարաւ իր բունը: Եւ որովհետև բունը շինած

էր յարդով (սամանով) և ուրիշ դիւրավառ բաներով, մէկէն բռնկեցաւ, և արծիւին ձագերը վար թափեցան: Ան առեն աղուէսն որ կըսպասէր ծառին տակը՝ ընկաւ ձագերուն վրայ. և ինչպէս որ արծիւն կրնէն ըրաւ, ինքն ալ անոր անանկ ըրաւ, մէկիկ մէկիկ գամմէնը կերաւ:

Աղուէսն է (թիլքի), և արծիւն է (խարդալ) օրինակ անիրաւ մարդու, որ ինքզինքը կը դնէ ուրիշին տեղ ընելը պէտք է. բայց ան արդար դատելով՝ տեսնէ ինչ որ ընէ, պտյն կը գտնէ, ուր իրեն համար է:

Տեսար պատուհաս նենգամիտ արծուին,
Որ ոչ խնայէ իւր մերձաւորին.
Ճածէ զմուաւ վէիս տէրունին,
Թէ որով չափես չափի քեզ նովին:
Արդ մի տանուակոս լինիր տկարին,
Թէ և՝ ի բարձունս ճախրես յերկերին.
Գանգի վրէժխնդիր լինի քեզ երկին,
Հուրբ հատուցանէ պատուհաս կրկին:

ԾԵՐ ԱՌԻՒԾ

Ծանր է և դառն հլօր պետաց,
Անկեալ խոտիլ՝ի վատթարաց:

Շատ դժուար է ղեժամէժաց,
Երբ կանուրգին յանուրգ մարդկանց:

ԺԵ. Առիւծը ծերութեէ կուքելով այրի (մաղարայի) մէջ ընկած կը տանջուէր, անանկ որ հոգին բերանն եկեր էր. իսկ անասունները որովհետև ան վիճակին մէջ չէին վախնար անկէ, ամէն կողմէն վազեցին եկան որ սիրտը ծակելով նախատեն զինքը. ուստի էշն ալ եկաւ, և խրոխտալով կկոց (լիֆէ) նետեց որ զարնէ անոր: Ան առեն ո՛հ ըրաւ առիւծն ու գարձաւ գայլին և խոզին ըսաց. Ձեր ամէն նախատինքը որչափ կծու ըլլան՝ համբերութէ կը քաշեմ, բայց էշն ալ կը համարձակի զիս նախատել. ա՛հ ասոր չեմ կրնար դիմանալ:

Ծեր առիւծն օրինակ է ղեժուրենէ ընկած և ծերացած մարդու որ իր ծառաներէն և բռնութէն նախապինդ կը լսէ ծերուենան պապճառու. բայց ան ապէնը պէտ է ուելի պարզ ընել և օրհնէնդն առնել, չէ ըէ նախապետով ծաղր ընել:

Ահա է տարտարոյց հղօր լշխանին,
Երբ թաւին յուժոյ ա'լ փառաց նախկին.
Ոչ ոք աւնաճէ յերեսաց վեհին,
Բնաւ կենդանիք նախատեալ բերին:
Ցորչափ զօրութիւն ունիս 'ի ձեռին,
Մի թշնամանող լինիր օտարին.
Զի գայ ժամանակ առղի տալ բաղդին,
Գեղ ամենեքեան նախատիչ լինին:

ԻՇ ԵՒ ՓՈՔՐԻԿ ՃՈՒՆ

Ուրախանչիւր յատուկ բնութեան,
Են պատշաճեալ երիք զանազան:

Անձն մարդոյ մեյմէկ բան ի սոյ,

Ոչ պէտէի անոյ ըլլայ:

Ժէ. Պարտն մը երբեմն իր ալիսն շունը ակռելով հետը կը խաղար իշուն առջին. էշն ան տեսնելով նախանձեցաւ անոր երկայնակութեանը վրայ, և ինքիրեն ըսաց. Ինչ կընէ սա շունս որ մեր տիրոջն այսչափ սիրելուն արժանի եղած է. բայց քծնելով երբեմն թաթիկներն անոր կուտայ. հիմ թէ որ ասոր պէս սիրելի եղած է, ես ալ կընեմ ու քանզան ալիսն անասունը շուտ սիրելի կընամ ըլլալ: Ա՛ս ըսելով եղաւ եռքն երկու ոտքին վրայ կեցաւ, և տիրոջն առջին կոչտուելթ անոր պէս ըրաւ: Իսկ տէրը շատ զարմանալով մերժեց անոր կոչտ տէրը. և կան-

չեց ծառաներն որ վազեցին եւկան աղէկ փայտ մը քաշելով հասուցում ըրին աւա-նակին քաղաքավարութեանը :

Աստուած ամէն մարդու մէյմէկ բնութիւն ու վիճակ պատեր է իրենց յարմար. ըլլ որ մէկին վիճակը վերնար մէկալին երթար, ան մարդն ալ էր ըլլար. ապա ամէնն ալ պէտք է իրենց ունեցածին վրայ գոհ ըլլան, ու իրարու չնախանձին, չէ նէ իրենց վրէն կը լսացուին :

Մի ցանկար փոխել վիճակ բնածին
Գործեալ'ի քեզ անատեղծ մասին.
Կանգուն և բնութիւն անցնիւր էակաց
Ես զանազան գործս ըստ իւրեանց յատկին :
Իսկ քեզ որ տէրդ ես անասնոց սեռին,
Ես 'ի կատարել վիճակ քո նախկին.
Զի ոչ'ի բնութիւն բնութիւն փոխարկի,
Ոչ յատկութիւն չան յիչ այլափոխի :

ԱՒԻԾ ԵՒ ՄՈՒԿՆ

Որչափ փոքրիկ առնես բարի,
Գոցես յեաոյ զայն պտղարի :

Երէ պզտիկ բարիք մ'ընես,
Շատով մեծդած կայն կը գտնես :

Ժէ. Երբեմն առիւծը պատկեր կը քնանար. մուկ մը մօտեցաւ քունն ու հարիւր անգամ բոլորէն անցաւ դարձաւ. յետոյ համարձակեցաւ մինչև ցաղկել գլխուն վրայէն : Առիւծն արթընցաւ բռնեց մուկը. քիչ մնաց պիտի ուտէր, բայց աս բանս անարժան սեպելով իր բարկութիւնը՝ թողուց ու ելաւ. իսկ մուկն որ անոր պարտական էր իր կեանքը, շատ չանցաւ միջոց մը գտաւ փոխարէնն ըրաւ իրեն. վասն զի քանի մը օրէն առիւծն ընկաւ որսորդներուն ցանցը (փուղին), և անոր մռընչալէն ու պոռալուն ձայնէն բոլոր անտառը թնդաց. մուկը լսածին պէս աս ձայնս վազեց եկաւ սկսաւ կըրծել ցանցին օղակները որով փաթթուած էր իր բարեբարը. և այսպէս դիւրաւ ազատեց զառիւծը :

Որչափ մեծ մարդ ըլլաս, չանաս որ ամենուն հետ անուշ վարուիս ու պզտիկին մեծին ազնիւրիւն

ընէ· վասն զի օր կ՚ելլայ ու պիտի աշէխու֊ի՛ մը ձեզ բան կ՚ընէ :

Ձկ փոքր փոքուն առնել զբարւի :
Երբ հարկն բերէ նպաստել այլում.
Թէ և Թագաւոր լցես յաշխարհի,
Կարօտիս երբէք նպաստիլ փոքուն :
Քան զառուծ հզօր զինչ հզօրագոյն,
Եւ զինչ քան զմուկն անզօր փանաքի,
Արդ հզօրն ահա կասկ պնդագոյն,
Ազատէ անզօրն զհզօր ամենի :

ԾԻԾԱՒՆ ԵՒ ԹՌՉՈՒՆ

Առ քէզ խրատ խորհուրդ ծիծառան,
Կշուեա զանցեալն և զապագայն :

Բարեխոհին խօսքը մոռէ,
Երբ չէզ բարի խրատ կ՚ուսի :

ԺԷ. Ծիծեռնիկը տեսաւ որ երկրագործ մը կանեփ կամ քթանի հունտ կը ցանէր, վազեց գնաց ուրիշ թռչուններուն իմացընելու : Օր կուգայ որ, կ՚ըսէր, աս ցանած հատերը ձեր գլխուն բան կը բանան· վասն զի կանեփը կը հասնի, և հատորսը կերպ կերպ որոգայթներ կը շինէ ու զամէնքդ կը բռնէ : Իմ խօսքս մտիկ ըրէք· ամէնքդ աս տրտմին վրայէն թռչելով կերէք բոլոր հունտերը : Փուճ տեղը խրատ կուտար անոնց որ ամենևին չուզեցին լսել· և մանաւանդ մէկ ան֊

պէտ ձայն մը եկաւ լսենց, ոչ թէ խոհեմ նախատեսութեն: Ինչ ևէցէ կանեփը բռնաւ, ծիծեռնիկը նորէն ըսաց անոնց թէ եկէք հանեցէք աս գէշ խոտը, թէ որ թողուք գաստնք՝ շատ պիտի զղջաք: Պատասխան տուին թէ կուզես դուն հանէ, մենք աւելի ջունինք հանելու: Վերջապէս կանեփը հաւաւ. նորէն վազեց ծիծեռնիկին ըսաց թռչունները թէ ինչ մարդարէութեն որ ձեզի ըրի, շատ չանցնիր պիտի կատարուի. եթէ կուզէք ձեր ազատութիը, փախնիք աս կողմէն հեռացնիք: Անոնք ալ ըսին. գնա քանդ շատախօս. գլուխնիս ձաթեցուցիր, երբ պիտի ըլլայ որ ձայնդ կարես, գնա մենք քանէ մը վախ ջունինք: Ա՛ս որ լսեց ծիծեռնիկը թողուց անոնց ընկերութեին ու հեռացաւ. իսկ թռչուններն անոր խօսքին չաւտալնուն համար շատ զղջացան. բայց ինչ օգուտ՝ բանը բանէն անցաւ. վասն զի քիչ մը ատենէն ետև հաւտրը հանեց իր կանեփը, և ըլլուց որոտայթ չինեց, ու լարեց՝ զամէնը բռնեց:

Օրինակ է խոհեմութիե, որ էպէք գալիքները մտածելով և բարեխոհ խօսքին մտիկ ընելով պէտք է արհուն կենալ, ապերախտ չեռքէ եկածին ընել վանգէն փախչիլ. ինչ էէ՝ նոյն վանգին մէջ կը կրսուի ան ընտանիներուն պէս՝ որ խոհեմ բարեկամին մտիկ չըրին ու կրան:

Ազատ լինել ապագայ չարին,
Մեծ իմաստութեն յիմարութեց զատ.

Քանզի նախատեան հանապազ շահի,
Արտաքոյ եղեալ չարեաց բնաւին:
Զի՞նչ մեծապոյն գանձ գիտուն աստղին
Քան հաւատարիմ խորհուրդ մտերմի.
Արդ մի՛ լքաներ զնորատ պիտանի
Նման անխնամատ Թուչնոց երամին:

ԳՈՐՏՔ ԹԱԳԱՒՈՐ ԽՆԴՐԵՆ

Տրտնջոդին ոչ պակասին
Ցաւք և վատահաք զոր տայ երկին:

Տիգոհ մարդոս ինչ ոչ ընէն,
Մինչ կը գանգատ ուռնեցածէն:

Ժէ. Գորտերը կը ձանձրանան անանկ ինալ առանց Թագաւորի. օր մը միաձայն կը պոռան Թէ ով Դիոս, դուն մեզի Թագաւոր մը տուր, որ գիտնայ մեզ կառավարել: Իսկ Դիոս խնդացը անոնց անխոհեմութիւնը վրայ, և երկար ժամանակ չկատարեց իրենց խնդիրքը. բայց հուսկ յետոյ ձանձրանալով անոնց աղաղակէն, որոշեց ակամայ կամքով կամքերնին կատարելու. և ձգեց իրենց լճին մէջ գերան մը. անանկ մեծ ձայն եղաւ գերանին իյնալուին որ՝ գորտերը սկերնուն զարհուրեցան ու ջրին տակը մտան, կխաղտեռ կը գոլային: Բայց քիչ մը ժամանակէն ետև իրենց մէջէն մէկ աւելի արտոտ մը գլուխը ջրէն գուրս հանեց, և առջի բերա-

նը չհամարձակելուն հետուէն նայեցաւ նոր թագաւորին. յետոյ այնչափ զօրացաւ որ մօտեցաւ գերանին, և ապա տեսնելով թէ անշարժ է՝ սկսաւ ցանկալ վրան ելլել ինչպէս: Ասոր հետևեցաւ ուրիշ գորտ մը, անոր ալ ուրիշը հետևեցաւ, և այսպէս բոլոր գորտերն ելան թագաւորին վրայ. բայց շատ տրտնջացին աս իրենց անշարժ լինելուն համար, մինչև բողոքեցին Դիոսին, որ ուրիշ թագաւոր մը տայ, որ կարենայ շարժիլ. նաև Դիոս խրկեց անոնց թագաւոր արագիլը (լեյլէկը), որ քիչ ժամանակին մէջ կէսը հատցուց ուտելով: Նաև գորտերը պօռացին կանչեցին ահագին ձայնով, և խնդրեցին որ զիրենք ան բռնաւորէն ազատէ: Բայց Դիոս այլ չուզեց լսել՝ ըսելով թէ որովհետև դուք չուզեցիք ընդունիլ ձեր բարի թագաւորը, հիմա համբերեցէք չարագործին, և վախցնէք որ աւելի գէշը չեկայ ձեզի:

Դիոս մէր գրոց մէջ Արամազդ կըսուի, որ կապադովկիոյ ապենը էրինէց մէջ ՅԾ կըկոլուէր. որպէս աղէկուին որ կըլլայ՝ բոլորը Դիոս կոպայ կըսէին. անոր համար գորգերն ալ ասոր կաղալչեն որ էրենց ըսագաւոր պայ. ասոնք էրբոր գորգերը գիշերանոց կը պօռան՝ հինէրը կըսէին ըն էրենց ըսագաւորէն գանգատ կընեն Դիոսին:

Օրինակ է գանգատ ընողներուն. որ ինչ ընէս կը պրպնջան, և այ ընարհակալ չեն ըլլար, անոր համար գէշ կըլլայ էրենց բանը:

Երբ զնշխան և տէր տայ ուժեք երկին,
Ձէ պարտ տրտնջալ վտխել ըստ կամի.

Քանզի պատուհաս է տրտնջուլին,
Թողուլ զբարին հանդիսել չարի,
Ընդ մի՛ տրտնջար ըստ առակողին,
Երբ առաջնորդիս՝ ի կամաց վերին.
Որ ինչ անհաճոյ՝ ի քէն դատեացի,
Յօգուտ ա՛ի խրատ այն քեզ պատրաստի:

ԱՂԱՒՆԻՒՔ ԵՒ ՈՒՐՈՒՐ

Համբերողին ամենայն փուշ
Լինի անխայթ բանջար անոյշ:

Համբերող սիրտն ամէն չէզի,
Անուշ կ՚ընէ նման մեղրի:

ԺԵ. Ուրուրը ոսկեալ պատերազմ կը-նէր աղաւնիներուն հետ որ երեն դրացի էին: Իսկ աղաւնիներն առ Թշնամութենէ ազատ ըլլալու համար կարծեցին թէ ուրիշ ձար չի կրնար ըլլալ, բայց եթէ Թռչուններուն մէջէն Թագաւոր մ՚ընտրել որ կարենայ ի-րենց Թշնամւոյն դէմ դնել. բազէն (ջահինը) եղաւ Թագաւոր որ մտաւ աղաւնոցին մէջ պատճառաւ հաւկընալու անոնց միաբանու-Թեան ուժը. և մէկէն չաթկեց աղաւնինե-րուն վրայ բոլորը խլդեց:

Ըսպ անգամ մարդ անհամբերութիւնէ մէկ նեղու-ըննէն ազատելու համար անանկ բան մը կ՚ընէ որ ա-

–ելի ձեզ նեղութեան մէջ կ'իյնէ. նաև ընչասէրն յեղափոխութեան համար սուելի չարչին յեղափոխը կը տապնուի:

Այս է վատ բնութիւն դժնեայ ուրուրին,
Յանդ թշնամանել զնոր հեզ զրացին,
Որչափ քաղցրակեաց լինի աղաւնին,
Այնչափ դառնանայ գազան թշնամին:
Սակայն համբերել է դարման նորին,
Ոչ մատնիլ'ի ձեռս հզօրագունին.
Զի ատկաւ միտս ուրուրն գործէ,
Քան արեանարբուս սատակիչ բազէ:

ԳՈՂ ԵՒ ՇՈՒՆ

Եթէ կեանս հաւատարիմ,
Հայ նիւթզուլաց քեզ ոչ հաճին:

Նոքի ձառան հաւատարիմ
Զի կաշառեր արձանին ոսկին:

Ե. Գող մը կը չանար մէկ առեն մը մտնել պիշերուան մէջ, որ բաները թալէ. բայց պահապան շունը թող չէր տար, անդադար կը հաչէր. իսկ գողը կտոր մը հաց ցցուց շանը՝ կարծելով թէ անով կը պարտաւորէ զշունն որ լռէ: Բայց շունը մերժելով ըսաց գողին. այ չարագործ, ես կը խաբուէի ու կառնէի քու տուածդ թէ որ չկրնայի թէ ինչ մտքով կուտաս ինծի. գնա կորիր

ասիէ. վասն զի քան մը չի կրնար աւրել զնոր հաւատարմութիւնս :

Օրինակ է հաւատքիմ ծառանէրուս որ ջահու համար հաւատարմութեան դէմ բան չեն ըներ երբեք փերոջը. վասն զի խաղատը կը խօրտընէ մարդուն :

Արդ ուր են ծառայք պահապան մանկաին,
Խոհեմ մտերիմ շան հետևեցին.
Տես զինարդ մերժէ զկաշառ նենգողին,
Յանարատ պահել զիւր գանձ բնածին :
Քանի՛ անարգանք նենգող ծառայի,
Երբ քան զօրինակն վատթար գտանի.
Անբանն՝ ի սէր տեառն ինքնագրաւ մրցի,
Բանականն անփոյթ խորտայ՝ ի մահճի :

ԷԳ ԽՈՋ ԵՒ ԳԱՅԼ

Խորհուրդ և կամք նենգաւորին,
Ի չար առնել մերձաւորին.

Ձարն էրէ փեշէ խորհուրդ հարցայ,
Վախցէր գլխուդ բան կը բանայ :

նա. Գայլը կը տեսնէ քաջ խոզ մը ծոյլ ու ծանրաձ, մօտենալով քովը քաղաքավար ձայնով մը կըսէ. Մայրիկ ըէ որ կամենաս՝ ես քեզի օգնութիւն կրնամ որ զաւակ-

ներդ ծնիս. եթէ կուզես ձագերուդ ալ հոգը ինծի յանձնէ որ պահեմ. գիտնաս որ իմ քովս շատ ապահով կը մնան : Պատասխան տուաւ խոզը. կնքահայր, ես լաւ գիտեմ զայդ. բայց թէ որ դուն իմ եղած տեղէս ուզենայիր շատ հեռուն երթալ, ինծի կերևնայ թէ ձագերս ալ մայրն ալ խիստ ապահով կը մնային :

Հարկ է մշտ հետս խախլիլ անպգամ լարքն, պի լարուելեան ուրվող մարդն աղէկուելիւն չի կըրնար ընել. ինչ որ ընէ՝ իր շահուն համար կընէ, և անուշ լեզուով բարեկամին պուռնը կաւրէ :

Չխաբուի ոճրագործն խորհի ըզբարին,
Ոչ մերձաւորի այլ յաւուրդ անձին.
Մանկածու լինել տեղչայ ընկերին,
Չի մանկունքն ինքեան կերակուր լեցին :
Գայլակերպ նենգողք որչափ քեզ մերձին,
Զանա հեռանալ՝ի սուրբէ նոցին.
Չի խորհուրդք նոցա՝ի չարիս բերին,
Թէ և բարեկամ՝ քեզ երևեցին :

Խբ. Որսորդ և Շուն Խգ. Նապաստակ:

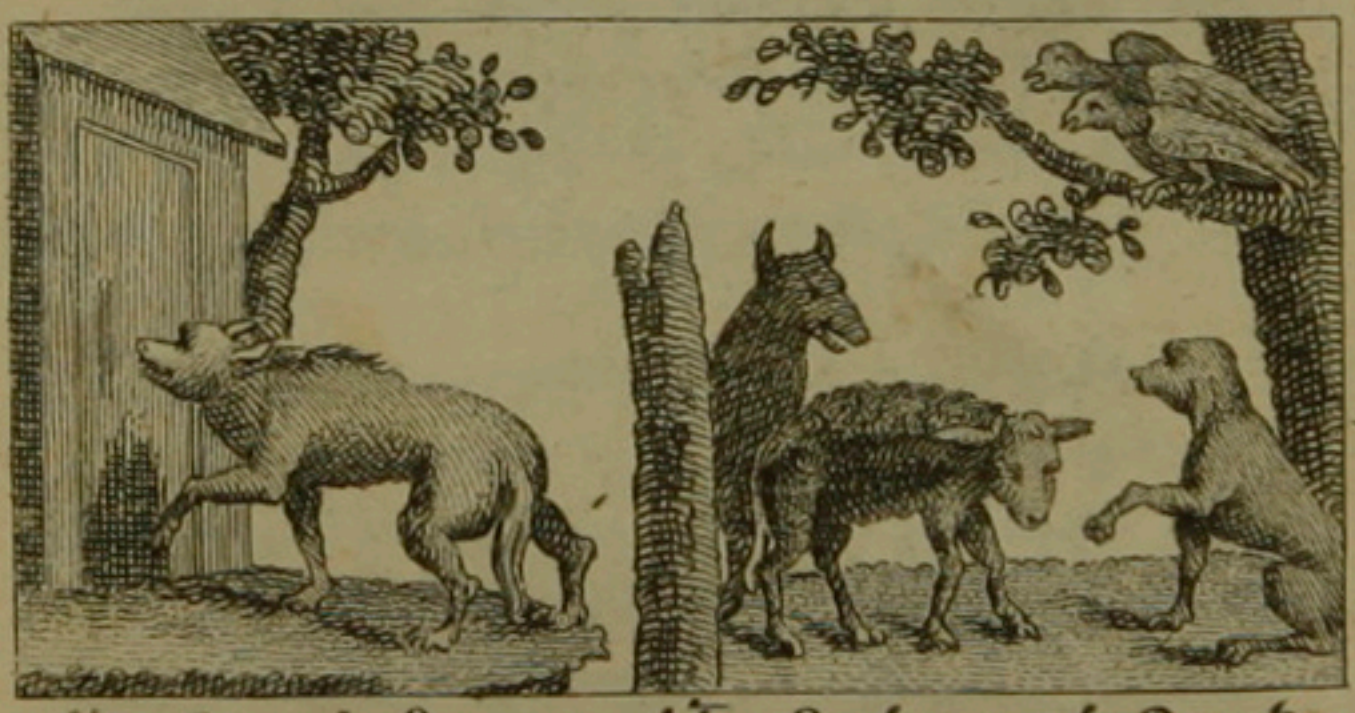

Խդ. Ոչխար և գայլ: Խե. Ոչխար և Շուն:

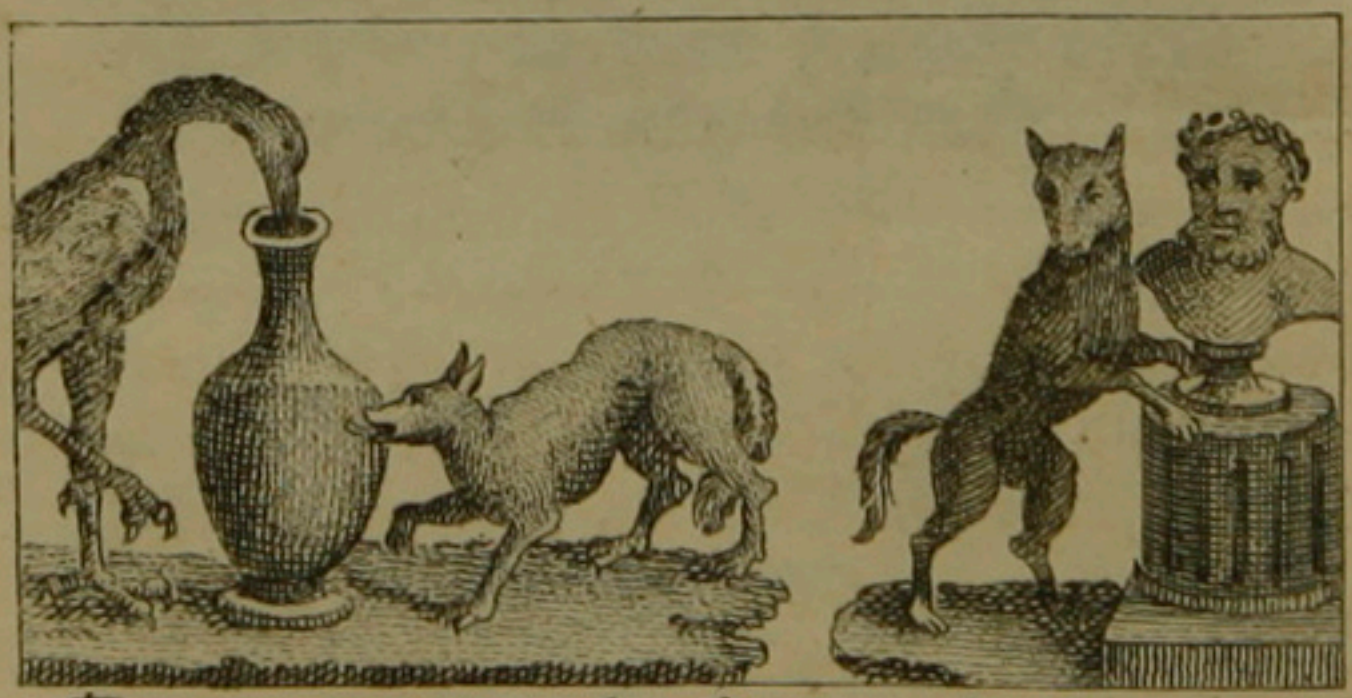

Խէ. Աղուես և Արտիճ: Խը. Գայլ և Կիսատրծուն:

ՈՐՍՈՐԴ ԵՒ ՇՈՒՆ

Ոչինչ յանցանք ծեր զինուորի,
Երբ բընական յուժոյ թափի։

Թէ լաչխապի հեպ ծեր ծառան,
Յանցանքն իր չէ, այլ ծերութեան։

Լե՛ռ. Որսորդ մը վազեց եղնիկին վրայ, և կը ջանար թէ իր ձայնովը և թէ փողին (պօռուին) ձայնովը սիրտ տալ շանն որ ծերութենէ թօշնած անկար էր։ Իսկ շունն որ աւելի ուժէ ընկած էր, քան թէ քաջութենէ, եղջի ջանքն ըրաւ ու անանկ արագութենէ վազեց որ՝ հասաւ եղնիկին ու խածեց զինքը։ բայց պակասութենն ակռաներուն եղաւ որ չկրցաւ բռնել արգիլել։ Ան առենն որսորդը տեսաւ թէ որսը ձեռքէն ելաւ փախաւ, վազեց շանը վրան ու սկսաւ զարնել նախատել թէ բանի մը պէտք չես։ Պառաւած շունը թէ ես որ առջինը չեմ, պառաւութենս է։ Արդ ես կը խոստովանիմ որ հիմա զօրութիւն չունիմ. բայց ապերախտ, դուն ալ միտդ բեր իմ քաջութիւններս որ կարըձութեան առենս ըրեր եմ։

Մեծ անէրաւութիւն է ծեր ալխատաւորները երեսէ ձգել, և չհիրնալ ալխատելու համար նա-

խափել. վասն զի անանց ափենով իրենց պարփակ ըրեր են. անանցմէ դիայն բան առվելու է, և առ- ջի ըրած աշխափանփնին մոռնալու չէ:

Քանի վշտաբեր վորձառու ծերոյն,
Երբ Թափեալ յուժոյ նախասաի յայլոց.
Կամքն 'ի նա ամբողջ և միտքն է արթուն,
Իբրև անպիտան ծաղրի 'ի յեռանց:
Արդ զինչ վնիսպանք զինչ յանցանք նորուն.
Զի տայ և բառնայ երբ կամի բնութիւն.
Շատ է զոր արար յառոյգ հասակի.
Այժմեան զօրութիւն 'ի խելան պահի:

ՆԱՊԱՍՏԱԿԸ

Երկիւղ կասկած զգորտ չնչին,
Ահեղ գործեն հանգոյն փղին:

Վախն ամէն բան ահեղ կընէ,
Լեռն ու յորերն ան կը պահէ:

ԻՁ. Ընտաո մը սատիկ շարժելով հո- վին սովորականէն աւելի ձայն կը հաներ. իսկ հոն եղած նապաստակները վախերնուն դոլ կ'ելլեն, անանկ որ մէկն անոնցմէ կըսէ. վախչինք ազատինք, ահա կը լսեմ որսորդի ձայն և շներուս ոռնալ: Ուսաի բոլորը մէ- կէն ամէն կողմէն շուտ մը սկսան վխախչիլ: Ասոնց առջին եղաւ ջրոտ տեղ մը որ զի- բենք արգիլեց վխախչելու. ան զի գորտերը

դրան ջրին մէջ ցանկէին. և սա ձայնով այնչափ եւեղցաւ նապաստակները առաջ նորդին վախը, մինչև չկրցաւ առաջ վազել և չհասնիլ ալ ետ դառնալ. ուստի անանկ պաշարուեցաւ ինչ որ չէր գիտեր ինչ ընէ: Բայց անոնց մէջէն մէկը սկսաւ մտածել սա վախուն վրայ որ զիրենք այնպէս սաստիկ դողցուցեր էր. և մէկալներուն ըսաւ թէ ահա կը փախչինք հովին ու գորտերուն վախէն. ամօթ մեզի: Սա խօսքովս նապաստակները սիրտ առին, դարձան իրենց անտառը:

Նապաստակն է (Թաւշան), որ սապրի վախճոտ ըլլալով օրինակ է անպէտ մարդկանց որ ճառ բանը մէծ բանի փչով դնելով աշխարհս ըռնդէ հանէն:

Ձինչ բռնական կիրք երբև երկիւղին,
Վհճասարի գործէ զառարկայս ընչին.
Ձինուոր ցուցանէ զոչխարս ի գաշտին,
Երթինք ծով անտառ այնու պահպանին:
Արդ մի հեռևիր վատ նապաստակին,
Որուամ անցնիւր գորտք որսորդք երևին.
Մի յեռաս ընկրկիր ի սեռ սասեերին,
Ձի միշտ երկնչէլ է պատիժ վատին:

ՈՒԼ ԵՒ ԳԱՅԼ

Ձայն՝ ի բարին կեղտաբանի,
Յորսալ զանմեղն յիւր ծուղակի։

Ձորը էարի կՀյևանայ,
Ու պանդիշերն էրեն ոբսայ։

Եղ. Սոյծը կը փակէ իւր ուրը կամ ձագը գոմին մէջ, և կերթայ դաշտն արծելու. իսկ գայլը կխմանայ, ու մայրը գացածին պէս կը վազէ կուգայ գոմին դուռը կը զարնէ. ձայնը փոխելով այծու պէս կըսէ ուրին. Ձագուկս, երթալու տաեն մօտցայ քեզ սիրելու. շուտ բրէ դուռը քաց որ իմ սէրս քեզի յայտնեմ, քաց դուռը սիրական մօրդ։ Իսկ ուրը դռանը ծակէն նայելով Ճանչցաւ ու պատասխան տուաւ Թէ չեմ կրնար բանալ. իւրաւ դուն այծու ձայն ունիս, բայց ջարդ ան է որ ես քու մարմինդ բոլորովին գայլ կը տեսնեմ։

Ա՛ս առակէս կրնայ ուրիշն ծնողք որ իրենց զաւակը լաւ ընկերի չեն տար էյգեն, և իրենցմէ էրկար փեն. իսկ զաւկներն ալ ընչասոյն յայնէն էրխոտ բուին ու լարալար կորսուին։

Տեսեր զսրինակ ոձրագործ չարին,
Խնդրէ միայնակ ըզծնունդ այծին.

Յեղկեղէ վէմայն իբր յուշկապարկին,
Խարդախել զանմեղն ծախել յորկորին:
Մանկիկ իսոհական, մի լսեր ձայնին,
Մի՛ քեզ քաղցրասցի բան անզգամին,
Փախիր՝ ի նմանէ զի գայլ է նենգքին,
Քո քաղցր ծնողաց հանգիր՝ ի բաղկին:

ՈՉԽԱՐ ԵՒ ՇՈՒՆ

Զրպարտողին մերձ գտանին,
Կաշառակուրծ վկայք կրկին:

Շարին ըստ-փոխ լուրեր խոգան,
Որ լուր գուշակին օգնէլ ըլլան:

ԼԵ. Շունը գատաստան կը կանչէ ոչխարը մեկ քանի կենդանիներու առջևն որ իրեն հաց մը տալիք է՝ տայ, և անիրաւութեք կը հատատէր թէ փոխ եմ տուեր: Իսկ ոչխարը գատաւորներուն ցցուց հատատեց թէ շունն անիրաւութեամբ կը պահանջէր՝ վասն զի ինչն ամենևին անկէ բան մը չէր առած. բայց որչափ ջանաց հատատել՝ կորսընցուց իր իրաւունքը. վասն զի շունը վկայ բերաւ անգղը (ախպատն) և ուրուրը՝ անանկ որ անոնց վկայութեամբ ան կետին ոչխարը պարտաւորեցաւ հատուցանելու որ ոչ երբեք անկէ բան առած էր:

Անիրաւ մարդու հետ գլուխ ելլուելը. պէտք է ուղածը պալ, և հետու ֆախչիլ անկէ, որ ուրիշ բան մը նորէն չիհանէ:

Վ կայք անիրաւ անիրաւ դատին,
Մատչին 'ի հանդէս առ դատաւորին.
Որով զպատաճառ թիւրեալ արդարոյն,
Վճռեն հատուտեն բան զրպարտողին:
Վայ որ ստութիւն փոխան ճշմարտին,
Դնեն և այնպէն լոյս ընդ խաւարին.
Խաւարն է այս մուրթ նոցա բաժին,
Ծնունդ ստութեան ժառանգ պիտ հնին:

ՕՁ ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ

Տարտպարտուց բարկացոլն,
Ձէրդ ապաշաւ կայ առաջն:

Ով որ ֆուճ պէղ կը բարկանայ,
Ըրած բանէն ղուպ կոմընայ:

ԼԴ. Երկրագործ մը կը բարկանայ օձի մը վրայ որ իր տանը քով կը բնակէր, և այնչափ կը տաքնայ որ կացինը ձեռքը վրան կը վազէ որ սպաննէ: Բայց օձը կը փախչի մօտաւոր անտառին մէջ անանկ արագութեամբ որ մարդը չի կրնար հասնիլ: Ժամանակէ մը ետև երկրագործը կը տեսնէ որ կարկուտը բոլոր իր ցորենը ջարդուբուրդ ըրեր է, կը հասկընայ թէ օձին իր ըրած չարութեանը պա-

ալիծն է, որ ած ան փոթորիկը խրկեց երկրին վրայ: Ուստի աս պատիժս հանդարտեցընելու համար սկսաւ փնտրտել օձն որ հետը հաշտուի. և երբոր գտաւ՝ խօսք տրաւ թէ անկէ ետև ամենևին անկէց վախ մը չունենայ, և աղաչեց որ դառնայ իր առջի բունը: Բայց փուճ տեղը կաղաչէր ու կըստիպէր զայն. վե՛ր չի օձն ամենևին մտիկ չըրաւ, և շուտ մը անկէ հեռանալով կանչէց թէ մեծ սիրով կը դառնայի քու տունդ, թէ որ չկրնայի թէ դուն դեռ կացինդ պահեր ես, և թէ որ կարենայի մոռանալ թէ դուն ինչ մաքով օր մը ան ինծի դէմ վերցուցիր:

Բարկութիւն է երբ մէկ բոց մը որ երևակայութեամբ փոխնակով կը վառէ բարկութիւնը, որ վրէժխնդիր ըլլայ. ոսոխ դէմդ կը ժոխոռի, և բերբերվին կայլայլի, ըրածը չէյպէ. ասոր համար Պղպտոն կը խրատէր որ բարկոտ մարդը հայելին նայի, բարկութիւն բան չընէ որ էպէտ չէղծայ ինչպէս երկրագործին եղաւ:

Ահա սպասիդ կիրք գազանային,
Որ զհուր բարկութեանէ վառէ՛ի սրտին.
Նեղէ զմերձաւորն այլ և զընտանին,
Ի տանէ՛ի տուն վարէ զդրացին:
Արդ մի հաւատար դու բարկասրտին,
Թէ և գառն անմեղ քեզ երևեցի.
Ելնէ միանգամ վշտացար անտի,
Փախիր՛ի նմանէ, շատ է վտանգին:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԱՐԱԳԻԼ

Ոչջաւի խաբուղն է խորամանկ,
Խորամանկիլին լինի կատակ։

Դուն ոչյաւ որ խարդախ ըլլաս,
Քեզմէ ցածին ծաղր ինլլաս։

ԼԷ. Ամէն օր մը աղուէսը կը հրամցընէ պարապիլը թէ իմ տունս հրամմէ կերակուր ուտելու, կը փոփաքիմ որ քեզի լաւ հարցնելիք մը ընեմ։ Արագիլը դէմ չկրնացաւ, սիրով ընդունեց անոր պատիւն, ու իրաք դրած տեղը գնաց։ Բայց պատիւը շատ քաղաքավար եղաւ և հարկինքն անքաղաքավար։ Ան գի բոլոր կերակուրներն որ առաջ բերաւ՝ կաթէ շինած ջրի տուր էին՝ տափակ ամանի մէջ լեցուցած. անանկ որ արագիլը անկրնալին վայ ուրիշ բան չկրցաւ ընել, բայց եթէ ամանը քցրցելով գրեթէ բան մը չկերաւ, հապա թէ կերակրին հաւն առաւ։ Իսկ աղուէսը բոլորը լափելով բան չձեռաց. ու կը խնամար արագիլին վայ որ իր բարկութիւնը բանելով չէր յայտներ, որով հետև աւելի նեղացած էր, քան թէ անօթի։ Աղուէսին ատ ուրախութիւնը շատ չտեւեց. վը գի ան օրն արագիլն ալ հրամցուց զաղուէսն որ երթայ անոր տունը կերակուր ուտելու, և իրեն հանեց մէկ աման մը կերակուր ու նեղ վզով, և մէջը մանրած միս

լեցուն. ինքը դուրսն կերպով երկան բա-
րակ կտուցքը ամանին մէջ երկընցուց ըս-
կսաւ ուտել հանգստութիւն, և իմանալ կա-
ղող աղուէսին վրայ անոր ըրածին դէմ, որ
ըսկզբ հարկնքին մէջ ուրիշ բան չնկրցաւ ը-
նել, միայն Թէ ամանը լզեց: Ասկա Թոզուց
հարկնքն, ու անօգնի մարած դարձաւ ամըչ-
նալով գնաց:

Աղուէսը խորամանկ ըլլալով օրինակ է խաբեբայ
մարդուն որ ջղայ կը նայի ուրիշը խաբել, բայց չի
գիտեր Թէ ինչ որ ընէ, ան կը գտնէ:

Չխարդ անվայել քաղաքականին
Խարդախանալ զընկերն ըստ խորամանկին.
Որպիսի պատրանս նմանէ օտարի,
Նոյնն պատրանօք փոյթ խոյտառակի:
Աղուեսաս է բանը, ոչ բանականին,
Խաբել և ծաղրել զընկեր բարեկամ.
Կեղծաւորելով նրան սկրնել,
Չրկել և լափել զօտարին սեղան:

ԳԱՅԼ ԵՒ ԿՈՍԱՐՁԱՆ

Գեղեցկուհիւն բանականին,
Ոչ մարմնականն, այլ ի նեղբին։

Ի՞նչ շահ ելնէ պէմփն է աղտոտը,
Գլոխն անխելք պարապ կլոր։

Լե՛ռ. Օր մը գայլը կը մտնէ արձան շինողին խանութը, և կը տեսնէ հոն մէկ կիսարձան մը շատ գեղեցիկ շինած. առջի բերանը կը զարմանայ անոր աղուորութեը վրայ. բայց երբոր կը տեսնէ ու կը հասկընայ թէ քարէ շինած անզգայ գլուխ մըն է և բան չիմանար, Ո՛հ ինչ գեղեցիկ գլուխ է, կըսէր, բայց մեղք որ խելք չունի։

Իմացողութիւնն ընդդէմ կըլլայ. ինչ որ ընդդիմբարի երեւիերը ե՝ գիւրաւ լաւ ըլլան, խելացի կըլլայ։ Աւոր համար ջանք պէտք է մարդուս խելքին նայիլ, էն ինչ երեսի կերպարանքին։

Ձինչ գեղեցկուհիւն՝ անխնամ գլխոյն,
Երբ գլուխ՝ ի խելոյ պանծայ գերապոյն.
Իմաստութիւնք միայն գեղով գիտութեան,
Հրճուին գեղատանձ լսատ նեղբին մարդոյն։
Գանիք կան պարծին երբ անզգայ տուն,
Այլ գլուխ յիմնոյ են գերծ անտուն.

Լե. Կաքաւ և Մրջնատուր։ Լէ. Կապիկ և Աղուէս։

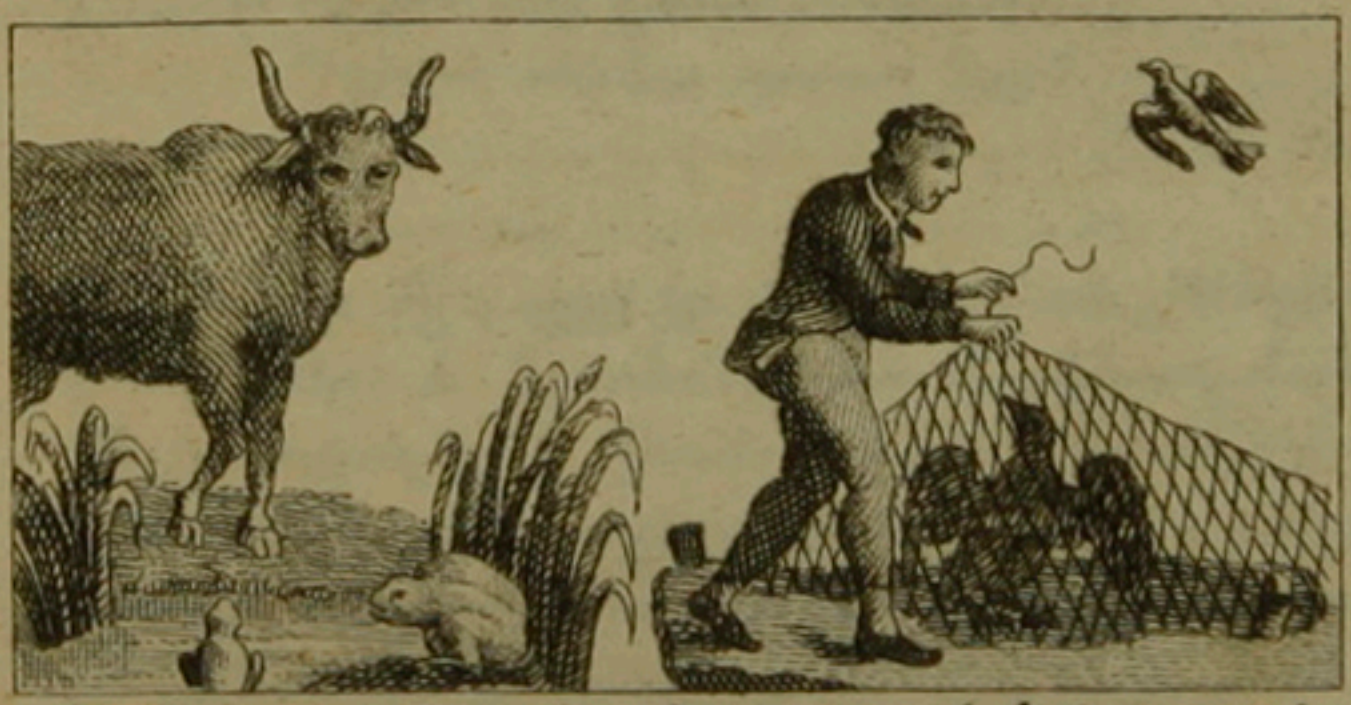

Լզ. Գոլոր և Կով։ Լը. Աղաւնի և Բազէ։

Լզ. Աղուէս և Գայլ։ Լը. Փայտատաշտաւ և Անտառ։

Աւտաքուստ միայն գեղեցիկ վառուն,
Բայց անխելք յաւէտ ալճան ըստ նեղքնոյն:

ԿԱՉԱՂԱԿ ԵՒ ՍԻՐԱՄԱՐԳ

Որ ոչ գիտէ ըղձալի անձին,
Նախատանօք չափ տան նմին:

Նայէ ընկոյս պիրուն խելօվ,
Ձէս աղտուրնալ օձաբ պարզօվ:

ԼԵՐ. Սիրամարգ մը փետուր փոխելու ա-
տեն իր փետուրները կը թափէ. իսկ կա-
չաղակը (սոխոպանը) զանոնք կը ժողվէ ու
վրան կառնէ կը զարդարուի. և զինքը դե-
ղեցկութեամբ շատ վեր կը դնէ քան զսիրա-
մարգը, մինչև հպարտութեամբ փքանալով
կը թողու իր ընկերներն ու կուգայ սիրա-
մարգներուն ընկեր կըլլայ: Բայց աս հպար-
տութենը շուտ մը խայտառակ եղաւ. վասն
զի սիրամարգները ճանչցան անոր կեղծա-
ւորութիւնն ու սուտ փետուրները վրայէն
փետտեցին, և շատ քցելով վռընտեցին
իրենց ընկերութենէն: Իսկ կաչաղակը փետ-
ուած և ծեծը կերած՝ չնկրցաւ մէկալ կաչա-
ղակներէն ալ ցաւակցութեան արժանի ըլ-
լալ, որովհետև զանոնք անարգելու էր սուտ
ջուց:

Աթոռս օրինակ է խառամուլին՝ որ ուրիշին բանվէը կը հպարտանայ և կը պարծի. ինչ կընայէ որ ետևէն վարդարուած ըլլայ, բայց նէրսէ ինչ եղածը ըսպով կը ճանչնան ուրիշները:

Ահա տեսարան պճնուղ հպարտին,
Պճնի զարդարի զարդու օտարին,
Որով Թեկին ածէ հանդոյն չքնաղին,
Պանծալ ըընկերօք անցեալ՝ի կարգին:
Արդ զինչ շահ բերէ այն փառասիրին,
Օտարին է զարդ ոչ յատուկ անձին.
Երբ իւրաքանչիւր զնւրն առնու՝ի բաց,
Մնայ խայտառակ մերկեալ յընկերաց:

ՃԱՆՃ ԵՒ ԿԱՌՔ

Յիմար ճանճիկն կարծէ զինքն ինչ,
Սակայն յինքեան է սին ոչինչ:

Պպտէ մարդիկ ջեր կը խօսին,
Կարծէն լեռները իրեն ըրին:

Ը. Կառավար մը երբեմն իր կառքը (առաջան) կը տանէր մէկ աւազուտ տեղէ մը, որ երկու զօրաւոր ձիեր կը քաշէին արագութեբ. ճանճ մը կը տեսնէ ան, ու բղլալով կուգայ կընստի կառքին վրայ, ու միտքը կը գնէ թէ ինքը միայնակ կը քաշեցընէ ան. Հօ տեսէք, կըսէր, ուրչափ փոշի կը հանեմ ահա:

Շատ մարդիկ կան որ յեռաբնուն բան չի գար, ու ձեռ ձեռ կը խօսին, և ուրիշին ըրած բանը իրենց ըրածի պէս կը պատմեն ճանճին նման. ա֊ ռանիներուն կըսեն որ պղպի մարդիկ ձեռ երազ կը փեռնեն: Արէսպոպէլ փեռաս հպարտ պղոյ մը, որ ձեռ կը խօսէր՝ ըսաս. Երանի լիք մարդ անոյ֊ բաներըը ես ոռնէնայի:

Տես զանձիտ արարս անպէտ ակարին,
Պանծայ Թէ ինչ կատաւարս մեկին.
Ոչինչ հայելով յիւր անձն չինչին,
Հոլովել կարծէ զանխուս աշխարհին:
Ա՛ռ քեզ 'ի խրատ զառաւկին իմաստ,
Ծանիր զքեզ կշռեա զինչ ես և ուր կաս,
Մի համեմատեր զքեզ կարողաց,
Չի մի ծաղրեացիս յաչս տեառըաց:

ՃԱՆՃ ԵՒ ՄՐՋՒՒՆ

Որ զինքըն վեհ դնէ այլոց,
Մերժի խոտև և՛ի փոքուընց:

Քէպ ի դներ կարգը ձեծին,
Ծաղը կըլլաս ձեծին էոսրին,

լա. Ճանճը կըլլար մեծուե իրաւունք ունենալ, որ իր առաքանը մրջունէն շատ վեր դնէ. ուստի հպարտութէ կըսէր մըր֊ջունին Թէ ես առանց պատճառի չեմ ու֊ զեր քեզմէ վեր ըլլալ: Մտածէ ինչ վնաս

կի տէր եմ ես, որ ստեղծուած լինի պէս աշխուժական է: Ոչ երբեք կաշխատիմ. ուր որ ուզեմ կը մտնեմ, պալատներու մէջ ըլլայ՝ տաձարներու մէջ ըլլայ. և թէ լինչպէս կերակուրներով ես կը սնանիմ՝ տէրը գիտէ. լինչ պակուններու և դէմքերու վրայ կը հանդչիմ: Խակ դուն, ողորմելի, զատնք տեսնելով կրնաս գլեզ լինձի նմանցընել, դուն որ ծակի մը մէջ կը բնակիս, ուրիշ ապրուստ մը չունիս, բայց հազիւ թէ փըտած հատիկներով կապրիս. և ան ալ ուրիշ կերպ չես կրնար ունենալ, բայց եթէ մեծ աշխատանքով և հոգնելով: Պատասխան տուաւ մրջունը. Ճշմարիտ է թէ դուն պալատներուն մէջ կը բնակիս, բայց ձանձրացուցիչ ես ամենուն առջին: Ան գեղեցկուհիները՝ որոնցմէ իբր թէ անուշութիւն կը գոյնաս, գլեզ կը հալածեն ու կանիծեն: Ես կընդունիմ թէ դուն ամառը քան զիս լաւ կեանք կը վարես. բայց ձմեռն լինչպէս կապրիս գիտես: Երբոր ցրտէն հալածուած պատին մէջ խեղճ կը տառիս անօթի ծարաւ, ես հոգին տակն իմ կերակուրներուս կապրիմ. և ան ժամուան եղանակին մէջ իմ աշխատանքիս պտուղը կը վայլեմ ու կուրախանամ: Ուրեմն պատանէ ծոյլ, ալ զիս մի անարգեր. թէ որ քու ապրելուդ կերպը աղնուական է, իմինս ալ առանց ծանրութեան շատ ազահ է:

Անդիպ ջրապտուներէն իրենց հարսպտուէը նայելով բանուորները մարդու պէս լէն դնեը, ոտկայն

Տարբառս ձեռնարկը հոգւոյն վրայ ընծայելով շատ աշխատ կայ որ ձեռագրանէն շատ վեր է տարբեռնարկեամբ:

Ամբարիշտ պարծանք անապարծ վաստին,
Պանծայ իբր ունակ բարեաց բոլորին.
Ճգնի վերադաս լինել ընկերին,
Եւ գաւառկութեամբ ուտէ զօտարին:
Գնա առ մրջիւնն ասի 'ի գրին,
Ուսիր առնուել զսիրտդ անձին.
Մի զերծ ձանձն անմիտ սովամահ լինիր.
Մի անմտութեամբ զծոյլն երանիր:

ԿԱՊԻԿ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Թագաւորաց այժ զօրութիւն,
Արուեստ հանճար խնամութիւն:

Խելք և իմաստ ինչ որ լսանիս,
Արժայ ընտրս ալ ինչ առնիս:

ԼԲ. Որ մը կենդանիներուն ժողովեցան որ իրենց մէջէն թագաւոր ընտրեն. կապիկը կը մարէր որ ինքն ընտրուի թագաւոր. ուստի անոնց առջին մէկ զարմանալի խաղ մը ըրաւ, և անանկ թեթեւութեամբ ցաթիկըստեց խաղաց որ իր ճարտարութեամբը բոլոր ժողովքին սիրտը շահեցուց եւս ալ վիճակին ալ իրեն եղաւ թագաւոր կոչուելցաւ: Սակայն աղուէսը չկրցաւ որ խաբեբայ հնարքով արժանի ըլ-

ըայ կապիկն աս մեծութեանը. ուզեց սրտ-
գայթ մը լարել կապիկին, և անոր ցցուց
մէկ փոս մը, որուն մէջ որոգայթ մը պատ-
րաստեր էր, վրան ալ տերևներով գոցեր էր:
Տէր ըսաւ՝ դուն գիտես որ անցած օրեր
աս ծակին մէջ մէկ անպատմելի գանձ մը
գտայ: Արդ ինչպէս տէրութենդ լաւ գիտէ,
օրէնքով ամէն գանձ թագաւորին կ'իյնայ.
դուն ես մեր թագաւորը, եթէ աս գանձին
տէր ըլլաս ամենևին բան մը չի պակսիր քու-
կին մեծնալուդ: Ասանկ խօսքերով կապի-
կը խաբուեցաւ ցանկեց փոսին մէջ. բայց
չէ թէ միայն չկրցաւ ինչ որ կը խնդրէր,
այլ և աղուէսին որոգայթին մէջ բռնուե-
ցաւ: Իսկ աղուէսը ծիծաղելով կանչեց ա-
նոր. Խելօք չիմար, ինչ խելքով միտքդ դրիր
որ ուրիշները կառավարես, երբոր դուն ըզ-
քեզ չես գիտեր կառավարել:

Օրինակ է անդիպ Մարդիանոյ որ Թագաւորի պէս-
հանգստութիւնն առնին, ու գանձ գտնելու եփնէ
ինկան, և առնեցածնին կորսընցնելէն եփ խելօք
խայտառակ կը ծնան:

Իմաստութենն է սիրոյ աշխարհաց,
Եւ ոչ արութիւն իշխանաց զօրաց.
Ոսկիր զիմաստից գըտանել ըզգանձ,
Եւ մի աղուեսան Թակարթիր 'ի ցանց:
Ոչինչ շահ գործէ մեծութի փառաց,
Երբ աճուռակից չեն հանճար իմաստ.
Զի իմաստանոց է նախ սիրել ինքեանց,
Ապա Թագաւոր գոլ աղգաց ազանց:

ԳՈՐՏ ԵՒ ԿՈՎ

Ուրչափ հպարտան ուռնուլ ջանայ,
Պայթիլ հողմով ոչ մեծանայ։

Մէծ ըլլալու ջոփ մի՛ ջանար,
Թէ չէ պոպոխս ու չես ըլնար։

ԼԴ. Գորտը երբեմն կով մը տեսաւ որ խոտ կուտէր ջուտ տեղն մօտ, սկսաւ ուռիլ բոլոր ուժովը, և ուռելով կանչեց ձագին Թէ ուրեակ սա բանը չի կրնար ըլլալ և չեմ կրնար քաշել՝ որ ես կովչէն պզտիկ մնամ. լաւ նայէ ինծի կըսէր, ես ինչպէս կը կարծեմ՝ ահա անոր պիտի հաւասարիմ մեծութեամբ։ Պատասխանեց ձագը, Թէ դուն անոր չես կրնար հասնիլ, հանգիստ կեցիր։ Ուրեմն, ըսաւ, ահա տես ինչպէս կրնամ։ Ան ալ ըսաւ. Պարապ տեղը կաշխատիս։ Իսկ գորտը միշտ ուռելով կըսէր. Ո՛հ կամ անոր կը հասնիմ, կամ Թէ... Անխելք գորտը սա խօսքս չի կրցաւ լմընցընել. վասն զի ուռելով այնչափ մեծցաւ որ միջև ճաթեցաւ։

Ով որ իրմէ ցածին նայելով ինքզինքը գոհ կ'ընէ, և ցածերուն նմանիլ՝ գորտին պէս կ'ըլլայ. վասն զի ամենուն իրեն չարմար վիճակ տուեր է Աստուած։

Քանի այլանդակ, վհատանք առացին,
Հոգի վերջացեալ՝ ի փոքրիկ մարմին՝
Որ չանայ լինել նման վիթխարին,
Ոչինչ խորհելով թէ գորտ է չնչին:
Այս դժնդակ կիրք ոչ ոքոյ հպարտին,
Խորհի հանապազ վեհ լինել յանձին.
Աչքայից պետաց նմանիլ տենչայ,
Սակայն պայթուցեալ նանրանայ ինքնին:

ՁՂՋԻԿԱՆ ԵՒ ԹՌՉՈՒՆՔ

Այր անհաւատ՝ վերթ ջղջիկան,
Զուրկ՝ ի լուսոյ կայ՝ ի վիճան:

Թէ ունիս ջիղ հաւատոյ,
Անարգ կըլլաս ամէն ատեն:

ԾԻ. Թռչուններն ու ջրքոտանիները կ՚ապրուն հետ կռիւ ունենալով պատերազմ ըսային, երբոր երկու դաս բաժնուելան և սկսան ծեծկռտիլ, ջղջիկը կամ պիշերահաւը (հէճէ գուշին) անոնց կռիւին ելաւ, թշնամիներուն կողմն անցաւ որ թռչունները սկսար ձնան, վասն զի անոնց կորուստը կուզէր: Բայց երբոր տեսաւ թէ յաղթութիւնը թռչուններուն ըրին, որ զանոնք թողուցեր էր, շատ զղջացաւ: Ուստի յաղթող թռչունները ու յաղթուած կենդանիները կրաւամբ բարկացան անոր անշահ անհաւատարմութիւնը վրայ, ու հալածելով պատուհասեցին որ կե-

նայը մէջ անոնց առջին չէրևնայ : Ակէ ե-
ղաւ որ էնդկիկը չև հասնարձակէր ցորևին ե-
րևնալու , գիշերը միայն կը թռչէր :

Խրատ ըսող առնէն անհատապարիմ մարդին , ո-
գիրենք գիպչէն . վասն զի առանիներըը մեհոան գով
հատապարմոնքեան չուանին , և ամենէն կը նախա-
պատին :

Տեսեր զօրինակ խաւարասիրաց ,
Որ առեան լզլոյս գնան խարխափած .
Զի չեն արժանի անհատատարիմք
Վայելել՝ի լոյս ընդ առաքինեաց :
Արդ չքնաղ գաշխարհս զինչ ինչ տապալեաց :
Անհատատարիմ այր ընկերատեաց .
Որ առեայ զիւր ազգ խաուն՝նդ օտարաց ,
Յօտարաց մերժեալ ճնայ խաւարած :

ԱՂԱՒՆՒ ԵՒ ԲԱԶԻ

Որ արդարոյն չարիս խորհի ,
Չարագուշնին ինքն հանդիպի :

Երբ անմեղին գոան չար կամիս ,
Քեզմէ չարին յետոյ կիյնիս :

Լե . Բազէն երկար ժամանակ ապաւնիին
եւևէն ընկաւ , բայց չկրցաւ բռնել . վեր-
չապէս խելքը գործած եկաւ ընկաւ հա-
ւտրանին որոգայթին մէջ . իակ հաւտրը բըռ-

նաճին պէս պատրաստուեցաւ որ ապաննէ : Բազէն կլսէր անոր . Ով անողորմ, ես քեզի ինչ գէշութիւն ըրած եմ որ զիս մեռցընել կուզես : Պատասխան տուաւ հաւորսը Թէ ինչ գէշութիւն ըրեր էր քեզի ան աղաւնին որ այնչափ եատևէն ընկար . և տեսայ որ կը հալածէիր . մեռնելու արժանի ես դուն՝ ըսելով խղդեց :

Երբեմն Ասպուած ըսյլ հոպպայ անկգամայ որ անդը հալածէն . բայց չէպոյ անոնց դէմ ալ ձին կը հանէ որ անկգահնէրն անկգամով կը հրսուին . ձրայն անդին համբերութիւնը կը պսակուի :

Ա յս ատրտոյց է անդգամ չարին ,
Պնդի հանատագ ըզհետ անմեղին .
Ի կեղեքել զայն յիւրում ձիրանին՝
Ինքն կեղեքի ձեռամբ որսողին :
Մի անիրաւիր երբ Թոյլ տայ երկին ,
Եւ մի հանդիսիլ քեզ լսյն չարին .
Քանզի չարքն յաւէտ չարս կունչին ,
Եւ անօրինօք անօրէնք պատժին :

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԳԱՅԼ

Ո՛ր խորխորատ փորէ այլուամ,
Ինքն անկանի չարեօք ՚ի նոյն։

Ո՛վ որ մատնիչ կ՚ելլայ եղբօր,
Իրեն գլխուն կոտգայ անա օր։

Լէ՛ն Գայլ մը բուներին մէջ նստած իրեն կեր բակուրներովը կապրէր, որ հոն ժողվեր պահեր էր։ Իսկ աղուէսն իմացաւ, վազեց եկաւ անոր հետ սեսուրթիւն ընելու, սա մոքով որ սատանութենով ձեռքէն կերա կուրը յափշտակէ։ Բայց գայլը շատ զգուշութիւն նայելուն համար, աղուէսը չկրցաւ բան մը ձեռք ձգել։ Մտմըտաց որ սա չեղաւնէ, ուրիշ ճամբայ մը գտնէ։ Գնաց հովուին տունը, և անոր իմացուց գայլին կեցած տեղն ու առաջն ընկաւ տարաւ հոն. խորհուրդ տուաւ որ ան չար գազանը մեռցընէ. վասն զի կըսէր, շատ անգամ քու լաւ ոչխարներդ կերեր է։ Իսկ հովիւը հետևեցաւ աղուէսին խորհրդին ու գնաց հոն. նախ զարկաւ գայլը մեռցուց, յետոյ աղուէսն ալ սպաննեց՝ որ իր շահուն համար ուրիշին մահուիչ եղաւ։

Հովիւն արքանապէս սպիէնուց մատնիչը. որ ուրիշը մատնելով կարծես ըլլ յետոյ բան պիտի

ինձ : Ասանկ ալ օր մը սպասան պիտի ընէ մաք-
նիներուս, որ ուրիշներէն ձեռքի յգելով ձեզ
պատճառ կըլլան :

Աղուհատարոյ նենգամիտ քըսուն,
Տքնի խարդախել զընկերին ըզտուն.
Խըռովէ ձգէ զելբայր ընդ եղբօր,
Չի կերակրեսցէ՝ ի նոցունց զնըր փոր :
Արդ մի՛ խարդախին լսեր ձայն քաղցրիկ,
Թէ և զերթ Թովիչ սուրհեսցէ հեզիկ.
Քանզի նա միայն սակս իւր խորհի,
Մասնէ զմերձաւորն՝ ի սէր դոյզն օգտի :

ԳԱՅԼ ԵՒ ՈՉԽԱՐՔ

Թէ հաւատաս ոխակալին,
Փոյթ՝ ի ժանեաց ծախիս չարին :

Մի՛ պար պէնուըէ ւարին յէռուը,
Քէզ կըյգէ տահին ճանկը :

ԸՆ. Եներն անանկ լաւ պահպանութիւն կրնէին ոչխարնեւրուն գողերուն որ, պայ-
ւերը չէին համարձակեր մօտենալ անոնց, որոնք ուրիշ բան չէին մտմըտար, բայց թէ
ինչպէս կըլլայ որ ուռեն գանոնք : Որովհե-
տև առանց մեծ վտանգի չէին կրնար պայ-
ւերը յայտնի բռնութիւն գլուխ տանել բանը,
պէտք եղաւ որ խորամանկութիւն ընեն. տես
թէ ինչ առաջարկեցին : Ոչխար-

նեբուն առջին դրին որ հաշտութիւն ընեն Խ-
րատոս հետ. անոնք ալ ընդունեցան. և ամ-
մենուն ապահովութիւնը համար կամեցան որ
երկու կողմէն ալ պատանդ (ըէհէն) ատն Խ-
րատոս: Շնեերը պատանդ գացին գայլերուն
դին, և գայլին լակոտներն ալ ոչխարներուն
դին գացին: Ոչխարները կարծեցին թէ ա-
սանկ խիստ ապահով եղան. բայց շատ դէշ
եղաւ իրենց բանը. վասն զի քանի մը օրէն ե-
կաւ գայլերը լսեցին լակոտներուն աղաղակին
որ իրենց մօրմէն զատուելնուն համար կը
պօռային. ատ բանն իրենց պատճառ ա-
րին, ու խղդեցին շնեերը քնեցնուն մէջ.
յետոյ վազեցին եկան ոչխարներուն վրան
ընկան պատճառելով թէ ինչու համար գա-
շինքն ատրեցինք, ու մեր լակոտներուն նե-
րումի տուինք: Եւ օրուվհետև շնեերը չկրցին
որ ազատեն ոչխարները՝ Թշնամիներուն
ձեռքը մատնուեցան, որ դիւրութեամբ յա-
փրշտակեցին զամմէնքը:

Օրինակ է հոսկի մարդկանց, որ ընչատաք
խօսքին հաւատալով բարեկամներէն հեռու կը կե-
նան, և իրենց պէնտն անոնց կտրեան, ու լարա-
լար կը մատնուին անպատճառութեան յետոքը. ասանկ
նէրէ հիչ հեռուն փախչելու է, և ոչ ևս բա-
րեկամութիւն ընելու:

Ահա քանութիւն անգութ գազանին
Ճգնի կըլանել զերման ոչխարին.
Զիարդ քաղցրութիւն գաշնակից նոցին,
Մինչև ոտատակ ըզնկրտա անմեղին:

Եւ զի պիտոյ էր հաւատալ նոցին,
Կամ զի ապահով հաշուիլ ընդ գայլին.
Քանզի Թշնամին գայլ է մարդախանձ,
Ոչ ժնեայ քանասար զերծոյ անմեղաց:

ՓԱՅՏԱՀԱՏ ԵՒ ԱՆՏԱՌ

Զոր ինչ գործես կշռեա զվախճան,
Ձուռնի ինչ շահ զեղջն անապան:

Մի՛ փոր լարին յաջողութիւն,
Քէզի կընէ նախ լարուիլն:

Ա՛ԿԱ վայտ կտրող մը աղաչեց անտառին որ իր վայտերէն անոր վայտ մը տայ կացինին կոթ շինելու համար. իսկ անտառը խիստ սղէկ ըսաց՝ գլխուս վրայ. բայց յետոյ շատ զղջացաւ երբոր հասկըցաւ թէ ասոր բարերարութիւնն իրեն կործանմանը պատճառ պիտի ըլլայ: Որովհետեւ վայտ կտրողը կացինին կոթին անցուցածին պէս սկսաւ անտառին ծառերը կարդել, օր մը մէկը կտրեց օր մը մէկալը, և այսպէս բոլոր անտառը կործանեց:

Պէտք է դիտել զգոյշ կենալ ընտիր բանէն, և լար մարդուն յետոյը զէնք չկրկալ որ պատերազմ եղնէ է. ասանկ մարդուն ով որ օգնականի

ՀԹ. Աղուէս և խաղող: ՀԺ. Գայլ և Հուն:

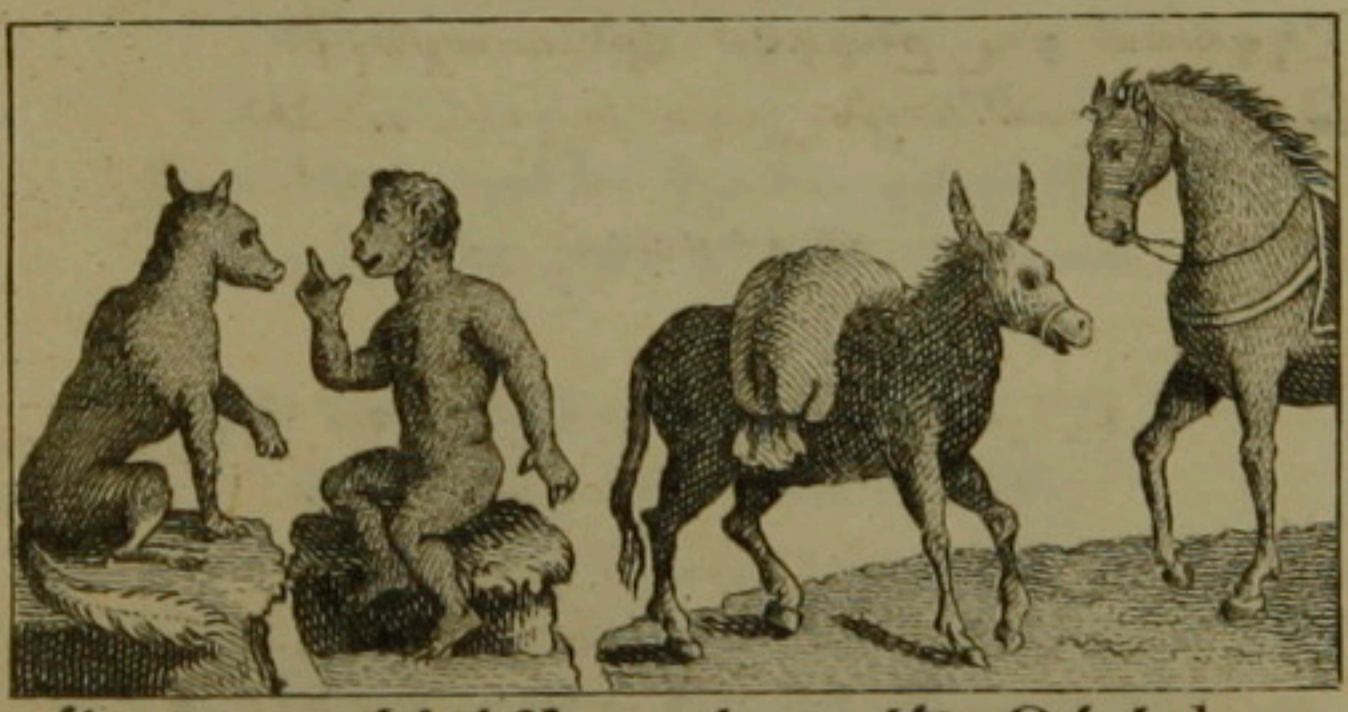

ԽԲ. Կապիկ և Աղուէս: ԽԳ. Ձի և Էշ:

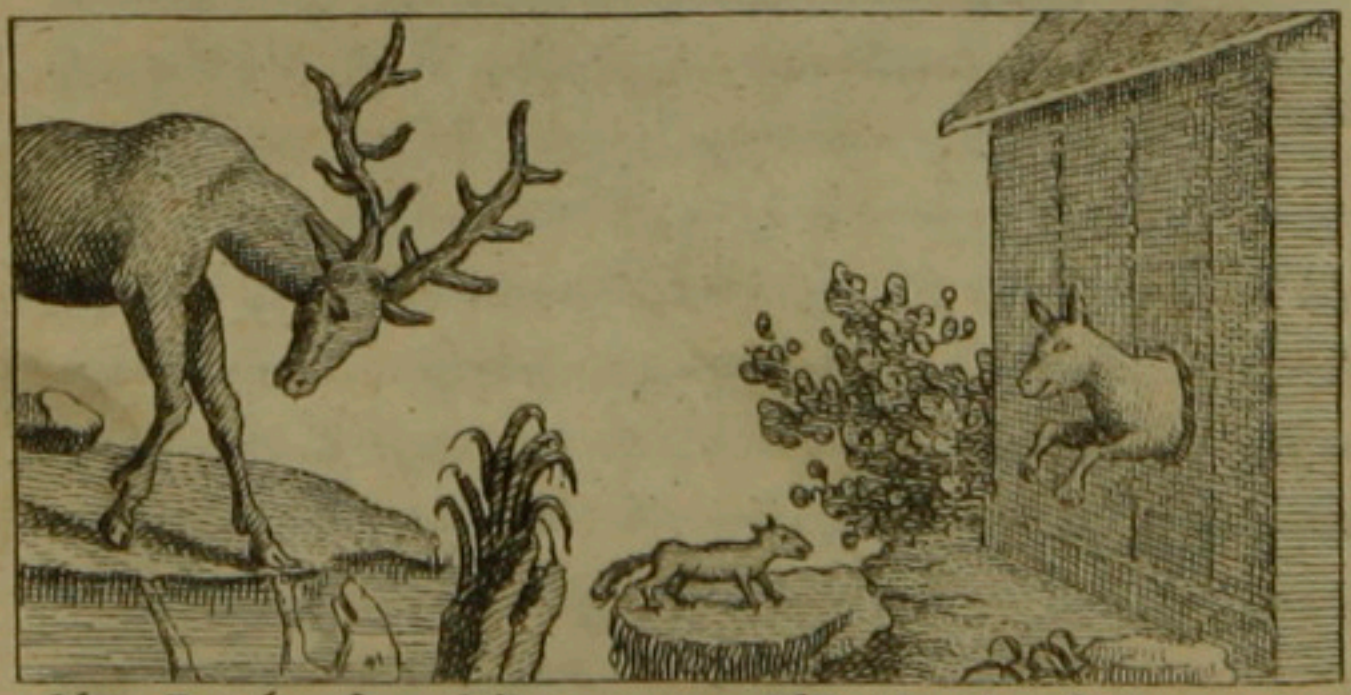

ԽԴ. Եղն հայելի ջուր: ԽԵ. Աքիս և Աղուէս:

ընելվայելուչութիւն՝ իր ընթացքն ալ պատճառելլայ :

Այսպէս անխոհեմք նըման անտառին
Նըպաստաւէն չարեաց զէն տան 'ի ձեռին .
Որով և ինքեանք ինքեանց կործանման ,
Օտարաց համայն պատճառող լինին :
Սակայն իմաստունք դիտող վախճանին ,
Զոր ինչ գործեացեն նախ կըշռեն խորհին .
Ըզգաստ գոլ ընդդէմ վընասաբերին ,
Ըզգեն զամենայն չօգուտ շահ անձին :

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԽԱՂՈՂ

Յորժամ չունի վատն զբարին ,
Անգոանէ զայն երբեք չընչին :

Յոժ մարդն երբ լաւ բան ուրուած է ,
Այլոց բարին վար կը պարնէ :

ԼԹ. Աղուէս մը երբեմն անօթի կը մա-
րէր , կը տեսնէ խաղողին կուզերը կախուած
բարձր փայտերու վրայ , և բոլորը հասած .
խորտիկը կը բաղձայ որ ձեռք ձգէ . բայց
որչափ որ վեր կը ցաթկէ՝ չի կրնար հասնիլ
որ ուտէ : Ետեւ տեսաւ թէ իր կարողու-
թիւնը պիտի չհասնի , ետ դառնալով գլու-
խը վերցուց ըսաց . Ա՛ս խաղողները ես ու-
զենայի հեշտ կրնայի առնել ուտել . բայց
ինծի անանկ կանանչ չհասած կերևնան որ

չէն ածել այնչափ աշխատանք ինձի տա-
լու զանոնք վրայնին:

Նախանձոտ մարդը երբեմն բան մը կը փնտռէ, ո-
չի կրնար առնել, կըսէի վար ջարնել ան բանը.
բայց ըլլ ու յետոյ յգէը, ինչպէս հոռչախանաը:
Այսպէս են չնչար առմինները, որոնց խելքը կարճ
ըլլալով գիտունեան չի հասնիր. անոր համար գի-
նին ու գիտուն մարդը վար կը ջարնեն:

Խնամ առակիս խառէ ըզնոսին,
Որոց այլ է միտք, այլ ինչ՝ի լեզուին.
Տենչան՝ի սըրտէ ունել ըզբարին,
Ապա զայն մերժեն երբ յոտահատին:
Մի առներ ըզլաւն հանգոյն խարդախին,
Յորժամ չէ՝ի քեզ, այլ կայ յօտարին.
Նախանձու է քեզք այս ախտ մոլեգին,
Երբ չունի մերժէ զամէն ցանկալին:

ԳԱՅԼ ԵՒ ՃՈՒՆ

Ազատութիւնն է ձիրք բնութեան,
Նա և անբանք այնու պանծան:

Ազատութիւն է գանյ բնական,
Մի՛ զոք ծախէը զայն գու աճան:

Ես. Գայլը խօսակցութիւն կընէր ճան մը
*հետ աղէկ ապրելու վրայ, և անոր երանի

կուտար պնդութիւնը համար: Բարեկամ, կը-
սէր, քեզ տանկ գէր և գեղեցիկ տեսնելով
պէտք է ըսել թէ քունկին վիճակդ խմինէս
շատ վեր է: Պատասխան տուաւ շունը թէ
ամենևին մի տարակուսիր ատոր վրան: Ի-
րաւ որ, սկսեցի, երբոր միտքս կը բերեմ թէ
դուն ուրիշ տեղ չես պառկիր, բայց միայն
անտառի մէջ միշտ բաց տեղեր, և շատ ան-
գամ ալ անօթի կը մեռնիս, ամէն աշխարհք
քեզ կատէն կը վազնտեն ու կը հալածեն,
իմ խելքս չի հասնիր թէ դուն ինչպէս կը
տանիս տանտկ խեղճ կեանքը. իսկ ես ամե-
նէն լաւ կերպով կապրիմ. աղէկ կը պառ-
կիմ, աղէկ կուտեմ պարտնի մը տուն, որ
գիս շատ անգամ կը սիրէ: Ուրեմն դուն
մըտանաս՝ իրաւունք չունիմ որ գիս ամենէն
երջանիկ համարիմ: Սակայն հաւատա՛ ին-
ծի, և որչէ որ հինա իմ հետս գաս, ես ինչ
որ ընեմ՝ դուն ալ նրբէ գացած տեղս. ահա
առանց դժուարութե իմ երջանկութես մաս-
նակից կըլլաս: Պատասխանեց գայլը թէ
ինչ բան պէտք է ընել: Գրեթէ ոչինչ,
բաց շունը. միայն թէ աւազակութիդ մէկ
դի դիր, և առէն առէն շղթաթրիլէ գիտէր
տէրը. ալ ուրիշ բան չի մնար քեզի ընելու,
բայց եթէ ուտել խմել հանգիստ քնանալ:
Կրկնեց գայլը բաղդատվին զուարճանալով.
Բարեկամ, թէ որ ուրիշ բան չկայ, միայն
ատ բաներով երջանիկ կրնամ ըլլալ, բաղդը
կընեմ քեզմէ լաւ: Ա՛ր բաց ու դնաց շա-
նըլ եաւէն: Ճամբան երթալու առնը գայ-
լը տեսաւ որ շանը վզին մազերը թափած
էին, հարցուց պատճառը: Պատասխանեց

ջունը (թէ սա տեսածդ կը պատճառէ օլա-
կէն (ընտայքն), որ զիս կը կապէ: Կը կապէ,
բայց գայլը, ուրեմն դուն ուր որ ուզես
չես կրնար երթալ: Մէշտ չէ՝ բայց, բայց
գրեթէ ամէն ուզածս ունիմ: Ըէն ճնաս,
բաւ գայլը՝ Համբայէն եա դառնալով, ես
քու վիճակիդ ալ չեմ ցանկար. զի իմ ա-
խորժակս ան է որ քիչ բարիք ունենամ
ու շատ ազատութիւն: Ա՛ս ըսելով առաւ
քալեց:

Բնական է որ ամէն կենդանի կուզէ ապրիլ ըն-
լալ. բայց բուն մարդու ապրուելիւնն է ինչն էր
բնութիւնը հրամել, ու անկարգ բան չընել, և հիւ
ապրիլ ըլլալ՝է կէտ:

Ոսկէր յառակէս չըլթողուլ հեշտին,
Ձերս ազատութէ օժիտ բընածին.
Ազատ կալ յախտէ ազատ՝է կըբլլ,
Բուն ազատութիւն է բանականին:
Մի փոխանակեր զայն ընդ ոսոեղին.
Մի ընդ հեշտութեան գըներ՝ի կշռին.
Զի զազատութիւնն՝ի կըշիռ եդին,
Համայն գանձք երկրի ոչինչ կը շռեցին:

ԱՆԴԱՄՔ ԵՒ ՈՐՈՎԱՅՆ

Ով անհնազանդ և իւր պետին,
Վաղ նահրանայ ջնջի ինքնին։

Շատ մեծ վնաս կրնէ երբէք,
Ու կը փոշէ գլուխ մեծէն։

Խա. Օր մը մարմնոյն անդամները քաղաքանալով որովայնին կամ փորուն դէմ ըսին. Մենք միշտ աշխատանքով կը տանջուինք, որմէն համար, բայց եթէ մեկ օրկրամոլի մը համար, որ ամենևին մեր աշխատանքին ձեռք չի զարներ, ու բոլոր պտուղը մինակ ինքը կուտէ։ Ակէ եուև լծող գոնէ իր ապրուստն ու ապրի՝ կըսեր ձեռքը. ես ալ բան մը պիտի չիտամ անոր։ Ոտքը կըսէր՝ թէ ես ան ծուլին համար ոչչափ քալեր աշխատեր եմ, և անանկ յոգնած եմ որ ալ պիտի հանգչիմ։ Սրունքն ալ մեկալ դիէն կըսէր. ինչ կուզէ ըլլայ, ես ալ չեմ կրնար տեղէս շարժիլ։ Եւ այսպէս որովայնը երեսէ ընկած շուտ մը սկսաւ տկարանալ. բայց երբոր որովայնը ուժը կորսընցուց, ամէնն անդամն ալ իրենց ուժը կորսընցուցին. և մեկէն հալեցան մնաչեցան, ու եոքը անոր հետ ոչնչացան։

Ա֊ գեղեցիկ առակէ պէտ է սորվինք հնազանդ ըլլալ ղեկերնուս, որոնք հոգի մեր օգուտը

Ի՛նչ պատճէնն՝ որ լաւ հասաւարտութիւնի : Ով որ ջեղի
հնազանդ լուծէր ընալ՝ ըստով ի՛նչ հրամուի :

Բանի գեղեցիկ խրատ ալեսանին,
Խրատէ ըզմարդ պատկառ կալ ալեսին.
Յորչափ է հնազանդ խրատ լչևանին,
Պայծառ 'ի լաւ անդր կայ անդրդուելի :
Ընթնալ զարդ հոգւոյ է բանականին,
Ա՛յս ոսնակութիւն ըստ որում ասի.
Բանդի այր հնազանդ պատմէ զյաղթութէ,
Հնազանդեալ իւր ոն յաղթէ աշխարհի :

ԿԱՊԻԿ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Ցխմարութիւն է ցանկալ յինչ,
Որ կարևոր ինքեան չէ ինչ :

Ան բանն որ փէշ չէ պիպուսիան,
Ինչո՞ հոպչես որ փէշի փան :

Ես. Կապիկը կաղաչէր աղուէսին որ իր պոչէն քիչ մը ապ անոր : Աղքարիկ, կ'ըսէր, ահա տես ես ամենևին չունիմ ու դուն շատ ունիս : Իսկ աղուէսն ան անուշ խօսակցութեանն վրայ սկսաւ իրեր ուժովը ծիծաղիլ, և ապա պատասխան տուաւ. Թէ որ ունենայի հարիւր անգամ աւելի շատ պոչ, պատրաստ կամովին պիտի տայի աւելի, քան թէ մէկ կապիկի մը նման գոյի :

Օրինակ է անոնց որ իրենց պէտք չէղած բաները ետևէն կիյնին. և երբեմն սահմինները կուգէն ետևնալ անանկ խրնին բաները որ ոչ խելօքներին կը հասնի, և ոչ իրենց պէտք է:

Խրատառէ առակս ոչ ցանկալ այլում,
Շատանալ այնու զոր լինչ եւս բնութիւն.
Չի խրատքանչիւր կատարելութիւն,
Խրատքանչիւրում չէ յարմարապոյն:
Կատկի է այս բարք և ոչ իմաստնոյն,
Ցանկալ զոր եռես յօտարին բարւոյն.
Որով և լաւ զոր լինչ ոչ կարծէ,
Չանարգանաց բան ծալլող յընկերէ:

ՉԻ ԵՒ ԻՀ

Թշնամանողն ամբարտաւան,
Դժբաղդութեանց լինի արժան:

Ոչնչէ գոռոզն հպարտանայ,
Անչափ անարգ ոչինչ կըլլայ:

Ինչ. Չի մը գլուխը վեր բռնած հանդէսով կերթար, և վրան ծանրագին զարդարանքներ լեցուն ըլլալով հպարտ կը շարժէր: Մէկ էշ մը անզգուշութիւն անկէ անցնելով ձիուն ճամբան կտրդիլէ: Իսկ ձին գոռոզութեամբ կըսէր անոր. ով անպիտան, դուն ինծի իմ ճամբաս արգիլող. կորսըվե սկէ, չէնէ վրադ կոխելով կանցնիմ: Սա-

տիկ վախնալուն էլը շուտ մը մէկ դի կը վախ-
էր: Ան առեղը ձին ուզեց իր զօրութիւնը
յայտնել թէ որչափ վեր է էլէն. սկսաւ
բոլոր ուժովը վազել. բայց վազելուն ա-
նանկ չարաչար աշխատեցաւ որ մարմինը
վտանգեցաւ, և անկէ ետև անշահ անպիտան
եղաւ, մինչև տէրը տեսաւ որ բանի չի գար,
հանեց երկրագործի մը ծախեց: Երբոր էլը
դարձաւ Յաղտոյքը, քանի մը օրէն ետև տե-
սաւ ձին որ արօրը կը քաշէր դեռինը վարե-
լու համար, շատ զարմացաւ. և անոր ըրած
անարդանքին դէմ կրնար ինքն ալ ընել.
բայց մարդավարութեան համար ամենևին
բան չըսաց, ու մեծապէս ցաւակից եղաւ
անոր:

Օր մը Եպիվիոսին հարցուցին թէ Ախտաճ
ինչ կընէ. ան ալ պատասխան տուաւ թէ խոնարհ-
ները կը բարձրացընէ, և հպարտները կը խոնարհեց-
նէ: Ահա ան կը ցցընէ առաիւս ծիպոտը:

Խըրատ սիտանի՛ն քանէս ուսիր,
Մի՛ հպարտանար, այլ յաւէտ երկիր.
Բաղձին է այն ձիրք այնպէս զսպափարուն,
Որ տայ և բառնայ ըստ շարժել հոլմոյն:
Զհարդ նպաստելով ձեմէր չքնատ ձին,
Քանի՛ անարդանս ձգէր օտարին.
Ո՛վ ահա ձգէ զարօր՛ի գետին,
Արժանի եղեալ Թշուառ վիճակին:

ԵՂՆ ՆԿԱՏԷ ՉԻՆՔՆ Ի ՋՐԻ

Միշտ սխալի ինքնահաւանն,
Եւ ոչ գիտէ զինչ կայ յինքեան:

Շատ մ' հաւնէր ուռեցածէդ,
Ու շատ ճաս էիգայ անձէդ:

խդ. Եղնիկ մը մաքուր ջրին մէջ իրեն նայելով անանկ կը հաւնի եղջիւրներուն բարձրութեանը, մինչև կըսկսի սրունքները (պաճախները) անարգել, որ խիստ բարակ ըլլով իրեն անհամեմատ կերևնային: Երբոր սիրտը կոտրած ատանկ կը նայէր ոտքերուն վրան, ահա որսորդ մը հասաւ հոն, և շները ձգեց անոր ետևէն: Եղնիկը մեկէն սկսաւ վազել դէպ'ի անտառը, ուր տեղ տալու էր փախչելու. և երբոր թեթև սրունքներուն վազելովը սկսի ազատէր, եղջիւրները խառնուեցան իրար (ուրիշ) ծառերուն մէջ, անանկ որ արգիլուեցաւ ինոց: Ան ատեն եղնիկը տեսաւ որ շները զինքը սկսին բռնեն, միտքը փոխեց ու սկսաւ անարգած սրունքները գովել, և գոված եղջիւրներն անարգել:

Ինքնահաւան հպարտ մարդը էրն ալ էերելու բանին վրայ խորհանայ, ու էր գեղեցիկութիւնը կը գովէ. բայց շատ մարդու խրատէն պատճառէղէր է գեղեցիկութիւնը. վասն զի մարդուն գե-

ղէշխուքիւնը խելօն է, իսկ հնհան գեղէշխուքին
է պարհէշխուքիւնը:

Իբրաւ է այս գործ անհնաւտ էղին,
Կանացի բնութեամբ յիմար ազնուղին.
Ու թողեալ զնւր գործ կայ առ հայելին,
Պշնութ'նդ գեղ մարմնոյն ոչ ընդ գեղ բանին:
Սակայն մի միայն չըքնաղ զարդ նեղբին
Ի գեղեցկութիւն բանեղէն մահին.
Քանզի գեղ մարմնոյ առիթ կործանման
Բազմիցըս լինի ինքնահաւանին:

ՕՁ ԵՒ ԽԱՐՏՈՑ

Ու հալկանի ընդ հղօրին,
Ի հղօրէն փշրի հեշտին:

Շատ մ' պղէր ամէն բանին,
Կը հանդիպիս ռէ՞ժոշէն:

խե. Ա՛կ օձ մը կը մտնէ դարբնոցին խանութը, և հոն կը գտնէ խարտոցն (փէօֆֆէն) ու կըսկսի կրծել: Խեղճ յիմար, կըսէ խարտոցը, գիտես ինչ է կրծածդ. չես տեսներ որ ակռաներդ գլխս չեն կրնար մտչել. որմէհետև ես երկաթը կը մտչեմ, դուն գլխս ինչպէս պիտի մտչես:

Օյին ախոյին փակը ինչ ըլլալով՝ ով ըլլայ
խօսքէ ետև մի՛ դառնար, որ օրինակ է լարբեղու բամ-

բաստղայ, որոնք պատճէնը խաթնելով վար կը պահէն. բայց օր մը մէկ ջրաւորին հանդիպելով՝ անոր ձեռս փալտ փեղը իրենք կը ձգեն:

Քանի յանդգնութիւնք յար նման ամին,
Հարեալ ընդ վնասաց վշտել նկրտին.
Եւ զայն ոչ գիտեն թէ ինքեանք մահին,
Նոքա անձեռաս կան յիւրեանց կային:
Արդ մի՛ յիմարեալ կապել ընդ վեհին,
Կամ՝ ի վէպ մաղձոյ ընդ առաքինին.
Ոսկոր յառակէս գիտել չափ անձին,
Զի մի հասեցես յերեսաց նոցին:

ԱՓՒՍ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Որ քան զչափն ուտէ մոլի,
Սովալըլուկ անդէն տուժի:

Ագահութեամբ ընդ որ նայիս,
Ծոմ պահելով պէտ է էնիս:

Այլ. Մէկ վաստուժ ալուէս մը խնամեղ ծակէ մը կը մտնէ ցորենին արտին մէջն, ու հոն մեծ ուրախութեամբ շատ օր կը նստի կուտէ. և այնչափ կախարժէ որ քիչ առենին մէջ շատ կը գիրնայ. անանկ որ երբոր պէտք եղաւ անկէ դուրս ելլել, անկարելի եղաւ որ ծակէն կարենայ անցնիլ՝ ուր առջէն որ նեղ էր մտնելու. մինչև մեծ ապրակութեանքն մէջ ընկաւ չկրցաւ թէ ինչ ընէ: Երբոր ա-

սանկ մէկ դիէն մէկալ դին կը վազէը, չէր գիտեը ինչ պիտի պատահի իրեն. աքիս (կէլինճիկ) մը դիմացը կելլէ, և աս խոր-հուրդը կուտայ. Բարեկամ, կըսէը խնտալով, մինչև որ ծոմ պահելով առաջուան պէս վատուժ չըլլաս ինչպէս հոս մտեր էիր, անկարելի է որ կարենաս աղատիլ ասկէ. չէ նէ պարապ տեղը կաշխատիս:

Ինչ մոլութիւն որ ուներ մարդ, պէտք է անոր պա-փիճը փաշէլ որ ապաքէ. ելիք հպարտ է, պէտք է խոնարհութիւն ընել. ելիք որկրամոլ է, պէտք է պաք պահել ծոմ բռնել, որ մարմինն ալ ապաքի, հո-գին ալ:

Տես զարդարացն պատիժ անյապճին,
Անյապ խաճոլն կերակրով արտին:
Ոչ գիտէ թէ այն կոլուսաս է անձին,
Եթէ ոչ պահօք հեւծեացն մարմին:
Ահա իրաւունք օրինաց վերին,
Որով ոք գործէ նովին խակ պատժին.
Եթէ կերակրօք, եթէ հեշտութեամբ,
Եւ եթէ բերմամբ զանազան տխտին:

ԽԶ. Սիրամարգ և Մոխակ: ԽԹ. Մարեակ և Հաւորս:

Ծ. Ընձուղն և Ուղտ: ԾԱ. Կապան և Աքաղաղ:

ԾԲ. Ճպուռն և Մկնիկն: ԾԳ. Ագռաւ և Ոչխար:

ՍԻՐԱՄԱՐԳ ԵՒ ՍՈԽԱԿ

Սիրա նախանձոտ փառասիրին,
Այրն մարչի՛նդ փառս ընկերին:

Նախանձոտին հէրն հոգին
Երբ կը փեռնէ այլոց բարին:

խէ. Սիրամարգը կը տրտնջար Հերային *Թէ ինչո՞ւ համար ածներն ինծի տուին կոշտ և անհամ ձայն մը, իսկ սոխակին տուին ա֊ նուշ ձայն: Ա՛ս քաղցր ձայնը կըսէր՝ ան պէտի Թռչուն֊ներուն առաւել ես արժանի էի ունենալ. ես որ աւելի գեղեցիկ եմ ամէն Թռչուններէն, որ օդին մէջ կը Թռչին: Պա֊ տասխան տուաւ ջածուհին Թէ ճշմարիտ է ըսածդ, որ դուն ամէն Թռչուններէն գեղե֊ ցիկ ես և ամենէն դէշ դուն կերգես. բայց սոխակը՝ որուն ձայնին կը նախանձիս դուն անիրաւութե֊, ամենևին չի ցանկար քու փե֊ տուրներուդ. վո՛ւ զի գիտէ Թէ ա՛ծ իր պար֊ գևն ամենունալ բաժներ է, և ինչ որ կա֊ մեցեր է տալ՝ ամէնքը պարտական են որ ի֊ րենց ունեցածին վրայ գոհ ըլլան: Ուրեմն լռէ, ալ մի՛ տրտնջար. վախցիր որ քու հպար֊ տութիւնդ պատժելու համար չըլլայ Թէ փետուրներդ ալ առնէ, որով այսչափ ամ֊ բարտաւան ես եղեր:

Կատակաբանները կըսէին ԼԷ Հէրայ Դիոգէնն կնիկն ըլլալով էրկըր չարչարողն մայրն էր և աշխըտէս աղէկութիւնի և առաքութիւնի կուսակը: Ան պատճառաւ սիրամարգն ալ անոր կը պրպնջայ, որ օրինակ է փըճգոհ կնիկան, որ ուրիշին վրայ ինչ որ պէտք՝ կըզէ առնէնալ:

Ահա տարացոյց ժիգոհ հալարտին,
Յանդգնի ընդդէմ կալ Հակառակըրին,
Զամենայն ըզվնաս զոր գիտէ յայլոսմ,
Տրտնջայ թէ հիմ ինքեան ոչ եառուն:
Արդ ովի փառասէրըք ինքնատանջ ծփին,
Անիրաւ զրկանս ո՞ արար նոցին.
Հաշին և մաշին ոչ ովն զրուկ ինքեանք,
Այլ թէ ովի օտարըք հրձուին՝ ի բարին:

ՓԱՅՏԱՀՈՍ ԵՒ ԳԱՅԼ.

Ոչինչ ազդէն խօսք ցնդական,
Երբ ընդ գործոյ ոչ ժիանան:

Ինչ շահ լեզուով բարի ուրիշ,
Գործիւով անոր նէրհակին ընել:

լը. Որսորդները գայլն մը եռևէ կկոխեն որ բռնեն. իսկ գայլը կը վտանգէն փայտ կարտըղն մը խոշոյ կը պահուի, և կաղաչէ որ ղինքը մորդուս չկոխեն. ան ալ խօսք կուտայ անոր: Նայես մէկէն որսորդները հոն հասան ու հարցուցին փայտ կարտղին թէ սըր է

գայլը՝ քու խուցդ չեմ պահուռի: Մէկ նա-
մարձակ ձայնով մը ուրացաւ փայտ կտրողը
թէ հոս չէ. բայց միանգամայն մատովն ալ
ցոյց գայլին պահուած տեղը: Վազեցին
հոն որսորդները, բայց գինքը հոն չգտան,
միայն տեղը տեսան. վրն գլ գայլը երբ տե-
սաւ թէ փայտ կտրողին մատնութեբ յայտ-
նուեցաւ, շուտով փախաւ գնաց իր տեղը:
Քանի մը օրէն եւս փայտ կտրողը հանդի-
պեցաւ գայլին. ու երեսը զարկաւ թէ ելեն
ըրած բարերարութեանը համար ինչպէս
շնորհակալութեն մը ընդած վախեր գացեր
էր խուցէն: Պատասխանեց գայլը թէ ես
ամենևին չէի պակսեր առ պարտքէս, սկսոլ
ընէի քեզի շատ շնորհակալութիւն, թէ որ
չխաբանէի թէ խօսքդ շատ լաւ էր, բայց
գործդդ մեծ չար:

Օրինակ է մեր ժամանակի մարդկանց որ խօս-
հուպան ու խօսքերնին չեն պահեր. ու շատ խոբե-
բաներ ալ կան որ խօսքերնին ուրիշ է, գործքերնին
ուրիշ. սակայն մարդիկներ կան մարդուս խօսքն
ըլլալով շատ մեծ ամօթ է մարդու պէս խօսք տալ,
ու անատուն պէս խօսքին վրայ չկենալ:

Իրաւամբք մեղմն մատնիչ խորհրդային,
Յորժամ խոստանայ ոչ պահէ զնւր բան.
Զի լոկ բանիք ոչինչ գիտեն վճարել,
Գործով պակսի ամենայն վախճան:
Խոստանալ պահել մարդոյ է պատկան,
Ոչ ստել մեղմել զնւր խօսս իբր անբան.
Քանզի անատուն զեղջերոյ կապին,
Կեղծաւոր և բանիւ մարդ կապի միայն:

ՍԱՐԵԱԿ ԵՒ ՀԱՒՈՐԱ

Հեռաքրքիրն ընդ այլոց բան,
Զիւր կործանուածն ածէ ինքեան :

Շատ մ՚ դիմէր առիւծին բան,
Թէ չէ կիյնիս մահին բերան :

խթ. Սարեակ մը կը տեսնէ հաւորան որ իր որոգայթը կը լարէր. Հոգի ի՞նչ կընես ըսաց : Պատասխանեց հաւորսը թէ քաղաք կը շինեմ : Ա՛ս խօսքովս հեռաքրքրուեցաւ մը ուսնեցաւ սարեակին ու եկաւ որոգայթին քով, և անանկ մօտեցաւ որ տեսնէ. բայց մէկէն բռնուեցաւ որոգայթին մէջ : Ա՛ն ատեն կանչեց հաւորսին. Ով անօրէն, եթէ միշտ ասանկ քաղաքներ որ շինես՝ դուն ա՛ս մէնակին քաղաքացի պիտի չգտնես անոնց մէջ :

Շատերը կան որ իրենց բանը գործը կը յգեն՝ առիւծին բանին եպես կիյնին, և մէկէն ըրածը մոռնալին առջին պատելով ապականային յետոյը կիյնին անագոյն սարեակին պէս, որ է (խարտեաշուհի) : Ե՛կէք եղբարք հարցուցէն ըն ասոնաց ինչ բանով կը զուարճանայ. ան ալ ըսաւ ըն ա՛ս դիայն գիտէմ որ հեգտոյտը մարդը կոպէ ու չի սիրեր :

Մի՛ հեռաքններ զարարս օտարին,
Խըրատե առակս կալ զգոյշ յանձին.
Քանզի որոդայթ լարեալ խարդախին,
Կախարդե ըզքեզ ձգել՝ինդին:
Զինչ օգուտ գործե գիտել զընկերին,
Երբ ոչինչ գիտե զինչ ունի յանձին.
Լաւ է հեռամուտ ելանել ինքեան,
Քննել զիւր գնացս ուղղել զնոսին:

ԱՌԻԾ ԷՀ ԵՒ ԱՔԱՂԱՂ

Որ խնդասիրէ ընդդէմ վէհին,
Անդէն լինի կոխան ոտին:

Մի՛ դէմ ելլեր բեղմե ջիքին,
Կոխան կըլլաս ներքո ոտին:

Ճ. Առիւծը կը վախնայ կըսեն աքաղաղին ձայնէն. օր մը աքաղաղը երբոր սկսաւ երգել՝ առիւծ մը կանցնէր անկէ. առիւծը ձայնը լսածին պէս՝ անանկ սաստիկ վախցաւ որ շուտ մը սկսաւ փախչիլ. ան առեղը մէկ էշ մը տեսաւ ատոր փախչիլը, որ իր համբան կերթար: Անխելք էշը տեսնելով առիւծին անանկ վազելը, կարծեց թէ իրմէ վախնալուն կը փախչի, սկսաւ եռւէն էյնիլ: Բայց առիւծը նայեցաւ որ աքաղաղին ձայնը ալ չի գար՝ մէկէն գարձաւ բռնեց էշը փառատեց: Իսկ էշը մեռնելու առեղն սկսաւ պոռալ. վայ ինձ, կըսէր, ես ինչ ան-

խելք եմ ելլեր. ինծի պէտք էր որ քալելու Թի ցցընելու համար յիմարութեամբ պատ առիւծի մը հետ կռնիմ:

Ով որ իր լաւը չի ճանչնար, և իրմէ ջեցին հեպ կ'ըսնէ՝ շատ անխելք է. վասն զի կարճէ ինք երբեմն ինչ իրեն լաւ բան գէշութիւն ընել՝ իրմէ կը վախնայ. չէիպէ ինք շատ մարդ շատ բան կրնայ ընել՝ ինք որ ուզէնայ:

Տեսէր պատուհաս յիմար տակտիկն,
Որ երբև հզօր՝ի Հակառակ մատչի.
Դառնայ ընդ կրունկն հզօր ամեհին,
Գիշատէ ըզնա անդ՝ի Հակառակ:
Ոսկոր ճանաչել զոյժ և ջախ անձին,
Եւ մի խրոխտանալ ընդդէմ առիւծին.
Բազուկք յիւրեանց ատն խնդահեն՝ի տուր,
Անդէն կտրանան՝ի տեղս հզօրին:

ԻԸ. ՀԻՒԱՆԴ

Գիշակերաց խորհուրդ և կամք,
Ի պատրաստել այլոց մահուամբ:

Շահասիրին ընդ շահ ընտայ,
Հոգ չէ այլոց քեռս ընտայ:

ծա. Էջը վտանգաւոր հիւանդութենէ մի՛ր. տայց երբեմն սկսաւ առողջութեան դիմ.

դառնալ, ձայն մը տարածուեցաւ գայլե-
լուն և շներուն մէջ թէ էշը հոգեվարք է:
Շները մէկէն վազեցին որ մեռածին ակս
կաշին յափշտակեն. երբոր կըտապաւէին ան-
համբերութենէ ինչ ձայն կայ, և իշուն պատ-
կած տեղին դուանը ծակէն ներս կը նայէին,
տեսան հոն իշուն ձագը. կանչեցին անոր
աս բարեկամներս թէ որդեակ կաղաչենք
մեզի լմացուր ինչպէս է մայրդ. պիտնաս որ
մեծ ցաւ ունինք անոր համար: Պատասխա-
նեց ձագը խաստութեամբ. շատ լաւ է՝ ձեր
չուզածէն աւելի:

Որչափ անգամ մարդեկ կը նային որ իրենց ետը
դպրանայ, ուրիշին ինչ կըլլայ ըլլայ՝ չեն հոգար ա-
ղէնին: Մարդ մարդու օգնութիւն ընելու համար
ծնած է, կըսէ էփիտէտ:

Այս պատարիակեաց բարք պորտաբուծին,
Տքնի կերակրիլ մարմնով տկարին.
Իբրև բարեկամ ցաւակից նմին,
Պատառել զնա մնայ առ աեմին:
Մարդ ընկերական, ի՛ր ըստ գազանին
Խոշտանգել զընկերն առ օգուտ անձին:
Կարեկից լինել ուսար՝ ի բնութեան,
Բընութենականէց վերաց օտարին:

ԿԱՏՈՒ ԵՒ ՄԿՈՒՆՔ

Մի ժերձենար նենգամտին,
Մանրիս ծախիս 'ի ձիրանին։

Մի հաւատար գրուէն սուրբին,
Նայէ ինչէ՛ր սրտէն կանցնին։

ԾԲ. Կատու մը գրեթէ միևնոյն ցեղը ընկեր էր. կամեցաւ որ մնացածներն ալ չարդէ հատցընէ։ Բայց կատուին անբազդութիւնը միներն աւելի խորագէտ էին. ուստի կատուն մեծ զգուշութեամբ կը նայէր որ ձեռք ձգէ, և չէր յաջողեր որ զանոնք բռնէ։ Սակայն ես զանոնք սիրտը բռնեմ, ըսաց կատուն, ուզեն չուզեն։ Ես ըսաց ու վրան ալուր ցանեց, կծկեցաւ մուտ խմորին տաշտին մէջ։ Մէկ մուկ մը տեսաւ ան կլոր ձերմակ բանը, կարծեց թէ մսի կտոր է, մօտեցաւ քովը. իսկ կատուն թաթիկներուն վրայ զայն գտնելով բռնեց ճանկերովը. և ուրիշ մուկ մ'ալ մօտեցաւ հոն, և ասոր եւս ինկան բոլոր միները հոն ժողվեցան. բայց առնչմէ մէկը ետ չդարձաւ, բոլորը հոգաց։ Ամէնէն ետև մէկ խուճուճ ծեր մուկ մը գլուխը ծակէն դուրս հանեց, ու մէկէն չորս դին նայելով առանց առաջ երթալու սկսաւ ան ալերտ գնահին վրայ մտմտալ։ Հուսկ յետոյ գլուխը շարժելով ըսաց. Բարեկամ,

քուկին ասանկ Ձերմինալդ իմ առջիս բան մը չաժեր. կուզես ալուր եղիր, կուզես սարկ կամ տաշտ եղիր, ինչ որ կուզես եղիր, հազար տարի անցնի՝ մէկ անգամ մը չեմ մօտենար քեզի:

Կէղծաւոր ե խաբէբայ մարդէն ղեպ պէպ է հեռու փախչիլ, ընպէպ ջրսէն սուրբ էրնայ: Փոչ ե խոհէմ մարդէի լա կը ճանչնան ասանկ մարդը. պէպ է անոնց խրապին հէպնիլ:

Տեսանե՞ս հնարս հնարագիտին,
Որոգայթ լարէ ընդդէմ ոտխին.
Որչափ խորագէտ իցէ Թշնաժին,
Այնքան գառնանայ ծախել գնոսին:
Ասիր՝լ ծերոյն չմերձիլ չարին,
Թէ և լուսազգեաց իցէ արտաքինն.
Արտաքուստ բազուկք պայծառ երևին,
Այլ ներքին նոցա չար և խաւարին:

ԱՒԻԾ ԵՒ ՈՒԼ

Խրոխտալ հեռուստ դէմ առիւծին,
Է անխոհեմ գործ ոկարին:

Հէռուէն ջէմ խօսիլ ղեծին,
Անխելւ գործ է չիմար փըշին:

ծգ. Այծին ձագը բարձր պատուհանէ մը նայելով կը տեսնէ առիւծ մը որ կանց-

նէր վարէին : Բայց բաղդ ունեցաւ որ քարձր տեղը վինքն ազատեց անոր ձեռքէն : Ասոր սկսաւ կծու խօսքերով անարգել զաւուծը և ԹշնամուԹեամբ նախատել : Իսկ աւուծը տեսաւ որ չի կրնար հասնիլ՝ խուժող նայողուվ ըսաց. Ով անզգամ չար, դուն վիս չէիր կրնար նախատել, ալօԹք ըրէ կեցած տեղվդ որ զքեզ իմ ձեռքէս ազատեց. Թէ որ քեզ ձեռք ձդէի, շատ տարբեր պիտոր խօսէիր :

Տիար Մարտը Դալպ հերոսէն զոփ ջիգ կը խօսի, և ՋիգաբանելովՀ ուրիշը կարհամարհէ. Բայց երբոր Մօտ կոգայ, լեզին կը պապտի վախուն : ՁիխածՀուղ ջուանը հերոսէն կը հալչէ, կըսէն :

Ա՛յս չիմարտաման գործ է անփուճին,
Ով փակեալ՛ն տան գրպոն ընդ վեհին.
Բայց երբև արտաքս ելանէ անտի,
Չինչ ունի առնել առաջն նորին :
Մի հակառակիր ընդդէմ հզօրին,
Մի ըղբարկութեանն ածեր քուռմ անձին.
Գանգն մեծատանք պատիւ՛ն փոքուէ,
Եւ ոչ անարգանք մեծաց պատշաճին :

ՄԱՐԴ ԵՒ ԱՒԻԾ

Անիրաւ է պարծիլ ընդ գործ,
Զոր այլքն առնեն, ինքն է անպարծ:

Ի՞նչ չահ պարծիլ նախնեաց վրան,
Երբ ինքն անխելք չէիպէ ղէկ բան:

ԺԵ. Մարդն ու առիւծը միատեղ ճամբորդութեի կընէին. եղաւ որ ճամբուն վրայ տեսան արձան մը, որ կը ձևացընէր կտրիճ ըմբիշ (ֆէհլիվան) մը, որ կըսպաննէր մէկ առիւծ մը: Ա՛ա որ կը տեսնես, ըսաւ մարդն առիւծին, քեզ կիմայընէ թէ մենք ձեզմէ շատ աւելի կտրիճ և աւելի արուստ ենք: Պատասխանեց առիւծն անուշ ձայնով մը. Թէ որ մեր մէջն ալ գտնուէր քարակուռ կամ արձան շինող ինչպէս ձեր մէջ կայ, դուք ալ պիտի տեսնէիք շատ աւելի մարդիկ առիւծէ մեռած, քան թէ առիւծ մարդէ սպանուած:

Հին ապեռը հերթի-լէս անուանով կտրիճը առիծ մը ջոջ-ցեր էր. ասոր փարէ շինած արձանը շատ բեղ երած կար, որ փեռոզները պիրտ առնէն: Ո՛ր ինամէ է անոնց որ իրենց նախնեացը ջնջուելէ վրայ ին պարծին, և իրենք բանի մը չահ չունին:

Զի՞նչ օգուտ պարծիլ ընդ գործ զուգաղանց,
Պանծալ՝ ի վերայ նախնեաց և աղանց.

Յորժամ լինքն ի զուրկ յառաքինութենէ,
Անհման նոցին քաջութեանց խեղաց։
Յամօթ սերնդոց անմիտ անարեաց,
Որ նախանձեաց զարարս համարին լինքեանց.
Որով և լինին վհատաւ զարմին,
Վախճան և աւարտ ազնիւ սերճութենէ։

ՄԱՐԴ ԵՒ ԼՈՒ

Փոքր ինչս ատիկարին
Մեծ համարի ընդդէմ մեծին։

Թէ շատ բան գար յերոփն ֆռերին,
Տէս ըէ ինչէր կընէր ռեծին։

Ծէ. Լուն մարդու մը թևը խածաւ. ցաւն որ խնացաւ մարդը՝ անանկ անհանգիստ եղաւ որ ուզեց բռնել և մէկէն ձգել. ուստի ձեռքն երկնցուցածին պէս բռնեց, պիտի ձգէր. լուն ըսաւ, թէ մամըտա որ ես քեզ միայն խածայ, դուն կուզես ինծի վնաս ընել, ախմա՛ ինծի. ան առնելը ես ատ բանին արժանի կըլլայի, թէ որ ուզենայի քու կեանքդ վերցընել։ Պատասխան տուաւ մարդը. եթէ ունենայիր կարողութիւն ընելու, անտարակոյս կընէիր։ Ա՛ս ըսելով սիմեց մեռցուց։

Ուրախ ֆոտը յանցանք մը չարդեր ընէ ՝ոյ դէմ, ջնջել կը սեպուի. վասն զի ՝ոյ ջնջումին կը լափուի ջղայն, ընդ որ հարուղումի ատենաւոր սպեղանոցին դէմ առնելի լարումի ընելու՝ կընէր. ընպէս գործողը ոչինչ է, անոր համար օրինապանցները կը պապանձուին լռելու :

Ահա հատուցումն արար օրինին,
Որ մահու պատժէ խայտիչ վանաքին.
Փանաքի մարմնով այլ խայտն է ուժգին,
Եթէ էր կարող զրաւէր զմարմին :
Օրինակ է այս օրինազանցին,
Մարդոյն ընդդէմ կալ օրինաց վէրին.
Որչափ նա մեծ է և մարդն չնչին,
Այնչափ մեծ յանցանք՝ի գործոց չափին :

ԿԱՓԱՒ ԵՒ ԱՓԱՂԱՂ

Թէ խիստ ինչ է անտանելի,
Համբերութեամբ է տանելի :

Ուրախ զձեռաւ խիստ բան ըլլայ,
Համբերողէն կը հեռանայ :

ՅԻ. Աղուի տէրը մէկ կաքաւ մը գնէ կը դնէ տանը բակին մէջ. ան որ տեսան աքաղաղները, որոնք չէին քաշեր առանկ օտարականները, վազեցին վրան ու կտուցնգքով ծեծեցին. անկէ ետև ամէն օր առանկ կը նեղէին խեղճը : Ասոր կաքաւը քաշուեցաւ

հաւնոցին մէկ կողմը երբոր տրտմած կու-
լար, տեսաւ որ աքաղաղներն իրենց նախան-
ձին համար իրարու հետ կը ծեծկուէին՝ ը-
սաց. ահա ես ալ միտքս դրի որ ասկէ ետև
համբերեմ. որովհետև տասնկ կռուարարը-
ներն երբոր իրարու միս կուտեն այնչափ
կատղելով, ինչպէս կրնան ինծի հետ ա-
նուշութիւն վարուիլ:

Կատաւն է քէքլիկ ըռալուն. խառարհ ըլլալով
օրինակ է համբերողին. որ ուրիշներուն նայելով
ինք զինքը կը մխիթարէ, գիտնալով ըէ տէն մարդ
մէկ փաղէէթ մը պիտի առնէնայ:

Ձհարդ դժնդակ բարք կռուասիրաց,
Կռիւեն հարկանեն զընկեր բաւեկեաց.
Երբ ոչ գտանեն զայլ ոք յօտարաց,
Անհամբոյր դահիճ լինին երեսաց:
Իսկ յաղթող նոցին սիրտ համբերողաց,
Որ զերծ ապառաժ անբեկ կայ յալեաց.
Որչափ հարկանեն կոհակք եզերաց,
Անդէն ընկրկեալ դառնան խորտակած:

ՃՊՈՒՆ ԵՒ ՄՐՋԻՒՆ

Որ ոչ գործէ յամարայնի,
Ի ձմերան սովու նքթի:

Թէ ապէնին բան չիմացաս,
ՅԷպոյ ապիսպ խելք կը ճաս:

ՅԷ. Ճպուռը ծոլոր աշխուռան մէջ ուրիշ բան չէր մտածեր, միայն Թէ ձայնովը միշտ կը զուարճանար. աս կենդանին ձմեռուան մօտ մեծ նեղութեանց մէջ գտնուեցաւ, որ բան մը չունէր ուտելու: Ուստի մտմըտալով Թէ ձմեռն ինչպէս պիտի ապրի, գնաց մրջունին աղաչեց որ իրեն քիչ մը ցորեն փոխ տայ. Թէ որ ըսաց ինծի բան չեմաս, գիտնաս որ իմ անօթի մեռնելս կուզես. վասն զի երդում կընեմ որ ամենևին ապրուստ մը չունիմ պահած: Պատասխան տուաւ մրջունը, Թէ շատ գէշ բան է ըրածդ. զի պէտք էր գալնքը մտածելով ինծի պէս ընել, առեղով աշխատիլ, և կերակրով համբարները լեցընել. հապա դուք ինչ կընէք աշխուռան ան գեղեցիկ եղանակին մէջ: Ես գիշեր ցորեկ կերգեմ, ըսաւ Ճպուռը: Ծաղը ընելով ըսաց մրջունը. իրաւ է որ դուք ուրիշ լաւ բան մը չէք կրնար մտածել, բայց միայն ուրախանալ. ուրեմն ինծի մոխկ ըրէ, ինչպէս որ սկսար՝ կատարէ աս տարին. որովհետև

Ժամանակիդ կէսը ծախեր էս էրգելու հա-
մար և մէկալ կէսն ալ քեզ կը մնայ որ ուզէ
խազայ :

Ճպուռն է ճըռճըռ ալէօՀէին, որ օրինակ է
պապարկ ե զապախօս մարդկանց. որ ասդին անդին
ժամանակին կանցընեն ֆուճ բանէրով, յեպոյ կէր-
լան ուրիշներուն գլխացաւութիւն կընեն որ պա-
հեն պէրէկէթ : Ով որ լսել գիտէ, շատ բան գիտէ
կըսեն :

Վայելուչ խրատ է անգործ ծուլին,
Որ գաւարկ ծախէ զիւր կենաց բարին.
Ալ դայ ժամանակ գառն եղանակին,
Կարօտի այլոց ծաղը էղեալ նոցին :
Զինչ շահ սին ձայնիւ ընուլ զվայր օգին,
Եւ գաւարկ Թողուլ զիւր տուն զիւր տեղին
Զանա՛ւ ի ժամուն գործել զպիտանին,
Ամբարեալ ինոյց վասն ապագային :

ԱԳՈՒԱԻ ԵՒ ՈՉԽԱՐ

Զուարճութիւն անիրաւին,
Է վերադնել զհեզահոգին :

Անգգամը խոշխանայ,
Երբ խոնարհին ձայս խոփայ :

ծբ. Ագռաւ մը խաղալով կը Թռչըտէր
ոչխարին բոլորտիքը, և շատ անգամ կը

ամենքդ ալ զարնելով կը զուարճանար։ Ես քեզ զուարճացընելու համար եղեր եմ ըսաւ ոչխարը. ինչու համար միշտ իմ վրաս կուգաս ու աս շանը վրայ չես երթար, որ կը նայի ոչխարները։ Անոր համար ըսաց ագռաւն ասանկ կընեմ, որ քեզմէ շատ՝ անկէ կը վախնամ. գիտնաս որ ես աւելի աղէկ կը վարուիմ չարերուն հետ, քան չարերը բարիներուն հետ։

Օրինակ է անգամ մարդկանց, որ հեզահոգի մարդուն վրայ կը խնդան ու ծաղր կընեն. բայց շատ անգամ ըրածնին կը գտնեն։ Ով որ ասոնց ծաղր կը վախնայ, դուն անկէ մի՛ վախնար, կըսէ էզիոպեան։

Ահա այս է գործ չար անիրաւին,
Որ չարիս գործէ ընդդէմ խոնարհին.
Քանզի վիշտ հարուած առնել անժեղաց,
Միակ ըբօսանք է չարասիրաց։
Արդ մի՛ նմանիր դու անզգամաց,
Մի՛ փնտռաբեր լինիր անմեղաց.
Չանս հեռանիլ բարուց խոնարհին,
Որ խոնարհութեամբ տանի իւր նեղչին։

ԿԱՂՆՈՒ ԵՒ ԵՂԷԳՆ

Մեծաբանին փոյթ հասանէ,
Ծառը լինել յիւր վեհ բանէ։

Մէ՛ջ ըսպ պարծէր ըե ու֊ժով է՝ս,
Հով մը ի՛ս֊գայ խեղճ կընէ ւէպ։

ՅԹ. Կաղնի ծառը կը խնամար եղէգին վրայ. և նախատելով կըսէր, Թէ ապուկ հովվե մը կը շարժիս. ես շատ կը խղճամ քու վրադ, երբոր կը տեսնեմ ջրին քով անկած. ուր սեղ ուրիշ կերպ չես կրնար կենալ, բայց եԹէ պըտըպ ծառած տակը հովերուն առջին։ Ինծի նայէ՝ տես ուր եմ բարձրացեր, և ինչպէս հաստատ է իմ բունս և արմատս, որ սաստիկ հովերու փոԹորիկներու դէմ կը դնեմ։ Երբոր սասնկ կը պարծենար, յանկարծ փոԹորիկ մը եղաւ եկաւ կաղնին և եղէգին զարկաւ։ Ա՛ս հովը որչափ որ փչեց չկրցաւ շնասել եղէգին. որով հեռև հովին առջին խոնարհելով՝ ուրիշ բան չեղաւ, միայն Թէ շարժեցաւ։ Իսկ երբոր վերնատը կաղնին եղաւ. վասն զի երբոր խիստ դէմ կեցաւ հովին, ու կարծեց հաստատուն ինալ փոԹորիկին դէմ, մէկ կատղած հով մը զարկաւ անոր, և անանկ ցնցեց, որ ջրէն պատկեցուց ծառը։ Եւ այսպէս ահա ան հզարտ ծառը եղէգին առջն ընկաւ, որ այնչափ նախատեր էր զայն։

ԺԲ. Կաղնի և Եղէգն։ ԿԵ. Ոզնի և Գայլ։

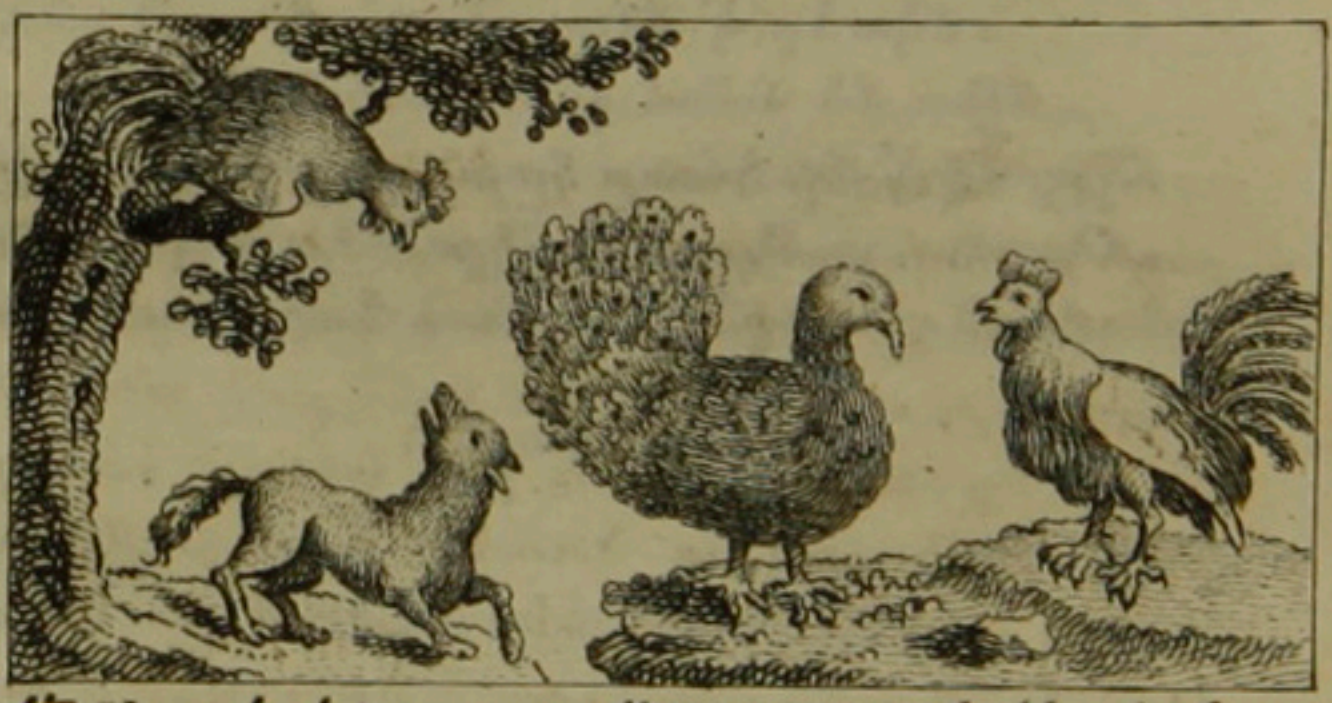

ԿԴ. Աղուէս և Աքաղաղ։ ԿԶ. Աքաղաղ և Հնդկահաւ։

ԿԹ. Գայլ և Հունք։ Հա Կատու և Աքաղաղ։

Իբրեւ է ձեզմէ հարուածները, որ հպարտութիւնը կանուրգեն աղեսպները. բայց շատ անգամ ասոնք իրենց վիճակով հանգիստ կը ճնան, և հարուածները աշխարհիս հովերուը կիյնին կը խրճանին:

Այս է պատուհաս սմբարատաւանին,
Որ խայտառակի յիւր հպարտ բանին.
Այն մեծաբանող ամբարձեալն յերկին,
Տես լիբր՝ ի հողմոյ շրջի՝ ի գետին:
Քանի՛ մեծատուն նման են սմին,
Անարգեն զաղքատն պանծան՝ ի բաղդին.
Բայց՝ ի գալ հողմոց հոլովեալ անուին,
Խոնարհք կան կանգուն ինքեանք կործանին:

ՋՈՐՒ ԵՒ ԳԱՅԼ

Որ գուբ փորել այլոց Ջանայ,
Ինքն սահեալ՝ ի նոյն ինայ:

Ով կը ծուէ ծոս ուրիշին,
Ինքը կիյնի ծէջը ծոսին:

Կ. Գայլը կը տեսնէ մէկ ջրի մը, որ խոտ կուտէր դաշտին մէջ. մէկէն ալիտի յարձակուտակէր վրան. բայց երբոր տեսաւ ջրին զգուշութիւնը և հասակին զօրութիւնն որ կընայ ինք զինքը պաշտպանելու՝ միտքը գրաւ թէ ան ալ սա կընայ խորամանկութիւնէ ձեռք ձգել, քան թէ ուժով: Ուստի շուտ մը մո-

տեցաւ անոր, և զինքը խնամ վարպետ բժիշկ ձեռացընելով ուզեց իրեն գերի ընել: Ես ըսաւ անանկ վարպետ եմ որ եթէ ունիս հիւանդութիւն՝ մէկէն կառողջացընեմ: Իսկ ջուրին, որ վախ ունէր անկէ, պատասխանեց թէ դուն զիս մեծապէս կամըչցընէիր, թէ որ ուզէիր հանել ոտքս մտած փուշն որ խոցոտեր է զիս: Ա՛ս ըսելով վերցուց եւսկի ոտքը ցցուց գայլին. իսկ գայլը որով հետև ուրիշ բան չէր ուզեր, միայն յարմար ժամանակ կը փնտրտէր որ ջորիին վրայ ցաթկէ, մօտեցաւ անոր. և երբոր սկսաւ նայել, ջորին անանկ կիչ մը զարկաւ գայլին, որ քիթը բերանը ձգմեց փախաւ: Ան առնը գայլը բոլորովին արտմած ըսաւ ինքնիրեն. արժանապէս սա բանն ինծի եղաւ. պէտք էր որ բժշկութիւն ընէի ես, որ ուրիշ բան չեմ, բայց միայն մսագործ:

Աըլուձն կէտիը որ անպգամ մարդու չէ՜ փ էնէ. Ա՛ ինչ ընկաը, նայէ որ խելք մը բանէ ընելով անպգամին չէ՜ փէն ապաքէն. վասն պի մարդու պէնփն է իրէն խելքը:

Քանի գիտաւոր այն անպգամին,
Կրել զայս չարիս զոր նիւթէր նմին.
Քանզի վերնայնք խորամանկ չարին,
Ձարտչար լինի՝ ըստ առակողին:
Այս դաժան բնութեան է քանաամարին,
Պնդել զհետ այլոց պատառել զմարմին.
Ոչխարն ոչ ցանկայ զայլս կերկերել,
Այնչափ և յայլոց կրէ զարժանին:

ՎԻՃԱՊԿ

Բազում գլուխք և տանուտեարք,
Են իրենց խոսիանալարք։

Թէ պան մը ռէչ շատ գլուխ կայ,
Տանը բանը շատ գէշ կ'ըլլայ։

կամ. Երկու վիշտակ կուզէին ցանկէ մը կամ վիշտ տեղէ մը անդին անցնիլ, որ աւելի խիտ պէտ ըլլալով արգիլեր էր անոնց ճամբան։ Մէկ վիշտակն ունէր մէկ գլուխ մը և շատ ոտք. մէկալը մէկ ոտք մը ունէր, և շատ գլուխ։ Ան եռքինը բոլոր ուժովը ջանաց՝ չկրցաւ անցնելու. վասն զի շատ գլուխ ըլլալով մէկմէկու արգելք կուտային. ուստի ուրիշ բան չկրցաւ ընել, բայց եթէ մէկ ծակ մը բացաւ, որ մինակ մարմինը հազիւ կրնար անցնիլ։ Իսկ մէկալ վիշտակը քիչ աշխատանքով բացաւ իր ճամբան. վասն զի մինակ գլուխը բացաւ ծակ մը հանգստութէ անցաւ, ու քաշեց ոտքերն ալ անկէ անցուց. և անանկ լաւ ըրաւ որ անցան անկէ գլուխը, ոտքերը և բոլոր մարմինը։

Խրատ ըլլայ ամէնուն, որ փներնուն մէջ էրէկտ և շատ գլուխ չըլլեն, որ իրարու չհասկնալով կորսէն պատը. նէ որ մէկ բանին գլուխը մէկ տարէ ըլլայ, ամէն բան կարգի դնելով բոլորն իրէն հնազանդ կ'ըլլան, ու դիւրին բանն ալ կ'ըլլայ։

Տես զնարդ բազում գլուխք ի մարմնին,
Են արգելք միմեանց՝ ի գործ պիտանին.
Զի ներքանչիւրք են ինքնագլուխ,
Ոչինչ վճարեն՝ միան անգլուխ:
Այս օրինակ է իշխանաց պետաց,
Որ տիրել կարծեն անկախ յիրերաց.
Բայց երբ չեն կարգեալ ընդ միով գլխով,
Են բազմագլուխ անբաժ՝ ի բարեաց:

ԿՐՈՆՅ ԵՒ ՆԱՊԱՍՏԱԿ

Աշխատութիւն միշտ շարունակ,
Յաղթէ առնու ըզյաղթանակ:
Թէ անհանգիստ ջանաս յոգնիս,
Ամենեն ջոփ գոան կը շահիս:

Կէր. Օր մը նապաստակը կը խնամար կրնային վրայ, և երեսը կը զարնէր անոր խնամ ծանրաշարժութիւնը: Եկոր ըսաց կրիան դա շինք պէս բանենք. ես քեզմէ շուտ կը հասնիմ ան ծառին, որ անկած կը տեսնես արտին ծայրը: Պատասխանեց նապաստակը թէ մէկ կրիայ մը ինչպէս պիտի նապաստակին հետ վազելու ելլէ, քու խելքդ գար ձեր է եղբայր, գնա բանդ: Ան կարկէ դուրս բանին զնս հրամցնելէդ առաջ պէտք էր մտմըտալ, թէ ես չորս անգամ յաճախեմ այնչափ ճամբայ կրնամ, որ դուն չորս շարթուան մէջ չես կրնար ընել: Հոգ չէ, բայ

կրնան. և ատեն չնկատելով սկսաւ երթալ: Իսկ նապաստակն առանց հոգալու Թողուց որ կրնան առաջ անցնի. երբեմն խաղ կընէր, երբեմն ետ կը դառնար, և խոտ ուտելով կը զուարճանար. ինքիրեն կըսէր Թէ ես ապահով եմ, որ կորսընցուցած ժամանակս շուտով կրնամ շահիլ. սակայն կրնան միշտ առաջ կերթար: Երբոր տեսաւ նապաստակը Թէ երկու մատ մնացեր է, որ կրնան հասնի ծառին, շուտ մը ցաթկեց ու կայծակի պէս վազեց. բայց բանը բանէն անցեր էր. վասն զի կրնան հոն հասնելու վրայ էր. և ինչ որ ըրաւ նապաստակը չնկատեց, կրնան առաջ հասեր էր. և այսպէս կորսընցուց իր դաշինքը:

Կրնան այսինքն Թօսպալլին օրինակ է ապերասպարտ մարդուն, որ Թէպէտ ապերասպելով որչափ խելք ըլլայ առաջ կուգայ: Իսկ նապաստակն է օրինակ անհոգ մարդուն. որ ծոյլ ապէնն անցընելով՝ առընէրը կուգան պինդը կանցնին՝ ինքն անանկ կը մնայ: Ամէն բանի յաղնող է ապերասպողը, կըսէ Փիլիսոփան:

Ահա առաւօտն լինքնահաճ հեղգին
Լինքնապանծ խոտէ գնացս օտարին.
Բայց նա անվաստակ գոլով յիւր ուղին,
Յաղթէ հասանէ իւր նպատակին:
Գանկ պատկառանք այն գանդատկոտին,
Երբ լինքն է մեղկեալ, այլք յառաջ ձգին.
Զինչ օգուտ ասանուլ լեռնէ՛ն լերին,
Զի աշխատասէրն հասանէ կիսոլին:

ՈՉՆԻ ԵՒ ԳԱՅԼ

Ոչ վայրաստար բաշխէ բնութիւն
Իւրաքանչիւր պէն պօտութիւն։

Ինչ որ ուներ աղէկ պահէ,
Որ գործածէս երբոր պէտ է։

Կէդ. Ա՛կ գայլ մը կը հանդիպի ոշնիկին, և շատ անօթի ըլլալով առաջ կը վազէ որ ուտէ։ Իակ ոշնին տեսածին պէս զայն՝ վրայն վիշերը մէկէն շուկեցուց։ Գայլը կատղելով էկր գիտեր ուր տեղէն բռնէ. ուսաի խորամանկութեամբ ըսաց անոր, եթէ կամենաս քեզմէ հանել բոլոր աս վիշերը՝ շատ ալուսոր կըլլաս. վասն զի սոնկը զքեզ խիստ գէշ կերևցընեն. ինծի մոխիկ ըրէ ու սակէ եաև նետէ զսոնկը։ Ասոուած չընէ, ըսաւ ոշնին, աւելի շուկեցընելով վիշերը. բարեկամ, թէպէտ աս վիշերս գիս գէշ կերևցընեն, բայց շատ լաւ կը պաշտպանեն քու ձեռքէդ։

Ոշնին է քնկերն. ասոր մէկ պեսակը հայ չան է, որ ֆշերը կը նետէ կըսէն ընչաղիքն կը պարնէ նէպի պէս։ Օրինակ է խոհեմ մարդուն, որ ինչ որ ունի ապահովութեանը կը նայի, և ամենուն ուրիշ խօսք մտիկ չընէր, որ ինչս մը չիգայ ինէն։

Խրատէ առակս զգոյշ կալ յանձին,
Ձթափել զչին բանիւ խարդախին.
Զի նենդել ասել է խորհուրդ նորին,
Ոչ թէ կարեկցիլ նըմին մտերիմ:
Արդ մի ապահով կար ընդ Թշնամին,
Եւ մի հեռևիր խորհրդոց նորին.
Զինեա հանճարով ընդդէմ ասելին,
Զի չէն մարդոյն է հանճար բնածին:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԱՔԱՂԱՂ

Որ ոչ ուժիք բարւոյ առնէ,
Յայլոց բարիս ոչ տեսանէ:

Մէկն որ մարդուս բարիք չընէ,
Ուրիշէ բարիք պիտի գտնէ:

Կէտ. Աղուէս մը շատ հաւեր յափշտակէ
լէն եւս վերջապէս ընկաւ որոգայթին մէջ,
որ հողագործ մը լարեր էր անոր համար
տանը բակին մէջը: Երբոր անօգուտ կաշ-
խատէր և կը ջանար որ ազատի, տեսաւ ա-
քաղաղ մը: Եղբայր ըսաւ զգոյշ կեցիր,
կերդուընցընեմ քեզ որ չիս չէ յայտնես. թէ
որ կուզես ինծի հարկաւոր և մեծ ծառայու-
թիւն ընելու, վազէ շուտով գնա խնացուր
աղուէսներուն՝ իմ գլխուս եկած վտանգը.
և ըսէ իրենց որ կաղաչեմ գան զիս տակէ ա-
զատեն: Իսկ աքաղաղը գոյեց իր տրտին մէ-
ջէն եղած ուրախութիւնն որ կարենայ վերջ

առնել անկէ. երդում ըրաւ անոր խորհուրդը լաւ պահելու, և ամենայն կերպով դրած պարտքը կատարելու. բայց շատ հեռու էր խօսքը պահելէն. վասն զի վազեց գնաց շինուած տանտիրոջը պատմեց բոլորը. անակնկիէն եկաւ բռնեց սպանեց աղուէսը, որ մեռնելու առենը լալով կըսէր. վայ գլխուս պէտք էր որ ես օգնութիւն խնդրէի աքաղաղէն, որուն այնչափ հաւերը խլեր եմ:

Պէտք է յաղթութեան մէջ բարեկամ ունենալ ա մենուն բարերարութիւնը ընելով, որ չխորտակուի մէջ ինքն ալ գտնէ: Ասոր համար Աղեքսանդր Մագաւորը կըսէր ին ամէն բանէն վեր է հաւատարիմ բարեկամը:

Ահա գեղեցիկ պատուհաս չարին,
Ո՛յր գործն է լարել թակարթ ընկերին.
Հուսկ յետոյ և ինքն՝ի նոյն թակարթի,
Սպաչէ ըզնա պալ օգնել նմին:
Գանի՛ ըզբութեամբ ժառ խօսնակին,
Ո՛յր ծծէր զարիւն թէ էր՝ի ձեռին.
Ո՞րպէս յօտարէն նպաստ ոչ յուսայ,
Երբ այլոց բարի չարար քնաւին:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԿԱՏՈՒ

Պատիր հանձար խորագիտին
Ոչինչ զօրէ օգնել նմին :

Շապգէպ մարդին չար բան կընէն ,
Բայց փեղ կո՛գայ որ բան չէյպէն :

Կէ . Աղուէսն ու կատուն միատեղ ՀամբարդուԹիւն կընէին . երԹալու առեն սկսան իսկել զանազան բաներուս վրայ . վերջապէս աղուէսն ըսաւ մէկալին ԹԷ բարեկամ քուկին քիչ մտածելուդ համար պարտական եմ որ յայտնի խոստովանիմ ԹԷ իմ միտքս բարակուԹիւ որչափ գերազանց է , և խելքս քովինէդ շատ վեր է : Պատասխանեց կատուն ԹԷ ես կատամ . բայց կարկաչեմ՝ նայինք ինչ օգուտ ան քեզի կրնայ ընել հիմա . կը տեսնե՞ս որսորդին երկու շներն որ չիտակ մեր վրայ կուգան , ինչպես ինծի կերևնայ : Ահա ԹԷ որ չեմ սխալիր , քու խորամանկուԹիդ պիտի ըմնցընեն . ինծի որ հարցընես՝ ահա խմինս . իմ ունեցածս միմակ աս է , որ բոլոր քուկին ունեցածներէդ լաւ կը բանեմ : Ա՛ս ըսելով ցաԹկեց եւսւ ծառին ծայրը : Իսկ աղուէսն որ այնչափ յաչխոյս էր , աս բանը չկրնայսւ ընելու , ԹէպԷտ շատ անգամ էր հնարքներուն խաղցուց արդիլեց շները , և քանի անգամ առաչնեւնուն

վախաւ. բայց փուճ եղաւ. վասն զի վեր-
ջապէս չկրցաւ աղատիլ, բռնեցին զինքը
պատռեցին:

Մէկը կանա որ հիպոկ ճամբայէն կերկէր. վասն
զի որքան խորհանոկ ըլլար, փեղկը խորհանոկը կայ,
և ապեն կըլլայ որ չպգիպուիիք փէղ չահ մը էի
կրնար ընել: Կըսեն գիպոննէրը, ին չապ մեծ չի-
մարուիիք է պարծիլ խելքին վրայ:

Չխարդ անկրաւ պարծանք հպարտին,
Որ աղատ պանծայ ընդ հանճար անձին.
Բայց երբ ժամանէ արկած իւր բաղդին,
Անդէն նահրանան այն պանծանք չնչին:
Պանծալն իմաստ պոյ յատաքինին,
Որ իմաստութեամբ փայլէ 'ի բանին.
Ոչինչ յեղյեղեալ յարկածից բաղդին,
Ոչ նահմացեալ 'ի մահու անուին:

ԱՔԱՂԱՂ ԵՒ ՀՆԴԿԱՀԱՒ

Սկրտ նախանձոտ տանջէ համայն,
Ի իւր ինքեան տանջանարան:

Թէ չէս փանիր այլոց գործին,
Նայէ չընէս քոնդ աշխին:

կէ. Աքաղաղը քնութեամբ նախանձոտ
է. բայց հինուտ աքաղաղին հետ բակին մէջ
մկուռդ կը վարուէին. օր մը առաւ որ վեր

ցուց փեսասըն ուսեցաւ մէկալը հաւ-
րուն առջին. աս բանէն աքսալաղը կասկած
գնաց ու ըսաւ անոր, ներնգաւոր՝ պարապ
բան չէ, որ դուն իմ հաւերուս առջին փե-
սասըդ վերցուցիր. առանց կարծեաց
կուզես իրենց հաճոյ ըլլալ, և իմէ զանոնք
հանել: Անալ պատասխան տուաւ Թէ բան
մը կըսես, որ ամենևին մտքէս ալ չէ ան-
ցած, և անմտութէ տաքցեր ես: Ինչու հա-
մար չես կրնար քաշել, որ ես հաւերուդ
առջին փեսասըներս ուսեցընեմ. Հապա ես
կը համբերեմ որ դուն երբար կուզես իմին
հաւերուս առջին վրայ կերպես:

Ընախանչն անանկ անարգ ախտ է որ կը պրպտե-
ցընէ ուրիշին բարութիւնը վրայ. ուստի նախանձոտը
չէ կրնար փաչել ուրիշին գեղեցկութիւնը գիտու-
թիւնը և ամէն բանը. լսուիր որ իրեն հաւասար ըլ-
լան, և ասով մէյմը սիրտը կը կրծէ ֆուճ կարծիւ-
նէրով ափսոսալին պես:

Անյագ է նախանձ ըստ անտուա վճռի,
Որ բանեալ՚ի սիրտ տպատակ զոգի.
Մաշն ընդ յաջոյ բաղդըս ընկերին,
Զի պատուիժ նորա է այլոց բարին:
Ոսկր կենդանւոյ քայլըր ընդ ընկերին,
Եւ մի՛ նախանձիր ընդ գործս նորին.
Զի ամօթ մեծ է Թոլեալ վնաս պերան,
Ընդ օտարս կապել գլխուղոյ ական:

ԿՈՎ ԵՒ ՃՈՒՆ

Ջուրային հիւծն ընդ բաստա մարդկան,
Յոր ինչ հայն սկրան ի գաժան։

Ծախալէն այլոց բան չի խօսիր,
Թէպէտ իրեն բան չի պախիր։

կէ. Եուն մը պատկեր էր խոսի գէզին էշէնին վրայ, կոնչն ալ եկաւ քիչ մը խոսա ուսելու որ անօթի կը մարիր. բայց շունն արդիլեց ու ատուանները կրճտելով կովին դէմ ցաթկեց։ Ով նախանձոտ կենդանի, քանց կովը, ինչ ես կատղիր ու չես կրնար քաշել որ քիչ մը խոսա ուսեմ, որովհետև քեզի ամենևին հարկաւոր չէ։

Օրինակ է լարախնացը, որ ուրիշին աչքերը լուչէր, ու գէշ ալիով կը նայի ուրիշին։ Փիլիսոփայ մը պետաս ատանկ մէկը կրկոտ, քանի որ ատ տարտուս կամ գէշ բան մը պատահած է, կամ ինք ուրիշին աչքերի մը եղած է։

Ով զնարդ չարտին զանս զերեկուն,
Առ չար նախանձու կաղկանձէ անքուն.
Զի երբ տեսանէ զընկերն՝ ի բարին,
Իւր մտաձ գառնութենե զեզանի յարկուն։
Մի ուսուր զհայց, ասէ խնամուն,
Ընդ վատ չարտինին բարեաց թշնամուն.

Զի հաճոյք նորա զլսել քոյդ սեղան
Թէ և ինքն յապեսալ ննջէ խոր ՚ի քուն :

ԲՈՒ ԵՒ ԹՈՒՉՈՒՆԿ

Որ զայլս առէ յայլոց առի ,
Իբրև զքոյ ընդ մուխ ջրջի :

Դուն ո՞րիչին ինչ որ ընես ,
Ո՞րինչներդն պայն կը գոնես :

կը. Բուս թռչունը կը նայի որ ընդհան-
րապէս բոլոր թռչուններըզինքը կատեն.
սաստիկ նեղուելէն կը քաշուի կաղնի ծառին
խոռոչին խօվսախին մէջ կը նստի, ու ալ չի
համարձակիր ցորեկը դուրս ելլելու, միայն
գիշերը կելլէ : Մէկ անգամ մը դիպուածը
բերելով ցորեկն անկէ դուրս ելաւ, բայց
բանը շատ գէշ եղաւ. վասն զի թռչունները
զինքը տեսածնուն պէս՝ ամէն կողմէն վազե-
ցին վրան Թափեցան, և յետոյ մեծէն մինչև
պզտիկն սկսան զուարճանալով ծեծել զայն
կտուցնքով, և այնպէս հալածեցին :

Բուն այսինքն պայղուշը դիայն մուկ փերը կը
ուտէ, և գիշերը բան կորսայ կոպէ. ասոր խա-
տարասէր ըլլալով նման է ապեղոզ մարդուն, որ
դիշ ուրիշն ապելով՝ ամչնալու գինը կոպէ :

Ա յս օրինակ է առնել ոմանք,
Որ զանխոհ կրծէ ըզսիրտ ընկերին,
Որով յամենից կրէ զարժանին,
Զրկեալ՝ ի լուսոյ՝ ջրջի խաւարին:
Քանի վայելուչ սիրել և սիրել,
Օտարոց համայն ցանկալի լինել.
Զինչ հանդիսա ջերմոց առնել և առնել,
Հալածեալ խորտ՝ ի սիրտ ի մեծան նաքչել:

ԳԱՅԼ ԵՒ ՃՈՒԿԱ

Որկրամոլութեն միայն նախատեմ
Ես կերակուրն եդեալ՝ ի կարմ:

Ոչ որ պատիւն ուտելոյ,
Նա կերակուր անուր կըլլայ:

Գայլ մը հետամուտ կը տեսնէ երկու ճուկ որ երթալու հետ կռիւ կընէին. կռիւն որ տեսնէ տալով՝ մոտերցաւ որ երկուքն ալ ուտէ. և երբոր երթալու վայ էլլեն՝ դիտումնամբ զանոնք յաղեցուցէ: Ան խորհրդով շատակ անունց քով վազեց. բայց հակառակն եղաւ. վասն զի շատն ալ կէսմեռ հաշտուելէ էին. գայլն որ մօտեցած ատեն՝ շատ ուրախացաւ, և յետոյ երկուքը միասին վազելն ընկան գայլն վայ տալու:

Ոչխարաձին կոչուածը դիշեր ցերեկ կը լայ. ման ալ շատ ուրիշը շատ հիւանդութենէ պապճաուելին՝ ի շատ, շատ ֆոյտուկէ մեզ չգիտէ վէրջապէս գլուխը կոպէ գայլին եղածին պէս. այսպէս կըլլան ուրիշ ախտի էախէ եղողները ալ:

Անա անհամբոյր բանիք գազանային,
Յայլոց գիտութենէ հանէ զիւր բաժին.
Քանի շահասէրք հաւանութիւն ամին,
Կառուցոյ բարիս գրաւէն հեշտին:
Բայց արդարութիւն չթողու նոցին,
Փութով հասանէ կշիռ՝ ի ձեռին.
Տակուսիս արդար պահանջէ կրկին,
Ու անգէն մնանէ խաղոց ատենին:

ԱՐՆՒՒ ԵՒ ԱՂՈՒԱՒ

Ոլ յանդգնի գործել մեծ ինչ,
Նշաւակի լինի ոչինչ:

Ձեռ՞ ի՞ պարնէր մեծ բաներուս,
Կը պապահէս անս օրերուս:

Ա. Արծիւն ինչպես ոչխարի մը վրայ, ուսաս վեր հանելոյ. այն որ տեսաս պիտանի ինդիրներն լսոյ. միթէ ես ալ չի՞մ կրնար ընել սասանկ մէկ բան մը: Ան լսելով Թռաս գնաց մէկ գէղ ոչխարի մը վրայ. բայց շատ հեռուս մնայ արծիւին ըրածէն. վասն զի անանկ ոչխարներն ըրդիւսան վամպասեցաս

որ չնկրցաւ ազատել. ինոյ անանկ ոչնաբ-
բին վայ: Երբոր կը շարժէր, որ ազատի՝
հօղիւն խմացաւ, վազեց եկաւ բռնեց դրաւ
վանդակին խոփէսին մէջ, տեսաւ ագռաղն որ
խաղան:

Օրինակ է յանդուգն մարդու, որ չինւոր է-
ճանչնալով՝ ինչ որ պետնէ՝ կարծէ ըն ինքն ալ կըր-
նայ ընել. բայց երբոր վտանգի մէջ կիյնի, անապէ-
նը կիմանայ ինչ ըլլալը:

Խրատ է այս գործ յանդուգն չիմարին,
Որ ոչ ճանաչէ զոյժ և չափ անձին.
Ի գործ մեծագործ մխիլ յանդգնի,
Մինչև 'ի նեղքոյ ճմլի ծանրոցին:
Պետանի յաւէտ խմացականին,
Ճանաչէլ զիւր կար և ոչ հզօրին.
Քանզի հզօրաց գործն է մեծագործ,
Ընչին և թեթև է գործ տկարին:

ԿԱՏՈՒ ԵՒ ԱՓԱՂԱՂ

Հրկողութիւնք անզգամին,
Սուտ պատճառք արդար դատին:

Զարգուճ մարդն ինչ ու ընէ,
Զինւոր ոչխոյ արդար կընէ:

Հա. Կատուն բակը կը մտնէ, և հոն տես-նելով աքաղաղ մը վրան կը ցատկէ, ճանկոտը կը բռնէ ու երեն մէկ լաւ կերտակուր մը ընէ: Ինչո՞ւ համար սասանկ կընես լինծի, ըսաց աքաղաղը. ամենևին չեմ յիշեր թէ քեզի օր մը գէշութիւն ըրած եմ ու արժանի ըլլամ սասանկ սպանուելու քու ձեռքէդ: Պատաս-խան տուաւ կատուն հանգիստ ձայնով մը. Թէ ու որ օրինաւոր բան մը չկրնամ քեզմէ սրտնչելու, և չկրպատժեմ քուկին գողու-թիւնէդ ու տեսած եմ, պարտական կը մնամ այ առչին. ով անօրէն, դուն չէս ու ամէն օր կերթաս տէրոջդ սրտին մէջ կը պորտիս, ու ցանած ցորենն ուտես. մահու արժանի ես դուն ըսելով, խզդեց կերաւ:

Զօխոզ-ի ընողը դէպ մէկ տուպ պոպճաս-մը կը գտնէ ու ըրած բանն արդար երեւնայ. և ոչըմէ ազատելու ընէս, տէրտը կ'ինկատար. վասն զի դէպն կը ջանայ ու տուրէնը զգիեւով իրեն գահ հանէ, կէ ըէ յանդատը գնէ:

Ա յսպէս և զկոտիք վինքեանս համարին
Արդար դատաւոր լինել անանկին.
Սուտ պատճառանօք խափեն ըզմարդիկ,
Սակայն չենք խաբել յանխաբ աստեղին:
Ո՞ր յայնժամ երկար պատմուճենք բանին,
Եւ նրբին պատճառ փաստ փաստարանին.
Անդ ճշմարտութեն անցեալ 'ի բեմին՝
Պահանջէ համար գործոց զրկողին:

ՀԱՒ ԵՒ ԱՐՏԱՎԱՐ

Գործ խոհական հասուն մտաց,
Ըզվարքըն ընտրէ յերկուց չարեաց:

Բարի ծնողք պահին սիրոյն,

Գերի հելլան օթարնէրուն:

Հե. Հաւ մընոյ հանած ձագերը կառնէ կը տանի արտերուն մէջ, և իր տեղէն շատ կը հեռանայ. երբոր անհոգ կը պարտէր, ահա բազէն հոն երևցաւ, և մէկէն պատրաստուեցաւ որ ինկնի ձագերուն վրայ: Ան աստենը հաւն ինչ որ կրնար ընել երթաւ որ ազատէ ձագերը. մինչև վտանգաւ ազատեցաւ մէկ ապահով գոյ տեղ մը որ մօտ էր, և հոն գտաւ մէկ վանդակ (խոփէս) մը, մտաւ ձագերուն անոր տակը պահուեցաւ: Իսկ երկրագործն ան տեսնելով շուտ մը վազեց երթնեց հաւը ձագերուն առաւ տարաւ: Բայց հաւին մխիթարութեն ան էր որ գոնէ ձա-

գերա ապատեցի կըսէր անողորմ Թշնամւոյն Հանկէն:

Ինչպէս որ հաւն առաւել ուղէց գերի ըլլալ քան ի՛ յագերը բաղէին յետոյ յգել, ասանկ ալ ծնողք պէտք է իրենց պարկեշտը անանկ նային որ ընտանւոյն ի լար ընկերնէրուն յետոյ չիյնին չիխորհուրդին լարելար:

Ա՛յս օրինակ է խոհեմ ծնողին
Որ պահէ զորդիս ՚ի ձեռաց չարին.
Յանձն առնու գերի լինել օտարին,
Զի մի՛ այն անմեղք մահու մատնեացին:
Եղուկ ծնողաց որ անհոգ նստին,
Մանկունք մատնեալ կան առ չար ընկերին.
Զորս ՚ի խոր խոցեալ զանազան ախտին,
Կերակուր առնէ անյագ գազանին:

ԿԱՊԻԿ ԵՒ ԹՈՒԹԱԿ

Որջափ Հարսիկ խաբուկն իցէ,
Սուտն անդէն զինքն յայտնի առնէ:

Ճրագ ե՛ս մո՛ւ՝ վարպետորդուս,
Հապի՛ս կերևայ ինչ իրիկուն:

Հե՛ք. Որ մը կապիկն ու Թութակը մատաղ էին որ բանական լլլան, և խելքերնին դրին որ զիրենք մարդ ձևացընեն: Կապիկը

կը կարծէր թէ մարդու լաթ որ հագնի՝ մարդ կըլլայ, Թուխմանին ալ կարծէր թէ մարդու պէս որ խօսի՝ կըլլայ մարդ: Ուստի կապկը կը լաթը հագաւ, իսկ Թուխմանին ալ քանի մը խօսք սերտեց. յետոյ երկուքը միասին եղան իրենց բունէն գացին բազմութեան մէջ (քաղաքը) երևցան: Տեսնողը մէկէն կը խաբուէր. բայց որովհետև կապիկը բան չէր կրնար խօսիլ, և Թուխմանին ալ միշտ մէկ բան մը կըսէր, շուտ մը խաբէութիւնը յայտնի եղաւ: Եւ այսպէս որոնք առաջուց լրաւ մարդ կարծեցին զանոնք, քիչ ատենէն ետև ինչ ըլլալնին հասկըցան վռընտեցին:

Յիմար և կոշտ մարդը կարծէ ըէ հագուստով և մարդու մէջ մտնելով երևելի կերևնայ, բայց ըէյպէ ըէ իր շարժուածքն ու խօսքը զինէն ինչ ըլլալը կիմացնեն:

Իրաւ առակս գոհ լինել յոգին,
Մի խաբէութեք նմանել վեհին.
Զոր ինչ ետ բնութիւն այն է քուն անձին,
Որ ոչինչ իւիք վտխի քնաւին:
Զինչ չան ըզգեաստուք ծածկել զարտաքին,
Բարեձև կեղծիլ'ի զարդ օտարին.
Երբ նեղքին նորա անկիրթ իւր անքան,
Վատ խայտառակէ զանխմաստ հոգին:

ԳԱՅԼ, ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԿԱՊԻԿ

Յաջողամիտք յանհնարինս՝
Զելըս խլաց հեշտ հնարին :

Գիպռան մարդը էրբոր ուզէ,
Ամէն բանին ճար կը գտնէ :

Հդ. Գայլն ու աղուէսը կապիկին առջին հակաճառութիւն կընէին իրարու դէմ: Գայլն ամբաստանութիւն կընէր թէ աղուէսը գողցեր է իմ կերակուրս: Ան ալ կուրանար թէ սուտ է: Իսկ կապիկն որ կը ճանչնար երկուսին ալ բնութիւնը, մեծ տարակուսանքի մէջ ընկաւ թէ որուն հաւատայ. ուստի միայն ատանկ ազատեցաւ. երկու կողմին ալ շատ հակառակութիւն ընելէն ետև, պարտք դրաւ իրենց որ չխոսին, և ատանկ պատուիրեց անոնց. Ով գայլ, կը պարտաւորեմ քեզ որ հաւատացում ընես, որով հետև գուն աղուեսէն կը պահանջես զայն որ քեզմէ բան մը չէ առած. և գուն ալ ով աղուէս, ալեաք է որ հաւատացում ընես, վասն զի կուրանաս պարտքդ գայլին որ գողցեր ես :

Անխելք են անոնք որ գիպռոնի բանի պէտք չէ դնելով չեն ազխատիր պահպանելու բան ուրիշը-նելու. վասն զի գիպռան մարդը ամէն բանին ճամ-

բան գիտնալով անօրէն չէ ինար , և ամէնուն առջին յարգուելիս ունի : Իմաստութիւնն է նմանուելիս այ , ինչէ իմաստուն մը :

Ահա իմաստնոց է և ոչ անգիտին ,
Գիտանել հնարս յանհնար դատին .
Զի երբ խորհրդանիւք ընդ միմեանց վիճին ,
Գործ է գիտանել անշուշտ ըզմիջին :
Ահա աստ յայտնի միտք հանճարեղին ,
Որ շահն զաներտս վիճակաց կրկին .
Ոչ ասելը ընդ գիտնոց նատիլ կենակցել ,
Հանճարոյ նոցին բաժանորդ լինել :

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ՄՈՐԵՆԻ

Ե ազգային օրէնք բնական
Պատուել ըզհնար զօտարական :

Մարդկութեան դէմ չար գէշ բան է ,
Որ հիւր օտար չընճգուէ :

Հե . Մէկ մարդ մը ազուեսին եաւէն ընկաւ օրսորը համար , ան ալ փախաւ դնաց մորենիին մէջ մտաւ պահուեցաւ , որպէս զի կարենայ անվրէպ ըլլալ հալածողին ոեսուվձէնէն . բայց նայեցաւ որ մորենիին փշերը վրան դլուխը պատռէր էին՝ ըսաց ինքնիւն . աս ինչ անխնդութիւն է խմին ըրածս որ աս անդգամին ապաւինեցայ .

Հե. Աղուէս և Մորենի: Հզ. Մարդ և կուռք:

Է. Ուրուր և Աղուաւին: Ձե. Հերմէս և փայտահատ:

Ձէ. Կրիայ և Արծիւ: Ձը. Գորտ և Ագռաւ:

ոչ այնչափ արիւն թափեցի հոս որ չէր կըր-
նար որսորդն այնչափ հանել լինծմէ :

Մորենին օրինակ է անպիտան մարդիկոց որ օգու-
տակարին չեն ուզեր պատիւ ընել. ամէն պիտոյ
մէջ օրինակ է պատուել հին-րը (միւսաֆիրը), և
յետոյէն եկածը օգնութիւնն ընել :

Իմաստ առակիս խրատէ զինուին,
Պատուել զհիւր օտար ըստ բերման առթին.
Քանզի իրաւունք օրէնք ազգային
Զայս ուսուցանեն ամենայն ազին :
Զինչ շահ ընդ յարկաւ լինել ընկերին,
Եւ պատսպարիլ 'ի ձեռաց գայլին.
Յորժամ տանուտէրն գառնացել յանձին,
Մերժէ հալածէ նման գազանին :

ՄԱՐԴ ԵՒ ԿՈՒՌՔ

Զայնեա մալեցեա հիմ զանգգային,
Զի լսելիս ջուրն լինիքեան :

Խոփատրփին խօսք էնէպէի,
Ինչ որ ըսես փոր կը կուշի :

Ոմէկ մարդ մը չէր հեռանար կուռ-
քին առջևէն, և միշտ կը շոյտքրլթէր կաղա-
չէր ու կաղօթէր. օր մը խուճուկ կը ծխէր,
օր մը պոհ կընէր անոր համար որ կուռքը

երեն ոսկի և գանձ տայ. բայց փուճ տեղը կաշխատէր, վն ղի կուռքն անանկ խլացեր էր որ ատակ մը չէտուաւ խեղճին: Ուստի մարդը հարստանալու տեղը՝ աղքտացաւ: Բայց և այնպէս ետ չհկեցաւ, ա՛լ աւելի ակաւ տղօթք ընել և պաշտօն մատուցանել կուռքին. բայց բան մը չհհատաւ ձեռքը: Ժամանակ մը շարունակեց աս բաներն ընելու, սակայն պարապ ելաւ: Վերջապէս համբերութիւնը հատաւ, օր մը յուսահատելով առաւ կացինը զարկաւ կուռքը կտոր կտոր ըրաւ. մէյմնալ տեսաւ որ կուռքին մէջէն ոսկիի կտորուանք թափեցան. ո՛հ ո՛հ կըսէր ժողվելով՝ ինչ է աս, աս ինչպէս բան է. ուրախութենէն խելքը գլխէն գնաց: Ահա կըսէր, իրաւի մէկ անձռուռնի ա՛ծ մը. ես կըրնայի հաւատալ թէ աւելի պիտի վաստկիմ եղեր զինքը ծեծելով քան թէ աղաչելով:

Խոպանէրպ անգուռը մարդն աղալանփոյ չէ իջնար, այլ բռնութենէ. ինչպէս արծաթասէր մարդը ոսկին անանկ սրտին մէջ կը ֆակէ որ մարդու օգնութենէ մը չընէր. բայց մահուան բռնութենէը այնպէս կընէ որ ցերծացան կըլլան պահած ոսկիներըը:

Տես զնարդ ձայնէ անլուր արձանի,
Ոմ լսել ոչ ետ ձեռք քանդակողին,
Միայն ՚ի պատիւ եդ ՚ի լանջս ոսկին,
Զոր և տալ չուզնի թէ ոչ փշրեացին:
Ա՛յս օրինակ է անգութ ագահին,
Որ ամուր փակէ զոսկիս ՚ի սրտին.
Բանիք ողբացոց ոչ ազդէ նմին,
Արկածնէք եւեթ հանէ զայն ոսկին:

ՄԱՐԴ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԿԱՆԱՅՔ

Վայ որ մատնէ զինքըն կանանց,
Հանեն յիւրմէ խելս ընդ հեռաց:

Թէ որ ըզՔէզ ինկոց մատնէս,
Խելքէ մտէք ըսուի ձեզ:

Հէ. Երկիկ մարդ մը սկսեր էր հալևոլ-նալ, և կընայէր որ հաճոյ ըլլայ իրեն երկու սիրելի կնկտոցը որոնց մէկը պզտիկ էր ու տարիքը քիչ, իսկ մէկալը տարիքն առած տեսքն ալ գացած էր: Ատոնք կախարժէին որ երիկնին իրենց յարմարցընեն. և երկուսն ալ իրենց ախորժակին հետևելով մեծ հոգ ունէին որ փոփոխ տանտրեն անոր գլուխը: Բայց մարդուն բանը շատ գէշ եղաւ. վ'որ զի պզտի կնիկը երբոր անոր գլխուն վրայ կը տեսնէր ծերուԹէ նշան ճերմակ մազ, բարկանալով կը փեԹռէր որչափ որ գտնէր: Մէկալ կնիկն ալ երբոր կը տեսնէր սև մազ, բոլորը կը փեԹռէր: Ու այսպէս քիչ ժամանակի մէջ մարդուն գլուխն կնտակ (փող) դարձաւ:

Աբէսոփոսէ էլէոսէան ՀՐատէր ՐէՀ ՄէՀ ւար կին Մը կարող է խելացիները ալ հրամցընել, հապա էրկու էրէԹը ՄէՀ որ ըլլան ինչ չէն կրնար ընել անոր համար Զօրաբաբել վիճաբանուԹիւն ըրաւ ՐէՀ կինին պրտաւոր բան չիկայ աշխարհս ՄէՀ:

Ով քանի ասուշ մեղկ կնաամարդին,
Մատնեալ կայ՚ի ձեռս վատկանանց կրկին.
Զգի ընդ առամբ ուր նոքա կամին,
Թափեալ՚ի խելաց զերթ խելագարին:
Ոսկի արծաւն կալ՚ի վերայ անձին,
Ճմանալ՚ի ձեռս քաղցր յուշկապարկին.
Ոյր այնչափ է կար շրթանց և լեզուին,
Յաղթէ խոտանոց արքայից բազկին:

ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

Գան բերդ ամուր գինչ հաստատուն.
Բայց միաբան եղբայրութիւն:

Ոչխէ եղբօրէ դաբան է՝,
Անկն բանի դէմ կը յաղթէ՝:

Հե. Տան մը ծերը շատ որդիք ունէր. երբոր հասան վերջին. ծերութենէ և տեսաւ թէ մօտ է վախճանին, կանչեց քովը բոլոր որդիքը. նայեցաւ որ ամմէնքը քովն են ժողված, բերել տուաւ մանուր ցուպերը (չոփ-ներ), և բոլորը մէկտեղ կապեց ու տուաւ մեծ որդուըն և հրամեց որ կոտրէ: Ան ալ յանձն առաւ. բայց որչափ որ ջանաց՝ և շատ անգամ ուժ տուաւ որ կոտրէ՝ չկրցաւ կոտրել: Եաքը տուաւ զայն երկրորդին. ան ալ տուաւ երրորդին. ոչ մէկը ոչ մէկալը կրցան կոտրել ան կապոցը: Ա-ռանկ որ եղաւ՝ ծերն առաւ ան կապը քա-

կեց ու զաուեց, ամմէն մէկին մէյմէկ հատ տուաւ, և հրամեց որ երկրորդ անգամ վոլ-
ձեն ու կոտրեն. բայց անոնք առանց դժուա-
րութեան մէկէն բոլորը կոտրեցին: Ան ա-
տենը գարձաւ ծերն ըսաց. Որդեակ, երբոր
ես աս աշխարքէս ելլեմ՝ սատկ պիտի ըլ-
լայ ձեզի. ոչխարի որ դուք ամէնքնիդ միաբան
ձնաք՝ այնպէս զօրաւոր կըլլաք որ մէկը չի
կրնար զձեզ շարժել. բայց անմիաբան ե-
ղածնուդ պէս՝ անսանկ պիտի տկարանաք որ
պզտիկ վտրձանիք մը ձեզ կրնայ կործանել:

Ուրիշ ևս գրուածներ կան այս տպագրութեան մէջ
որ գրաբառ են, և անդրադառնալ կը
կործանին: Հայոց գրագրութիւնը մէջ պէտք որ
գրաբառ կայ՝ այնչափ չափով որ ահագին էր-
կիրնալ պիրէց. բայց անդրադառնալ պէտք
մէջ աշխատիլ:

Ձի՞նչ հատուցումն պոյ երկրի երկնից
Որ քակէլ զօրէ զկատ միաբանից.
Ձի երբ միաբան եղբարց գոտանին,
Դիմադրեն ուժոյ բոլոր աշխարհին:
Յէր վերայ կանգնի գունտ սիեզերին.
Բայց 'ի միաբան սարերց չորեքկին.
Ի քակիլ ատա՝ քակի և աշխարհ,
Ի քակիլ եղբարց՝ քակի տուն տեղին:

ՀՈՎԻՒ ՍՏԱԽՕՍ

Չ՚ինչ զբօսանք ստախօսին
Երբ հաւատայ ոչ ոք նմին :

Ան է վտոպակ սուտ խօսողին ,
Ու մարդ լաւագոյն իրեն խօսքին :

Հէք . Հովիւ մը իրեն զբօսանք էր ըլած որ աւեն աւեն կը գոռար գայլին դէմ, թէ- պէտ քան մը չէր տեսներ : Ան ձայնը երբոր կառնէին գրացիները կը վազէին հուգային : Իսկ հովիւը շնորհակալ ըլլալով անոնց աշ- խատանքին համար՝ կը խնամար զուարճանա- լով, և շատ անգամ այսպէս ընելով կը խա- ղար : Սակայն եղաւ որ օր մը իրաւ եկաւ գայլը մտաւ ոչխարներուն մէջ . սկսաւ կան- չել գոռալ հովիւը որչափ որ ձայն և ուժ ուներ . բայց որչափ իրեն օգնութեան կանչեց պարապ եղաւ . վա՛ղ գրացիները կարծե- լով թէ սուտ կը գոռայ չուզեցին երթալ անոր օգնութեան ընելու : Ասոնի յաջողեցաւ գայլին որ բոլոր ոչխարները պատռեց :

Սպանօս մարդուն ջահն ան է որ չ՚պակ խօս- քին ալ մարդ չի հաւատար , և ինչպէս փուչ հաւատար- մարելի չուներ . որովհետև սուտը՝ այ ճշմարտութիւնը հակառակ է : Ասոնք հին ապէնը սուտ երդում ընողին լեզուն կը կտրէին :

Ահա շահ պատուղ խաբող առատ լեզուին,
Որ՝ի առատ փոխէ զնախատինքն երին.
Հակառակ գոլով անխաբ Աշմարտին,
Անհատատարիմ լինի բոլորին:
Արդ մի հետևիր դու ստախօսին,
Որ զնակն եղծանէ զիւր ստոյգ բանին.
Զի որ միանգամ սովոր է խաբել,
Բնաւ բանք և գործք անհաւան լինին:

ՈՒՐՈՒՐ ԵՒ ԼՈՒՍԻՆԵԱԿ

Երգ և նուագ չեն ընդունակ
Ի կերակրել զուրկոր գառարկ:
Ամէն բանին ապէնը կայ,
Ապէնէ դուրս ոչինչ գէշ կըլլայ:

Ա. Ուրուր մը շատ անօթի ըլլալով կը բռնէ Ձանկին մէջ մէկ լուսինեակ (պէ-կէ-ղ) մը: Ով ուրուր, կըսէր լուսինեակը, իմ կեանքս ինծի բաշխէ, ես քեզի մէկ բան մը երգեմ որ զմայլես. վե՛ր ղրկէ իմ ձայնս դուն գիտես որ ամէներն ալ կըզմայլեցընէ: Պատասխանեց ուրուրը. Ես առանց կարծեաց յօժար սրտով կը լսէի քու ձայնդ, թէ որ չէմանայի նեղսէն թէ հիմա ուրիշ կարօտութիւն ունիմ կերակրի քան թէ երգանակի: Ա ըսելով կերաւ:

Ամէն բան ժամանակ ունի, ապենով եղած բան չի մնար լաւ կըլլայ. շատ մարդ կայ որ գործէն առնէն ճոռ բաներու հետ ըլլալով հարկաւոր բանէն ետ կը ծայր ու խեղճ կըլլայ:

Ուսիր չլինել Թոյլ՝ ի սիտանին,
Գնալ՝ ի գբօսանուշ յերկս ընդ նուագին,
Այլ ե ժամանակ վատատիլ շահիլ,
Եւ այլ ժամանակ խօսել և հրճուիլ:
Քանիք հեղգ՝ ի գործս պնան զմայլին
Ի լուր քաղցր երգոց ձայնի հռետորին.
Թողուն լինք գաւառիկ զիւրեանց որովայն,
Ընծան զաբելս բանիմանալ լոկ օդին:

ԱՒԻԾ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Բնութիւն շոգմոգ նման ճիթոց
Ցանգ ելանէ յերեսաց ջրոց:

Կէդ ծաւորնէրն էզի նման՝
Կընէն կըլլան էրէս հէլլան:

ՃԱ. Երբոր աւիւծ մը Թագաւոր պիտի սպակուէր՝ ծանուցում ըրաւ ամէն կենդանիներուն Թէ ամէնք է որ գան իրեն հպատակուելն և ծառայութիւն ցցընեն. ուստի ամէնքն ալ վազեցին եկան ու խոստացան որ հնազանդ մնան միշտ: Մինակ աղուէսն ուշացաւ և ամէնէն յետքն երևցաւ աւիւծին: Իսկ աւիւծը երբոր բարկութիւն կը մըն-

էր՝ ալուէսը խոնարհ ձայնով մը ըսաց. Տէր իմ, ժամանակ չունեցայ երևնալու տէրուհեանդ առջին. վե՛ր զի սէրն որ ունիմ քու վրադ՝ մի միայն պատճառ եղաւ իմին ուշանալուս. որովհետև լսածիս պէս Թագաւորելդ՝ վազեցի գնացի կուռքին հարցընելու թէ որչափ պիտի Թագաւորես: Իսկ կուռքը՝ որուն ամէն օր քեզի համար կսպասէի ով Թագաւոր՝ ինծի վկայեց ուրախութիւնս որ սրտիս մէջ ունէի. վե՛ր զի հաստատեց թէ առիւծներուն մէջ մէկ Թագաւոր մը էիւ եղած և պիտի չըլլայ անանկ երջանիկ և երկար ժամանակ Թագաւորութիւն ընող ինչպէս դուն: Եւ ահա աս լուրս ժամ մը առաջ տէրութենէդ ուզեցի հասցընել. բայց կուռքին քով ուշանալս Թող չիտուաւ ընելու: Ա՛ն անմեղադիր խօսքս անանկ հաճելի եղաւ առիւծին, որ չէ Թէ միայն չնեղացաւ, այլ և շնորհակալ ևս եղաւ անոր աշխատանացը վրայ, և ամենէն աւելի սիրով ընդունեց վինքը:

Աստ՛ծն օրինակ է անանկ իշխաններուն որ երես պաշտողութիւնը մարդուն խօսքին աւելի կը հաւատան ա՛ կը պատուեն՝ քան ինչ հաւատարիմ բարեխոսին որ անոնց չահուն համար խաչխափ. Ջան չէ անանկներն ամէն բան կընէն, ա՛ չըսեն երես ալ կելլեն:

Ձիարդ հեշտալուր ձայն վստակչողին
Ի լուր լսելեաց ալեքայից վեհին.
Զի յաւէտ նոցա պատիւ յարգութիւն՝
Եւ ոչ իմաստնոց տան աւադանին:

Ա՛յս է գեղեցիկ վերնատունք նոցին,
Որ շուքմոգ բանիւ խաբեին և հաճեին.
Եւ զայն ոչ գիտեն թէ բանիւ միայն,
Ի միտըս ծանոյք լինին շուքմոգին:

ՄՐՋԻՒՆ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻ

Բարեբարոյն զդուշնագոյն
Գայլէ բարիս ըստ իւր չափուն:

Բարին ըզէ ծովը նէպէ,
Շուտով հոգայ փէչ կը գպնէ:

ՀԲ. Մէկ մրջիւն մը անզգուշութեբ կերա-
նալ պղտի գետի մը մէջ. երբոր կը խղդուէր
հոն՝ աղաւնի մը կը տեսնէ զայն, և ծառի
ճիւղիկ մը կը ձգէ ջրին մէջ որուն վրայ
կայնած էր ինքը. և ան կըլլայ մրջիւնին
իբր նաւ մը որ ցամաքը հանելով կազա-
ուէ զայն: Ցամաքն ելլելու առեն որսորդ
մը կը լարէր աղեղն ու աղաւնիին կը նայ-
էր. երբոր պիտի նետէր զարնէր, մրջիւնը
հասկըցաւ իր բարերարին վնասը, շուտ
մը վազեց եկաւ որսորդին ոտքը խածաւ:
Իսկ որսորդը շարժելով ձայն ելաւ, ա-
ղաւնին խնդացաւ թռաւ: Եւ այսպէս մըր-
ջիւնն որ պարտական էր իր կեանքն աղաւ-
նիին՝ փրկեց զայն վտանգէ. և աս միջո-
ցով հատուցում ըրաւ անոր բարերարու-
թեանն որ տեսեր էր անկէ:

Օրինակ է ֆոխափտաչ արդարությանը, որ ինչ ինչ ապիսություն ըրաւ ինկալին, ան ալ անոր ան ըրաւ իրեն ինծությունը լափառ նայելով. վե՞ր պի ամին գործե՝ ընուչին ապիճանին կը լափառ: Ո՞սկե ամին մարդ պէտ է ըսե ի՞ր լափառ երախտիք ճանչնալով հապառնա՞ն ընել:

Ատ է տեսանել պատգամ տէրունւոյն,
Որ կըշռէ բարիս ըստ արդար չափուն.
Թէ արար՝ յորմէ չունէր ակն առնուլ,
Յաննիւազ գանձէն կըշռի չափ նորուն:
Եթէ բաժակաւ ջուր չափես փոքրուն,
Անդրէն քեզ չամբին թաթախուն զեղուն.
Եթէ նպաստ ինչ առնես կարօտին,
Անկարօտ մընաս՝ ի վիճակ կըրկին:

ՄԱՅՐ ԵՒ ԳՈՂ ՈՐԴՒՆ

Որ ոչ վրդովոյն չար գործ պատժէ,
Գարշ ոճրագործ ըզնա առնէ:

Ով իր պատին աչէն հոպէ,
Ամէն պահաս ինչ կըշիւռէ:

ՃՁ. Մայր մը իր որդին չէր պատժեր քնաւ պզտի գողութեան համար որ ուզածնե֊ ները առաւ ընել, և կրեն սովորութենի եղաւ: Ուսաւ որչափ որ հասակին աճեցաւ, աս չա֊ րութենին ալ հետն աճեցաւ: Տղայութենէ առե֊ նը խնձոր մը առաւ, և մէկը չիմացուց զինքը

պատժելու: Երբոր գնաց դպրատուն՝ ընկերներուն գլուխը կը գողնար ու կը տանէր մօրը ցոյց կուտար. իսկ մայրը խնամալէն՝ի զատ ուրիշ բան չէր ըներ: Աւելի որ մեծցաւ՝ սկսաւ դրացիներուն տունը թալլել և ծանրագին բաները գողնալ. սակայն իրատ մը կամ նախատինք մը չկրեց մէկէն: Ըստ չանցաւ գէշին գէշն եղաւ, և անանկ չարացաւ որ սկսաւ քաղաքներուն մէջ և մեծ ճամբաներուն վրայ աւազակութիւն ընել. մինչև դատաւորը բռնեց զինքն ու արդարութիւնը դատապարտեց որ կախուելով մեռնի: Երբոր վեր պիտի հանէին կախաղանէն, աղաչեց քովի եղողներուն որ մայրը բերել տան, ուր է նէ շնորհք ընեն գոնեն իրեն համար որ եւթը անգամն ալ տեսնէ: Մայրն որ տեսաւ՝ խնդրեց որ իրեն մօտենայ, և ձեացուց թէ կուզէ գրկելով բան մը ականջը ըսել: Բայց սկսաւքովը բռնեց անոր քունկաճն ու քաշեց վրցուց. յետոյ դարձաւ ժողովրդեան ըսաց. Պարոններ, թէ որ առ Թշուառականը զիս պատժէր իրատէր մանկութեանս առեներս օրշմարէ անգամ որ առ չարութիւնը կընէի, հիմա ես առանկ գարշելի մահուամբ չէի մեռներ. ուրեմն գադարեցէք, ալ մի զարմանաք ըրած բանիս. վե զի ես մայր չեմ ճանչնար ինծի ասիկայ, այլ մեծ Թշնամի:

Խրատ ընկալ ծնողաց, որ փղձնին մանկտունեան ապերը լաւ նային ու պատճէն երբոր գէշ բան մը վրանին կը փնտռեն. վասն զի մոմի կը նմանին անոնք, քանի որ կակուղ են՝ ինչ որ ուզեն ան կընեն. երբոր չեջնան անանկ կը ճտան: Ով որ ջարնել խրատ լսէ՝ կապե իր պատիկը. ով որ կը սիրէ՝ կը խրատէ, կըսէ Սողոման:

Անա գառնալէս առնել ահագին,
Մայրն է ժըլնդակ գահիճ զառակին.
Պատժի և պատժէ զկնր ծընող որդին,
Հատուցումն առնէ մահաբեր կաթին:
Ով քանի պարտք են խոհեմ ծընողին
Ուզղել խըրատով զկնր անսաստ մանկտին.
Ընթէ միանգամ խընայէ նըմին,
Ողբայ զայն ապա առ կախաղանին:

ՃԱՆՃ

Ճառակելին կուտալ է իր յոտ,
Ուսէ պայթի մընայ անյատ:

Ծոխոլտ մարդին են ծակ կարաս.
Ուրտի ըսծնէս դէպ է պակաս:

ՃՇ. Ա էկ առաւել ճառակեր ճանճ մը կը մանէ կերակուր եփելու առնին ու հոն չափէ դուրս ուտելու համար պառկին մէջ կը խեղդուի, և այնչափ շատ կուտէ կը խմէ չափազանց որ մինչև ճաշի հոն կը մնայ:

Օրինակ է գինեմոլ և ըսպասիէր մարդիանց, որ ուսքերով խմելով կեանքերնին կուսքեն, և հագուով մարմնով կը կորսուին. մանաւանդ երբոր ուրիշին բանը գտնեն ուսքերով ջնջելու կերթան գիտցեր ըլլ մարդիայեն ախորժակը կրակի նման է, որչափ ջուր տաս՝ այնչափ աւելի կըբորբոքի մինչև որ հսպնի:

Ապաժոյժ անյագ կիրք շատակերին,
Ցանկայ զծուխ լընուլ յորովայն ձանձին.
Որչափ շատ է կերն այնչափ խղճք աճին,
Մինչ անյագութեամբ պայթիլ գլխովին:
Ուսիր չափ գնել անյագ որկորին,
Մի պայթուցաներ զայն 'ի յուտելին.
Չի բաղումք աստ բարձան 'ի միջոց,
Կերակուր եղեալ որպանց զաղբարգին:

ՀԵՐՄԷՍ ԵՒ ՓԱՅՏԱՀԱՆ

Ճշմարտաիօսն առ դիւցազանց,
Եւ առ մարդկան միշտ գերազանց:

Էիպակ մարդը դէպ կը շահի,
Եւ ամենուն է սիրելի,

ՀԵ. Փայտ կտրող մը կը կորսընցընէ կացինը, և օրավհետև անով իր հացը կը վաստկէր՝ ազքատ մարդն սկսաւ յուսահատելով աղաչել Հերմէս չածին: Իսկ Հերմէս խղճալով անոր աղաղակին վրայ՝ կերևնայ նրան ու մէկ ալծըլթէ կացին մը ցցընելով

կըսէ. Ա՛ս չըլլայ կորսընցուցած կացինդ։ Պատասխանեց մարդն առանց տարակուսի՝ Թէ չէ։ Դարձեալ՝ ա՛ծը ցցուց իրեն մէկ ոսկիէ կացին մը Թէ արդեօք ա՛ս է։ Ա՛ս ալ չէ, ըսաց մարդը։ Յետոյ ցոյց տուաւ իրեն երկրորդ կացին մը։ Ալաղակեց փայտ կարող, Թէ Ահա աս է որ կը փնտրեմ, և ասոր համար միայն քեզի կաղաչէի։ Ա՛ռ, ըսաց ա՛ծը, և քու բարի հաւատքիդ համար առ մէկալ երկուսն ալ։ Եւ այսպէս ստիպեց որ իրեքն ալ առնէ երթայ։

Կոտպաչինէրը կըսէին Ըէ Հէրմէս էր որդէ Դիոսին, և պանապան արուեսթներու չա՛ծ կըսուէր. աս պատճառաւ ֆայթ կըրոդն անոր կաղալէր, որ օրինակ է շիտակ և արդար խօսողէ. ասանկ մարդը դէպ բարի կը գթնէ։

Տեսեր զպերճութիւն Հլմարտախօսին
Զիարդ իսկաբան գտաւ 'ի բանին,
Ոչ եղծանելով զիսկին առ ցանկութեան,
Պանծայ և շահի զարծաթն և զոսկին։
Վայ որ 'ի շահել զանցաւոր ոսկին,
Երդնուն և խառնեն սուտն ընդ Հլմարտին.
Որով և խաւար է նոցա բաժին
Որդի սուտութեան խաւարտասիրին։

ՄԱՅՐ ԵՒ ՏՂԱՅ ԱՅՑՈՂ

Ի վայելուչ ազնիւ ծնողաց
Ժուժալ ձայնի անմեղ մանկանց:

Մի՛ գԷշ պոռցեր լայդ փըղոն.
Որ լար վախգ լգայ գվխոն:

ՁԻ. Տղայ մը օրոցքին մէջ պառկած ա-
նանկ կուլար որ՝ մօրը համբերութիւնը հա-
տաւ, և սպառնալով ըսաց տղուն, Թէ որ
ձայնդ չկտրես հիմա գքեզ գայլին կուտամ
որ ուտէ: Ան խօսքս որ կըսէր՝ գայլն ալ
ուզեր սպառնալիքը. ուստի մէկէն վազեց ու-
րախութիւն դուռն եկաւ որ յափշտակէ տղան
տրուն կը փախչէր: Բայց չարաչար խա-
բուեցաւ. վըր կը մայրը զայն տեսածին պէս՝
շուտ մը կանչեց դրացիները որոնք գինքեան
եկան օգնութիւն, և գաւազանով հրկտմինե-
րով ծեծելով հալածեցին գգայլը:

ՊԷՊԸ ԸՆ ՈՐ ՄԷԿ ՄԱՅՐ ՄԸ ՓԾԳՈՀԱԼՈՎ ՓՂՈՒՆ Ա-
ՆԷԾԱ ՓԱՅ, ԿԱՄ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԳԷՂ ԿՈՅԱ ԲԷՐՆԷՆ ՀԱ-
ՆԷ, ՈՐ ԸՐԱՒԱՅ ԼԻՆԷ ԼԱՐ ՊԱՊԱՀՄՈՒՆԱ ՄԸ ՀԱՆԱՊԻՊԷ.
ՎՃԱՆ ԿԸ ՕՐՀՆԷՆԱՆ ԱԼ ՂՐԱ ԿԸ ՀԱՒՆԷ ԱՆԷԾԱՆ ԱԼ,
ՀՈԳԱԲԱՐ ԵՒ ՄԱՐՏԻԱՒԱՐ ԾՆՈՂԱՅ: ԱՐԲԱՊԱՊԱՆԷԼ ԿԸԱ
ԼԻՆԷ ՓՂՆԻՆ ԱՂԷՒՈՒԼԻՒՆՆ ՈՒ ԳԷՂՈՒԼԻՒՆԸ՝ ՄՕՐՄԷՆ ԿԸ
ՃԱՆԱՉՑՈՒԱԾ. ԱՐՈՒՀԵՒՆԱ ՈՐԴՈՒՅՆ ԿԱՐԸ ՄԱՅՐՆ Է:

Զխարդ վալ լըւեալ կըրնց մօրն ըզձայն,
Վազէ մերձ առ գուրս խըլէլ ըզտղայն.
Այս գործ է չարաց որ գընան շըրջին
Դաւել խարդախել ծընուածս ընկերին:
Սակայն ազնիւ գուէթ ծնողականին,
Ըլժուժայ մերձիլ առ նա թշնամին.
Մերժէ հալածէ անդէն առ նմին,
Չի գան և հարուած են չարաց բաժին:

ԿՐԻԱՅ ԵՒ ԱՐԾԻՒ

Որչափ հըպարտան՝ի վեր ձախրի,
Այնչափ սաստիկ պահավիժի:

Թէ վէր էլլէս հըպարտանաս,
Վէրէն կիյնիս ալինչ կըլլաս:

ՁԷ. Կրիան օր՝մը առավին վրայ քաշ գալով կերթար կառչեր արծիւին որ գինքը վեր հանէ օդին մէջ. և որչափ կարելի է շատ վեր բարձրացընէ իրեն հետ: Իսկ արծիւն անոր իսկքը չկուտրելու համար առաւ զայն իր ճանկերուն մէջ, հանեց բարձրացուց ամպերէն վեր. Սկրեցի, կըսէր անհանգարտ կրիան, ես վարն եղած առեւնս ամէն կենդանիները գիս կանարգէին, բայց հիմա առանց կարծեաց նախանձելով ինծի կընային որ անոնցմէ շատ վեր եղած եմ: Երբոր առանկ կը պարծենար, արծիւը հոգնեցաւ գայն բռնելու, և ճանկերը բացաւ ձգեց վար:

Ան առեւը հպարտ կրնան ընկաւ շուտ մը
քարերուն վրայ ցըրեխ ցըրեխ եղաւ :

Փիլիսոփայի մը հարցուցին ընչ ՚ից ինչո՞ւ համար
ըսյլ կուպայ լար հպարտ մարդիկներուն ոչ ղեչնան
ու բարչրանան : Ան ալ պատասխան տուաւ ընչ ա-
նոր համար ոչ բարչրէն էնելվ լաւ մը կոր կոր
ըլլան, ինչպէս եղաւ կրնան :

Ահա գաղափար ամպարհաւաճին
Որ պանծայ ընդ ձախր յածիլ յեղեղին .
Ոչ գիտէ թէ այն բարձրագոյն վիճակ
Գուշակէ նըմա կործանումն ուժգին :
Զի՛ բերկրի հպարտան ՚ի թռիչ բաղդին ,
Երբ քան զայլս ՚ի վեր բարձրանայ յերկին .
Երկիւղ ոչ բերկրանք նմա պատճաճին ,
Զի չար է անկումն գերամբարձ կայլին :

ԽԱՉԱՓԱՌ ԵՒ ՉԱԳ ԻՒՐ

Հարկ ծնողաց առաքինի ,
Լինիլն որդիք առաքինի :

Զաւակն ինչ որ ծնողքէն փեսնէ ,
Չար ընչ բարի ուրվի կընէ :

Ձէ. Խաչափառը կըսէր իր ձագին թէ պէտք է որ դուն զքեզ չիտկես ատ մեծ պակ-
սութենէդ որ շատ ժամանակէն ՚ի վեր քու

վրաց կը տեսանեմ: Այսան ալ կը նայիմ որ միշտ ծուռ ծուռ կը քալես եսևորանց. ինչմ. համար ուրիշ կենդանիներուն պէս դէպ՝ ի առաջ չես երթար: Պատասխան տուաւ ձագը. Մայրիկ, ես ուրիշ բան չեմ ըներ, բայց ինչ որ կընես դուն՝ կը տեսնեմ, ես ալ անոնք կընեմ: Թէ որ կուզես զիս շիտակեմ, նախ դուն սկսէ զքեզ շիտակել:

Խալիֆատն է (չալիֆոզ) որ բնապէս խոփոր նակ փալէտէն օրինակ է անանկ ծնողաց որ իրենց զիրար չեն երբեր առաքինութեամբ, և կուզեն որ զաւակները զիրար երբեան. բայց անհնար է ըլլ պղտիկ ծնողաց լար օրինակը պետնելովպէկ ընելոյ. ըլ զի ծնողաց պէս լաւ վարժապետ չի կրնար ըլլալ. ըլ որ ծնողք մը կուզէ պղտիկ առաքինի ընլալ, նախ ինքը ծնող ընէ առաքինութեան որ ան ալ տրվի:

Այսպէս օրինակ ծնողաց կրկին,
Ի գիրգ սիրտ մանկանց խոր տպաւորին.
Քանզի օրինակ յաւէտ քան խրատ
Լինի ուսանել՝ի դպրոց ծնողին:
Քանի նախատինք ախտաւոր ծնողաց,
Երբ կամին զորդիս առնել բարեկեաց.
Ինքեանք զիրկ գոլով յառաքինութենէ,
Ուզել նկրտին ընծոցին ընթաց:

ԷՐ ԵՒ ՏԷՐ ԻՒՐ

Ջգեաստ և զարդ զարմուհին անզօր
Ջառնեն արի առիւծ հզօր :

Ի՞նչ չահ հապճեպ մորթեն առիւծին
Երբոր վախիւք էշ է հերփեն :

ՃԹ. Մէկ էշ մը առիւծին մորթը (ֆօ-
փը) կը հագնի ու ջաղացքէն դուրս կելլէ, և
անտառէ անտառ կերթայ անանկ այլակերպ
որ ամէն կենդանիները կը վախցընէ. որոնց
որ կերևնար՝ կը մտմըտային թէ ինչ բանի
կըլլանայի. ուստի առակալի բան մը երևնա-
լով նրեն՝ շուտ մը կը փախչէին դոլալով:
Վախը հատարակ էր անոնց մէջ, մինչև ա-
ռիւծներն ալ կը հալածէր : Երբոր ջաղաց-
պանը (փէյէրմէնճին) կը վնտռտէր էշը, կը
հանդիպի անոր՝ ու մէկէնիմէկ հետուէն
կարծէ թէ նրաւ առիւծ է՝ շատ կը վախնայ.
բայց մօտէն որ նայիցաւ՝ տեսաւ իշուն ան-
կաճներուն ծայրը դուրս ելած, հասկըցաւ
անոր խաբէութիւնը : Ան առեներ չիտակ վրան
վազեց, և առանց խնայելու լաւ փայտ մը
քաշելով խօթեց ջաղացքին մէջ :

Մարդս պէտք է որ առաքինութիւնն իրեն բնու-
թիւն ընէ առվորութեամբ. որչափ ուրիշին վրայ
լաւ բան մը պեռնէ, ինք որ չանայ՝ ինչն ալ կրնայ
ընել. չէ ինք անխելք իշուն պէս հագուստով մի-

այն փալ էրևնալ ու փալուրէ լսունէնալ: Փիլիսո-
փաներն ասին ընչ ամէն բան բարեխոռրէ կը ֆրնի.
մարդը միայն հասար ընտրելով կը խոփրի:

Տես յիմարութեն վատ ապիկարին,
Կարծէ ըզգեստուք վեհ լինել յանձին.
Ան արտաքին է ոչ յատուկ նեըքին,
Մերկանայ լինի որպէս առաջին:
Արդ չանա ունել զարութեն վեհին
Գրեալ քանդակեալ 'ի սիրտ և յոգին.
Չի թէ զանայ բնութիւն գբարին,
Դու ունակութէ լցո զթերին:

ԳՈՐՏ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Եթէ իցես բժիշկ ձարատար,
Արդ արա նախ անձին քո ձար:

Թէ դուն լիցիս փեղ լաւ ընել,
Ի՞նչպէս կրնաս ուրիշն ընել:

ՂՐ. Գորտ մը ձանչնալ սկսաւ մէկ քանի բժշկական խոտեր որ բուսած էին իր լճին քովերը: Յետոյ միտքը դրաւ որ կենդանի-
ներուն հասկըցընէ թէ սորված է ինքը բո-
լոր բժշկութէ արուեստը: Երբոր ամէն դի ծանուցում կընէր թէ գիտէ բժշկել անսը-
խալ ամէն կերպ հիւանդութիը որչափ ան-
բժշկելի ըլլայ, մէկ աղուէս մը՝ որ գէշ հի-
ւանդութի մը ունէր, ուզեց անկէ գեղ առ-

նել: Ան որ տեսաւ դորան սկսաւ պատ-
մել թէ զարմանալի բժշկութիւններ ըրեր
է, որը ըռընացուցեր է, որը ազատեր է,
քիչ մնացեր է որ յարութեն ալ տայ: Երբոր
պատմութիւնը լմընցաւ, յորդորեց հիւանդն
որ բոլորովին անոր դեղերուն յանձնէ զին-
քը. Պէտք է որ, կըսէր, քիչ ժամանակին մէջ
ըռընանաս: Իսկ աղուէսը մեծ ուշադրութ-
մակիկ կընէր մինչև խօսքը լմընցաւ. յետոյ
աս պատասխանը տուաւ ծաղը ընելու կեր-
պով մը. Դուն շատ աղէկ բացատրեցիր.
Լրաւ որ ըսածներուդ շատին կատսայի թէ
որ չիմանայի քեզ տեսած առենս. վասն
զի կը տեսնեմ պոկուռնքներդ դեղնած և կա-
պուտ որ ատոյգ նշան է թէ դուն գէշ
որսանդրութեան մէջ հիւանդ ես: Հապա
ինչպէս կրնաս զիս բժշկել երբոր չես կըր-
նար դուն զքեզ բժշկել: Ասանկ ըսելով
լծուղաց գնաց:

Օրինակ է անոնց որ իրենց պահապանին կը
ըռողան, ուրիշին չիպհելու կընային, բայց ծաղր
կըլլան ամենուն, որ կըսեն իրենց ըէ ինչ հա-
կէա պանին փո:

Ա յս տարտղոյց է ախտաւոր անձին,
Որ զայրոց ըղձէրս բուժել վաստակին.
Եթէ ուննիս դեղ դարմանիչ ախտին,
Դիր զայն՝ի վերայ քոյդ անբուժ վիրին:
Գանի շաղակրատաք նմանեալ սմին
Բանիս խնամատուն երևել տքնին.
Սակայն գիտնոց է տակաւ քարքառիլ,
Զի միշտ լսի ձայն դատարկ անօթին:

ՇՈՒՆ ԵՒ ԳԱՒԱԶԱՆ

Թուք անարգանք յերես չարաց
Վարդ հաւատոյն և զարդ դիմաց :

Որուն փոխ ոչ խոպնէ էնէայ,
Չի ամբնաւր ինչ ոչ ըլլայ :

ղեա . Կատղած շուն մը կը խածնէր բոլոր անցնողները . տէրն ոչ աս ըրած անկարգութեն իմացաւ՝ ուրիշներուն հասկըցընելու համար մէկ գաւազան մը կախեց վիզն ոչ ամէն տեսնող զգուշանայ անկէ : Իսկ շունը կարծելով թէ ան մէկ պատուոյ մը նշան է ոչ վզին վրայ կը տանէր , սկսաւ հպարտանալով երթալ ճամբաներէն գլուխը վերցուցած , և նախատինքով կը նայէր ուրիշ շուներուն : Անոնց մէջէն մէկ շուն մը չկրցաւ քաշել աստր անմիտ հպարտութիները , ըսաց իրեն . խեղճ յիմար , ինչ է ըրած անխելքութիդ . անանկ բանի մը վրայ կը պարծենաս ոչ քեզ պէտք է ցածցընել . վա՛յ զի վիզդ անցած գաւազանը չէ նշան քաջութե , այլ նշան քու չարութեանդ :

Ամօթ լսանելոդ մարդուն ինչ ոչ ընէս՝ իրեն ձեռնարկէն կը սպէք , և սուելի գէշ կըլլայ : Անոնք հասարակ գիտուններէն ամէն չարէն վեր կը ճանչնէին անամօթը , և աղօթք կընէին ընդ որ պանիր ամօթն երեսէն :

Սոյնպէս վտառաէլք ոչխարի նախատին,
Զայն շուք և պարծանք վերադրեն անձին.
Թէ առ չարութեան՝ ի ձակատ խարին,
Իբրև քաջութեան նշանակ պարծին:
Զինչ անհամբոյր բալք, զինչ գաղանային,
Իբրև անպատկառ խածատող ժանտին.
Քանզի յերեսաց ելք ամօթ մերժի,
Ազատ զամենայն առնէ ըստ կամի:

ՈՒՂՏ ԵՒ ԴԻՈՍ

Ա՛յր գանգատող հաշէ մարդի.
Ոչխարի խնդրէ միշտ փնասի:

Տ՚գիտ մարդը որչափ ու լայ,
Անդամ ետաս երբեն խոտայ:

ԿԲ. Օր մը ուղտը (փէվէն) կը տրտնջար Դիոսին թէ ինչու համար չամծներէրը ցուրէն կամ եզին եղջիւր տուին, ու ինծի միտակ անկաճ տուին. կերևնայ թէ, կըսէր տրտնջողը, եղջիւրներն ինծի ան կենդանիէն շատ աւելի կը վայլէին, և եթէ անոնք գլխուս վրայ բուսած ըլլային՝ շատ աղուոր պիտի երևնայի որ ինծի կրնային ծառայել թէ զարդարանքի և թէ պաշտպանութեան համար: Տրտունջն որ լմընցաւ, կարծեց թէ Դիոս պիտի նայի երեն խօսքին, բայց հակառակն եղաւ. վասն զի բարկանալով անոր անխելք

Ճբ. Ուղտ և Դիւռս: Ճը. Սիրամարգ և Կռունկն:

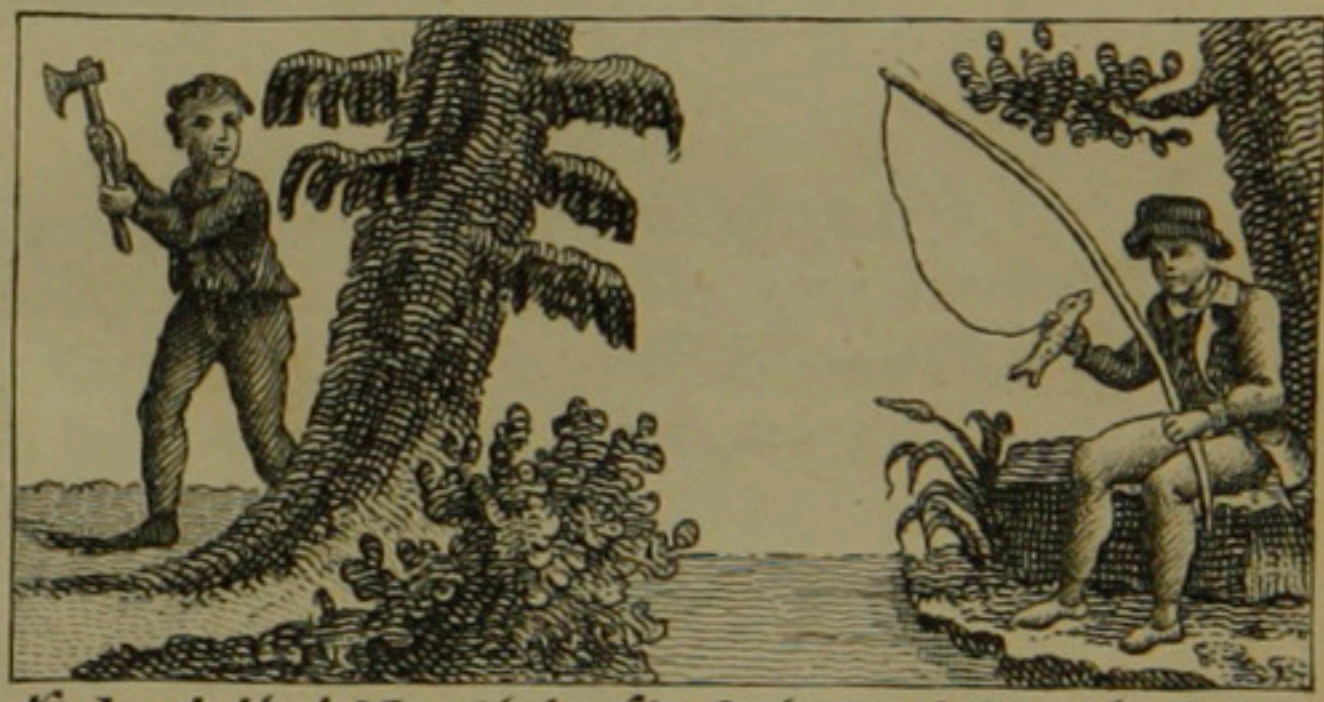

Ճ. Եղևին և Մորենի: Ճա. Ձկնորս և Ձուկն փոքր:

Ճբ. Արծիւ և Իգիպ: Ճգ. Ագռաւ ծարաւի:

պանգատանացը վրայ՝ չէ թէ միայն եղջիւր չիտուաւ որ խնդրեց, այլ և անկաճներն ալ մանտրըցուց :

Տիգոհ մարդը որչափ ջիջուրիւն ունենայ՝ բան մը կը գտնէ փըփնջալու. բայց պէտք է ամէն մարդ իրեն ունեցածին վրայ գոհ ըլլալ, և այ խոտ փալ որ ըլլայ ինչ այ բարիւրեամբը ունեցածն ալ կորսընցընէ :

Հասք ըլլաւ նման ասանչան թէ հիմ
Ոչ առնէ այծ զայս ինչ զոր կամիմ.
Ձգետեն ըզկարգ ամենիմաստին,
Որ չափով կշռէ զչարն բոլորին :
Չի քեզ, ով յիմար, զի ձայնես ուժգին,
Կամիս փոփոխել զկանոն անբաւին.
Դուռ կաւ ես անարգ և որդն չնչին,
Իսկ նա անտեսիչ զեղելոց բարին :

ԵՐԿՈՒ ԸՆԿԵՐՔ

Որ ոչ կշռէ զվախճան երկին,
Իւր միտասիւք փորձել յանձին:

Անձն բանէ մէջ մի մտներ,
Առաջ նայէ կրնաս ընել:

ղէ. Մէկ մուշտակ կարող մը կը փնտռէր արջու մորթ (փէրէ): Մի աշխատիր, ըսին երեն երկու դրացիները, մենք հիմա կերթանք հոս մօտ անտառը կը զարնենք մեծ արջ մը կը բերենք: Առանկ խօսելով ծախեցին արջուն մորթն ու պարտական եղան որ անոր ձեռքը տան: Ուստի եղան գնացին անտառը. բայց նեղա մտածնուն պէս՝ մէկ մեծ արջ մը եկաւ իր բունէն վազեց հիտակ առնց վրայ. ասոնք երկու կարնիճները մոռցան երեսնց ըրած առուտուրը, և ուրիշ բան չէին մտածեցին՝ միայն թէ ազատին. մէկը փախտուեցաւ ծառն եկաւ, մէկալն որ գիտէր թէ արջը մեռած մարմինին չի մօտիր՝ ընկաւ գետնին ու շունչը բռնեց մեռելի պէս եղաւ: Արջն որ եկաւ տեսաւ զայն գետնին վրա ռուած, հոտուըտալով ապին անդին դարձուց, և մեռածի տեղ դնելով ձգեց գնաց: Երբոր հեռացաւ, մէկալ ընկերը ծառէն ինկաւ եկաւ ընկերոջը հարցուց թէ արջն ինչ բան անկաձդ՝ի վար երբոր քովդ էր մոտեցիր: Ան ալ կիսամեռ պատասխան տը-

ւաւ, թէ ըսաց որ ամենևին չհիմանայք ար-
ջուն մորթը մինչև որ գետնին վրայ ձգած
չըլլայ :

Պէտք է ամէն բանին վերջը մտածել և անանկ
ընել. շատ մեծ պակասութիւն է եթէ վերջը չմտածելով
խելքին եկածը ընել ըլլանաս, որ շատ մարդիկ
պղջայեր են :

Այս գործ անհոգեմ վաճառականաց,
Որ գին հատանեն անծանօթ իրաց.
Ի զի նկրտին զվիճել օտարաց,
Բայց ինքեանք զվիճին արտաքոյ մտաց :
Զիարդ վայելուչ ընկերականաց,
Հաւատարիմ գոլ հոգեմ՝ի գնացս.
Զամենայն արարս արդար կշռելով,
Ըստ հին միշտ գովին յաղանց և յաղգայ :

ԱՆՕԹ ԵՐԿԱԹԻ ԵՒ ԱՆՕԹ ԽԵՑԵՂԷՆ

Որ ոչ է գոհ ընդ իւր վիճակ,
Զինքն արկանէ՛ի մեծ վտանգ:

Ով որ գոհ չէ իր վիճակէն,
Շո՜ւտ ինբեզէ վայ իր գլխէն:

ԸՆԴ. Որ մը երկրէթէ ամանը հողէ առա-
նին ըսաց թէ եղբայր, մենք խոհարանին (աշէվին) մէկ կողմէն՛ի զատ ուրիշ բան պի-
տի չհառեանե՞նք. ով որ բան չէ տեսած՝ բան չկրնար պատմել, նաև կըսուի թէ Ճամբոր-
դութենէ միտք կը բանայ: Ես կը փափաքիմ որ քաղաք տեսնեմ, թէ որ դուն ալ ուն-
աս հետաքրքրութենիս՝ միասին Ճամբորդու-
թեան ընենք: Կը տեսնե՞ս ան ջուրն որ վարէն կանցնի, պէտք է որ մէջը մտնենք, յետոյ թող կուտանք զմեզ ջրին որ վազելով տա-
նի. և աս կերպովս խիստ քիչ ժամանակին մէջ շատ Ճամբայ կրնանք ընել, ան ալ ա-
ռանց աշխատանքի ինչպէս կը տեսնես: Հո-
ղէ ամանը շատ հաւնելով աս հնարքիս ե-
լաւ անկէ երկրէթէ ամանին հետ մտաւ ջրին մէջ, անոր եռանէն կերթար, բայց չկրցաւ շատ հեռուն երթալ, վասն զի երանուն ոտք անդին չկպացած կաղ կաղ եղաւ: Իսկ երկրէթէ ամանն ալ երբեմն աջ դին, երբեմն ձախ դին ալէկոծելով միշտ քարէ՛ի քար կը զարնուէր:

Փոխոխակի մարդը մեկ բանը կը նորոգե մեկալը կընէ, մեկ պեղէն մեկալ պեղ կերևայ, բայց ինչ որ ընէ՝ ալինալ է: Սէնը հարցուց էէլէոֆայէ մը ըէ Շապ պեղ մալեցի՝ ինչո՞ւ համար բան մը չվերափոխեցայ: Ան ալ պատասխան տուաւ ըէ Դուն պէտք հետ պարծընելուդ համար ապանի ճաշիր:

Դժնդակ բերմունք վոսխոխամըտին,
Որ աստանդական ցանգ տարուբերին.
Ի գիտել բազում՝ մոլորեալ շրջին,
Յօտարութեան անդ մաշին կորնչին:
Քանզի արարիչն հկայ բնաւին
Եա զանազան գործս ըս անցնիւր յատկին.
Որ ուժգոհ լինի ընդ իւր վիճակին,
Անվիճակ եղեալ քանդի իւրովին:

ՄԿՈՒՆՔ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

Ծողով վատաց որջափ խորհի,
Ոչինչ բարի վճռեալ ունի:

Վախճոփ մարդին խոր կը փնտրէ,
Բայց լաւ բան մը ընել չէյփէն:

ղէ. Մինեերը խորհուրդ կընէին, ախոռ որոշէին թէ ինչպէս կրնան ազատիլ կատուին ճանկէն որ գրեթէ իրենց ազգին իրեք մասին երկուսը ջարդեր էր. երբոր ամէն մէկը կը մտմըտար իր կողմանէ, մէկ աւելի

ծեր մը կրնոց մէջէն վեր եւաւ, ծանր ձայ-
նով մը խօսեցաւ. Ես կարծեմ թէ, կըսէր,
պէտք է առ անդամ գաղանին վիզը բոժոժ
(շընիցափախ) կախել, որ քովերնիս չխնօսե-
ցած բոժոժը կիմացընէ մեզի շատ հեռուէն
անոր գալը, և առ միջոցով ամէն առեն կըր-
նանք փախչիլ. դուք ալ կը հասկընաք լաւ
որ մեզի շատ դիւրին կըլլայ առ ձամբով զմեզ
պաշտպանելու անոր ամէն խաբէութեններէն:
Ուսոյն բոլոր ժողովքը շատ գովեցին առ
խորհրդիս օգուտը, բայց դժուարութիւնը
ինոց մէկ մասկ մը գտնելու որ կարենայ
համարձակիլ և բոժոժը կախել կատուին
վզէն, վը ղն ամէնքն ալ հրաժարեցան. մէ-
կը կըսէր՝ թաղթս վիրաւորած է, մէկալը՝
աչքս հեռուէն չի զօրեր. մէկն ալ ըսաց թէ
ես շատ ալտուս չեմ. մէկ ուրիշն ալ ըսաց,
թէ չեմատեմ ինչպէս ընելու է: Ուսոյն ա-
մէնքն ալ զանազան պատճառներ առաջբե-
րին. անանկ որ առանց բան մը որոշելու
բաժնուեցան գացին:

Տիար և անշահ մարդիկ որչափ շատ ըլլան և
շատ մտածեն՝ մէկ լաւ բան մը չեն կրնար առհմա-
նել. վասն զի ինչ որ մտածեն՝ չեն կրնար գլուխ
պանիլ, անկարար կը ըսողուն:

Ուսոյն է ախտար ժողովոց վատաց,
Ուրք նստին վճռել շահ հասարակաց.
Բայց զինարդ հնար այնց ժողովականց,
Խորհել կատարել զօգտակարն ինքեանց:

Զ՚ինչ օգուտ խորհել բալմաստանչ մուտց ,
Եւ թողուլ անգործ զալիտանին խորհած .
Որ ոչ աշխատի յօգուտ ընկերուց ,
Ոչինչ վճարէ զնորկ յօգտակարուց :

ՅՈՒԼԻԵԻ ՆՈԽԱԶ

Որ փակէ զգուշն ընդդէմ եղբօր ,
Ոչ գտանէ զբարիս բոլոր :

Թէ չէս գլուխ կարօտ եղբօր ,
Ո՞չ ունես գլուխ խելքաւորութեանդ օր :

ղէ. Սոխուծը մէկ ցուլն մը եւսէն կուգնէ . իսկ ցուլն անկէ ազատելու համար ուզեց փախչիլ նոխազին գոմը կամ ախուրը . բայց նոխազը դուռը գոցեց , ու յանդգնութեամբ եղջիւրներն ալ ցցուց անոր : Ցուլը ետ քաշուելով ըսաց . Անզգամ թէ որ դուն չէ՚ս տեսներ զիս հալածողը՝ շատ պիտի զգուշանայիր զիս այսպէս վերնատեղու . գիտնաս որ եթէ չիկրնամ հիմա քու կամօքդ տունդ մնալ , բանութեամբ ալ կը մտնեմ . թէ որ տեղն ունենայի , քեզի կը տրվեցընէի :

Ցուլն է (պուլայ) , ե նոխազն է արու այծ , որ օրինակ է խոպասիրաց անօգուտ մարդու , որ մէկն չահ մը չընելէն զատ՝ ջնաս ալ փալ կուտէ , ընպէս յետոյն ալ բան չիգայ :

Տիպ է այս աւազակ անողորմ անձին
Որ վհակէ զդուռն ընդդէմ ընկերին .
Փոխան նպաստել փախստականին ,
Եղջիւր դառնութեճ ամբառնայ նմին :
Ոսկեր օգնական լինել տընանկին ,
Մի դառնար ընդդէմ վշտաւոր սրտին .
Չի որ ողորմի՝ ողորմին նմին ,
Պարտաւոր առնէ զվարձն երկնային :

ԴԻՈՍ ԵՒ ԿԵՆԴԱՆԻՔ

Ջանամք զայլոց թերին ուղղել ,
Ի սեպհականն ոչ նշմարել :

Այլոց գործոց ջիրկել խոպէնք ,
Մերինները դուրս խընէպենք :

ԱՀ . Որ մը Դիոս ըսաց թէ բոլոր կենդանինները Թող ժողովին առջև , ան զի կուզեմ հասկընալ իրենց տրտունջն ու պակասութենը , և ինչ պակասութիւն որ ունենան՝ կը լեցընեմ : Անոնք ալ հնազանդելով եկան առջին . բայց Դիոս կարծեց թէ շատ գանգըտող պիտի գանէ անոնց մէջէն . փիղը պիտի գանգատի պոչին համար , ուղտը անկաճին համար , մանաւանդ արջը՝ իր անշնորհք կազմուածքին համար : Բայց մեծ զարմանքն ան եղաւ , երբոր տեսաւ թէ ամէնքն ալ այնչափ հաճոյ էին իրենց վրայ՝ մինչև արջաւելնին ալ սխմուեցաւ , թէ ինչո՞ւ Դիոս

իրենց վրայ առանկ կարծիք պացեր է: Սա-
կայն լաւ կրցան իրարու պակասութիւնը
գտնել, թէ անոր պէտք է բան եւեցընել,
մէկալէն պէտք է բան պակսեցընել: Իակ
ամէն մէկը մանաւորապէս իրենց կոլմանէ
անանկ գոհ կեցան, որ շնակեցու բան մը չի-
գտաւ Դիոս: Կապիկն ալ հպարտութեամբ
շնորհակալ եղաւ Դիոսին. և զինքն այնպէս
գեղեցիկի տեղ դրաւ, որ չի կրնար ըլլալ:

Մէկը ուրիշի պակասութիւը կը գտնէ, և զմէկ
հատորէալ տրնը էնէ. խէսք լաւ կը գէանէնէ ուրի-
շին ըրածը, ընէպէս կոյր էնէ ծերինը չէնէ գէանէը.
Բայց էրանի ընէ նայէնէ ծերինը շէգնէլ գան ընէ ու-
րիշինը:

Ա յս գանգատանաց տեսիլ է ոմանին,
Որ ժիգոհութեամբ վըտանան յանձին.
Բայց երբև իմդրես թէ ինչ պակասին,
Բերեն զընկերաց ոչ զիւրեանց թերին:
Չի՛ քեզ անիմաստ, զի գոչես ուժգին,
Չի՛նչ պակաս՝ի քեզ և զի՛նչ յընկերին.
Մեկին նշմարեալ զայլոց ըզթերին,
Ուղղես ոչ զքոյս, միայն ըզնոցին:

ՍԻՐԱՄԱՐԳ ԵՒ ԿՈՒՈՒՆԿՆ

Թող գովեսցեն օտարք համային
Զ.քոյդ պերճաւելթիւն՝ մի՛ քո բերան։

Քո՝ բերանէդ պէտք չէ գովէ,
Թող ուրիշը պէտք ունենայ։

ՔԼ. Սիրամարգը մէկ օր մը առատապէս կը պատուէ զկռունկը. երբոր պատուական կերակուրները կը տաքնային, ինքն սկսաւ խօսիլ ձէ ինչ բանով կը զանազանի ուրիշ թռչուններէն։ Յետոյ ուզեց հասկըցընել առ բարեկամին իր գերազանցութիւնը թէ ոչնչափ անկէ վեր է. բացաւ պոչը և ցցուց անոր բոլոր վրայի գեղեցիկ գոյները։ Իսկ կռունկը խոժոռելով անոր ունայնութեանը վրայ ըսաց. Բարեկամ, ես կը հաւանիմ քեզի թէ իմ փետուրներս քուկինէդ շատ վար են գեղեցկութեր. բայց երբոր կը մտածեմ թէ գոյն գժուարութեամբ կը թռչիս հազիւ տան մը երդիքին վրայ, և ես ամպերէն վեր կը բարձրանամ, երդում ըլլայ քեզի որ շատ ուրախութեամբ կը մխիթարուիմ։

Սիրամարգը այնինչ (թաւուզ գոյլին) օրէնսկ է հպարտ ֆառասէրէն որ կարծէ ըէ իրմէ վեր մարդ չկայ. բայց չէ գիտեր ըէ ուրիշին փով ինչ բաներ կան որ ինձը լսանի։

Ա յսպէս մոլեգնեալ ինքնասպանծ ոգին,
Գեր ՚ի վեր կարծէ զինքն բոլորին.
Մինչ զերանութիւն գնել խնդապին
Ցառերևոյթ գոյն ցոլման արեգին:
Չխարդ վաղանցուկ պերճութիւն նորին,
Ընդ շարժիլ լուսոյ այն տեսիլք վոխին.
Ջանա պերճանալ երանգօք նեղբին,
Առաքինանալ ՚ի թև թեթևին:

ՎԱԳՐ ԵՒ ԳԱՅԼ

Ոլշակ յանդուգն էջէ հրզօր,
Ընդդէմ բազմաց մընայ անզօր:

Մէ վոփահիը գոռա գո ուժին,
Վախոյիը ընէ այլ ինչիը ոանին:

ղլխ. Վագր գազանը ժողվեց իր մօտաւոր կենդանիները և անոնց գլուխ եղաւ, ու գնաց օրտորդներուն դէմ առ մարթով որ նախատանաց վրէժն անոնցմէ հանէ որ ամէն օր կընէին իրեն: Երբոր իր զօրքովն եւ ելաւ անոնց առջին, բաց կենդանիները. Ով բարեկամներ, ես կուզեմ հոս ձեզմէ բաժնուիլ ու վինակ թշնամիներուս վրայ յարձակիլ, ոյովհետև ես այնչափ զօրութիւն ունիմ որ առանց ձեր օգնականութիւնը կրնամ հալածել թշնամիները. ուստի դուք կեցէք, հոս կեցէք կաղաչեմ, եւ ինչ

չկգալ : Իսկ գայլը հասկըցուց անոր թէ կերթաս՝ բայց կը վնասես չարաչար, զի մինակ ըլլալովդ օրտորդներէն զօրաւոր չես կրնար ըլլալ. ուստի թէ որ այսպէս միաբան երթանք վրանին յարձակինք՝ դիւրութիւ կրնանք անոնց յաղթել : Ա խորհուրդս բանի տեղ չեդրաւ վագրը. և ինքիրեն վատահելով վազեց շիտակ օրտորդներուն վրայ : Բայց օրտորդներն ան տեսածնուն պէս՝ կարկըտի նման վրան մաղեցին նետերը. ոտնց մէկը գետս երեն և խոր վիրաւորեց : Ան առենը ստիպեցաւ ետ դառնալ, և ամբջնալով եկաւ գայլին քով որ շատ երեսը զարկաւ ըրած յանդգնութիւնը. բայց վագրը առանց զղջալու չկցաւեցաւ իր թշուառութեանը վրայ :

Վագը՝ այոինգն (վուէլֆին) գաղանն է խիստ կատաղի և յանդուգն որ ամէն կենդանիներու հետ կը կռուի, մինչև առիւծի հետ ալ կը համարձակի կռուիլ: Օրինակ է եպէր չիմացուղ յանդուգն մարդու որ խելէն էկածը կընէ, և ամենուն ուրիշի տիկ չընեը. բայց շատ անգամ ալ խայտառակ կըլլայ : Այսպէս են հիմակուան մարդիկ որ բարեկամի խօսքին տիկ չընելով՝ խելէրնին ըրածը կընեն :

Զինչ շահ խնդալեալ լառել զիշնամին,
Մերժել չլսել ըզձայն խրատատուին.
Յորժամ եկանէ յատակել մարտին,
Կարեվէր լացեալ ծալկի՝ ի զընին :

Ալդ մի վատահիլ ՚ի զէն յոյժ բազկին,
Եւ մի անխորհուրդ կապեր ընդ բազմին.
Զի զէն զօրութեան յոլովագունին
Խորտակէ միոյն զօրութիւն ուժգին:

ԵՂԵՒՒՆ ԵՒ ՄՈՐԵՆԻ

Խոնարհ ոգին յամէն վայրկեան
Կայ ՚ի չարեաց աներկիւան:

Խոնարհ մարդեղ ուր որ ըլլան,
Ամէն լարէ ջեղ պատ կան:

ա. Եղևին ծառը կանարգէր զմորմենին ու կըսէր. Անպիտան ցուցանիք բնութեան, տես իմ գլուխս մինչև ուր հասուցեր եմ, մոմըտա՝ ես Ջիւղերուվս որչափ տեղ գետնին վրայ գոցեր եմ: Ձէ թէ միայն նաեւ բուն կայմեր (փէէինէր) կը պատրաստեմ, այլ և տներու տաճարներու գերաններն ալ ես կը շինեմ. ինչ գործք կայ որ ես յարմար չըլլամ: Բայց դուն ողորմելի ծառիկ, չորս ոտքէն աւելի չես կրնար բարձրանալ դաշտին մէջ՝ ուր որ քեզ կը տեսնեմ չորցած. հապա ինչ օգուտ քեզմէ կրնայ ըլլալ: Պատասխան տուաւ մորմենին թէ ինծմէ բան մը չըլլար, բայց իմ միխթարութիւնս ան է որ քեզմէ քիչ կը վախնամ ան փայտ կտրողէն որ շուտակ մեր վրայ կուգայ: Ահա մէկէնիմէկ եղևինին բերանը գոցուեցաւ. վասն

զի վայտ կտրողը շուտ մը կացինը վեր-
ցուց անոր դէմ, և քիչ ժամանակին մէջ
ջարդուբուրդ ըրաւ վար ձգեց, ու դարձաւ
դնաց առանց դպչելու մուժենիին. զի հար-
կաւոր բան մը չունէր որ առնէր:

Եղևին (չամ) ծառը օրինակ է պարծենկոտ
մարդու որ ջինտը ջիգնելու համար ուրիշը վար կը
ջարնէ պարծենալովի. բայց օր կուգայ որ չհաւանած
մարդուն ոտքը կիյնայ: Ո՞ր պէղ որ խոնարհուելէ
կայ՝ հոն ինսափուելէ կը գթնուի, կըսէ Սողոմոն:

Ահա ուուս պարծանք ունայնասիրին,
Պանծայ պարտաւէտ զվիճակ խոնարհին.
Բայց նա միշտ է նոյն յանապատն կայրին,
Ինքն անդէն սահեալ ձըգի՛ ի գետին:
Առ ինչ ճոխանալ յամպոց սահմանին,
Անտի՛ ի խոնարհ սասանիլ հեշտին.
Բարի է աղքատ կալ անդրդուելի,
Քան ճոխ՛ ի բարձուէ խորտակիլ յիւրկրէ:

ՉԿՆՈՐՍ ԵՒ ՉՈՒԿՆ ՓՈՔՐԻԿ

Դուշնաքեայ որս աւուր սերկեան
Շատ է քան մեծ որս ինչ վաղուեան :

Առօրեան հաւը ֆոխր ալ ըլլայ,
Վաղուան գառնէն ջեց որս կ'ըլլայ :

Չէ. Մէկ ձկնորս մը կը ձգէ իր կարթը (օլլան) գետին մէջ, կը բռնէ պզտիկ ձուկ մը, որ իր պզտիկութիւնն անոր առջին դնելով կաղաչէր որ զինքը թող տայ : Խօսք կուտար որ եթէ թողու զինքն աւելի մեծնալ, քանի մը շաբաթէն եւս նորէն պիտի գար խածնէր անոր կարթը : Ա՛ս անանկ բան է որ կըսէր, քեզի օգուտ է. վասն զի յետոյ աւելի լաւ կերակուր կըլլամ քեզի : Պատասխան տուաւ ձկնորսը. Թէ Ես չեմ կարծեր Թէ դուն այնչափ յիմար ըլլաս որ խօսքիդ վրայ կենաս. բայց լաւ գիտեմ Թէ ես ալ այնչափ անխելք չեմ որ քեզի հաւատամ ու Թողում ունեցածս ունենալիքիս համար :

Շատ մարդիկ կան որ բանի չեն հաւնիր, և ալ-
էերնին ջեց բանի վրայ է. ա՛ս պատճառաւ պըզ-
պիկեն ալ կը պրկուին ու խեղճ կը ճնան : Անոր հա-
մար ա՛ս օրուան հաւը վաղուան ոտգէն շատ աղէկ է
կըսուի :

Խնաստասիրել յառաջէս ուսիր
Ճառագեալ և գոհ լեր ընդ շահեալ իր.
Զի մեծ է սերկեան շահ դուշնագունին,
Քան զանըատոյգ շահ վաղուեան մեծ իրին:
Ճառք անգոհութեաբ թողուն զոր ունին,
Կարօտեալ մընան հանդիպիլ մեծին.
Որ չէ հաճ ընդ փոքր պարգև իւր բաղդին,
Արտաքոյ լինի մեծին և փոքրին:

ԱՐԾԻՒ ԵՒ ԲԶԷԶ

Զրկանք չարեաց անիրաւին
Նա և յորդւոցն հասուցանին:

Ա՛ր. Արծիւն երբեմն մէկ ճապար մը վեր կը վերցներ առանց նայելու բզէզին աղաչանքին որ միջնորդութեի կընէր բարեկամին համար, կաղաչէր արծիւին որ անոր կեանքը բաշխէ: Իսկ արծիւն առանց լսելու անոր ձայնին՝ յափշտակեց տարաւ. բայց շատ չանցաւ խիստ զղջացաւ. վասն զի քանի մը օրէն եաև բզէզը տեսաւ որ արծիւը հեռացեր էր իր բունէն՝ թռաւ հոն, բոլոր անոր հաւկիթներն ապականեց, ձուրը ծակեց որը կոտրեց, և իր բունը բոլորովին կործանելով բարեկամին մահուանը վրէժն առաւ:

Ճաֆարն է (ատա գաւշանի), իսկ Բզէնն է (պէօձէկ). ու արձիւն օրինակ է անոնց որ պէր-ինդուլիէամբ հարսպուրի կը յիգեն պահիներնուն. և որովհետև անոնց համար եղաւ ատ անօրէնութիւնը՝ արդարութիւնը կը պապձէ պանուի ալ. ինչպէս կըսէ ան առաքը, Ըէ հարց ապրիլ կերան և արդարոց ապա-հուանի առան:

Տես զարդար պատիժ անլուր զրկողին,
Պատրաստէ ձագուց ըզմիս ճագարին.
Սակայն իրաւունք ոչ թողուն նմին
Դարմանել զածածն, ամէն զաւակին:
Ահա հատուցումն է զրկողաց բաժին՝
Որ գանձեն որդւոց յանկրաւ շահին.
Սովին անժառանգ անորդի լինին,
Որդիք փոխան հարց գառնալէտ պատժին:

ՊԱՏԱՆՒ ԵՒ ԳՈՂ

Ճարտար մտաց չկայ ինչ գժուար,
Ամէն չարեաց գտանէ ճար:

Վնաս չի գար խելօվ մարդուն,
Ջանա դուն ալ ըլլաս գիպուն:

ՃՁ. Պատանի մը ջրհորին քովն քարին վրայ երբեմն պառկեր էր, մէկ գող մը չիտակ վրան կուգայ որ պինդը հանուբեցընէ. իսկ պատանին հասկընալով անոր չար միտքը՝ ալեաւ լալ: Ան առեւնը հարցուց գողը թէ

ինչ պատճառի համար կուլաս: Ան ալ պատասխան տուաւ. վայ ինծի, ահա աս հոլին մէջ ոսկիէ աման մը ձգեցի: Շուտ մը գոլը հանեց լաթերն ու հորն ինջաւ զայն հանելու համար, որ մէկալը կլսէր՝ թէ ձգեցի կորսընցուցի: Բայց երբոր կը փնտրուէր, ժողվեց պատանին գոլին լաթերն աուաւ փախաւ:

Խելացի ճարպիկ մարդն ամէն բանին հնարքը կը գտնէ, իսկ յիմարը կը պաղարտուի կը ծաղի. անոր համար իմաստուն մարդն ամենուն ցանկալի է, և ամէն պզտի մէջ մեծ յարգուի պէտք է ունենալ, ինչպէս կըսուի թէ իմաստունն աշխարհի կը փերէ:

Արդ գոլն 'ի գոլէն յորժամ գոլանայ,
Միսք հոլածընայ ափշի զարմանայ.
Բայց ասկայն գոլոց գոլուէնի երաց,
Գոլք են ժառանգոլ ըստ ճիշդ օրինաց:
Եղուկ որ զնւր գործ թողու և գընայ
Կոլոպտել զընկերն կելլեքել ջանայ.
Ո՞չ գիտէ թէ գանձ անիրաւ վաստակ
Ի չնք փոխարկեն և զոր 'ի տան կայ:

ԱՒԻԾ ԵՒ ԱՅԾ

Մի հաւատար ձայնի բաղնաց,
Չի բանք այլոց էն վան ինքեանց։

Ամէն խօսքի մի հաւատար,
Շատին խըրատն է իր համար։

Ձի. Աղուծը կը տեսանէ մէկ այծ մը որ ամէն դիէն ատատաժ բարձր քարի մը վրայ խոտ կուտէր. հասկըցաւ աղուծն որ հոն ելլել չի կրնար, շուտ մը կանչեց անոր խոնարհ ձայնով. Բարեկամ, ինչո՞ւատ բարձր ապատաժներուն վրայ կը ձանկես, ուր տեղ անհամ մամուռէն (էօտունէն)՝ի զատ բան մը չես կրնար արծել. շատ լաւ կընէիր՝ ինչպէս ինծի կեր բնայ՝ վար ինկնէիր աս դաշտին մէջ ուր ես կարծիմ, զի խոտերը մատղաշ և զարմանալի համով են, ինկիր վար՝ նորէն կրսես քեզի։ Պատասխան տուաւ այծը ծաղր ընելով. Բարեկամ, ահա շատ յօժարութեամբ կուզեմ ընել ըսածդ, բայց ան առնը կը նեմ երբոր քեզ չեմ տեսներ հոս բնաւ։

Պէտք է ևշնամարդն անուշ խօսքերուն հաւատալ խաբուիլ. վն պի սիրտը չար ըլլալվ հարիւր տեղ կը խրտնցնէ, և որպէս բարեկամ չհաւանայ՝

ասոր է, ինչո՞ւ էր ջահը կը մթագնէ: Շատ դժուար է հասկնալիմ մարդ գտնել, կըսէ իմաստունը:

Վաշ ուրախս առուծ ցաւակից այծին
Թողուլ զապատաժ խոյտալ՚ի դաշտին.
Բայց նա ծանուցեալ զխորհուրդ նենգողին,
Զարժանին առնէ պատասխան նըմին:
Ո՛վ քանիք խաբեալ առ սէր որկորին
Ինչանեն՚ի վայր ձարակել յախտին.
Եւ անդէն ինքեանք լինին կերակուր
Գազան թշնամւոյ ժանտ կլանողին:

ԱԳՈՒԱՒ ԾԱՐԱՒՈՒ

Հարկն է գլուխ նոր արուեստից,
Եւս հընարել անելք եւից:

Երբոր հարուստ մարդ կըսոխէպէ,
Ամէն բանին ձար կը գտնէ:

Ձե. Ագռաւ մը խիստ ծարաւած ջուր կը գտնէ ամանին տակը, որուն վիզն երկայն ու նեղ ըլլալով կտուցքը չէր կրնար ջրին հասցընել որ խմէ: Ա՛ս դժուարութեես ձարը գտնել անհնարին կերևնար. բայց որովհետև ծարաւէն կը մարէր, ծարաւն անցընելու հարկն իրեն ձար մը գտնել տրվեցուց: Ոսաի ժողվեց շատ մանրատիկ քարեր, ու մէկիկ մէկիկ կտուցքով բերաւ ամանին մէջ ձգեց. աստ կամաց կամաց ջուրը վեր ե-

լաւ, այնչափ որ վերջապէս ազատը ջուրը լամեց գիւրութեամբ :

Հարիւրութիւնը մարդու ոչփչ ուրիշ չափ բան կը գտնէ, և չափ արուեստ հնարել կարէ. ինչպէս թոքել Ափամայ ըսածը փետաւ ըն դարբնութիւնը պէտք է մարդու՝ էրնեկն եղաւ գտաւ հնարէց. ասոր փոյրը փետաւ ու մամուինեերը բան կը գործեն, և գիպցաւ որ կտաւը չափ հարիւրը է, կտաւ գործելը հնարէց, ևն :

Ա յսպէս հարկն եղև ըստ բերման առթին
Գտող արուեստից դէղոց դարմանին.
Որով հանճարեղք յիւրաքանչիւր դար,
Պիտանի մարդկան գիւտ հնարեցին :
Արդ մի՛ անարգեր ըստ հեղգամբոխին
Ըզգիւտըս նախնեաց զառակըս նոցին.
Այլ ընտրեա զլաւն հետևեաց նմին,
Հանճարեա զգիւտս ըստ բնագիտին :

ՅՈՒԼ ԵՒ ՄՈՒԿՆ

Որչափ անարդ է վանաքին .
Գործել կարէ մեծին :

Մի՛ պարծիր ըէ ուժըդ շատ է ,
Մէկ պզտիկ մը բեզ կը յաղթէ :

Ճշ. Յուլ մը խոտին վրայ պառկած կը մտածէր իր ուժին վրայ : Թոլ փիղն ու առիւծը չըլլան , կըսէր ինքնիրեն , իրաւ որ ամէն կենդանիներէն զօրաւոր և ահագին եմ. աս երկուքէն ’ի զատ ամենևին մէկէն ալ չեմ վախնար : Երբոր առանկ կը հպարտանար , մէկ մուկ մը ախոռին ծակերէն դուրս ելաւ , և կատղած եկաւ խածաւ ցուլին ոտքն ու յետոյ վազեց մտաւ ելած ծակը : Ան առենը ցուլն անանկ առտիկ ցաւ իմացաւ , որ չկրցաւ զինքը բռնել և չկրցաւ : Ուստի մէկէն բերանը փոխեց յուսահատեցաւ տեսնելով թէ մուկն ալ կըրցաւ զինքը նախատել , և այսպէս ինք զինքը դրաւ վախցող կենդանիներուն կարգը :

Ո՞ՀԼ կը հասկայ ըէ մէկ մուկ մը կրնայ այսպիսի ուժով կենդանիին առանձ բան ընել . բայց գիտնան ինչնահատան մարդիկ որ պզտիկ ընչնային կրնայ մեծ լար ընել . և առով պէտք է խոնարհիլ :

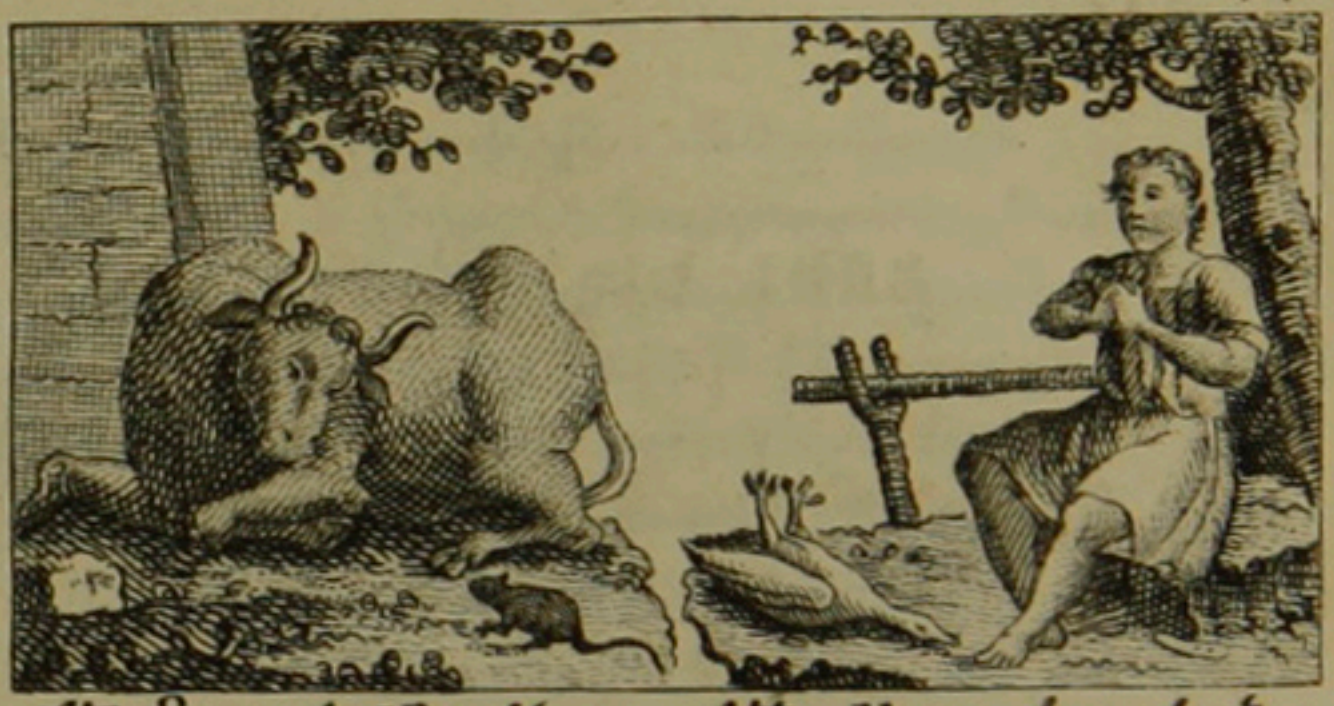

ճԶ. Յուլև Մուկն: ճԺ. Սագ և տէրն:

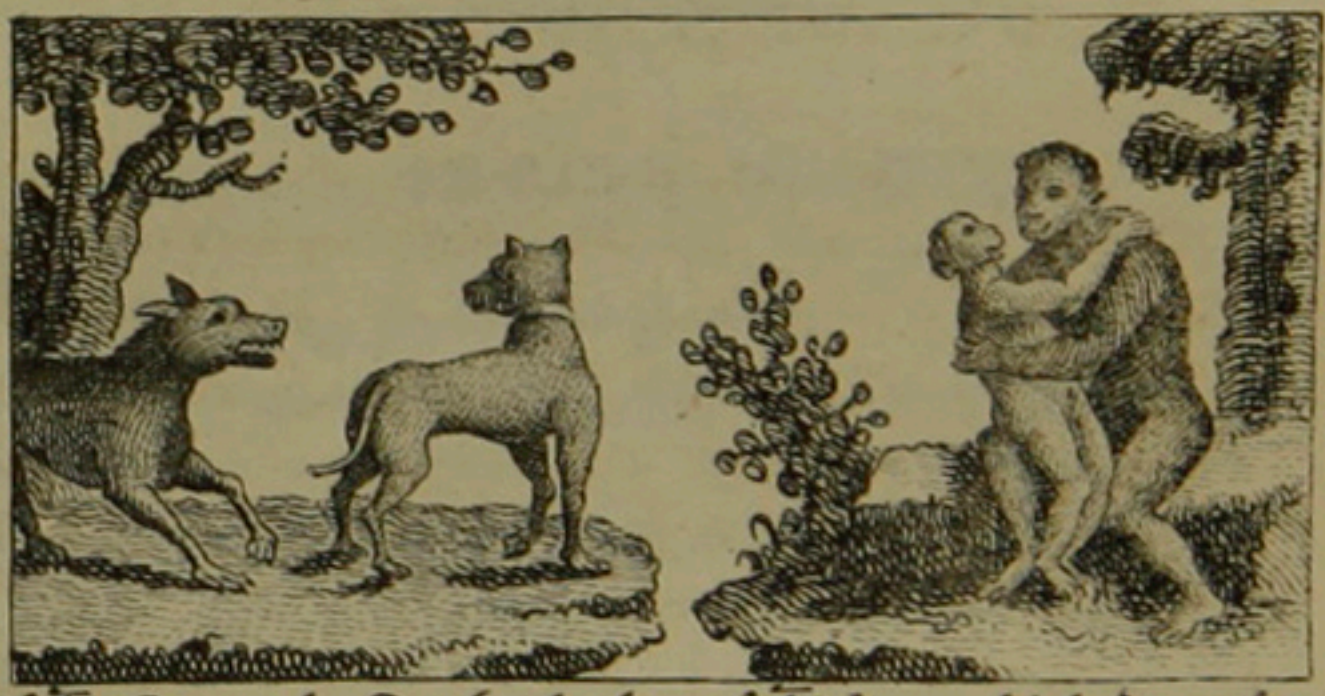

ճԺԶ. Գայլ և Շուն վտիտ: ճԺէ. Կաւիկ և Ձագ իւր:

ճԻԵ. Ուղևորք և Սօսի: ճԻԶ. Հինաոս և Հիւանդ:

Պարծանք սընոտի վէս մեծամըտին
Չխարդ՝ ի փոքուէ նանրացաւ դիւրին.
Չի որ վեհ դնէ զինքն ամենեցուն,
Նաև՝ ի փոքունց ընկճի հեշտապոյն:
Քանիք ինքնասանձ զանձինըս եդին
Ի կշիռ վեհից դիւցազանց կարգին,
Բայց՝ ի դոյզն առթէ սահեալ՝ ի խոնարհ,
Ծանեան թէ զինչ են և զինչ կարւ անձին:

ՄՈՒԿՆ ՓՈՔՐԻԿ ԵՒ ՄԱՅՐՆ

Եթէ տիօք ևցեաւ անփորձ,
Խըրատ ծնողաց լսցին քեզ փորձ:

Թէ ծանուկ էս սորվէ ջեջէն,
Մէ պարծենար ըզ բան գիպեմ:

Ա՛ն. Ական ձագ մը մօրը կը պատմէ ինչ որ իրեն հանդիպեր էր ճամբորդութեանը մէջ որ գայեր եկեր էր: Կըսէր թէ օր մը հետաքրքրութենս բերաւ որ մանեմ բակի մը մէջ, և հոն գտայ մէկ կենդանի մը որ չէի ճանչնար, բայց խիստ գեղեցիկ ըլլալով շատ հաճեցայ անոր վրայ. վա՛ զի կերպարանքն էրանուշ և համեստ, նայուածքը շնորհալի, վրան գունաւոր և սոչն երկան՝ գրեթէ մերինին նման: Ա՛հա տատնկ շատ գեղեցիկ տեսք ունէր. իսկ էս անտանկ սիրեցի որ մէկէն ալիսի մօտենայի անոր հետը ճանչնալութենի ընելու համար. նայես մէկ անզգամ

Թռչուն մը որ պլխուն վրայ կատու մը ձրխ-
քըրտած միս ուներ՝ խուովեց, և սուր ձայ-
նովն անանկ վախցուց զնա որ դողալով
վախայ: Ո՛րդեակ, ըսաց մայրը, այ փառք
տուր որ քեզ պահեր է աս չար պատահ-
մունքէն որ չի կրնար ըլլալ. վասն զի ան
կենդանին որ քեզի անուշ երևցեր է՝ կա-
տուն է, իսկ Թռչունն է աքաղաղը որ մե-
զի ճնաս մը չի տար. բայց կատուն մեր կո-
րուստէն՝ և զատ ուրիշ բան չի մտածեր:
Ուրեմն ճանչցիր թէ ինչ անխոհեմութեան
մէջ ես որ անգութ թշնամույդ ձեռքն զքեզ
սիտի մատնէիր:

Ուրիշին գեղեցկութեանը մի նայիր, և մի ո-
ըուն փետրովը և անուշ լեզուովը խաբուիր. պէտ
է իմաստութիւնը ճանչնալ բարեկամը և ընչնալին, որ
չըլլայ ըն սպանայի մը յետոյ ինուս. զոր բան
պէտ է որ ատ խելօը ուրիշ ջորով:

Օրինակ է այս խակամիտ մանկանց,
Որ կարծեն լինել հմուտ աշխարհաց.
Բայց անփորձ դոլով յոլով գիտելեաց,
Փորձ հատուն լինել կարօտին բազմաց:
Խըրատ է այս քեզ մանուկ լինքնասանձ,
Մի խաբիր տեսլեամբ գեղափայլ գիմաց.
Զի զգայութիւք խաբիս և փորձիս,
Միայն փորձ լինիս խորհրդով ծնողաց:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ ԵՒ ԵԶՆ

Թէ և զեղջուր հատցես ժանտին,
Կռուի ատիւք վնասէ կրկին:

Եթէ խրես չէօթը լարին,
Ոպռով ձեաս հոպայ կրկին:

Ձե. Երկրագործ մը ուզեց եզին եղջիւրները կարել որ միշտ իրեն դէմ կը վերցներ. բայց կարելէն առաջ եզը, վասն զի տեսաւ թէ եղջիւրները կորսընցուց որով կը վնասէր անոր՝ սկսաւ ոտքերովը գետինը փորել անանկ կատղելով որ հանած փոշին ու հողը երկրագործին աչքը կը լեցուէր: Ուստի ըսաց խեղճ մարդը. Ո՛հ լինչ օգուտ եղաւ լինձի ըրած զգուշութիւնս. վասն զի աս չար կենդանին հիմա աւելի վնաս տուաւ լինձի ատքերութէն որ անցած օրերը այնչափ վնաս չէր տուած գլխովը:

Բարիութիւն մարդուն հետ պէտք է գործուիլ վարուիլ և չիպպէյնել, չէ նէ լաւութիւն մնար. գլուխը կապէս՝ ոպռովը կը կոուի, ոպռը կապէս՝ լեզուովը: Ինչպէս որ գայլանին ճանկը բերնէն գէշ կը պատռէ, այսպէս ալ բարիութիւն չեզուն աւելի կը վնասէ, կըսէ գիպռան մը:

Ոսկի չկապել ընդ բարկասրտին,
Հել կենակցութիւ չահիլ զկնտ ժանտին,
Զի ոչ վնաս հարուածք վիրօք բժշկին,
Ոչ հուր բարկութիւ հրդեհք շիջանին:
Չելքիւր ամբառնալ ընկեր ընկերին՝
Ոչ մարդոյ է գործ, այլ գազանային.
Ունք խայթեն խեթիկն յօտար տեսակին,
Մարդ միայն ըմպէ զարիւն իւր սեռին:

ԱՐԾՒՒ ԵՒ ՆԱՊԱՍՏԱԿ

Զարտասրծաց չարն է բաժին,
Զոր ինչ գործեն՝ ի նոյն սպասին:

Չար ընդ չար կը գտնէ,
Իրեն գործոցը պինդ կը պատժէ:

Ա՛ծ. Արծիւն իր բունին մէջ կեցած տեսաւ հեռուէն որ նապաստակին ձագերը խոտ կուտեն, մէկէն վազեն հասաւ յափշտակեց տարաւ իր ձագերուն: Խակ անոնց մայրը կատաչէր արծիւին որ խնայէ և իրեն տայ ձագերը: Բայց արծիւն առանց անոր ապաչանքին նայելու մէկիկ մէկիկ մեռցուց ձագերը աչքին առջև: Մայրն ալ կակըծուն կատղեցաւ, և ուրիշ ձար չեղաւ վրէժխնդիր ըլլալու, սկսաւ ծառին տակի հողը փորել. այնչափ փորեց որ մինչև հողը ճար-

կածին պէս ծաուն ընկաւ, և արծիւին ձա-
պերը վար ընկան մեռան :

Իբաւ է անոնց որ իրենց ջեռուելը ապաւինե-
ւի անիրաւուի հընեն աղտոտին. չեն գիտեր ին
աղտոտին յայնը ղուպ վեր հեւուէ, ու ջինէն դուռ
աւրուին դուռնը մոխիր հը դարչնէ :

Ձափ է գեղեցիկ յանձնապատանին
Ի վոգբուէ անտի կըրել զարժանին.
Որ քանդել չանայ ըզտուն տըղանկին,
Քանդի նանրանայ զըրկանօք նուվին :
Մի քեզ վատահիր թէ կաս 'ի գահին,
Վերանցեալ 'ի կայս իշխանականին.
Երկիր 'ի ջընջմանց ալեբեր հողվին,
Որ կործան առնէ զաշտս հըպարտին :

ՍԱԳ ԵՒ ՏԷՐՆ

Սիրտ ագահին ոչ պիտէ յագ,
Թէ և իցէ յոսկւոյ համակ :

Ագահ սիրտը յոսկին ըաղձի,
Ձի ինչպանաը, ալ չափ կամ :

ՃԾ. Մէկ սագ (խաւլ) մը ամէն օր մէյ-մէկ ոսկւոյ հաւկիթ կածէր տէրոջը. իսկ անոր միտքը դրաւ թէ սագին ներսը լեցուն ոսկի է : Ան մտքով բռնեց խղդեց զսագը. բայց ինչպէս յուսահատեցաւ երբոր բացաւ փորն ու բան մը չկրցաւ ինչ որ կը կարծէր :

Ագահութիւնը երբոր ագահին սրտին մէջ ըսգաւորէ, կը հրամայէ պայն. և սրտի չափանայ ոսկին՝ այնչափ աս մոլորութին ալ կը սաստկանայ. վերջապէս հոգին ալ կերէ մարմինն ալ: Դիոգինէս փիլիսոփային հարցուցին թէ ոսկին ինչո՞ւ պէտքին է. պատասխանեց թէ չափ ճնպռոտ սոնէնալուն համար՝ վախտն պէտնիը է :

Ո՛վ քանի՛ անյագ սիրտ ոսկեսիրին,
Ոչինչ շատանայ ընդ ձիրըս բաղձին.
Ի մի ուսմն լմայէր թէ էր՝ ի ձեռին
Ջոսկի և պարծանք դանձ սիրեցելոյն :

Է զի՝ ի ցանկալ հանդիպելիլ շատին,
Թողու զբաւականն որ կայ՝ ի ձեռին.
Եւ է զի յոտկի համակիլ սըրտին՝
Ճնշի և մաշի նոյն սիրտ նոյն հոգին:

ԸՆՁԱՌԻԻԾ ԵԻ ԱՂՈՒԷՍ

Մեծ և չքնաղ է գեղ հոգւոյ,
Քան վայելուչ տեսիլ մարմնոյ:

Մի պարծիր ոտք մարհոյդ վըրայ,
Նայէ հոգիդ պայծառ ըլլայ:

Ընդառաջ ընծայ խառնակ ինդանի ըլլալով՝ յոր ընկերութիւն ոտից ձի հան է, իսկ մարդը ընդա-

(խաչվելանի) . որ հպարտ բնությունը օրինակ է պարծենկոտ կանանց որ միայն իրենց պարտականությունն վրայ կը պարծենան , և առաքինությանն ու պարկեշտությունը մեծ են չգիտեր , որ է բուն մարդու գեղեցկությունը :

Անխոնջ դատմուզք մըտաց չխմարին ,
Որ 'ի գեղ մարմնոյ դնէ զնոր բարին .
Պանծայ վեհ լինել այն բազմագիտին ,
Զի պերճ երևի տեսիլն արտաքին :
Բազուզք 'ի մեր դալ չայս խորհուրդ բերին ,
Յարգեն զգեղ մարմնոյ և ոչ ըղհոգին .
Թողեալ ըղնեղքին ալճնեն զարտաքին ,
Զկրկ գոլով բարեաց խմացականին :

ԵՐԿՈՒ ԲԺԻՇԿԻ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴ

Արդ մի այլոց ըղքեզ մատներ ,
Բերուն 'ի գլուխ քո սև օրեր :

Մի՛ մոտներ փեշ ոչխընէրուն ,
Շուտով կերևաս ծոյը հողուն :

Ճժիշկ . Հիւանդ մը իր հիւանդութենե զանազան ցաւերը կը պատմէ երկու բժշկի որ ղինքը նայելու եկեր էին : Առմէն մէկ պատմած բանին մէկ բժիշկը միշտ կըսեր Շատ լաւ . մէկալն ալ կըսեր Շատ գէշ : Հիւանդը լաւ հասկըցաւ թէ ասս բժիշկներն ինչ կարծիք ունեցան իր հիւանդութենը վրայ որ

մէկին կարծելը մեկալին հակառակ էր : Ուա-
տի կապուեցաւ ինաց ո՛րն ընտրէ, վասն զի
դժուար էր ընտրուելը. երկու կողմի կար-
ծելքն ալ հաստատելով պինդ ունէին, և պա-
կաս չէր երեննց պատճառները՝ թէպէտ ան-
հաստատ բայց մեծցուցած և երկան պատ-
ճառներ էին : Ա՛ն ընդդիմութեց մէջ հիւան-
դը քրտընելով չէր գիտեր ո՛ր կողմը բռնէ :
Վերջապէս յանկարծ գէշ ըսողին հետևե-
ցաւ, և ամէն զգուշութե՛ անոր կարգադրու-
թե՛ը յանձնուելով՝ դեղ առաւ անկէ մեռաւ.
իսկ բժիշկներն ասոր մահուանը վրայ երկու
պատճառ տուին. գէշ ըսողը կըսէր. Տեսա՞ք
ես ինչպէս ճանչցայ. լաւ ըսողն ալ կըսէր
որ Ա՛նախալ կազատեր հիւանդը, թէ որ ինք-
իր գլխովը բան չընէր :

Ճապ պգուշանալու է որ օգուտ մարդու խօ-
սին հաւատալով պէտք չիմոպնես ուրիշին հետը.
ընպէպ շապ մարդու բան հարցուր, խրատ ատ,
բայց մի՛չ մարդու հետևէ, և նայէ որ մարդու
հետ չիյնաս :

Ա՛յսպէս որ տեսնչայ այրոց գարմանին
Մատնեալ զանձն՛ի ձեռս տգէտ բժշկին.
Փութով կորընչի ըստ առակողին,
Գընայ և նըստի՛ի մահու բանտին :
Իսկ գու որ լչհան և սէր ես անձին,
Մի՛ մատներ ըզքեզ օտարոյց հնշտին.
Որ ոչ՛ի լաւ անդր փոխարկել ունին,
Եւ ոչ անպատճառ մատնեն գհիւնին :

ԱԾԽԱԳՈՐԾ ԵՒ ՆԵՐԿԱՐԱՐ

Սևառեսիլ ածխագործին ,
Ոչ երևի լավ սեաւ փոշին :

Թէպէտ մըրով ոևցած ըլլաս ,
Քէպի ճերմակ լաս կերևնաս :

ՃԺԴ. Մէկ ածխագործ մը կըսէր նեղուկա-
րային , Թէ Բարեկամ, իմ տունս քեզի շատ
յարմար է , հրամէ հոն նստէ , հաւատացիր
որ շատ զարմանալի հանդիսատ կըլլաս : Պա-
տասխանեց մէկալը շնորհակալ ըլլալով ա-
նոր բարեբարութեանը վրայ , Թէ Ես կը հա-
ւատամ որ քու տունդ ինծի շատ ախէկ կըլլայ ,
բայց ինչպէս կերևնայ՝ ես աւելի լաւ կըլ-
լամ անանկ մէկ տեղ մը նստիլ ուր որ քու
ածուխդ չի կրնար սևցընել իմ հատանեքս :

Պահապանը մարդուն իր պահապանիքը չի փոխեր ,
հնանայ որ ուրիշն ալ իրեն նման ընէ , կարծելով
իրեն պէս շատ որ ըլլան՝ իր պահապանիքը կը գո-
ծուի : Անանկ լաւ ընկերին պէտք է հետու փախ-
չիլ որ չըլլայ ինձն ալ անոր պէս անհնայ :

Ա յս օրինակէ կ պահապանուրին ,
Որ ոչ տեսանէ զնոր ինքեան Թևրին .

Կոչէ զմերձաւոր նրատիլ առ նրմին,
Համակիլ ըզնա 'ի մուր սևագին:
Սոյնպէս ախտաւորըք շաղիալ 'ի սրղմին՝
Մաքուր ձևացեալ արդարոց մերձին.
Փախչել 'ի ձահ է, մերժել զայնպիսին,
Քանզի աղտեղեն զանմեղաց հոգին:

ՄՈՐԵՆՒ, ՀՈՂԱՄԱՂ, ԵՒ ՁՂՋԻԿԱՆ

Ամէն իրաց գոյ ինչ պատճառ,
Բնութեա զծերոց բան նախաձառ:

Ամէն բանի մէկ պատճառ կայ,
Կուզէ ուրիշ, գըրեր կարէ:

ՃԺԴ. Մորենին, հողամաղը, և ձղջիկն ընկերացան որ վաճառականութիւն ընեն. մորենին ապրանք առաւ նաւը դրաւ որ հնդկաստան իրկէ. հողամաղը դրաւ իր կողմանէ դունտ մը ոսկի. ձղջիկն ալ իրեն համար արծաթի ժողվեց դրաւ նաւը: Ժամանակին ու եկաւ ձմերայ եղաւ նաւը. բայց շատ չհեռացած մէկ ալեկոծութեան մը հանդիպեցաւ, անանկ որ բոլոր մէջի ապրանքովը դնաց նաւը ծովուն տակը: Ասկէ եղաւ որ հողամաղը միշտ ծովին քովերը կը պտըտի, յուսալով թէ ոսկին առնէ մը գտնէ: Ձըղջիկն ալ կը վախնայ ցորեկին երևնալու՝ ըրլայ թէ վուխ առուծն արծաթն ուզէ: Իսկ

մոլմեռնին որ միշտ կը մտածէ իր ապրանքը պահելու, ամէն անցնողներուն փէշը կը փակչի։

Հոգեմաղձ է (խարտասլաճախ) ըսելուն որ էրիկներնուդ ընտրելի դէպ գրեթէ ծուռ-մուռ էրէն է։ Ա՛ս առաւօ օրինակ է հապճիկի մարդերնէրուն որ հինլա մեռնին՝ ախուվախ կընեն կրօնքնուդ բանէրնուն վրայ։ Ճամբ ասիկ մտածէ ու առիթնէրուն մէջ, ըլլ որ մոլմեռնիին ճուռը ձեկին վրայ ճակէ՝ կըսեն ըլլ պարտէզ պուր։

Ահա գաղափար ընչաքաղց անձանց,
Ոըք միշտ ցանդ շահել նկրտին.
Եթէ միանգամ կորուսին ինչ գանձ,
Հեծեծեն և ողբան մինչ՝ի կէտ վերջին։
Են ոըք մահանան ընդ կորուստ իրաց,
Եւ են որ մոլեալ մտաթափ շրջին.
Բայց աւաղ ոչ մարդ տակս մեռաղաց,
Ի վան մարդոյն այն գանձ այն ոսկին։

ԵՐԿՈՒ ՄԱՐԴԻԿ ԵԻ ԷՀ

Հակառակուլք յայնժամ հաշտին,
Երբ միասիւք իւնք տուժին։

Կառաւէր մարդ չի հաշտուի,
Մինչև վընաս չիպատահի։

ՁԺԵ. Իշ մը մոլորած կերթայր, եւկու մարդ կը գտնեն զինքն ու կըսկսին վիճաբանութեի ընել թէ որուն կիյնի. երբոր կը ջանային մէկզմէկէ յափշտակելու՝ ըսին թէ ով որ աւելի զօրաւոր է՝ ան թող առնէ. ուստի սկսան ծեծկուիլ իրարու հետ. բայց շատ անխելքութեի ըրին. վիճ զի երբոր մէկզմէկ գեաինը կը զարնէին՝ էշն եւս ձեռքերնուն փախաւ. և ասով հաշտուեցան սկրսով աս երկու կռուողները։

Կառաւրաը մարդին այնչափ մէկ բանին վրայ հաւատարիմ կընէն որ վերջապէս առնեցածնին կը հրաժարէնէն ու հապա կը ջաբանին։

Ա յս արդար պատիժ է կռուասիրաց,
Ոլք տքնին կորզել զյահ յիրերաց.
Բայց երբ եւանէ այն ինչ 'ի ձեռաց,
Շուարեալ հաշտին առաչեն յինքեանց։

Ա՛ռ քեզ ՚ի խրատս այս գործ առնելեաց,
Մի առեր զընկերն առ սէր օգտութեանց.
Գազանաց է բարք, որք թողուն զորսանս,
Անհնայ կռուին խածատուն զինքեանս:

ԳԱՅԼ ԵՒ ՇՈՒՆ ՎՏԻՏ

Անյապ որկոր ցանկայ շատին,
Բայց միշտ կարօտ կայ սակաւին:

Որոնք գոհ չեն ուներացին,
Ուներացն կը պրիշին:

ՀԺՇ. Օր մը մէկ գայլ մը կը պատահի խիստ աղուոր շան մը, բայց անանկ վատուժ եր որ ոսկորն ու կաշին եր մնացեր. երբոր պիտի պատուէր զայն՝ ըսաց շունը. Ով պարոն գայլ, ինչ կընես, չես տեսներ թէ հիմա ես անանկ վիճակի մէջ եմ որ մէկ ակռայիդ կերակուր չեմ ըլլար: Սակայն հաւատա ինծի՝ համբերէ տեղս դառնամ, երդում ըլլայ քեզի որ կը ջանամ զիս լաւ կերակրելու. թէ որ քիչ մը ժամանակէն եռւս առնորժիս հոն գալ, զիս այնպէս գիրցած պիտի գտնես մինչև չիպիտի զղջաս որ անշահ կերակուր մը թողուցիր՝ աւելի լաւ կերակուր ուտելու համար: Իսկ գայլը հաւատաց և թողուց զայն: Քանի մը օրէն եռւս գնաց գայլը շանը տեղը, և գտանը ծակէն տեսաւ կանչեց որ դուրս ելլէ տուած

խօսքը կատարէ: Պատասխանեց շունը թէ կուզես վաղն եկոր, զի այսօր չեմ յուսար թէ ան աստիճանը գնրցած ըլլամ որ քեզի յարմար կերակուր ըլլամ. և չեմ կարծեր թէ դուն ալ ինծմով գոհ ըլլաս: Իսկ գայլն ասս խօսքը լսեց չլսեց՝ կախեց անկըճներն ու ետ դարձաւ, և երդում ըրաւ որ մէյմը նաև բան մը բռնէ՝ բնաւ չխափան թողու:

Պզտիկ բանին չհաւնողը մեծն ալ կը պզտկէն պզտիկէն ալ, վասն զի պզտիկը յետոյն կը յգէ, մեծն ալ չի գտներ, կը ծայ պատարկ: Գիտուն մը հարցուցին թէ աշխարհիս վրայ ո՞վ է խելօք. ան ալ ըսաւ թէ բանի չհաւնող ծոյլ մարդը:

Ապաժոյժ բերմունք որկորաժետին
Թողու զբաւականն, վազէ անչափին.
Որով և նքթեալ հիւծի առ վշտին,
Արժանի պատիժ անյագ որկորին:
Արդ մի նմանիր գիշատանձ չարին,
Որ մարմնով այլոց անանի յանձին.
Ի անուշդ մարմնոյ շատ են ձեռք կրկին,
Փրտամբք երեսաց անանել ինքնին:

ԿԱՊՒԿ ԵՒ ՁԱԳ ԻԻՐ

Որ քան զչարն սիրէ զորդին,
Կրկին ինաս առնէ նմին։

Թէ լաւէ դուրս պահակ սիրէս,
Անշահ կոպէպ ուրէի կընէս։

ՃԺԷ. Մէկ կապիկ մը խելքը տուեր էր իր մէկ ձագին, անանկ որ գիշեր ցորեկ կը պահնէր ու դրկելով կը սմսէր. բայց աս անխելք սէրը շատ պէշ ըրաւ ձագին, վասն զի օր մը աստուկ սիրելով դիրկն առաւ անանկ ուժով սեղմեց գրկին մէջ որ շունչը բռնուեցաւ ու մեռաւ խեղճ ձագը։

Կապիկը կըսեն ըլլ այնչափ ապուշ կը սիրէ իր ձագն որ երբեմն ախորժելով կը ճոթէ։ Օրինակ է անանկ ծնողաց որ ապուշ սիրելով պահնին անխելք կընեն, որոնք առանց կրնալուելնան ընծայելով ախտաւոր կընան ու բանի մը չահ չունին, հինչ Տէրտիւրէն ալ ոեաժ կը սեպուին։

Տեսանե՞ս զսխալ յիմար ծնողին,
Որ գգուէ այնչափ վայրիայէ զորդին
Մինչ հնչուցանել զեռանդուն ոգին,
Առնէ զայն անժիտ խըրև լոկ մարմին։
Զինչ օգտեն գգուանք յիմար զաւակին,
Երբ անկիրթ ածէ նման անբանին.
Գանգլն անխրատք ոչ մարդ համարին,
Թէ և կենդանական մարդոյ ունկցին։

ԱԻԱԶԱԿ ՀԵՂՁԵԱԼ

Թէ և պատիժք անագանէին ,
Բայց ոճրագործք ոչ ազատէին :

Ձարէրն ոչխէ պապձէն ֆախչէին ,
Հարիւս ֆոգայ կորուսպն անյէն :

ՁԺԸ. Դատաւորը մէկ աւազակի մը ե֊
տևէն կկչնի որ բռնէ , իսկ աւազակն անանկ
արագութեամբ կը փախչի որ չեն կրնար
բռնել. ուսաի կազատի և միտքը կը դնէ չա֊
րագործը՝ թէ այ տեղէ մը վախնալու բան
չունի , կարծէ թէ իր գործած չարութիւն֊
ներն առանց պատժի պիտի մնան : Բայց
երկնաւորը լաւ գիտէ հատուցում ընելու ,
վասն զի երբոր աս թշուառականը մէկ գե֊
տի մը մէջ մտեր անդին կուզէր անցնիլ , չի֊
գիտնալով անոր խորութիւնը՝ ոտքը սոլաց
գնաց տակը խղդուեցաւ :

Թող խրատուին ասկէ չարագործներըը որոնց կո֊
րուսը չէ սխալիր , հարիւս պիպի ըլլայ , վասն զի
ամէն է իրենց ընդառին , այ յիսուէն ո՞ր պիպի ֆախ֊
չին . ամէն չէ խաբուիր , կըսե ՚ի գիրքը :

Ա յս է հատուցումն օրինաց էին ,
Որ կշռէ հոյց ըստ գործոց նոցին .
Թէ լոյէ բարւոյ՝ այն մնայ նմին ,
Իսկ եթէ չար է՝ հանդիպակ չարին :

Ո՛վ, զնայրդ պատրաստ կայ գառաղ վերին
Դառել և պատժել գործ չարագործին.
Թէ հալին արդարք յերեսաց նորին,
Թշուառ մեղաւորք զինչ առնել ունին:

ԵԶՈՒՆՔ ԵՒ ԼՈՒԾ

Որչափ բեռն է անտանելի,
Համբերատար սիրտն տանի:

Անհամբերին փէլ մը վէրք գայ,
Տրտունջներով խիստ ի ծօրայ:

ՃԺԹ. Երկու եզներ լծած էին մէկ խիստ բեռցուած սայլի մը վրայ և շատ աշխատանքով կը քաշէին. իսկ լուծն անանկ սաստիկ ձայն կը հաներ որ եզները ձայնէն վախցան ու կեցան: Տէսոյ գարձան լուծին ըսին, Թէ ուվ անհանդարտ, ինչ ունիս որ սանկ կը պօռաս, գրեթէ դուն աշխատանք մը չունիս, մենք որ բոլոր այսչափ բեռը քաշելու կաշխատինք՝ մէկ ձայն մը չենք հաներ:

Համբերող մարդը որչափ ծանր բեռան պակ ըլլայ՝ յայնը չէ լուր. իսկ անհամբերին յայնը փէլ բանէ մը ստիպուի կ՚ելլէ: Երանի անոր որ համբերութեամբ իր բեռը կը վերնոցնէ, և առանց փրփնջելու կը պանէ:

Ահա տարացոյց համբերատարին,
Որ ընկճեալ բեռամբ վաստակի լռին.
Իակ եթէ ոմանք մատամբ յինչ մերձին,
Զայն գանգատանաց արձակեն ուժգին:
Ջանա անլեզու տանիլ քոյդ բեռին,
Ենթարկեալ ձեռաց ամենակալին.
Լռութք տրտնջոյք միապէս տանին,
Մին արդիւնատրի միւսն է անբաժին:

ԱՓԱՂԱՂ ԵՒ ԱՂՕՒԷՍ

Խարդախն որչափ նենգել ջանայ,
Ծանակ լինի անհետանայ:
Որչափ որ շատ բան կը խորհիս,
Շարունակով կը հրատարես:

ՃԽ. Ափաղաղ մը նատեր էր բարձր կաղնի ծառին վրայ. մէկ աղուէս մը հոն գալով տեսաւ որ չի կրնար անոր հասնիլ, վազեց ծառին տակն ու կանչեց անոր. Բարեկամ, աւետիս աւետիս, խաղաղութիւնը հաստատուեցաւ երէկ ձեր մէջն ու մեր մէջը, ուրեմն կաղաչեմ քեզի ասկէց ետև առանց ոխ պահելու սարտական ենք մէկզմէկ սիրել եղբօր պէս, և մենք ալ սկսինք հաշտուիլ. ուստի եկող սիրելի ընկերը որ պագուինք: Պատասխան տուաւ աքաղաղը. Բարեկամ, չեյտես թէ որչափ զիս ուրախացուց աւետիսդ. կարծեմ թէ կրաւ է, ինչպէս ինծի

կերևնայ, վասն զի կը տեսանեմ որ վարչին երկու սուրհանդակ (նամակ) կուգան մեզի առ առեալը տալու համար. ուստի քիչ մը կեցկը կաղաչեմ, անունք հոս հասածնուն պես ես ալ վար կկրնեմ, ջրաս մէկ տեղ կուրախանանք: Եւ առ սուրհանդակներն էն երկու օրսող չնեը: Ա՛ս որ լսեց աղուհացը դող ելաւ, ու ձորով փախաւ անկէ. նակ աքսալաղը վնզը վերցուց, սկսաւ երգելով նստալ անոր վրան:

Անգամ իր ըրածը կը գթնէ. որչափ ուրիշին հէգծաւորութի ընելով խաբէլ ջանայ, այնչափ ինքը հէյնի ֆոսը:

Տես ըզսատուհաս խարդախող չարին,
Ի նենգել զընկերն հալածէ ինքնին.
Փանդի լոյս ճրագ նենգաւոր անձին,
Ի մուտս արևու անդէն չինջանին:
Արդ այժմեան մարդիկ նման են սմին,
Միայն առ երես շուք սան ընկերին.
Այսու քաղցրութիք երբ զսիրտ շահին,
Ետրեն անհնոյ զորոգայթ նմին:

ՎԱՐԴ ԵՒ ԾԱՂԻԿՔ

Ձինչ փուռք վիճիկ էքնալ վարդին,
Երբ յերեկուն ընդ փոյթ խառնին:

Ի՞նչ շահ էացուիլ վարդի նման,
Երբ փուռն ու կէանքն է մէկ օրուան:

Ձիւն. Ծաղկունները մտածեցին վարդին վրայ, և անոր գոնեւրուն մէջ անանկ կէնդանի պայծառութիւն մը գան որ պրեծէ առանց նախանձելու խոնարհեցան ու պերկութիւնե պատին նրեն տալ ուզեցին: Ամէն մէնքը միաբերան կըսէին թէ մեր գոնեները անոր պէս մէկ հատիկ գեղեցիկ չէն, մենք անոր անուշ հոտը չենք կրնար հանելու. ուստի քեզի կը վայլէ պատին, աղնիւ վարդ, քեզի կը վայլէ միտակ անուշ հոտին սիրուն գգուանքը: Վարդն ալ ըսաց հառաչելով. Ով ծաղկուներ, որովհետև ես մէկ աւուր մէջ կը ծնիմ ու կը թառամիմ, ինչո՞ւս պէտք է իմին այսչափ գեղեցկութիւնս. ո՛հ աւելի կուզէի չեզմէ վար ըլլալ և չեզի չափ չիմանալ:

Օրինակ առնէք անոնք որ իրենց պարարտութեանը՝ խելքին ու ապրանքին ապաւինելով կը հպարտանան. որովհետև մէկ րոպէին մէջ ամէնուքը կանոնին կիերթան, երբէք պղէտութիւն մը առնին՝ հինակ անկ կը ֆայ:

Ահա քեզ սխալը փառաց աշխարհի,
Որ վախչէն գընաց նման առուերի.
Մինչեւ է փլթթեալ խաղրն շինչանի,
Ի քթթել ական ընդ էեղեալս խառնի:
Թէ պանծանք ծալկանց ոչինչ հասարի,
Զինչ ասպա մարդոյն դիւրեղծանելի.
Որ այսօր 'ի կառս՝ վաղիւն 'ի դագաղ
Նքեալ զամենայն յաւիտեան հանդչի:

ԿԱՐԱՊ ԵՒ ԿՌՈՒՆԿՆ

Թէ կեանք մարդոյ է քարեղի,
Նինի օրհան ուրախալի:

Թէ որ վարտ է առանց ռեպի,
Մահըդ կըլլայ փաղցրութեամբ լի:

Ալիք. Կարապ թռչունը մեռնելու առենը կերգէր ինչպէս իր սովորութեին է: Կառնակը զայն տեսնելով ըսաց իրեն. Ձեմ գիտեր ինչ կը մտմըտաս որ առանկ վիճակի մէջ ալ կուրախանաս: Պատասխանեց կարապը թէ կը հասկընամ որ ալիտի մեռնիմ կուրախանամ. մինչ ձամբէ դուրս անկարող բան է յայտնել ուրախութիւնս, երբոր զիս կը տեսնեմ առ առաքի կեանս մէջ որ բոլոր իմ կեանքս ուրախութեննէս սկսառիմ:

Օրինակ է առաջս երջանիկ մարդուն որ ռեռնելու ատեն ըրած բարեգործութիւններէը դիպուծ է

ըէըվ կո՛ւրախանայ, որ աշխըրքիս ըլլա՛ուլըն կապաքի. ինչպէս հին ապէնն ալգ մը կար որոնք պղայ որ կը ծնանէին՝ կո՛ւլային, և երբոր մէկը կը մեռնէր՝ կո՛ւրախանային։

Լաւ է օր մահու քան զօր ծննդեան,
Արդար օրինօք գիտուն վճռեցին.
Քանզի յօր ծննդեան վիշտ չարիք ծագին,
Իսկ յաւուր մահու է չարեաց վախճան։
Երանի մարդոյ որ յաւուր մահուան
Ընդ գործըս բարեաց հրճուի խնդագին.
Սիրտ առաքինեաց ցնծայ 'ի բարին,
Վայ անօրինաց մահու անվախճան։

ՋՐՇՈՒՆ ԵՒ ՇՈՒՆ

Պատկ գործոց է կէտն յետին,
Եզը և վախճան իրաց քննութին։

Ամէն բանին վերջը նայէ,
Ու գործերը կը պսակէ։

Ձիւ. Մէկ շուն մը կինոյ ջրշանն ետևէն. և ջրշունն անոր ձեռքէն ազատելու համար գինքը ջուրը կը նետէ. շունն ալ անոր ետևէն ջուրը նետուեցաւ լողալով գնաց անոր հասաւ, և այնչափ մօտեցաւ որ բերանը բացաւ ալիտի բռնէր. իսկ ջրշունը մէկէն մտաւ ջրին տակն ու անհետացաւ եղաւ։ Եւ

այսպէս շուռնը կորսընցուց օրսը ան կէսմին
որ ձեռքովը գրեր էր Թէ բանեցկ :

Կրէաս Նագաւորը հարցուց օր մը Սողոն ֆիլէ-
սոֆայինը, Ընչ ինձի պէս երջանիկ կը գտնուի աշ-
խարհիս մէջ. ան ալ պատասխան տուաւ, Ընչ գի-
չէ եթէ կէսը պէտ չէ որ երանի պայ մարդս էր
ըձնուելը. վասն զի ամէն գործ վախճանով կը
պսակուի :

Ատ է տեսանել վճիռ Սողոնին,
Թէ վախճանն է եզը պսակիչ երկին.
Մինչեւ է հասեալ գործ ինչ այն կիսմին՝
Մի վստահանար, տեղն տայ հեշմին :
Ո՛վ զնարդ ոմանք՝ ի մոխ եղեն
Ցնծալ հանապազ՝ ի գահոյս բաղդին.
Բայց՝ ի թարթ ակն ընդհատեալ անուն,
Վէր՝ ի վայր արար զնարդ հողածնին :

ԱՅՐ ԱՆՀԵՐ

Թէ չէ ինչ քո յաւուրկ անձին,
Ոչինչ օգտեն երկք օտարին :

Թէ տու բանըդ տէպ ջահ լինէ,
Օգարինն ինչ պէտ կնէ :

Ձիե. Ամէկ անհեր մարդ մը հարկադրե-
ցաւ որ պլուման օտար մազ դնէ. երբոր օր մը
պար կը խաղար ընկերներուն հետ՝ անանկ

ուժով ցանկանեց որ մարմինը ցնցուեցաւ և սուտ մազերը գլխէն վար ընկան: Ա՛ս որ տեսան ամէնքն սկսան խնամալ, իսկ պարոն խաղցողն ուզեց անուշ խօսքով մը աս ծիծաղը դադրեցընել անոնց ըսելով. Պարոնները, պէտք չէ այսչափ զարմանալ թէ աս մազերն ուրիշ մարդու գլխուն վրայ չեն կենար կինան, որովհետև բուն տիրոջը գլխուն վրայ չեն կրցած կենալ. մանաւանդ թէ իմ յատուկ մազերս գլխուս վրայ չեն մնացած, ուրիշինը պիտի մնայ:

Ուրիշին բանը ձեռնարկելը խելքը մարդու օգուտ չտանի. Քանա որ դուն ուրիշուան մը խելքին ու ձեռնարկին արդարութիւ որ ձգած հետդ ըլլայ, և պահնէրուդ ալ շահ ընէ:

Այսպէս որ ցանկայ ընչից օտարին,
Խաբի և մնայ ալքատ և մերկին.
Զի այն որ չօգտէ իւր վաստակողին,
Զիարդ օգտեսցէ օտարաց անձին:
Քանա ամբարել քեզ բարիս ներքին,
Եւ մի մուրանար առ դուրս ընկէրին.
Դիր վնտահութիւն պահակ ի գլխին,
Զառաքինութիւն զարդ ինչ գտգաթին:

ՈՒՂԵՒՈՐՔ ԵՒ ՍՕՍԻ

Զոր ինչ առնես ապերախտին,
Միշտ ապերախտ է յիւր բանին:

Ապերախտին ինչ բան ընես,
Իսկոյր ըլոծդ ծով կ՚ընկեսս:

Ալիե. Ենիկ աստղին մէջ մէկ խիստ տաք օր մը երկու Ճամբորդ զովանալու համար սօսի (ընար) ծառին շուքը նստան և արեգակին տաքութիւնէն ազատելով հոն քաշուեցան կեցան: Երբոր ծառին Ճիւղերուն վրայ կը նայէին որ պտուղ չկար վրանին, սկսան իրարու ըսել. Ահա անպիտան ծառ մը որ բանի մը շահ չունի. թէ որ մեզի իյնիր, հիմա կը կտրէինք կրակը կը ձգէինք: Պատասխան տուաւ ծառը. Ով ապերախտներ՝ հապա աս շուքն որ իմ տերևներս ըրեր են բան մը չէ, որ զձեզ ատանկ տեղն արեգակին տաքութենէն ազատեց որ երթալով հազիւ վրախնաք հոս հանդչեցաք:

Ապերախտ մարդուն ինչ որ ընես՝ ալէկին չերևնար, և իբեն ալէկութիւն ընողին գէշ կը համեմայ. վասն զի ինքը մարդ չէ, ալէկութիւն լսանիր որ մարդկութիւն ճանչնայ, անոր համար մշտ ապէշ է ըայ և մարդս: Երբոր արեգակը յունիսի 17ին ընկի ասպիրին պահը կը մտնէ՝ խիստ պաղ կըլլայ:

Տես որպէս խոտի բարերար ուսին
Յապերախատ անձանց՝ յոր պատապարին.
Քանզի որ առնէ բարիս ընկերին,
Չարիս ընդունի դարձ փոխարինին:
Արդ մի մոռանար ըստ անըզգամին
Ընորհս երախտեաց քոյ բարերարին.
Մի հետաքններ զյատկութիւն անձին,
Այլ թէ զինչ բարիք անտի քեզ քալին:

ՉԿՆՈՐՍ ԵՒ ՉԿՈՒՆՔ

Ոչիք քաղցրութեամբ ոչ ամոքին,
Բանի ուժով անդէն կակղին:

Չիսիէրդյոզն անուշ խօսքով,
Մոմ կը դառնայ բռնաւորէնով:

Ձիւղ. Մէկ ձկնորս մը նաւեր էր ջուխ մօտ ալինգ (կէտ) կը ջալէր, կարծելով թէ ձկունքն ատոր ձայնէն կըզմայլին, ու անանկ կը մօտենան իրեն որ ձեռքով կը բռնէ զանոնք. բայց որչափ որ ջալեց, մէկ ձուկ մը չեկաւ: Ան ատենը ձկնորսն առաւ իր ուռկանն ու նետեց ձկներուն վրայ. ահա բոլոր ձկները բռնուեցան ուռկանին մէջ ցաթկելով: Զոյանք գուրս քաշելով կըսէր ձկնորսը. խեղճ ձկներ, ես կարծէի թէ դուք երաժշտութեան կը սիրէք, բայց հիմա ալէկ հասկըցայ թէ աւելի լաւ կը խօղաք եղեր ուռկանով քան թէ սլինգով:

Ընտանեաց ամէն փեղ ջահ էր ընէր, ջոփ ան-գամ պէտք է բառնուէր բան փեռնէր. վասն զի հան մարդին ոչ մինչև բառնուէր էր փեռնէին, էն հակէնաը։

Գաղցրութիւն բանից ոչ յամենայնի
Յօգտակարաց ինչ վճարել ունի.
Ալ՝ ի ձահ յաւէտ իշխանաւորին՝
Որոտալ երբէք՝ ի սաստել առակին։
Այսու ապստամբք ձնշին առ ահին,
Ընտահակ զաւակք ուղղին խրատին.
Չի որ ոչ բանիւ գայ յուղիղ կարգին
Գանիւ բռնութեամբ ուղղի խաստպին։

ԿՈԿՈՐԴԻԼՈՍ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Վայ որ զննիկեր քո անարգեա,
Ամենեցուն դուռ անարգ եա։

Վայ անոր որ պինդ չի ճանչնայ,
Սուտ պարծանովճաղըր կըլլայ։

ՃԻՇ. Կակորդիլոսը զաղուէսն անարգելով միայն իր ակնուսկան ցեղին վայ կը խօսէր և հպարտ ձայնով մը կըսէր անոր. Ա՛յ ոլոր-մէլն, ես գքեզ անանկ լերբ կը տեսնեմ որ մինչև կը համարձակիս ինծի հետ բարեկա-մութիւն ընելու. դուն պիտի ես ալ եմ. պիտի որ իմ ակնուսկանութիւնս գրեթէ աչ-խարհքիս պէս հին է։ Պատասխան տուաւ

ապուէսը զարմանալով. Ա՛ս բանն ինչպէս կրնաս ցցընել ինծի: Ըսաւ գիւրին կրնամ, բայց կոկորդիլոսը. վասն զի գիտնաս որ Հականերուն կռուին առենը ունակ ձծ- ներ էն վախան եկան կոկորդիլոս եղան ու ՝ներս գետին մէջ պահուեցան, ահա ես ալ չիտակ անոնց ցեղէն եկած եմ. բայց դուն Թշուառական, ուսոմի կուգաս: Պատասխա- նեց ապուէսը. Իրաւ որ սա բանն ամենևին չէի գիտեր և չէի լսած. բայց հաւատաս ապ- րուն կոկորդիլոս, որ ես շատ աշխատանք կը քաշեմ գիտնալ Թէ ուր կերթամ քան Թէ ուսոմի կուգամ:

Ի՞նչ շահ պարծենալ ծնողաց ճեմարիէը վրայ, երբոր ինքը մարդ չէ: Հարուստի մը անշահ պա- տանի ուղէց մէկ իշխան մը վար պարնէլ. պարծենա- լովերբոը պարիսա անոր վար մարդու պատուի ըլլալը. ան ալ պատասխան տուաւ ՝ներ էս իմ ցեղէս աշ- խուատիանն եմ, իմ պզտս ինծմէ իջոխէ, ե տս պզտէ ՝է տէղ պիտի վերջանայ: Հականերուն պատ- մութիը տես ճեմ. 621 համարը:

Տես զանոյշութիւն զերդաման վասին,
Նախատէ զընկերն երբև դիւցազին.
Երկրաքարշ գոլով ասէայ ընդ գետին,
Պանծայ Թէ նոցէ յաստուածոց կարգին:
Եղուկ այնոցիկ որ նման ոմին
Ի վերայ լանջաց Հարսակէն յախտին.
Պարծին ընդ նախնեաց գործս ազնիւս զարմին,
Ոչ գիտեն այն է նախատինք նոցին:

ՈՒԽՏ ՀՒԻԱՆԴԻՆ

Ով է հաճոյ երկնաւորին
Ուխտեալ՝ ի վեր քան զոյժ անձին։

Թէ լափէտ դուրս ոխիբ ըլլի,
Ասպուծոյ փուվ բան մը չըլլի։

Ճիշ. Ա՛կ երկրագործ մը վանդակաւոր կը հիւրընդնայ, և հարիւր կով ուխտ կընէ Ականէպիոսին առ դաշինքով, եթէ առողջանայ՝ բոլորը զոհ ընէ անոր։ Հարիւր կովին ուստի պիտի գտնեա՝ ըսաց կնիկը, դուն չես մտածեր ամենևին. տէր ՚ուծ, ես մէկ հատ մը չեմ տեսներ գոմին մէջ։ Պատասխանեց հիւանդը թէ կարէ ձայնդ. թող իմ խընգիւքս կատարուի, հարկաւորապէս անանկ բարի է ՚ուծ որ եթէ հաճի՝ մեր հորթուկն ալ գոհ կըլլայ։

Հին ապենն Ականէպիոս էր բժշկուիլ չուզ. որ Ապոլոն չուզին ուզին ըլլալով ինչ ներպ հիւանդուելի որ ըլլար իրեար բժշկել կըսէին։ Ան պապճառաս երկրագործն ալ անոր ոխիբ ըրեր է իր հոգուն վրէժ ու հաճոյ բան չէ. ինչպէս կան մտածողներ ու անկարելի ոխիբը կընեն պարապ տեղը։

Ահա քեզ բերումունք մատոյց յիմարին,
Կըշռէ մարդիօրէն ըզբան անբաւին.
Ով գիտէ թէ նա յաւէնային վայրի
Ներկայ և զընդունիչ է շարժման սրտի։

Ուսիր երկիւղիս պատկառ կալ նըմին,
Ուխտիւք զարտարիչ պաշտել ջերմագին.
Որուամ զոհ ընտիր ի եւանդն հոգւոյն,
Եւ ոչ բազմաթիւ երամ անբանին:

ՁԿՆՈՐՍԿ

Որ լոկ յուսով ուրախանայ,
Ցամբոկ գործոյն անյոյս մնայ:

Մինակ յոսով երէ երթաս,
Ամէն բանէն պարապ կելլաս:

Ձիւթ. Ձկնորսներն իրենց ուռկանը ջրէն դուրս կը քաշէին, բայց առվօրեայնէն ծանր ըլլալով մեծ յոյս ունեցան, և մէկմէկու կըսէին թէ առանց կարծեաց լաւ որս ունինք. ով գիտէ հիմա ինչ ձկներ պիտի տեսնենք մեր ուռկանին մէջ: Առանց ուրախութիւնը շատ չերքշեց. վասն զի երբոր շատ աշխատանքէն եաև նայեցան ուռկանին մէջ՝ ուրիշ բան չկտան, բայց մէկ մեծ քար մը որ ջրին ընթացքը բերեր էր հոն:

Օրինակ է անոնց որ իրենց հարկաւոր բանին եփնէ չեն ըլլար, ու կընային որ հօրերնուն ապրանքը յափշտակեն: Բայց հայրերնին ղեռնէլէն եփնա պարապ ըղձերէն՝ ի վար ուրիշ բան չի ճար յընտրելին:

Քանիք յուսալից գընան խնդալին,
Գլխովին յեցեալ դիւրատահ բաղդին.
Զամենայն ըզգօրծս յաջող ենթադրեալ,
Յեւոյ չարաչար յուսոյ վերխալին:
Յուշ լինի վրձիւռ խնամատարիրին,
Իբրև բարեկամ քեզ ազդ արարին,
Սկսա ըզգուշաւոր, ասէ, կատածել,
Հակառակ կողման իւր յաջող բաղդել:

ԳՈՐՏՈՒ

Մինաք խոհական խորհի զվերջին,
Համեմատէ զեղս ընդ մտին:
Խելացի մարդ զոտ բան լընէ,
Եպէն ու ատաղ լաւ ընդ փընէ:

Ձ. Գորտերն ամբառնան մէջ տեսան որ իրենց ջուռ տեղը կը ցամքի՝ սկսան ազաղակել թէ ո՞ւր պիտի երթանք քնակինք: Իրենց մէջէն մէկ ձագ մը պատասխանեց, թէ աս մօտ եղած հոն երթանք, որուն մէջ լեցուն ջուր ըլլալով մինչև բերանը շատ դիւրին հոն կրնանք մնալ: Խնամ լաւ, ըսաց մէկ ծեր մը իրենցմէ. բայց երբոր ջուրը ցածնայ մենք հոնկին տակն որ մնանք՝ որուն խորութիւնը քան ոտքին աւելի է, ինչպէս կրնանք անանկ դիւրին դուրս ելլել որ ատանկ դիւրին պիտի մնանք:

Իսէլոյի էրէյ մարդը մեզի տանին էպէտ կը մտմըտայ. ինչ անէրէյ պապանին խէլթին էկածը կընէ, և մեզի կը սխալէ: Ո՜սկի պէտ է ծէբոց բան հարցընել և անոնց խրատով բան գնանել ու էնսխալինք:

Տես հասուն մըտայ խորհուրդ դերազանց,
Խորհի դժուարինս՝ ի վախճան իրաց.
Քանզի փորձ գոլով խելթայ յապառնեաց,
Չի մի անխորհուրդ դիպեսցի չարեաց:
Այդ մի հեռանար դու՝ ի ծերունեաց,
Ոհնին մասուացես քանից փորձառուաց.
Որք ոչ վայրապար խորհին և խօսին,
Թէ և չեն յարդոյ առ անմիտ մանկանց:

ԵՐԿՈՒ ԹՇՆԱՄԻՔ

Որ ոխս ունի ընդ ընկերին,
Դաշնակից է սատանային:

Ով պահելով ով չար կ՚ուզէ,
Չարէն բերան պինդ կը յարգէ:

Չլա. Երկու մարդ միզմիկ մահուչափ կասկին. եղաւ որ աս երկուքը միկ նաւով Համբուրգութի երին: Երբոր լեցուն հովով կերթային, ալէկոծութիւն մը եղաւ անանկ սաստիկ որ նաւը հովին բռնութիը ծովին զարնելով չարդուեցաւ, տակը բացուեցաւ: Աս վերջին խելքութեամբ երբոր եր-

կու Ձամբորդներըը ջրին մէջն էին ընկեր, և երաս կը տեսնէին որ պիտի խղդուին՝ սկսան ախնեարուիլ, ղն կըսէին մայքերնուն մէջ. Թէ որ ես կորսուիմ, ահա Թշնամիս ալ ինծի հետ կը կորսուի :

Ափելոնիան անանկ կը խօրշէր ղմարդ որ մինչև մահին դռռը կը հասնի, և ոխը սրտէն չէ հանելով սոսկանալին կերպիսր կըլլայ : Փիլիոռֆայ մը կըսէր. Թէ որ խօսչես ընձսմիեդ չըբեժ առնել, անկէ աղէկ էղէր :

Չիմարդ ապաժոյժ կիրք դժոխային
Անհամբոյր սրտի առեղեաց կրկին.
Մինչ Ձասեալ ժանեաց սեաւ մահաբերին,
Ղինին վրիժառու յայն կէտ խաւարին :
Բաբէ կուրծքեան խորհրդոց նոցին,
Ոչ հային ծուր կան յօր ահման հասին.
Այս գործ է ահա ըսկըզբնաչարին,
Որ այսպէս ըզմարդ առնէ իւր բաժին :

ԱՒԻՒԾ, ԱՐՋ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Խըռովարարք միշտ վընասին,
Այլ ոք չահի՝ ինքեանք ծաղրին։

Կըռուող մարդիկ վընաս կընեն,
Անով այլոց չահ կըբերեն։

Ձլբ. Աւիւծն ու արջն իրենց մէջ խառ-
վեցան մեղրի վրեժակին համար որ գտեր
էին կաղնի ծառին խոռոչին մէջ. երկուսն
ալ կը ջանային որ յափշտակեն առանց իրար
մէջ բաժնելու։ Ըստ լաւ կըլլար թէ որ եր-
կու բաժին ընէին. վասն զի երբոր իրարու
հետ կը կռուէին՝ մէկ աղուէս մը կաւազակ
մը եկաւ մօտեցաւ մեղրին՝ ու բոլորը լափե-
լով կերաւ փախաւ։

Շատ անգամ երկու եղբայր և երկու բարե-
կամ իրարու հետ չեն հաշտուիր՝ մինչև որ մէջե-
ննուն մէկը չիմանայ, կամ մէջ ելլաս մը չխօսի.
վասն զի ան ատենն իրենց իրենց կողմն և ըս-
մը կը հաշտուին։

Ահա հասուցումն անմիաբանից,
Զերկեն ըզմիմեանս ի սերոյ ընչից.
Այլոց առնեն չահ, ինքեանք մերկ թափուր,
Երբ օտարք չահին՝ վերջ լինի վիճից։

Գանի՛ շահաբե՛ր է միաբանից
Մանուակցե՛լ սիրով միմեանց ըղբարիս.
Զի զինչ քաղցրութիւն և զինչ բերկրալից,
Գան սիրե՛լ սիրի՛ գոյ հարազատաց:

ԱՍՏՂԱՒՀԱՇԽ

Զինչ շահ զինե՛լ զաստեղս վերին,
Ոտիւք սահի՛ր գոլք խորին:

Ինչ շահ ձեզ ձեզ բաներ խօսիլ,
Պըշպի՛ բանով ֆոսը ընկնիլ:

ՃՀՓ. Ա հիւ առաղաբաշխ մը քալելով կը դիտէր առաղները, բայց շատ լաւ կըլլար եթէ իր ոտքին վրայ նայէր: Ան զի երբոր աչքը վերցուցեր միակերտ երկինքը կը դիտէր, ահա մէկ հոր մը փորած էր ճամբուն վրայ՝ որ առանց նայելու անոնք մօտեցաւ՝ մինչև ընկաւ մէջն ու խղդուեցաւ:

Թաղէս ֆիլիսոփան օր մը գուժիւը յետոն երբալով աստղերը նէտիկէր, ընկաւ ֆոսի մը մէջ. ծառան հասաւ որ պինդն անկէ հանէ, ըսաց՝ երկնքին բաները դիտելու փեղը ոտիդ փակը լինայիս: Խրատ է անոնց որ երկնց բանը կը ըողոքեն ու երկնցմէ վեր բաներու եպեռ կըլլան, և երբեմն հասարի վրայ ալ հակառակութիւն կընեն որ ոչինչ ֆոսը կը գտրին:

ճէգ. Աստղաբաշխ: ճԷը. Առիւծ և գորտ:

ճԻԸ. Աքաղաղ և իւղէ: ճԻՂ. Ագահ և Անցաւոր:

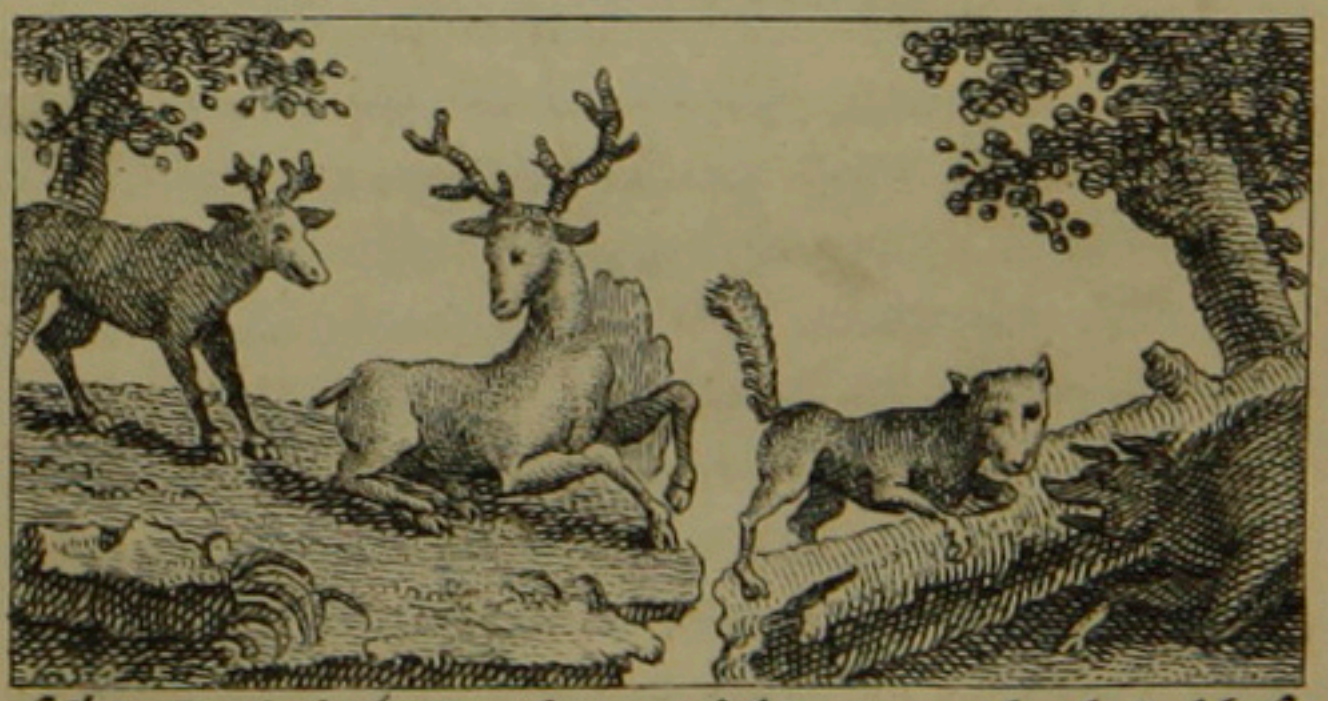

ճԻԵ. Եղն և ձագ իւր: ճԻՂ: Աղուէս և կինճ:

Օրինակ է այս ընդվայր ջրջոլին,
Թողեալ զօգտակարն քննէ ըղվերին.
Ոչ գիտէ թէ ծուր իւր վիճակէ յանդին,
Շրջի իմանալ ըղբան օտարին:
Մի հետաքններ զոր քեզ ոչ օգտին,
Պնդեա զկնի վայելչականին
Եւ օգտակարին և փառաւորին,
Որով պերճ ճնաս 'ի քոյդ վիճակին:

ԴԼԲԻՆ ԵՒ ԴՈՆ

Մի պահանջեր վըէժա յայլմէ,
Զի մի և քեզ նոյն չար հասցէ:
Վըէժխնդիրն յաւէտ չ'ըլլայ,
Զէ նէ խոտայ գլխուէ ծէծ լայ:

ՃԼՈՒ. Դլբին ձուկն եաւէն էր ընկեր մէկ դոն ձկան մը վըէժխնդիր ըլլալով նախատանացն որ անկէ տեսեր էր: Դոն ձուկը փախաւ ծովին եզերքը (ֆէնաըը), դլբինն ալ եաւէն վազեց: Իսկ դոնը անոր ձեռքէն ազատելու համար ցամքեց աւազին վրայ, դլբինն ալ անոր եաւէն ցամքեց. բայց ինչպէս պատժեցաւ իրենց յանցանքը՝ երբոր երկուսան ալ անանկ ձգած մնացին հոն: Որովհետև իրենք չկրցին դուրս ըլլալով օդին մէջ մնացին, և անանկ ուզարտալով մեռան, և շատ զղջցան որ իրարմէ վըէժ առնելէն 'ի զատ ուրիշ բան չմտամըտացին:

Դլբինն է (եօնուզ), և գոնն է (վիալա-մուտ) յոյնը, որ օրինակ են ապելի մարդիանց. բայց շատ անգամ երկու ընկնամէ այնպէս երարու հետ կէյնին որ մինչև երարու գլուխ կոպէն:

Տեսեր զպատուհաս ոմանկալ ջարին,
Զկարգ յայն պատուիժ կորեաւ ընդ նմին.
Զի որ ոչ ներէ ջարեաց ընկերին,
Ոչ թողցին յանցանք իւր յատուկ անձին:
Այս քեզ է խրատ մարդ ընկերական,
Մի ատեր զընկերն ըստ ձկանց բերման.
Սիրել և սիրիլ քեզ է սեպհական,
Կեալ որպէս ըզմարդ և ոչ զերթ գազան:

ՄԵՒԵԼԱԹԱՂ ԵՒ ԲԺԻՇԿ

Որ անիրաւ չատապտվի,
Զերթ շաղակրատ յայլոց ծաղկի:

Մի պարծենար ըն բան գիպէս,
Հապա դիր ըն բան մը չէյպէս:

ՃԼԵ: Ա՛ԷԿ մեռել թաղող մը կը թաղէր ևր դրացին. երբոր գերեզմանը կը լմընցընէր լեցընելու, առաջ բժիշկն որ դեղ ըրեր էր մեռելին երբոր հիւանդ էր, ուսաւ ըսաց անոր. Ես զքեզ անանկ վարպետ կը սեպնեմ որ կարծեմ թէ կրնայիր հիւանդն ըսընսպընել: Պատասխանեց բժիշկը, թէ ոչ ասանկ որ կրցայ նէ ըրի. բայց ատ մարդը

պէշ հիւանդութեան մէջ էր : Կրկնեց մե-
ռել Թաղտըը գլուխը շարժելով. Թէ որ ա-
նանկ չըլլար, քու ձեռքդ կկ՚ունէր :

Լէզուանի մարդը կարծէ ըլլ խօսքով գուշակ
յանցանքը կը գոյն. բայց շատ անգամ ալ ծաղր կըլ-
լայ և իր խօսքը կ՚իյնէ : Ասանկ մէկ լէզուանիին
ըսած Չինուն ըլլ Անկճներէդ լէզու են գործէր :

Ա յաղէս և զրկողք արդար երևին,
Պատճառ տան գործոց ոչ զնրաւացին.
Որով՚ի բազմաց իբրև շատակրօտ
Արդար օրինօք մերժին հալածին :
Արդ մի հետևիր ոնայինախօսին,
Որ բազում՝ բանիւք խաբել հնարին.
Քանզի բանք ոչինչ վըճռարել ոնին՝
Թէ ոչ ընդ գործոց արդեամբք լծակցին :

ԹՈՂՆՈՐՍ ԵՒ ՕՁ

Որ ընկերին չար ինչ խորհի,
Նովին չարեօք պատուհասի :

Ոչ որ էդէօր չար կը խոմի,
Ինքն ալ չարով կը խոչոտի :

Ճլիւ. Ա՛կ լեզուն որսող մը կաշխատէր որ Թռչուն բռնէ. երբոր վար ծռեցաւ որո-
գայթը լարելու, օձ մը խածաւ ոտքը. Ո՛հ
կանչեց մարդը ես արժանի եմ ասա բանիս,

որ ինձի եղաւ. ինչպէս կրնամ տրտնջալ թէ կուզէ օձն իմ կեանքս վերցընել, որով հետեւ ես ուրիշ բան չեմ մտածեր, միայն այլոց կեանքը վերցընելու կը նայիմ:

Անախտալ օրէնք է, թէ որ խօպէս փեպէ աղէկ ըլլայ, դուն ալ ուրիշին աղէկ ըրէ. ըէ որ խօպէս փեպի մէկը գէշ-ըի ըլնէ, դուն ալ ուրիշին տ'ընէր. վասն պէ ինչ որ ընէս, ան կը գտնէս: Ասոնք է ըէ Սուր առնողը սրով կերթայ:

Ա յս արդար պատիժ է չարագործին
Միայն ըզչարիս այլոց խնդրողին.
Չի որ չար կամի՝ չարն է իւր բաժին,
Զոր ինչ և կշռէ՝ կշռի չափ նովին:
Թէ խնդրես բարիս՝ բարիք քեզ պահին.
Գործք քո և քո սիրտ զքեզ ուղիղ գտանին.
Մի ցանկար այլոց չարիս այլ բարին,
Չի արկածք չարեաց՝ ի քէն հեռասցին:

ՅԱԻԱՆԱԿ ԵՒ ԴԻՈՍ

Որ ոչ ֆ գոհ յիւր վիճակի,
Ուր և գընայ յաւէտ ծանրի։

Թէ ղէյ վէյշէն ֆախրէլ ուզէ,
Ա՛լ ղեթին ղէջ ֆէպ ֆէգէ։

Ճլէ. Պարտիզպանին էշը կը ձանձրանայ ամէն առաւօտ գիշերանոց ելլել խոտ տանիլ վաճառանոցը։ Օր մը ալաչէց Դիոսին որ զինքն անանկ մէկ մարդու մը տայ որ կարենայ գէթ քնանալ։ Ըսաց Դիոս թէ առնանկ թոզ ըլլայ. նայիս որ ըսածին պէս էշը գործելի ծախուլի մը տուն գանուեցաւ։ Երկու օր չկրցաւ կենալ հոն՝ ակաս զըլջալով վինտրուել զպարտիզպանը. ես անոր տունը կըսէր երբեմն կաղամբի (ըահանայի) տերևներ պաղտուկ կառնէի կուտէի, բայց հոս ինչ կը վասորկիմ գործելի տանելուս, ծեծ ուտելէն ՚ի զատ ուրիշ բան չկայ։ Ուրեմն պէտք եղաւ անոր ուրիշ վիճակ ինդրել։ Դիոս դրաւ զայն մէկ խաղախորդի մը (պապախ) տուն. իսկ էշը չէր գիտնար կաշխատեցուն գէշ հոտին որ կը կրէր։ Ուսոի անանկ ուժով պօռաց որ չի կրնար ըլլալ, և խնդրեց երրորդ անգամ մէկ ուրիշ տէր մը։ Ան առեն Դիոս ըսաց անոր. Թէ դուն խելք ունենայիր, աչքի տէրոջդ տունը կը

կենայիր : Թէ որ քեզի ուրիշ նոր աէր
մ'ալ տամ դուն գոհ պիտի ըլլաս ինչպէս
մեկալնոնց ըրիր : Ապա կեցիր ուր եա նէ.
ըլլայ թէ ուրիշ աեղ անանկ առնէթ մը
գտնես որ աւելի տրամնըլաս :

Անդադար գանգատող մարդը կարծէ ըլլ փեղ ֆը-
խելով կը հանդարտի, բայց պէտ է իր սիրտը ե
գէշ բնաւրիւնը ֆոխէ որ հանգչի . ուսկի ասանկ
մարդուն գլխէն ֆորյաւրինը չի պակներ : Հարցու-
ցին ֆիլիսոֆայեն ըլլ աշխարհս ինչ ծանր բան
ուներ վրան . ան ալ ըսաց՝ ըլլ ծոյլ ե հոգի մարդը :

Ա յս գարծ է ժժգոհ ծոյլ հեղգասիրին,
Զանոց անվաստակ կալ՝ի քուն խորին .
Ի փոխել զվիճակ՝ կարծէ թէ փոխի,
Իւր անասնական յատկութիւն նենդին :
Արդ մի գանգատիր ըստ տրամնջոցին,
Զի մի դիպեսցի քեզ չարիք կրկին .
Ոը և լինիցես դու ընդ քեզ տանիս,
Յոր վիճակ մացես ընդ քեզ կամք քոյին :

ԱՒԻԻԾ ԵԻ ԳՈՐՏ

Ի վի երբէք զաուխծ հզօր
Ահաբեկէ գորտ լինչ անզօր։

Շատ հէզ անանկ բան կը պէտնէս,
Ձիկարծածէդ որ կանարգէս։

Ձկը. Մէկ աուխծ մը ջուտ տեղի մը քով պատկած ըլլալով քունը հոն կը տանի։ Երբոր խորունկ քունի մէջ էր՝ մէկ գորտ մը սկսաւ պօռալ. ասկէ ձայնէն աուխծն արթընցաւ, կարծեց թէ զօրաւոր կէնդանի մը է՝ կերը է հետը կռուելու, մէկէն ելաւ չորս դին կը նայէր. բայց ինչպէս զարմացաւ երբոր տեսաւ թէ մէկ գորտ մը զինքը անանկ ասոտիկ վախցուցեր էր։

Ոըչափ մեծուկի ուռենաս՝ պէտք չէ ոտքի պահէ առանց աղբատը. վասն զի շատ անգամ վար մարդիկ լոգաարանները կը դողացընէն։ Ես երբեմն երբեք չգաճ մարդիկ անանկ բաներ կընէն որ մարդը կամըչընէն։

Տես զհսկող հզօր ասւուծ ամենին,
Դողայ ի ձայնէ կենդանւոյ չնչին.
Որ օրինակ է փարթամ հզօրին,
Զասլքասոս ըզխոքրունս յաւէտ ծաղրողին։

Արդ մի ոանհատ լինիր ալիսալին,
Թէ և յոյնքայից բազմիս ՚ի գահին.
Զի փոքուընք երբէք արտաքոյ կարգին,
Անաբեկ առնեն ըղձիւտ ալքային:

ՀՆԴԻԿ

Օձառ և ջուր տրջալի լցեն,
Մաքրել զհնդիկ ոչինչ զօրեն:

Ի՞նչ շահ կ՚ընէ հինեբեն ըսին,
Սևին ոտպոն խրատ խօսին:

Չլթ. Մէկ մարդ մը ժիտքը դրաւ որ ձիր մըկցընէ ան հնդիկ մը. ուսան ջուրը խօթէր կը լուանար և կաձրուէր, բայց վուշ առնի աշխատեցաւ. վասն զի շատ աշխալէլուկն անկէ էտև առաջուանէն աւելի ան և երեցաւ:

Հնդիկ կամ ան մարդին օրինակ էն պինպգլուխ մարդուս որ ինչ ընես չես կրնար խօսք հասկըցընել ինչպէս որ անոն ալ չի ձերմընար. վասն զի կըսեն ինչ անոնց կաշիին պահը բարակ մալի մը կայ որ մինչ լուանինք՝ անկէց է անոնք որ իրենց պէղէն ան երեգաիին ուժէն կըլլայ:

Ձինչ շահ լուանալ զսեաւ ափրիկեցի,
Որ ըզսևութիւն ընդ մարմոյ ունի.
Ձինչ շահ խրատել՝ զխիտար կամակոր,
Որք ուղիղ գնեն զոր ինչ և խորհին:

Արդ մի վայրապար ուղիը զայնպիսին,
Ոյր անուղղութիւնն է կանոն անձին.
Քեզ լինին կանոն վերնատանք նոցին,
Առաքինանալ ըստ ուղիղ բանին:

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԵՒ ԾՈՎ

Փորձել վիորձեաքն է յիմարին,
Որ կըրկնակի փորձի յանձին:

Փորձած բանը ֆորձել լաւ չէ,
Որ նոր ֆորձանք մէջ լինիըէ:

ՁԽ. Վաճառական մը կը բեռցընէ նաւն ապրանքով, դէպ 'ի հնդկաստան կերթայ: Երբոր առագաստը բացին հովն յարձակ էր և ծովը հանդարտ, բայց հազիւ թէ նաւահանգստէն հեռացան, մէկէնիմէկ հովը փոխուեցաւ և ծովն եղաւ, անանկ որ նաւը մնեց բերաւ մէկ աւազուտ տեղ մը զարկաւ՝ հոն նստեցուց: Իսկ վաճառականը բոլոր ապրանքը կորսընցընելէն եաւ՝ նաւուն մէկ տախտակովը հազիւ ազատեցաւ: Քանի մը օրէն եաւ երբոր ժուռ կուգար ծովուն քով ուր տեղէն որ նաւ մտեր էր, տեսաւ ծովը հանդարտ, նրբեն կերևնար թէ կըսէ որ նորէն նաւով տեղ մը երթայ՝ ուստի սկսաւ պտռալ. Անզգամ ծով, փուճ տեղը կաշխատիս զիս խաբելու տուտ հանդարտ ըլլալովդ. ով որ կուզէ թող հաւատայ, իմ

կողմանէս ես ամենևին չեմ մուցած անցած օրեր ինձի ըրածներդ. ես այնչափ վտանգաւոր չեմ որ հաւատամ քեզի երկրորդ անգամ որուն անհաւատարմութիւնը փորձով տեսեր եմ:

Ծոռն է օրինակ աշխարհիս, որ անուշ հանգարտ երևնալով շատ մարդիկ ծուխին մէջ ձգեր կորսնցուցեր է. բայց ափսոս որ ամէն անգամ ալէկոծութեան մէջ կիյնինք և չենք արթննար վաճառականին պէս որ առիւնէրէն հետու կենալով մեյհաւալ ընկաւ ծուխին մէջ:

Ահա խնամատուն քան խոհականին,
Որ ըզգուշանայ փորձ գընել անձին.
Զի որ ոչ փախչի յառիթէ փորձողին,
Անդէն անկանի՝ ի վըտանգ կըրկին:
Ծոռ է այս աշխարհ ըստ ատրացուցին,
Հեզիկ ծածանմամբ քաղցր է անփորձին.
Արդ մի հաւատար սեղանեան արուեստին,
Զի մի ընկըճուզցէ զքեզ յիւր կոհակին:

ԱՓԱՂԱՂ ԵՒ ԲԱԶԷ

Է վաղանցուկ պարծանք չարին,
Անդ՝ ի հրճուիլ վուխթով պատժին:

Մի՛ գոռոզնար այլոց վըրան,
Զի պարծանդըդ լերնար երկան:

Ճխա՝ Երկու աքաղաղ չարաչար կը կըռուէին մէկ վառեկի մը համար որ մէկզմէկու կը նախանձէին: Ինչ և եցէ մէկ աքաղալը յաղթեց մէկալին, յաղթուողը փախաւ բակին մէկ կողմը քաշուեցաւ կեցաւ: Իսկ յաղթող աքաղալը թռաւ ելաւ հաւնոցին վրայ որ երգելով իր յաղթութիւնն իմացընէ. բայց աս ուրախութիւնս երկար չկրցաւ վայելել, վասն զի երբոր թևերը կը զարնէր և ուրիշ բան չէր մնացեր՝ բայց եթէ իր ուրախութիւնը յայտնել ամէնուն, ահա բազէն՝ որ զայն յայտնի տեսեր էր հաւնոցին վրայ՝ յանկարծ վրան հասաւ յափշտակեց:

Ամբարտաւան մարդը յաղթուիլ որ գիտէ, աշխարհս չիսեպելով զամէնքը ղժիլ ու՝ղէ. բայց նոյն յաղթուիլը վէրջապէս իր գլուխը ու՝պէ: Ճոպ ամբարտաւան մարդին էրէնց գործին վրայ պարծելու ոչինչ չարաչար պատահէցան:

Արժանի պատիժ է անըզդամին,
Անդ հըրձռուիլ 'ի ջուրն հանդիպակ ջարին.
Խոնարհք յանկեան լինէ ապահով նըստին,
Հըպարտք 'ի բարձունս ջարաչար ծախին:
Զինչ օգուտ գործեաց այն յաղթականին,
Երբ նոյն յաղթուն առեաց մահ նըմին.
Զինչ շահ ճոխանալ 'ի վերայ այլոց,
Ուր այլք 'ի կեանս են իակ ինքն յօրհասին:

ԲԷՇԿ ՄՇԿՈՑ ԵՒ ՈՐՍՈՐԴՒՔ

Նաւ է տալ մատն ընդ բոլորին,
Զոհել զփոքրն առ սէր մեծին:

Շատ պղէկ է տաս մը չըգթել՝
Բոլոր տարմին ամբողջ պահել:

Ճիշդ. Որսորդները մէկ կըշան մը եաւէ կկ՚ընեին որ օրսան, և իր անդամին դեղերը շինեն. որովհետև սովորութիւն է որ ասոր ա-մորձէք մարմինը կը գործածեն օգտակար դեղի համար շատ հիւանդութենց դէմ: Իսկ կըշուները գիտնալով անոնց միտքը՝ հասկըցած են պէս թէ պիտի չկրնայ ազատիլ անոնց ձեռքէն՝ բռնեց իր անդամն ակռաներովը փրցուց վար ձգեց: Ան որ տեսան որսորդները, առին իրենց ուղածը և անով շատացան ու ան եաւէն չկպացին ետ դարձան: Եւ սանկ իր խոհեմութիւնը կըշուն ազատեցաւ, որ շատ խնամատարութենէ մտածեց մէկ

*անգամը պահպանելի՝ եւրբ չէր կրնար պա-
հել և բոլոր մարմինն ազատել,*

Ջրլանը կըսուի բեզի մշկոյ (գուշտուզ) որ է էրկակենդանի և ջան նման կենդանի. բայց պոչը չկան կը նմանի. որովհետեւ պոչը ընչս պարկ ունի էրբ ա-մոլչէփ ընդուան հոտաւէպ հիւրնով որ մուշկ (միսկ) կըսուի. և էր անդամն ունի բժշկական գործունէութեան գաղ հիւանդութեանց դէմ: Ասոր գործածէն պէտք ուրվինք ունի ֆոտր ընտուով ջեզ բաժանել ջեզ խե-լացութեան է:

Գործ է խոհական՝ ի լինել առաքին
Փոքր չարն ընտրել խաւխան առաջ մեծին.
Ի ձահ է զոհել զանգաման ըստորին,
Պահել ըզպըտուկս մեան կականին:
Գըլուխ և բոլոր ըստ սիրականին
Կըրօն և հաւատք են որպէս ասին.
Արդ՝ ի պահել զայն յաւէտ պատշաճի
Զոհել զամենայն ըզկեանս աշխարհի:

ՀՈՎԻՒ ԵՒ ՇՈՒՆ

Շահասիրին սըրտի բերկրանք,
Են օտարաց չարիք վըրկանք,

Անյնասէրը ջեզ կը բաղձայ
Անոց ընտան իւր շահ ըլլայ:

Ձիւղ. Մեկ հովիւ մը շատ անգամ իր շա-
նը կուտար՝ որջուկն որ ոչխարներուն կը մո-

նէին հիւանդութիւն: Օր մը խնամ դէր ոչխար մը կը հիւընդնայ, ան տեսնը շունը սովորականէն աւելի տրտում երևցաւ: Հովիւը երբոր հարցուց անոր պատճառը, պատասխան տուաւ թէ ան է պատճառն որ չեմ կրնար ուտանց տրտմութիւն տեսնել սանկ մէկ հատիկ պատուական ոչխար մը որ մեռնելու վտանգի մէջ է: Պատասխանեց հովիւը, թէ ինչ պիտի ըլլայ ան երեսպաշտութիւնն որ կընես ինծի, որովհետև դուն քու շահդ խմինէս շատ աւելի կը նայիս, փուճ տեղը կեղծաւորութիւն կընես. գնա սրկէ, ես լաւ գիտեմ որ դուն չես ցաւիր իմ ոչխարիս համար, հապա կը վախնաս որ չըլլայ թէ ըսընտնոյ ու ձեռքէդ ելլէ:

Շահասէր կամ ինքնասէր մարդը կը նայի որ իրեն շահ ըլլայ, ուրիշին ինչ կըլլայ ըլլայ. լի ցաւիր ամենուն ուրիշ յախտերուն վրայ, որ է շատ բնաւորութիւն:

Շահասէր ժըլատք հասնիման սրտին
Կեղծեալ վըշտանան ընդ մահ ընկերին.
Բայց յորժամ անտի ելանէ բաժին,
Հրճուին՝ի հոգի ընդ օգուտ անձին:
Զինչ քան զայս զազիր գործ որկրաժեսին,
Ոչ չարիք այլոց են իւրեան բարին.
Դառն է այնպիսւոյն գիտել յազգակցին
Բարիս որ միակ է պատիժ սրտին:

ԱԳԱՀ ԵՒ ԱՆՑԱՒՈՐ

Վայ որ Թաղէ զսկրան ընդ գանձին,
Անդ ի գեհեանն ասա ի գեռին։

Թէ որ դնէս ոչըփ ի յոսկին,
Շօ՜փով ինձնա դէ՜այ բաժին։

Ճիշդ. Ագահ մարդ մը կը Թաղէ իր գանձը ժէկ տուն մը մէջ, բայց չնկրցաւ անանկ ծածուկ ընել որ իր գրացին չիտեանէ։ Ուա՜ ան երբոր ագահը գնայ՝ անկէ՝ գրացին հասաւ հոն՝ հանեց ոսկին առաւ տարաւ։ Մէկ կալ օրն ագահն եկաւ որ նայի իր գանձը, բայց ինչ կակիծ եղաւ երբոր բացաւ ու բան չիգտաւ հոն. աշխարհք չի կրնար պատմել անոր ըրածը. ինչպես կը կանչէր ինչպէս կուլար և մազերը կը փետռէր մինչև յուսահատեցաւ։ Ա՛ա ձայնն որ առաւ մէկ ձամբորդ մը՝ հոն վազեց՝ ինչ կորսընցուցիր, ըսաց անոր, որ ատանկ կուլաս կելլես։ Պատասխանեց Թէ գանձ կորսընցուցի, որ ինծի հազար հեղ աւելի սիրելի էր քան իմ կեանքս, և ա՛ա քարին քով Թաղեր էի։ Կրկնեց մէկալը, Թէ առանց գքեզ աշխատցընելու բերելով այսչափ հեռու տեղ ինչի՞ համար տուն դ չիպահեցիր որ ամէն անգամ երբոր ուզես ըլլար կարենայիր գնել բուլթ հանել ոսկիդ։ Հանել իմ ոսկիս, պա-

ուց ապահը, ըհ՛հ, ես այնչափ խելոք էի որ հանէի, ամենևին չէիպէէի պետի անոր: Ան ալ ըսաց թէ երբոր պետի չէիպէէիր՝ ինչո՞ւ համար այչափ կը ցաւիս, ով բարեկամ. քար դիր գանձիդ տեղը, ան ալ անոր բանը կընէ քեզի:

Բէաս ֆէլէոսոփային հարցուց ին՞չ է ապ-փար ողորմելի. ան ալ ըսաց ին՞չ ագահն է, որ աչքն ու հոգին մաշելէն ետև՝ դիպաց ապրանք չի կրնար ամենևին վայելել, և կ՛անդր ալ հոգին ալ անոր համար կը խրոխընէ:

Աւսալ կուրութե մըտաց ագահին,
Ամիտիկ՛ի հոլ ըզնիրտ և հոգին.
Ան՛ն որ է կարգեալ՛ի դիւր մարդկութե
Տես զիարդ քալէ զհոգի անմըտին:
Գանձի այն ոսկի առ անուշ անձին,
Նա մաշէ զայն անձն առ սէր արնուցչին.
Արդ մի մատներ զայն Թագեալ՛ի հողին
Առ անբան սիրոյ առ անբան ոսկին:

ԵՂՆ ԵՒ ՁԱԳ ԻՒՐ

Ով ոչ է փորձ ոչ պիտէ չափ,
Զանձին իւր կար դաոէ անչափ:

Ով ոչ որ իրէն լաւը լէյաէ,
Զինչ ատենէն ձեր կը դնէ:

Ախե. Եղնիկին ձագը կըսէր իր մօրը թէ ընութենէն ինծի անանկ մեծութիւններ տուեր է ընէն աւելի որ անկէ ամէնուն վախ մը չունիմ. թէ որ պատահի, կըսէր, շանը հետ կռուելու՝ պրեթէ առանց աշխատանքի պի- տի յաղթեմ անոր. վասն զի ես շատ բարձր և անկէ զօրաւոր ըլլալէս՝ի զատ, իմ գլուխս եղջիւրէ զէնք մը ունի և շունը քան մը չու- նի: Պատասխանեց մայրը. Որդեակ զգոյշ կեցիր անոր հետ կռնելու, զուն անոր չես հասնիր, թէպէտ ալ զգուշացաւ իրեն եղ- ջիւր տալու և քեզի տուաւ, բայց անոր ա- նանկ սիրտ մը տուած է որ զուն չունիս ա- մէնուն:

Վատասիրտ մարդը շատ բան կը խօսի պանը ձեռ, բայց ընդառաջ որ գեանէ լեռնին կը պատռի: Ան- կեալ է որ իր լաւը չիճանչնալով զինքը զօրաւոր- ներուն հարցը կը տնէ:

Ա յս Թէրահատարը բերմունք են մանկանց,
Ոյք գնեն զանձինս՝ի չափ վհատանց.

Ամէն գժուարին հեշտ ծոուի ինքեանց,
Զի խառկ և անփորձ են բազում նրանց:
Մի գներ ըզքեզ՝ի կշիռ քաջաց,
Եւ մի անխորհուրդ լինիր ինքնապանծ,
Կշռեա խորհրդով զայլոց զօրութիւն,
Գտանես յոլով գործս սքանչելեաց:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԿԻՆՃ

Խոհեմ բնութիւն հնարէ ձարսար
Նախ քան զարկած նպատաս և ձար:

Խելք ոնոզին էիայ ինչ լար,
Վընաս էիած կը գպնէ ճար:

Ճիշ. Մէկ լեռան խոզ մը կը սրէր առանները ծառի մը կոճի վրայ. զայն տեսնելով աղուէսն ըսաց իրեն, Լաւ սրուիր ատոր հետ կը պատրաստուիս ծեծկռտելու, որովհետև հիմա ոչ շուն կը տեսնես և ոչ որսորդ: Պատասխանեց խոզը. Հէ, պէտք է սպասել որ անոնք եռևէս հասնին՝ ես հապա իմ զէնքս սրեմ, երբոր ան առենը մուածելու ժամանակ ալ չեմ ունենար:

Ամէն մարդ պէտք է պպենուվ իր բանը հոգալ իրեն պիտուականը բանը գիպնալ, և առնացած խելքովը զինուիը հասնելիք խոհեմուիթ ու յանկարծ եղելուիթ մը վրան գալուվ խեղճ լըլլայ:

Գէղեցիկ խորհն նախատեա քնութիւն
Պահել յարկածից վայրապ զանատուն.
Զի յամենեսին գոյ զէն զօրութիւն,
Թէ՛ ի դէպ գործէ յաղթէ ենշնամւոյն:
Մխոք և լոյս բանին է քաջ զէն մարդոյն,
Մեակ հատուածը բանական գաւոուն.
Սրեա փայլեցո զայն ոյժ զայն ցոլմունս,
Ելոյն քեզ պաշտպան՝ի գիտող ժամուն:

ԿԱՐԿԱՏԻՋ ԲԺԻՇԿ

Բանն է ընտրեալ ամէն լեզուի,
Բայց սակաւուց խնամատ բանիւ:

Ամէն մարդու խօսք է պատուի,
Բայց միշ մարդու խելք է նմանուած:

Ձևք. Մեկ կարկատիչ (էսթիճի) մը խիստ ոգեմտ մարդ ըլլալով իր արուեստին մէջ՝ անանկ քիչ շահ ունէր երեսը վառած կէր՝ մինչև մոմըտաց որ արդեսաը փոխէ: Օր մը խելքը գլուա՝ թէ բժիշկ ըլլայ, և քանի մը բժշկական բառեր սորվելով բժիշկ եղաւ և ձանչցուեցաւ. իր լաբութիւնը շատախօսութիւնը և անծանօթ ըլլալը շուտ մը գինքն ըրին մեկ շատ անյարմար բժիշկ մը, բայց խելօք յարմար շատախօս մը: Ամէն գի ծանուցած ըլլաւ թէ իր գեղերուն զօրութիւնը չի կրնար տևել, և ամէնքն ատոր խօսքին հաւատացին: Իր դրացիներէն մեկ

վարպետարդի մը ուզեց ծաղր ընել զինքն ան
կերպով : Սասիկ գլխացաւութեն ունիմ
ըսելով բերել տուաւ ան բժիշկը . ան ալ ե-
կաւ սկսաւ երկան երկան խօսիլ անոր առա-
հիւանդութեանը վրայ պատճառներով , յե-
տոյ հատուածեց հիւանդին թէ զինքը կազա-
ուէ առ յաւէն քիչ ժամանակի մէջ՝ միայն
թէ կամենայ յանձնել զինքն անոր հոգա-
բարձութեը : Վարպետարդին ալ խնամալով
ըսաց . խելօք անխելք , ես ինչպէս կրնամ
քեզի յանձնել իմ գլուխս , որովհետև միայն
ոտքս ալ քեզի չեմ հաւատար :

Օրինակ է անոնց որ լէն ջանալ իրենց գործին
մէջ երեւելի ըլլալ , այլ մեծ բանի յեռք պարնելով
կը ձեռնին : Ո՞ր նողատնէ պանոնէ որ վատպակ լո-
նէնալուան համար էկեղեցական կը լլան . իրենք ինչ
գիտէն որ ծողովրդեան ինչ պէտք ուրիշներն .
հոյր հուրի առաջնորդ՝ երիտասն ալ խորհուրդ
կէնդին :

Անա արժանի բան անհամատին
Զանձին իրտութեն ոչ նկատուլին .
Հեռել ոչ գիտէ տառս ալվաբեռուին ,
Բազմի սիգալով յիմաստնոց դասին :
Արդ քանի անզօրք յոյս մտաբերին ,
Մտասնան լզկար զօրութիւն անձին .
Միայն բան դատարկ 'ի բերան նոցին ,
Հեռի 'ի խելոց հանճար լոյս բանին :

ՓՈՂԱՀԱՐ

Որ ոչ գլուխ զընկերն ’ի չար,
Նովին պատուի չարեօք խոպան:

Ով լար պապճաո այտոյ իւրոյ,
Շատ մեծ ճնաո շապկին խոպոյ:

Ճիւղ. Մէկ վոլտահար (պօռուպան) մը պատերազմին բաները չալեցնէն ետև բանուեցաւ: Երբոր մէկին անունց մէջէն Թևը վերցուց որ սուրը խօթէ անոր՝ պոռաց դերկն բընդնուելը, Թէ ով զօրական, մամըտա որ էս ուրիշ բան չըրի, բայց եԹէ վոլտ չալեցի. ուսաի ոչ մարդ եմ մեղացեր, և ոչ ձեզմէ մէկին զարկեր եմ: Պատասխանեց մէկալը, Թէ դուն ալ քիչ արժանի չես մահու, և Թուրը վորը խօթելով կըսէր. անօրէն, իրաւ մարդ չեմեղացեր, բայց մի ժոլվեց զանոնք որ մեղընեն:

Աբելի պէսի պապոհասին անունփ որ ուրիշին գէղեցիկը պապճաո կըլլան և կը գրգռեն չարունին ընե. ասանկներուն մեղը իրենցմէ աոաջ դապաստան կերթայ:

Ահա են հատուցմունք խեռ պատանեկաց,
Որ գրգռեն ’ի չար զընկեր բարեկեաց.
Ոչ գիտեն զերկնից պատիժ պատուհաս
Գանձեալ կան նոցա ’ի մահու արկած:

Զինչ ունիս տալ քան յայն սահման չարեաց,
Զինչ վան անձին քո և զինչ զընկերաց,
Մի սուլեր զիտոլ չարին դրգանաց,
Զի մի կորնչես 'ի սուր Թշնամեաց :

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ ԵՒ ՇՈՒՆԿ ԻՒՐ

Զայլոց չարիս երբ տեսանես ,
Անյուշ և դու ուղղեա զքեզ :

Թէ որ պակասն այլոց փնտռես ,
Շփնէ ըզքեզ, գոռն ալ չէնտես :

Ճիճ. Երկրագործ մը կարձըկէ լծէն իր կովերը , սովն սաստն կը մորթէ զանոնք որ անով ապրի ինքը և իր ընտանիքը : Երբոր ան տեսան իրեն շնորը , շուտ մը ցանկնեցին իրենց տեղէն քաղաք փախան . փախչինք ազատինք , կըսէին իրարու , Թէ որ աս մարդը չնմանայեց մորթեց կովերն որ իր գործքին շատ հարկաւոր էին , մեզի ինչ չըներ որ գրեթէ անանկ շատ պիտուական մը չենք անոր :

Թէ որ ուրիշին վրայ գէշ բան մը պետնէս , մի գայլակղելով դարբեր , այլ նայէ որ դուն չընես , և անոնց էնելովը դուն չիպուիս : Այլոց ընդունելութեանը նայելով էս ալէկ եղայ , կըսէ փիլիսոփան :

Ահա չքնաղ վճիռ իմաստասիրին,
Հրեհանգիլ ասէ սահմամբ օտարին.
Զի որ հանգիպի երբէք տեսակին,
Հանգիպիլ գիտէ նաև անհատին:
Բանական դատիս մասնակցեալ բանին,
Մի՛ օտար դատիր գործ բանականին.
Արթուն կաց դիտեա գործածս աշխարհին,
Փախիր՝ ի յառնիցդ չնասաբերին:

ԱՌԻՒԾ, ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԷՀ

Զինչ զօրաւոր քան միտք խոհեմ,
Որ աշխարհի յաղթել գիտեն:

Խոհեմութիւնն ուղիղ յաղթող է,
Ամէն բանին վրան հէնէ:

ՀԾ. Որ մէ առիւծը աղուէսն ու էշը որ-
ոտրդութեան ելան միասին և բանեցին մէկ
եղնիկ մը, որ գետինն ընկածին պէս մէկէն
էշը կտրտեց զայն. բաժինն որ եղաւ, նախ
էշը յափշտակեց առաջ քան զամէնն աւելի
մեծ բաժինը: Ա՛ս անկարգութիւնս անանկ
կատղեցուց զառիւծն որ նոյն կէտին ցաթ-
կեց իշուն վրայ պատռեց: Ան առեղը հաս-
կըցաւ աղուէսը պէսուն գալնքը, անոր հա-
մար զգուշացաւ իրեն բաժինն առնելու, նաև
տարաւ զայն ալ խառնեց առիւծին և իշուն
բաժինին հետ, և ըսելոն ընծայ ըրաւ առիւ-
ծին: Ա՛յս քաղաք ավար վարմունքս որ առ-

աաւ առւծը խաղաղեցաւ, որ քիչ մը առաջ իշուն ըրածն աղուէսին ալ պիտի ընէր: Մանաւանդ երբոր գոհ եղաւ բոլոր եղնիկն յափշտակելուն համար, սկսաւ շնորհակալութենի ալ ընել անոր մարդասիրութենեանը: Եւ այսպէս ազատեցաւ աղուէսն իր ձարտարութենէն անանկ վտանգէ մը, և էշը կորաւ իր անխելքութենեամբը:

Խելացի մարդը պինդը վտանգէն կը խալըսէ խեղճը, իսկ անխելք մարդը պինդը վտանգի մէջ կը ձգէ. ահա աս է պանապանութիւնը խելացի և անխելք իմաստուն և տափի մարդկանց:

Ահա զօրութիւն հզօր առւծին
Անսահման խնդրախ Ձիրանաց նորին.
Տես՝ ի հանճարոյ գիարդ նուաձին,
Զի միտք ոչ ձիրանք են պաշտպան անձին:
Իսկ դուն որ տէր ես աշխարհաց ծրին,
Մի ընկճիր միտքով՝ի տես հզօրին.
Ընդացո յաւէտ զայն առւր հանճարին,
Որ յաղթել գիտէ ուժոյ աշխարհին:

ՊԱՌԱՒ ԵՒ ԱՂԱԽԻՆ

Որչափ վտխչիս յաշխատանաց,
Վաստակք լինին քեզ զուարճութեց:

Թէ գերա՞ծ է որ ինչպ ֆալէս,
Ո՛ր որ ֆախչէս ֆալըս է:

ՃԾԹ. Մէկ պառաւ մը իրեն աքաղաղին ձայնը առածին պէս՝ ամէն առաւօտ կերթար կարթընցընէր իր աղախինը (հալայըխը) առաւօտուն ժամ մը առաջ կանուխ: Ան ալ կը հարկադրէր որ մէկէն երթէ լոգքն (ոռֆէն) առնէ մանէ, և թող չէր տար ձեռքէն ձգել՝ մինչև որ արևը մտնէր: Եւս ժամ մը չանցներ մութ չըլլար: Իսկ աղախինը հալեցաւ մաշեցաւ քունն չըլլալով և աշխատանքով. ուստի օր մը բռնեց աքաղաղը խղդեց, առմտքով որ երբոր պառաւը կը կորսընցընէ արթընցնողը՝ կրնայ անկէ ետև հանգիստ քնանալ. բայց հակառակն եղաւ, վասն զի աքաղաղն որ մեռաւ՝ պառաւը այլ չկրցաւ ձայնը՝ կարգը կորսընցուց, ուստի բոլոր գիշերն ոտքի վրայ էր, կը վազէր կարթնցընէր աղախինը, անանկ որ հազիւ կաղը մը ժամանակ կրնար պառկիլ:

Պէտք է ջանալ հնազանդ ըլլան ջերմեռանդին որչափ խիստ ըլլայ, չէ ըլլ աշխատանքէ ֆախչէսհամար խելքին եկածն ընէլ. ան պէտք գէշ կըլ-

լայ, վասն պէ էրբոր մեկը փաշէւէթ որ ասէնայ, ինչ ընէ շահ լսանի :

Խնդրել ըզհանգիստ ըստ մարմնականին
Խորշիլ՝ի կրել ե գործ տկարին.
Քանզի՝ի սկզբան՝ի գրիլ մարմին,
Նոյն սահման երկանց գրեցաւ նմին :
Պատրաստ կալ ձայնի հրամանաց վեհին,
Միայն դիւրութիւն երկոց ծառային.
Արդ մի ընկնկէց լինիլ հեղգութեամբ,
Զի մի դիպեսցիս դժուարագոյնին :

ՁԻ ԵՒ ԷՐ

Զայրոյց վիճակ մի զարտասքինն՝
Ուշիմ մտօք կշռեա զինեալքին :

Մէծ լեռանը ձիւնն ալ մեծ է,
Հարուստին ալ հոգը շատ է :

Ձծբ. Փառաւոր ծածկոցով զարդարուած ձի մը կերթար տէրը գոնելու համար պատերազմին մէջ. ատոր անցնելն որ տեսաւ էշ մը՝ սկսաւ հառաչանքով նախանձիլ ձիուն երջանկութեանը վրայ : Զին որ լսեց և հասկըցաւ զայն. եառնէս եկոր, ըսաց, որ իմ վարձքս մտանակից ըլլաս ինչպէս ես արժանի եղեր եմ առ զարդարանքիս : Իսկ էշը լսածին պէս՝ վազեց եառնէին գնաց և հասան պատերազմին բանակը. նախ տեսաւ

զօրքերը պէնքերը վրանները (չափըն֊երը) փո֊
ղերուն Թմբուկներուն ձայնը, շատ հաճե֊
ցաւ, ամենուն վրայ կուրախանար զուար֊
ճանալով: Բայց քանի մը օրէն եաև տեսաւ
որ ձին պարտաւորեցաւ տէրը տանելու պա֊
տերազմին կրակոտ տեղը և վտանգաւոր ծե֊
ծին մէջ. սկսաւ տարակուսելով զուարճու֊
Թիւնը ձգել, և մտքը բերել իրեն առջի
Թողուցած տեղը. քիչ մըն ալ անցաւ կախեց
անկըճներն ու եաև դարձաւ. ինչ որ ըսաց
ձին իրեն որ չերԹայ՝ հոն մնայ, ամենևին
մաիկ չըրաւ, և յետոյ սաստիկ վազելով
ձեռք առաւ չաղացքին ճամբան գնաց:

Օրինակ է ՀԹագործաց հարուստին որ զրուէն ա֊
նանկ խստասիրտ կերևնայ մինչև ամենքը երանի պա֊
տուիրեն. բայց ներսը նայիս՝ հապար հոգ
նեղուելէ ոանի անանկ անհանգիստ որ մեզի երանի
իսպայ մէնակ մարդիանոց:

Այսպէս և ռամիկք ընդ տես արտաքին
Պչնուն զմայլին իշխանաւորին.
Երբ քննեն զկայս ներքին վիճակին,
Այլ ազգ գտանեն տխուր վշտագին:
Մի ցանկար փառաց վսեմագունին,
Եւ մի փայլուԹեանց աչախիլ բաղդին.
Զի այն շողշողանք են տուկ արտաքին,
Այլ ներքին նոցա Թախիծ խաւարին:

ՀՈԳԱՓՈՐԾ ԵՒ ԱՐԱԴԻ.

Կենակցութիւն անզգամին,
Վընաս բերէ մերձաւորին:

Անզգամին լըեալս ընկեր,
Գլխուդ հոգան չարեաց դարձեր:

ԽԾՔ. Երկրագործ մը լարեց իր որոգայթը և մէկ արագիլ մը քանի մը որսող թըռչուններով եկաւ մէջն ընկաւ: Ան առնելը բռնեց երկրագործը մեղցուց թռչուններըը. երբոր պատրաստուեցաւ արագիլն ալ մեղցընելու՝ աղաչելով կըսէր արագիլը, թէ ես ոչ չարագործ եմ և ոչ մեղաւորից աւազակներուն, վասն զի որոնց մէջ որ գտնուելով բռնուեցայ՝ անոնք սորվեցընելով ակամայ զիս հոս բերին, ուստի մեծ անիրաւութիւն կըլլայ թէ որ անոնց ըրածդ՝ ինծի ալ ընես և անոնց հետ զիս կորսընցընես: Պատասխանեց երկրագործը. դուն մեռնելու արժանի ես, ինչպէս կրնամ ես քեզի բարի ընել, երբ չար ընկերներու հետ գոյ ըզքեզ: Ա՛ս ըսելով վիզը փրցուց:

Իշտպ է անոնց որ հըսէն ինչ ես աղէկ ընկեր չես գէշ ընկեր ինծի ինչ պիտի ընէ: Ասանկ մարդին ինչ խօսքն ըսող ըսէն. գէշին հետ ներողը գէշ կըլլայ, աղէկին հետ ներողն աղէկ կըլլայ:

Ա՛յս ահա պատգամ է գուշակողին,
Ի վերուստ անուն մեզ աղդ առնողին.
Թէ որք ընդ չարաց կենսակցիլ կրթին,
Չարեօք ՚ի կենաց զըրաւիլ ունին:
Հեռի ՚ի վատաց մերձիր ՚ի բարին,
Կցորդեալ յաւէտ ընդ առաքինին.
Որով և արդար լինիս ընդ նմին,
Ազատ յարկածից վընասաբերին:

ՍԻՐԱՄԱՐԳ ԵՒ ԿԱՉԱՂԱԿ

Յիմարք պանծան ընդ զարդ մարմնոյ:
Իսկ իմաստունք ընդ պեզ հոգւոյ:
Իսելացի մարդ ջնջառ լաւէ,
Իր բարւոյ ջեր պինուր կընէ:

Ճծ՚. Որ մի թագուհիները ժողովուեցան իրենց մէջէն թագաւոր ընտրելու համար որ յարմար ըլլայ զիրենք կառավարելու: Իւրաքանչիւր թագուհի ժողովքին ընտրուելու համար իրեն քաշելու համար ըսին թէ ան ըլլայ թագաւոր որ բնաւորէս աւելի կարողութիւն ունի. ուստի արծիւը խօսեցաւ իր ուժին վրայ, աքաղաղը՝ քաջասրտութեանը վրայ, թութակը յիշողութեը վրայ և կաչաղակը մտքին վրայ: Բայց պարապ տեղը կը պարծէին ժողովքին մէջ ամէն մէկը իրենց կատարելութեանը վրայ. մէկին խօսքը բան մը տեղ չէր դներ ՚ի զուր՝ գլխացաւութիւն եղան

զուրցուած խօսքերը : Ամէնէն եաև եկաւ սիրամարգը բանալով գեղեցիկ պոչը, երևնալուն պէս թռչուններն զմայլելով գոյզգոյն փետուրներուն վրայ՝ իրեն տուին մեծութեան առանց նայելու կաչաղակին ցուցմունքներուն որ կը պնդէր թէ սիրամարգը պոչէն՝ և զատ ուրիշ կատարելութեն մը չունի. բայց անունք գովասանքը սիրամարգին տուին և մէկէն թռչելու կոչեցին :

Խելք ունեցողը պէտք է սեւելի հոգւոյ գեղեցկութիւնը և բնական ալնուութիւնը նայի քան ըն մարհոյն. վասն զի մարհական գեղեցկութիւնը ծաղկի պէս շուտով կանցնի, հոգւոյնը կը հայ :

Անբան ընտրութիւն աշխարհասիրին,
Ընդ տեսիլ մարմնոյ յաւէտ ալնուղին.
Որ զուրկ՝ և լուսոյ սիրական մասին՝
Ոչինչ նշմարէ զգեղ հոգեկանին :
Նուրբ հանճար մտոց միակ գանձ անգին,
Մի վոխեր զարդուց ըստ մարմնականին.
Թէ վառ է հոգւոյ նշոյլ բնածին,
Ոչինչ գեղ և զարդ նմա զուգադրին :

ԴԼՐԻՆ ԵՒ ԿԱՊԻԿ

Մի խուզէր զայն որ չէ քեզ անկ,
Զի ժի անկցիս յանել վտանգ :

Անպէտ բանին փնտռտ լըլլաս,
Օր մը մահուտան ֆոսը կիյնաս :

ՃԾԵ. Ա կ դլբինն մը ցամաքին խիստ մօտ լողալով կերթար. ան տեսնելով կապիկ մը՝ շատ լաւ միջոց է, ըսաց, որ գիւրութիւ կերթամ բոլոր ծովը քալեմ, վասն զի բնաւ չեմ տեսած, պէտք է որ սիրտս հանդչի : Ա ըսելով ծովուն մօտեցաւ, յետոյ ցաթկէց ձկանը կռնակն հեծաւ. իսկ դլբինը ոբովհետև մարդս կը սիրէ՝ կարծեց Թէ մարդ է վասն՝ առաւ շատ հեռուն տարաւ զկապիկը որ առաւելապէս կուրախանար ժուռ գալով Ովկիանոսին մէջ մինչև խնտալու ձայն մը հանեց : Ա ձայնէս դլբինը գլուխն որ վերցուց նայեցաւ կապիկին՝ Ճանչցաւ և զարկաւ սոչոլը վեր նետեց վտյն բերը՝ մէկէն մտաւ ծովուն տակը :

Ով որ իր բանը և փոնը կը յգէ ուրիշին փոնը բանին եփնէն կիյնի ըմանալու համար և պէտ չէղած բանը փնռնելու համար, անխելք կապիկին պէս

ուրիշին պատճառովը կը խրատուի : Ճապկը փեսանի ու ան ճամբան բռնելով փներնին ուրիշին մոլորցնան էղան :

Բարք անասնական ընդվայր ջրջողին
Մոռանայ զնւր գործ քննէ զօտարին.
Թողու լքանէ ըզտուն և տեղին,
Զի գիտակ լնցի թէ այլք ինչ բերին :
Զի կաս ով լնմար 'ի վայր անտեղի,
Առ ինչ յօտարաց ջրջնս վնհանակի.
Դարձ 'ի սեպհական արարս և տեղի,
Զի մի ծովակուր լնցնս անտեղի :

ՀՕՎԻՒ ԵՒ ԳԱՅԼ ՓՈՓՐ

Մի նպատակ չարտասնրին,
Զի մի չարնւք 'ի քեզ դարձցին :

Թէ գազանին փոնըդ փէղ փաս,
Զաւնըներուդ խրատսդ խոփաս :

ԱԾՒ. Հովիւ մը կը գտնէ գայլի ձագ մը որ մայրը ձգեր էր, կառնէ կը տանի իր խուցը և հոն կը մեծցնէ. եւքը կը դնէ զայն հնեւտան մէջ որ կը նայէին ոչխարները, բայց շատ լաւ կըլլար թէ որ տատկեցընէր. վասն զի առաջ քանի որ պզտիկ տկար էր՝ բան չէր. ըսեր, կատարեալ գայլ եղած ին պէս մէկէնմէկ հնւերը խլզեց, և երբոր հովիւը

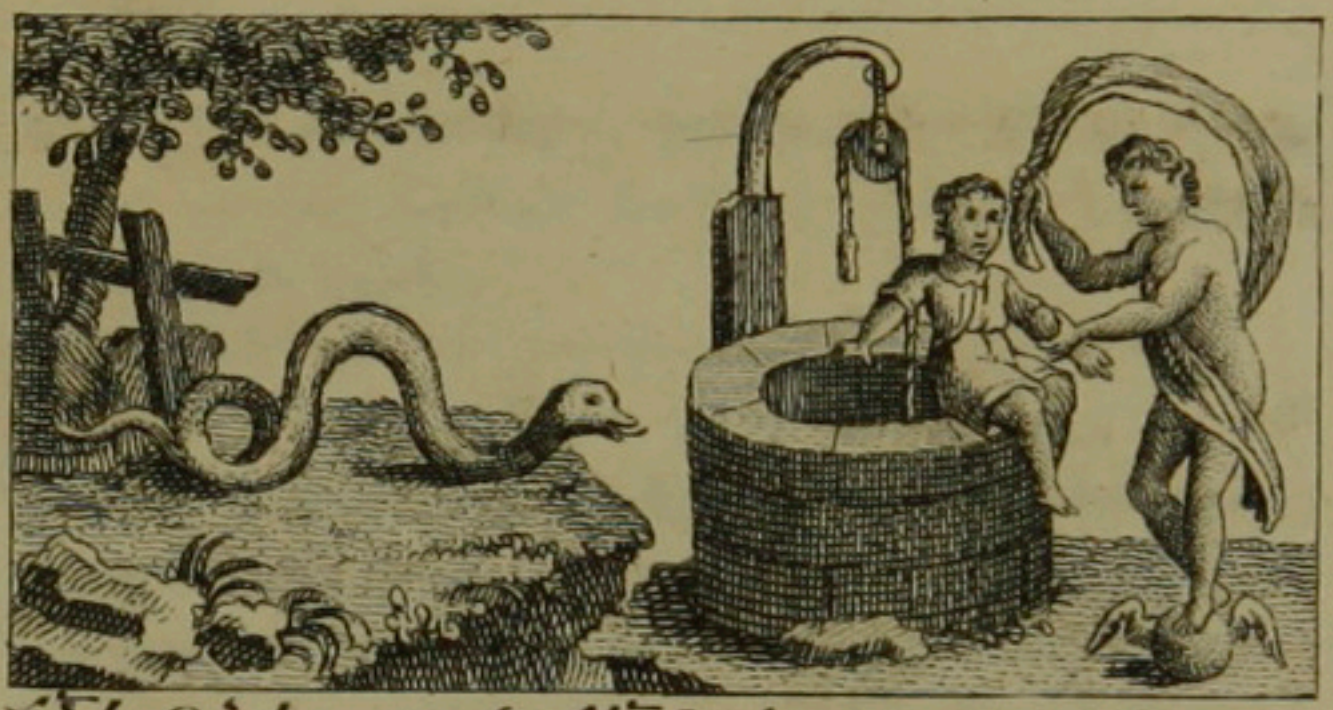

ճճէ. Օձ և տուժն: ճկէ. Երիտասարդ և իաղղ:

ճկը. Հաւ պարարտ: ճնա. Երկրագործ և Աղուէս:

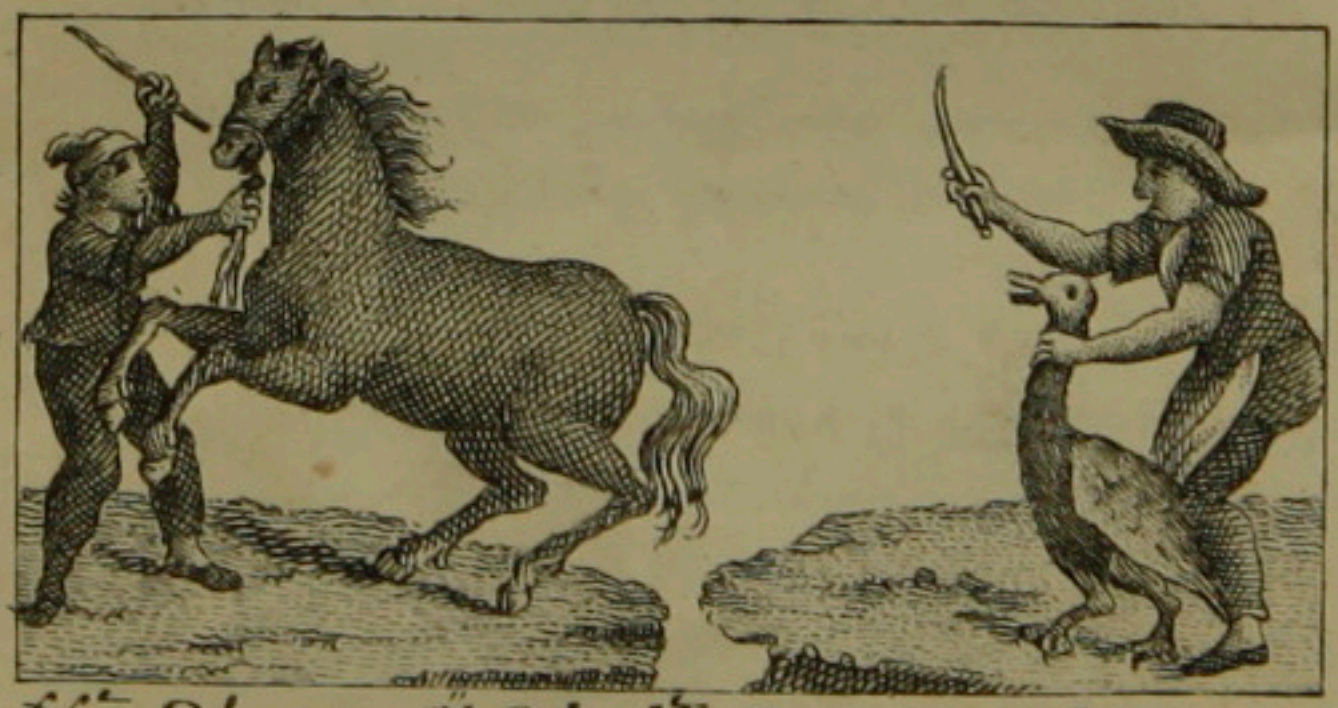

ճնը. Ձիաղարմ և Ձի: ճնգ. Արտավար և կարապ:

քան էր՝ վազեց ընկաւ ոչխարներուն վրայ
բոլորը ջարդեց:

Իբրեւ ըլլայ վարդապետին ոչխարներուն
յետոյ ելած գարշելի աղանդաւորներուն գը-
րածը, որ ինչպէս առջի բերանն անէծաս էր-
նայ՝ բայց համայ համայ կապականէ մանկանց մտքը-
բարքը: Ընդհանապէս ծնողքն ալ երբեմն պատը գէշ
տարտ չհասկնալնին որ անուշ լեզուով և բարի
երեւնալով վիրաւորէ բոլոր պատը:

Զօրաւիգ լինել դըժնեայ գաղանին
Գործ է դըժընդակ սըրտի անմտին.
Զի խրնամ և գուշ տեղեականին
Ընտ տեղւոյն առնել է խոհականին:
Իսկ գու հոգածու մանկանց երամին,
Մի խառներ ընդ այն ըզծընունդ չարին.
Թէ և ապիկար նոցէ չարածինն,
Սակայն է անգուշ սերմըն գաղանին:

ՕՁ ԵՒ ՏՈՒՆ

Երբ ոսկն իշխէ իշխող գլխոյն,
Եղուկ և վայ բոլոր մարմնոյն:

Ո՞ր փէշ հիւսէ հին և ծաւոյ,
Շուտով կընէն պահնուելոյ:

ՃԾԷ. Օր մը կը նայի օձն որ պոչն իր գլխուն դէմ կելլէ: Ի՞նչ ամբարտաւանու-

Ելիէ մէկ փաղաքի կամ փան մը մէջ պիտիին ուշք հրամայել ձիքին՝ հարկաւ ան պիտի կործանի. ասանկ ալ մարդուս պիտոյքները բանականութիւնն ու փիճէ՝ ան մարդը կը կորսուի, ուրուհետև պիտոյքները ծառայ է ու բանականութիւնը կամ հոգին պէտ է. բայց վճիռ ու շատ անգամ հոգւոյն ուշքը ւշուլար ու մարդինին կերլայ:

Անօրէն օրէնք ըստորնագրուն[ին]
Որ իշխէ լինել կառավար գլխին.
Բայց ծուր տուն քաղաք կայցէ ի կային,
Երբ կին և ծառայք տիրեն տիրոջին:

Տէր լշլոան կարդի բան մըտաւորին,
Ի քալաք մարմնոյ կառավար մեկին.
Թէ Թոյլ տաս մասանց ըզգայականին,
Տիւրն կործանեն զքալաքն ընդ պեսին:

ԴԻՈՍ, ԱՊՈՂՈՆ ԵՒ ՄՈՄՈՍ

Որ ձեռնարկէ 'ի գործս այլոց,
Յետնեալ ծալրի 'ի նոյն գործոց:

Մէ յետ զարնէը այլոց գործէն,
Ծաղր լըլլաս անոնց առջէն:

ՃԾԵ. Մէկ օր մը Դիոս ըսաց Ապողոնին թէ կուզեմ մը ժամանակ՝ տուր ինծի քու աղեղդ, զի կուզեմ քեզի հասկըցընել թէ ես քեզմէ շատ շիտակ կրնամ նետել: Կը տեսնես որ կաղնի ծառը անկած Ոլիմպոս լեռան գլուխը, կուզեմ որ նետն (օֆը) երթայ շիտակ ծառին կոճղին մէջ տեղը զարնէ. ապ որ ըլլայ՝ դուն ալ չանա անանկ շիտակ նետել որ յետոյ Մոմոս գատաստան Թողընէ թէ որերնիս աւելի յաջող ենք: Ապ ըսելով առաւ Ապողոնին աղեղը նետեց. նետն ելաւ, բայց շիտակ երթալու տեղը խոտորեցաւ և Մոմոս գատաւորին երեսին քսուելով անցաւ գնաց զարկաւ քարերուն՝ հարիւր ոսկի հեռու նշանէն: Իսկ Մոմոս բըլորովին շփոթած վախսուն որ վռանգ էր իրեն՝ ոսկի վրայ ելլելով ըսաց Դիոսին. Ով

ամծնեբուն գլուխը, չիկրցայ հասկընալ թէ Ադողնին նեռեբն աւելի՞ չիտակ է, բայց աս սույդ գիտեմ որ անոր նեռամծնեբն ինձի վախ մը չէին տուած ինչպէս քու կինդ պատճառեց. ուրեմն ինձի մոկիկ ըրէ, առ ձեռքդ դուն քու կայծակդ, և մեծդ Ադողնն՝ դուն ալ առ քու աղեղդ, ահա սասնկ շատ լաւ կըլլայ: Ա՛ս ըսաց ու առանց աւելի բացատրելու և մկկալին նեռուածքը մեծցընելու՝ գնաց Մոմոս: Եւ աս կերպով գատաստանն ամորոշ թողուց Դիոսին վախուն:

Դիոս կայծակ ուներ յերոփը որ կը նետէ կըսէին. իսկ Ադողնն արեգակին լաճն՝ աղեղ ուներ յերոփը. Մոմոս խեղկատակութիւնէ լաճ ըլլալով՝ երբեմն լաճներուն մէջ պատուր կըլլար: Օրինակ է անոնց որ իրենց արուեստը կը յգնեն ու էրգիպցած բաներ կը խառնուին, և անով լարալար կը խաբուին և ծիծաղելի կըլլան:

Ա՛յս շահ վատակոց փոխհամբուրն
Յայլոց՝ի վատակ վաղ ձեռնարկողն.
Ա՛յս և կատարած ինքնահաւանին,
Որ զայլս եպերէ պանծացեալ յանձին:
Բայց յիւրաքանչիւր ըստ իւր վիճակին
Գոյ զօրութիւն ինչ յատուկ բընածին.
Վաւեա ըզնշոյլ քոյդ արնկականին,
Եւ մի նախանձու մըխիր յօտարին:

ԵՋՆ ԵՒ ԿՈՎ

Զինչ ջահ անգործ նստիլ՝ է տան,
Եւ պարապուկ լինել գիշեռան։

Շատ պզէկ է հոգնիլ ջանալ,
Քան ծուլութեամբ կոչտապն ելլել։

Ձծթ. Եզ մը կը ջանար քաշել զսայլը (արապան) մէկ խնամ քարուտ տեղէ մը. մէկ կով մը տեսնելով անոր ջանքը՝ կը խնամար վրան ու կըսէր. խեղճ ողորմելի, ես չեմ տարակուսիր թէ դուն օրը հարիւր անգամ կը ցանկաս իմ վիճակիս. լաւ գիտեմ որ շատ կուզես ինծի պէս սիրելի ըլլալ և առանց աշխատանքի ուտել։ Երբոր տանիկ կը խօսէր՝ մէկ գոհ ընող մարդ մը հասաւ հոն և սկսաւ տաճարին Համբան տանել զկովն որ սեղանին վրայ իր կուռքին գոհ ընէ։ Ան առեւը եզն ըսաց անոր. ով ամբարտաւան, նայինք հիմա քու վիճակդ ցանկալի կերևնայ քեզի. Ձչմարիտ է թէ ես կը բաղձամ քու վիճակիդ, բայց դուն ալ խոտուան եղիր որ հիմա շատ կը փոփոքէիր զքեզ իմ վիճակիս մէջ տեսնել։

Հելլասէը հարուստ մարդին ուրիշը վար զարնելով կը պարծենար իրենց հանգստութեան վրայ, բայց էնպէն ըլլաք հանգիստ ապրին՝ այնպէս

ըսաւ իրեն կը մօտենայ հիւանդութիւնը և մահը, անոր համար աշխատաւոր մարդին պէս կապրին և ֆաֆուհները ըսաւ կը մեռնին :

Ա յսպէս թուլամորթք ընդ հեշտասիրին
Մերժեն ըղվաստակ, 'ի խընջոյս հրճուին.
Որով մերձենան 'ի սայր մանգալին,
Խաւարին աւուրց կերակուր պահին :
Իսկ դու որ գործել ծընաւ յաշխարհին,
Առաքինանալ 'ի սէր արարչին,
Մի անգործ նաւիր ըստ հեղգասիրին,
Մի պարապտանալ 'ի գարշ հեշտալին :

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ՉԵՏ ԻՒՐ

Իրարքանչիւր իւրն է ախորժն,
Զոր ինչ ունի՝ հրճուի 'ի նոյն :

Պախատուրն մեզի կը նայէ,
Զուրին էրէն նման ընէ :

Ակ. Աղուէս մը կևին թակարթին մէջ, մինչև որ պոչը չիձգեց՝ չկրցաւ անկէ ազատիլ : Ա պատճառաւ շատ յուսահատեցաւ, վասն զի առանկ անպոչ մկուն չէր կրնար երևնալ, ամէնքը վասն կը խնտային : Ա բանէն ազատելու համար տես ինչ ըրաւ : Մինքը գրաւ որ իրեն պէս ընկերները ունենայ, ժողվեց աղուէսներն ու բարեկամաբար խորհուրդ տուաւ անոնց որ պոչերնին

ձգեն. զի աւելն արգելք կուտայ, կըսէր, քան թէ զարդարանք, որովհետև աւելորդ բեռ մի է. վերջապէս ցցուց թէ աս պոչը ձամբաներն աւլելէն՝ և զատ ուրիշ բանի չի ծառայեր: Փուճ տեղն աս ցուցմունքներն ըրաւ, վասն զի բոլոր ժողովքը վրան կը խնտար: Յետոյ մէկ ծեր աղուէս մը դարձաւ իրեն ըսաց. բարեկամ, չեմ տեսեր թէ ինչ կըլլայ մէկ պոչէն անցնելով, բայց ան գիտեմ ատոնգ որ եթէ դուն ունենայիր քու պոչդ՝ չէիր ըսեր թէ անօգուտ բան է պոչը:

Օրինակ է անոնց որ իրենց պակասութիւնն ու ապիտութիւնը գոյելու համար՝ կուզեն որ ամենքն ալ իրենց պէս ըլլան, բայց ինքն անանկ ճարէն է՝ պա՞ ինչ օգուտ:

Արդ մի յանկանար զարդու օտարին,
Եթէ ոչ ունիս սեպհական յանձին.
Գիտութիւն հանճար հոգեկան մասին
Են բուն վայելչանք իմացականին:
Զինչ շահ բեռնակրի՝ գանձուց աշխարհին,
Զինչ իմաստութիւն գըրաւաճառին.
Արուաքին է այն, ոչ՝ի նա յանկին,
Զի գայ և գընայ ըստ բերման առթին:

ԱՅԳԵԳՈՐԾ ԵՒ ՈՐԴԻՔ ԻՒՐ

Անխոնջ վաստակ հոլապտղծին
Են հանք հօղոյ և գանձ անպին :

Աշխատողին բան է պակսէ,
Շատ կը դիպէ գանձ և ոսկի :

Ձկան. Այգեգործ մը առատ որ մեռնելը մօտ է, կանչէց որդիքներն ըսաց. Որդեակք, առանց ձեզի խնայելուս իմ խորհուրդս չեմ ուզեր մեռնիլ որ պատճառի մը համար մինչև հիմա ձեզմէ պահեր էի : Գիտնաք որ այգիս մէջ գանձ թաղեր եմ, չիմոռնաք երբոր ես մեռնիմ, դուք ալ եաքն պարտքերնիդ ընելէն ետև փորեցէք որ գտնէք հան : Մեռաւ բարի ծերը. որդիքը վազեցին այգին և բոլոր հողը մէկ ծայրէն մէկալ ծայրը դարձուցին տակնուվրայ ըրին. բայց փուճ աեղը հօգնեցան և փորեցին հողերը, բան մը չկտան ինչ որ ըսեր էր իրենց հայրը : Ան աաեղը մաքրունին դրին թէ ծերը խաբեց. բայց մէկէն խելք ըրին որ ձշմարիտ էր անոր ըսածը. վասն զի հոլն այնպէս շըրջելով անանկ պտղաբեր եղաւ որ շատ տարի այգին տուղրականէն եւսապատիկ աւելի բարիք կուտար :

Ոսկեղէն դար կըսուէր հին ապեռը երբոր սիրէր ու հարկաւորութիւն չկար, ամէն մարդ երկիւ-

գուշակութեամբ կապրէր. էրէոր պէպէ ըլլար՝ էրաշ-
ին կը ֆոխէին և անանկ հանգիստ կապրէին. ահա
ատ է գանձը կամ (առջինէն) որ անդէպ մարդին
հողին պահը կը ֆնպըռէն:

Ձինչ այն գանձ հողոյ թաղեալ՝ի ծոցին,
Ձինչ արծաթ ոսկի քիմիականին.
Աշխատանք և քրան ժիր հոդագործին,
Այն գանձ՝ այն ոսկւոյ ծընող էն ինքնին:
Թէ վաստակք ձեռացդ ընդ քեզ կենակցին,
Մըթերին քեզ գանձք մօր ոսկեբերին.
Եւ եթէ անգործ ձեռք քո կաշկանդին,
Անչափ գանձ մըթերք փուխով ըսպառին:

Որք ընդ արտմուտ վայր Թարթափին,
Աղտեղանան՝ի բաց մերժին:

Անվայելուչ պէղէր էրևաս,
Որ գարշելի այծ էըլլաս,

Ձկէ. Երկու շուն տուն մը կը պահէին. օր մը մէկը քոլորովին ուրախանալով ըսաց մէկալին. եղբայր, խնացայ Թէ մեր տէրը գէղին տունը պիտի կարկտէ, դուն գիտես որ առանց հարկեքի հարանիք չըլլար, ուստի Թէ որ ինծի մսիկ կընես՝ երկուքնիս մէկտեղ երթանք մեր բաժինն առնենք. ով գիտէ Թէ ինչ կերակուրներ պիտի ուտենք

հոն: Ա՛ս ըսելով սկսան երթալ մէկ գէշ ձամբայէ մը՝ անանկ որ հարկաւորութեան ալ-տուտ և դարշելի ջրերէ անցնիլ, մինչև բոլոր օխլմ (լամաս) եղան և սանկ հարանիք գացին: Իրենք զիրենք գրին պատուաւոր հարանիւորի տեղ, բայց չարաչար խաբուեցան. վասն զի երբոր երևցան հոն՝ ամմէնքը պռռացին անոնց աղտոտութեանը վրայ և հարկնիքին տեղը չնմօտեցած՝ որը փայտով որը ոտքով զարկին վռընտեցին: Ա՛ս կերպով եօթ դարձան աս երկու աղտոտ շները հոգնած քաղցած և ծեծ կերած:

Օրինակ է որ իրմանները ևս գէշ ճամբայ գացողները որ ամենուն գարշելի երևնան, մինչև տարէ երեսին չի նայիր. ա՛յ երեսին ալ ընկած են՝ տարեա՛ երեսին ալ՝ իրենց լաւ վարմունքը:

Գեղեցիկ կըրատ մանկանց անփորձին
Որ ընդ օխլմ գընան յանվայել տեղին.
Անդէն մոլորեալ՝ի նոյն շաղախին,
Ի մաքուր հոգւոց մերժին հալածին:
Արդ մի տենչանօք վազեր յոռտելին,
Եւ մի ուղեկցիր ընդ հեշտասիրին.
Որք գընան ընդ օխլմ՝ տըղմով աղտեղին,
Եւ ընդ թիւրս թիւրեալ սահին կործանին:

ՃՈՐԻ

Ոհայն պարծանք ոչ ինչ զօրէ,
Բնութիւն անդէն զնահն յայտ առնէ:

Սուտ պարծանիւով մարդ չէ ճոխուի,
Բնութիւնն ինչ է՝ իր յայտնուի:

ՁԿԻՊ. Մէկ գէր և մսուտ ջորի մը միշտ կը պարծենար մանկութեան առեն իր մօրը վրայ թէ ձի է ու ես ձիու զաւակ եմ. բայց ծերութեան առենը երբոր ալուր կը տանէր ջալացքը, լեզուն վոխեց, և միտքը բերելով շիտակ խոստովանեցաւ թէ իմ հայրս էշ է:

Հպարտ մարդն իր ծագումնէանը նայելով ջինջը բան մը կը խարճէ և իր ազգին վրայ կը պարծի, ինչպէս հին ապենք կառապետ նագաւորները յաղթանակեան մէջն ու էին՝ կըսէին նե ամենուն ցեղէն եմ, բայց չախորժուելէ մէջ՝ ինչ եղածնին կը խոստովանէին: Աւելի գեղեցիկ է ապնուական ըլլալը քան ապնուական ծնանիլը, կըսէր Սոլոն:

Ա յսպէս ինքնապանծ՝ ի յաջոյլ ելլին
Իբրու գիւցազուն՝ ի հանդէս բազմին.
Բայց երբ ժամանեն՝ ի ձախողակին,
Չինչութիւն ինքեանց խոստովան լինին:
Մի թեթևութեամբ խաբիր զերծ ջորին,
Կարծելով լինել՝ ի վեհից սակին.
Թէ բալիք քո և գործք չեցեն պանծալի,
Անիրաւ պարծիլն է գործ յիմարի:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԵՒ ԲԱՂԴ

Ոչ նախատես յընթացս աւթին,
Եւ մի ապատ դըներ բաղդին:

Զգոյշ կեցիր գալոյ ժարին,
Եւ ի սուբ ընչ բաղդ լանիմ:

Ձկիպ. Մէկ կարիճ մը պատուէր հօրին բերանը կը քնանար. երբոր բաղդն անկէ անցաւ՝ տեսաւ զայն և հասկըցաւ անոր գալուն իմաստը, մէկէն վազեց եկաւ թևէն քաշեց ու ձայն տալով կըսէր. Ոդեակ, թէ որ հօրին մէջ կ'նայիր՝ յանցանքն իմ վրաս պիտի ձգէին. ուրեմն քեզ կը թողում մտածել՝ յանցանքն ինծինա էր թէ քուկինդ:

Բաղդին առիթները՝ ալէտ բանաս գոյնէս կանչնին՝ ընչ յաղորդ ըլլան ընչ յաջող. պոր օրինակ ընոր առիթ կայ և դուն գալոյ ժամուն նախապէս ըլլաս՝ հարիւր վտանգի մէջ կիյնաս, և ընչ յաջողութիւն առիթին նախապէս ըլլալու, կանոնի առիթը. ալ չէս կրնար գտնել այն յաջողութիւնը: Հին ապերը բաղդը կը յուսնէին կոյր պապանի մը ձեռ ապտով կըմտնէ վրայ կեցած՝ որ ապրին անդին դառնալով կոպայ դիպուածով ձգուելիս, քաշ և այլն:

Այս է նշանակ անխորհուրդ անձին,
Որ ոչ նախատես լինի վտանգին.
Անարդէ զառիթս ալէտ բաղդին,
Ի վտանգիլ անդ մեղ գընէ նըմին:

Դու խնայական վիճակեալ բանին,
Կշռեա ըղվախճան եղևց և մըտին.
Արա ըստ տեղւոյն ըստ ժամանակին,
Զի մի զղջասցիս 'ի փախչել առթին:

ԾԻՆԱՒՆ ԵԻ ՊԱՏԱՆԻ

Մի հաւատար պատիր բանից,
Զի մի ծանակ նըկուն լինցիս:

Ելիք հաւատս ամէն լեզուէ,
Եղուկ հոգւոյ ըստուվ էնչի:

ՀԿԵ. Մէկ ծիծեռնիկ մը վուռթալով անոյաւ ծովերէն, և գարնան օրերէն առաջ եկաւ ան քաղաքը հասաւ ուր տեղէն որ ձմեռուան մօտ գացեր էր. մէկ պատանի մը աղուոր օր մը տեսաւ որ ծիծեռնիկն եկեր է՝ շատ լաւ, ըսաց ինքիրեն, ահա գեղեցիկ եղանակին կարտոֆէտը (ֆ-ֆիլէմէն) եկաւ. ուստի կրնամ լաթերս ձգել, ալ ասկէ ետև ծանրութեի կուտան ինծի: Ա՛ս ըսելով գնաց ծախեց լաթերը և առաին ալ շապկըն թէ կերաւ մախեց. բայց շատ չանցաւ խիստ ցըրտացաւ, վան ալ քանի մը օրէն ետև ցուրտը եա դարձաւ անանկ առատիկ որ՝ պատանին չփոթեցաւ և մերկ ալքատ ըլլալով ծիծեռնիկէն առաջ մեռաւ, որ առ պէշ գուշակութիւնն անոր ըրեր էր:

Օրինակ է ֆոֆոխոտիպ մարդկանց որ ամէն բանէ կը հատպան սէրտպաղտուի՛ն և լարալար կը խաբեն: Ան առակէն մպաճ է որ կըսուի, ըէ Մէկ ծիծեռը գարուն չի բերեր:

Աւանդ խորհրդոց յեռատամիւտ առակին,
Որ գաղի մեծ ինչ քան գուշակողին.
Նա խաբէ ըզնա յերկդիմի բանին,
Սա կարծէ լինել վըճիռ երկնային:
Զինչ քան զայս անբան բան մատացածին,
Զխաղդ՝ի սոյ խակ հեռևեացին.
Գուշակք և քաղդեայք արբանեակք չարին
Կորուստ են ինքեանց և բարեպաշտին:

ԱՍՏՂԱԲԱՇԽ ՄՈԳ

Մի հեռևիր ձայնի մոգին,
Զի մի անկցես՝ի ցանց չարին:

Մի հաւատար կախարդներուն,
Որոնց խօսքն է սըպով լեցուն:

Ակն. Գող մը կը մտնէ աստղաբաշխ կախարդի մը տուն. և երբոր կախարդը բազմութեան մէջ կեցած իբր նրբամիտ մարդարէի պէս գուշակութիւն կընէր գալիքներուն վրայ, և կը պարծենար թէ աստղերուն նայելով անանկ գիտութիւն ստացեր եմ որ ամէն բան կիմանամ՝ որունք հարիւրաւոր տարիէն ետև պիտի ըլլան, հոն կեցողներուն մէկն

որ տեսեր էր տունը մանուկ գողը, կարեց անոր խօսքն ու ըսաց. Ի՞նչ պատճառաւ հաւատամ թէ դուն գիտես գալիքները. ինծի անտարակոյս կերևնայ թէ դուն և ոչ ներկան կրնաս գիտնալ. բարեկամ, թէ որ դուն բան մը գիտնայիր՝ շուտով տուն կը վազէիր գողը փախցընելու համար որ տեսայ տունդ կը մանէր:

Մոգուրիւնը հին Արապներէն ճապոնէ է, որ կըսէին ըէ որևէ աշխարհիս մէջ բան կըլլայ, ապագային պատահելիք և անոնց պէտուքը կը պատճառէ. անոր համար ապագային դէպքը նայելով կարծէին ըէ գալիքները կիմանան, և խաբէուրիւնները ընելով կը խաղապէին ժողովուրդը:

Տես խաբէութիւն բազմապէս մոգին,
Կախարդէ լըզմիտս անհանճար ռամկին.
Ոչինչ տեսանէ որ կան առ ոտին,
Պանծայ գուշակել զապառնիս խորին:
Քանիք կուրացեալ հաւատան նոցին,
Ի կուրաց անտի լոյս առնուլ կըրթին.
Իմաստ ապառնեաց թէ գոյր 'ի նոսին,
Ոչ մերկ և աղքատ մոլեալ չըլլին:

ԴԻՈՍ ԵՒ ՄԱՐԴԻԿ

Այլոց Թելին կայ տառջև,
Իսկ սեպհականն յետուստ քեզի :

Այլոց պիտան ունինք առաջ,
Մերինն ունինք մեր էպետանց :

ՀԿԷ. Մարդիկ ստեղծուելէն ետև Դիոս տեսաւ Թէ անանկ մեծ մեծ պակասութիւններ ունէին ու էնպիտի կրնային համբերել մինչև ու անոնց Ճանաչողութիւնը էնվերցընէր իրենցմէ. սա պատճառաւ կը մտմըտար Դիոս ու զանոնք սա կարծիքէն հեռացընէ. ուստի ժողվեց բոլոր մարդկային պակասութիւնները՝ լեցուց երկու բերնէն շատ պարկերու (հէյպէներու) մէջ, յետոյ բաժնեց՝ ամմէն մէկին իրեն տալով վրան բեռցուց առանկ կերպով՝ որ ուրիշներուն պակասութիւնները կախուած էին տանողներուն առջին, իսկ իրենց պակասութիւնները պարկին մէկալ դին ըլլալով ետևնին կախուած մնացին :

Մարդուս բնութիւն եղեր է որ իր պիտութիւնը չի փեռներ և ուրիշինը միայն կը փեռնէ. անոր համար առաքը կը յետընէ ինչ Դիոս առանչ ըրաւ, ֆոխտանակ ըսելու ինչ ատ լար ուղղութիւնը բնութիւնն եղեր է :

Ա յս անկարգ դասմունք պակասամբոխն,
Որ գինէ հանդէպ վայրոց ըզմեբին,
Սուր խուզէ ըզշնուղ ական ընկերին,
Կոյր է և անտես խրոմ գերանին:
Քանի գեղեցիկ լինէր ըստ կարգին,
Եթէ զննէաք վերիսպանս անձին.
Փութապէս արդեօք զերծ գտանէաք
Ի վերիպանաց բարոյականին:

ՀԱՒ ՊԱՐԱՐՏ

Որ քան ըզչափն ունել կրճի,
Կորուսանէ և զոր ունի:

Եղած բարոյն ալ գոհ չըլլայ,
Ունեցածն ալ չէ՛ փոխէն ինկնայ:

Ձկիը. Մէկ հաւ մը ամէն օր մէյմէկ հաւկիթ կածէր տիրոջը. իսկ տէրը կըսէր որ եթէ երկու չափ գարի տամ, ինծի երկու հաւկիթ կածէ: Եւ ահա ժամէ՛ ի ժամ շատ գարի լեցընելով տուչին՝ անանկ սասսիկ գիրցաւ հաւը շատ ուտելուն պատճառաւ որ՝ շուտ մը սկսաւ քիչ ածել, և յետոյ բոլորովին հաւկիթէն կտրուեցաւ:

Շատ մարդ իրեն բաւական բարիք ունեցընելու համար՝ աչքը մաշելով ունեցածն ալ կորսընցուցեր է, և յետոյ ախոռվախ ընելով գայեր է աշխարհքս: Անոր համար կըսէ մէկ իմաստուն մը՝ ըլէ՛ բնկպէս որ

Ծովը գեփերով ին լեցուի և չի յագենար, ասանկ ալ շահասէր ագահին սիրտը չի կշտանար:

Ասկէց ոչ յագի բաղձանք անյագին,
Զրկոտ հանապազ յանչափից մասին.
Անտահման գոլով իղձ և տենչ սրտին՝
Մինչև ըսպառէ ըզկերան ընդ գոյին:
Մի տենչար չասին մի չափազանցին,
Մի գքեզ մաշեցնէ ցեց տրտմականին.
Ի ձրկոտել յանչափն սրկածք քեզ չափին,
Նանրանան բընաւք և դու ընդ նոսին:

ԴԻՈՍ ԵՒ ԿՐԻԱՅ

Մի կար ընդդէմ կամաց վերին,
Մի կըռնացեա սատիճս յանձին:

Ինչ բանով որ ին մեղանչէս,
Անոր պատիժն պէտք է քաշէս:

Ակն. Որ մը Դիոս կանչեց աղջին բոլոր կենդանիներն որ ամէնը միատեղ տեսնելու և իրենց տարբերութիւնը վայ նայելու զուարճանայ. որունք մէկէն հնազանդելով վազեցին եկան արուգուշը, միայն կրիան ուշացաւ այնչափ որ կարծեցին թէ չիպայ պիտի. բայց ինչ և իցէ եկաւ յետոյ հասաւ, և ինչ բանի վայ որ արտունչ կար՝ պատճառ բերաւ թէ գալու առենը հարկ եղաւ իր տունը տպահով առ մը պահել, ահա

տարը հաւնար կըսէր շատ ժամանակ կորսընցուցի և այլեւս ուշացայ : Բայց առ անմեղադրութիւնս անանկ պատրաստ ընկաւ որ միջոց չունեցաւ զօրութիւն մը ունենալու. վասն զի հազիւ թէ սկսաւ խօսիլ տանը վրայ, Դիոս վերցուց տունը կռնակը դրաւ որ կուզէր թէ առանց ուշանալու հնազանդ ըլլայ իրեն : Ամէն եղաւ որ պահաստութիւնը պատժելու հաւնար մինչև հիմա իր տունը վրան առեր կը տանի :

Ինչ մեղք որ գործէ մէկը՝ անոր պատիժը կը տաշէ, ինչպէս կրնան իր տունը պատճառ բերաւ անհնազանդութիւնը, անոր համար կոնային առաւ պայծառ. այսպէս պերճութիւնը պատճառ կը բերէն ըն պահքի պէր էնք՝ պէպք է շահինք. ՚ծ ալ պատիներն չէնք էրնէն կառնէ և էրբեմն խեղճ պզտիկ կընէ. առանիկ է ամէն բան :

Ա յս կշիռ արդար արդարադատին
Ոչինչ վերէպ կայ ՚ի կըշռոյ նորին.
Յոր ինչ ոք յանցեաւ՝ զծանրութիւն բեռին
Դընէ ՚ի թիկունս այն յանցաւորին :
Ոսխր յառակէս անլուր անբանին
Կոչոլին ձայնի ոչ հեռևողին.
Պատկառ կալ կառոյց վերին կոչոլին,
Գընալ ըզկնի ձայնի անբաւին :

ԵՂԶԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԳՒ

Որկոր անյագ կորուստ բազմաց
Կարապետաէ՛ն չար արկած :

Անհարգ սէրը զաք ուսքելոն ,
Սև օր բերաւ զապին գլխուն :

ՃԿ . Մէկ եղնիկ մը որսորդներուն ձեռքէն վախչելով այգին կը մտնէ և հոն տեսնելուն մէջ կը պահուի անանկ որ որսորդները զայն կորսընցուցին եւ դարձան : Իսկ եղնիկը տեսաւ թէ վտանգէն ազատեցաւ՝ սկսաւ որթը (ասման) կրծել և տերևներն ուտել որ ղինքը պահեր էին . և աս եղաւ իր Թշուառութեը պատճառ : Վո՜ւ զի այնչափ տերևները կերաւ որ բացն եղաւ երևցաւ , մինչև որսորդները եւս դառնալու առեն տեսան զայն , հասան վրան մէկէն բռնեցին մեռցուցին :

Օրինակ է անոնց որ ուսքելէն ՛ի զաք ուրիշ բան չեն տպաչիը , և կարծեն թէ որչափ աւելի ուսքեն ուրախանան՝ այնչափ զաք կապրին , բայց չէյպեն թէ անանկ աւելի պիւրին կը կորսուին : Կըսէր ՌԷ Ի՝ տասպաան մը թէ տարբուս կէսը ուսքելով խռելով կը ՌեռնՌ , կէսն ալ զաք հոգ ընելով :

Գործ է յեսատվիա որկորաժեսին
Ուսել և ըմպել ըստ սենչման սրտին.
Որով վաղվաղէ ըղկորուստ անձին,
Փութայ ժամանէ ժանեաց օրհասին:
Սակայն ողջուիւն գոհար է անգին,
Թէ ոչ խամրեայլ յանկարդ հեշտալին.
Գընաց.ք բարեխառն ըղգաստ յուսելին
Մի միայն անգուստ գիւծ է կեցողին:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ ԵԻ ԱՂՈՒԷՍ

Որ չար խնդրէ մերձաւորին,
Նոյն չար գառնայ 'ի ծոց նորին:

Ո-ՐԻՇԻԵՐԱՆ ով չար խորհէ,
Չարը խոփայ գլխով կը գտնէ:

ՃՀԱ. Մէկ երկրագործ մը ցանեց իր արտերը և բոլորը զարմանալի լաւ բուսաւ. երբոր կը նայէր որ հնձէ ցորենը, դրացիներն մէկն որ գինքը կատէր՝ բաց մնաքովը. Ես անանկ արդիւնք ցորենիդ ժողվելն որ գուն ալ տեսնես. ուսոի առաւ վառած կերոն մը կապեց աղուէսին պոչն որ բունին մէջ բռներ էր իր արտին քովերէն: Յետոյ տարաւ զայն հետը մէկալին արտին մօտ և հրելով հասած ցորեններուն մէջ ձգեց. կուզէր որ ան կերպով բոլոր ցորենները մոխիր դարձընէ. բայց տես ինչ պատահեցաւ: Աղուէսն առաջ երթալու տեղը՝ ետքայէն

եա դարձաւ որ իր բուն երթայ. և որովհե-
ան էր կրնար երթալ առանց անցնելու իր
սիրոյն արտէն որ չարուեի ուզէր ընել,
ահա վազեց մտաւ անոր արտերուն մէջ ու
կրակը տուաւ. և այսպէս բոլոր չարութիւնը
չարութիւն ուզողին գլխուն եկաւ, որ ա-
սաւ իրեն բոլոր ցորենը մոխիր դարձած իր
խորամանկ չարութենէն:

Նախանձոտ չար մարդին երբեմն պէս մէնը կը գըտ-
նէն ու կը նային որ անուշութիւնն ինչ պան. բայց
ամէն մարդ ըրածը կը գտնէ:

Չարակամ խորհուրդ դաւաճանողին
Գուն գործէ կարճել զօտարաց բարին.
Բառնայր զարեգակն թէ էր ի ձեռին,
Չի մի ծագեացի ի տուն ընկերին:
Մի չարակնութեամբ աստր ըզբարին,
Եւ մի նախանձու վընասեր նմին.
Զոր կինչ սերմանես ըզնոյն հնձեացես,
Թէ չար թէ բարի գըտանես ըզմին:

ՉԻԱՊԱՐՄԱՆ ԵՒ ՉԻ

Վայ որ զայլոց փոքրըն դաստ,
Զիւր մեծ չարիս անտես առնէ:

Քո՜ պախարի՜ւդ ասա՜ղըդ դէր,
Մի՛ ուրիշին ֆոթըը դաբէր:

ՀՆԴ. Պարոնի մը ութաք եղաւ իրեն ձին որ քաղաքը Թողուցեր էր, և հրամեց ձին նայող ստաւաւորին որ իր եղած տեղը բերէ: Ան հրամանն որ լսեց՝ գնաց անոր ձին առաւ մեկնեցաւ անկէ. երբոր երկուքը միասեղ կանցնէին ախրոջը դաշտին մէջէն՝ ծառան տեսաւ որ ձին գլուխը կախեր գաղտուկ խոտ կուտէր. Դող աւազակ, ըսաց զարնելու անոր, չեյտե՞ս որ սա խոտը մեր ախրոջին է, սակէ խոտ ուտելը իրեն դէմ է: Պատասխան տուաւ ձին. Դուն որ ինծի կէս չափէն աւելի գարի չես տար որ ինծի համար գներ է, չեյտե՞ս որ սա գարիին կէսն անոր կինին, և մեկալ կէսը գոնալովդ՝ ինչպէս տալոցուելի ես ըրեր, կը վաստուժնամ աեսքով, դուն մեղքի պատճառ կըլլաս: Եւ ահա սա շատ մեծ չնաս է մեր ախրոջը քան թէ ան որ երեսս կը զարնես: Ուրեմն դադրէ ինծի նեղութեի տալու. եթէ կուզես հաւատարիմ ըլլամ անոր՝ նախ դուն ակրատ ինծի բարի օրինակ տալ:

Օրինակ է անպիտան ծառաները որ ձեկղեկի պես-
կեսով ձեր անբաժանելիները կընեն փերուզիոյը. ի-
նչո՞ւ ձեր չարիքը չեն փնտռեր ու պիտի բանի վրայ
կը գայնակղին։

Ըահասէր ծառայն անհատաստիկ
Այսպէս կենակից ընդ ծառայակցին.
կարձէ հատանէ զապրուստ ընկերին
Լըցուցանել զոյն չկար անյապ փորին։
Սոցա պատասխան ոչ շատ յերկարին,
Որ զըկողութէ շահիլ նկրտին.
Երբ համար խնդրի՝ է գալ դատողին,
Պատանձին յայնժամ տալ պատասխանին։

ԱԳՈՒԱՒ ԵՒ ԹՈՒՉՈՒՆՔ

Պըճնեա բարեօք զէքնալ հոգին՝
Մի զվայրացուկ պատիր մարմին։

Մի զարդարէր մարմինդ ոսկոյն,
Այլ գեղեցիկ հոգիդ ոգոյն։

ՀՆԴ. Ագուաւն օր մը զարդարուեցաւ փետուրներով որ ծովին եզերքը կը զանազան թըռչուններուն բուներէն, և եկաւ անոնց մէջ որ վտռտաւորուի. իսկ թռչուններն առջի բերանը զուարճացան զանազան գունով փետուրներուն վրայ, բայց երբոր մօտանց նայեցան և ճանչցան անոր խորամանկութիւնը՝ ամմինքը բարկացած մէկէնիմէկ վրան վազե-

ցին, և շատ քցբցելով ոչ միայն իւրենց փե-
տուրներն՝ այլ և իրենները ալ փետեցին,
Իսկ ագռաւն առանկ փետեցած ամօթով
մնաց, անանկ որ վազեց պահուեցաւ, ա՛լ
չի համարձակեցաւ անկէ ետև երևնալու
նաև ագռաւներուն առջին:

Օրինակ է անոնց որ ուրիշի բանով կը պարծե-
ցուին և ճշմարիտն կը ծածկեն. Համ ինչ հոգին
կը յգեն, միայն մարմինը կը պարծցնեն, երբոր մահը
գայ ամէնը կանցնի կ'երթայ: Պէտք պարծանք
չերոպի մը ըսայ. ինչո՞ւ համար կը հոգնիք բանդ
պարծցնելո՞ւ:

Զարդ գեղանըկար զարդ բանականին
Ընչքին բարուքիւնք են հոգւոյ մասին.
Կրթուլականօք չափակցեալ բանին
Գերապանծ փայլի իբրև լուսածին:
Դուռ որ Ճոխացար գանձու իմաստին
Մի ցանկար զարդու մի մարմնականին.
Պատկեր քո անդիւտ մտաց անբաւին
Մի նահանջի 'ի զարդ օտարին:

ԱՐՏԱՒԱՐ ԵՒ ԿԱՐԱՊ

Մինչ ձանաչես զքոյսդ քարւոյն,
Մի լքաներ զայն հեշտագոյն:

Երբ լաւ բանին յարգը գիտես,
Նայէ յետոյէդ ըսպա էհանէս:

ՃՀՊ. Արտաւարը կը բռնէ մէկ կարապ մը, կարծէ թէ սագ է. երբոր վիզը սիտի կարէր՝ սկսաւ կարապն երգել. իսկ մարդը ձայնէն հասկըցաւ և շուտով դանակը տեղը դրաւ. Սիրուն կարապ, կըսէր սիրելով, այ հաճոյ չէ որ ես քեզ մեռցընեմ, որովհետև այսպէս գեղեցիկ կերգես:

Կարապը այսինքն (Թոյլ) ընտանը սագի նման է ըէ գոնով և ըէ ոեծուքի, բայց յայնը սխորժելի է, մանաւանդ երբոր ոեռնիլը կը մօտենայ՝ խիստ անուշ կերգէ. որ օրինակ է առաքինի մարդկանց ինչպէս վերն ըսինք:

Կարապ նշանակ է մաքրասիրին,
Որ յոգւոց հանէ՛ի գալ օրհասին.
Անձկայ լքանել զվիճակ մահացին,
Գնալ մտանել յանմահ վիճակին:
Ջանա մաքրակոյր լինել ըստ նմին,
Լծակցիլ սրբոց գրկել զբարին,
Մերժել զձոխսուքին ըզշնորհս բաղդին,
Թէթև թևանալ առ քաղցր անձկալին:

ՀԱՒ ԵՒ ԿԱՏՈՒ

Մի լսեր ձայնի չարաւէրին,
Զի մի չարիք քեզ նիւթեսցին։

Շատ մ՚օգին նէնգաւորքին,
Որ գեղ ըմնէ իրեն բաժքին։

ՀՀԵ. Մէկ հաւ մը անզգուշութէ ուտելով թունաւոր կենդանի մը կը հիւընդնայ. երբոր թևերը վար ձգած կերթար՝ կատուն մօտեցաւ իրեն և քաղցրաւոր ձայնով մը ըսաց. որդեակ, ինչո՞ւ քեզի ձար մը ըրընտնալը։ Հրամերես, ըսաց հաւը, մէկ խիտ ապահով գեղ մը գայ որ գուն միայն կըրնաս ընել։ Գեղդ ինչ է, ըսաց կատուն։ Պատասխանեց հաւը թէ աս գեղն է քու մէկդի քաշուիլդ այնչափ հեռու՝ որչափ կարելի է։

Շատ հէնգաւոր մարդիկ կան որ անուշ ընդունով իր մօտենան, և խորհուրդ տուպան որ հերով մը պարիսն յափշտակեն. բայց անանկներէն հեռու փախչելու է։

Այս կարեկցութէն դաւաճանողին
Զէ վան ընկերին, այլ յօդուտ անձին.
Զի խորհուրդ և կամք նենգամիտ չարայ՝
Ծանօթից անգամ չար առնել յաճին։

Քեզ խորհակից մի թոյլ տար վաղին,
Զի մի խորտակեր մուտ լեցի նմին.
Որչափ հեռի կայ ի քէն թշնամին,
Այնչափ ապահով ինաս ի կային:

ՈՐՍՈՐԴ ԵՒ ՀՈՎԻՒ

Զէ արուեստ ի տան սանձալ,
Ի ժամ մարտի վատթարանալ:

Ի՞նչ ջահ պան մէջ մեծ մեծ խօսիլ,
Բանի ապէն վախով դեղնիլ:

ՃՀՒՂ. Որսորդ մը տաքցած վեր վար կերթար կուգար, երբեմն անտառը, երբեմն դաշտը կը վազեր: Ի՞նչ կը փնտրես, ըսաց նրեն հովիւ մը, որ առանկ խառնված կը տեսնեմ զքեզ: Պատասխանեց՝ Թէ մեկ առիւծ մը անցած օրեր իմ խիստ լաւ շունս կերաւ, կը փնտրեմ որ գտնեմ սորվեցընեմ նրեն Թէ որուն հետ կը խաղայ: Իմ հետս եկո, ըսաց հովիւը, ես քեզի կը ցցընեմ անոր բունը ուր տեղ որ կը գտնուի: Որսորդը գոյնը փոխելով ըսաց. բարեկամ, ժամանակին ուշ է, ես ալ հիմա խիստ հոգնած եմ չեմ կրնար հոն երթալ, բայց վաղը կանուխ կուգամ կաղաչեմ որ տանիս զիս հոն: Հովիւը մեկալ օրը շատ սպասեց, բայց մեկ չենալ երևցաւ որսորդը:

Օրինակ է փիլիսոփայից որ ամէն բանէ վերայ ձեռ ձեռ կը խօսէին, բայց պէտք որ գայ՝ ընդունին կը հապուխ. անոր համար կըսուի ըն ձեռ խօսողին յետոփէն բան չի գար. և ձեռ փար նէպէլը՝ էշ-ղարնելու նշան է:

Այսպէս վատ մարդիկ յորժամ են՝ ի տան,
Առաջի իւրոց լինին բազմաբան.
Բայց երբ՝ ի հանդէս գործոց մերձենան,
Զերթ կինամարդի վատաթարեալ գողան:
Քեզ լինի խրատ այս իմաստ և բան,
Մի՛ առ օտարաց լինիր բազմաբան.
Զի բանք ընդ գործոց երբ ոչ միանան,
Ծանոակ ամենից ճնաս զրաբան:

ԻԸ ԲԵՒՆԱԲԱՐՁ

Միտք յիմարաց որչափ խորհին,
Միշտ ճշտաւս ծանրաբեռնին:

Յիմար մարդուն գործփէն վերայ
Յիմարութեան նշան կըլայ:

ՃՀԷ. Ա էկ էշ մը ալ բեռցուած ջուրը մտաւ և շուտով վրայի աղը հալեցաւ. քանի մը օրէն եաև ապունդ (սէնկեր) բեռցուած երբեմն կանցնէր նոյն ջրին քովէն՝ վազեց ջուրը մտաւ որ բեռան ծանրութիւնը թեթևնայ ինչպէս առջի անգամն եղեր էր, բայց հակառակն եղաւ. վասն զի ապունդը ջուրը

ծծեց և բոլորն ուռեցաւ. ուստի իշուն բեռն անանկ ծանրըցաւ որ չկրցաւ դիմանալ, ջուրն ընկաւ ու խղդուեցաւ:

Անխելք մարդը որչափ ասելի ջանայ խելք բանեցընել՝ այնչափ անշնորհք բան կընէ. ջոփ ազէկ է որ իրեն ընկածն ընէ, ասելի բան չէմպածէ: Անոր համար կըսուի ըն ջոփ լաւ է խելացի մարդուն հետ փաը կրել, քան ըն անխելքին հետ աղէկ նոփիլ:

Այս բերմունք մտաց անիմաստ ասմկին,
Որ կարծէ խորհիլ զօգտակարն անձին.
Իմաստնոց է այն խորհիլ ըղբարւոյն,
Առնել ըստ տեղւոյն և՛ ի գէպ ժամուն:
Ջանա վաւ պահել զնմաստ բընաձին,
Եւ մի՛ ամբաղձել ըստ յաւանակին,
Որ ոչինչ ունի կշռել զառնելին՝
Առնել կամ թողուլ ըստ բերման առթին:

ճՂԸ· Արծիւ նէ տահար: ճՃԱ· Աւիւծ, կինճ և Անգղ:

ճՃԵ· Կին և Ոչխար: ճՃԶ· Հովիւ և Այծ:

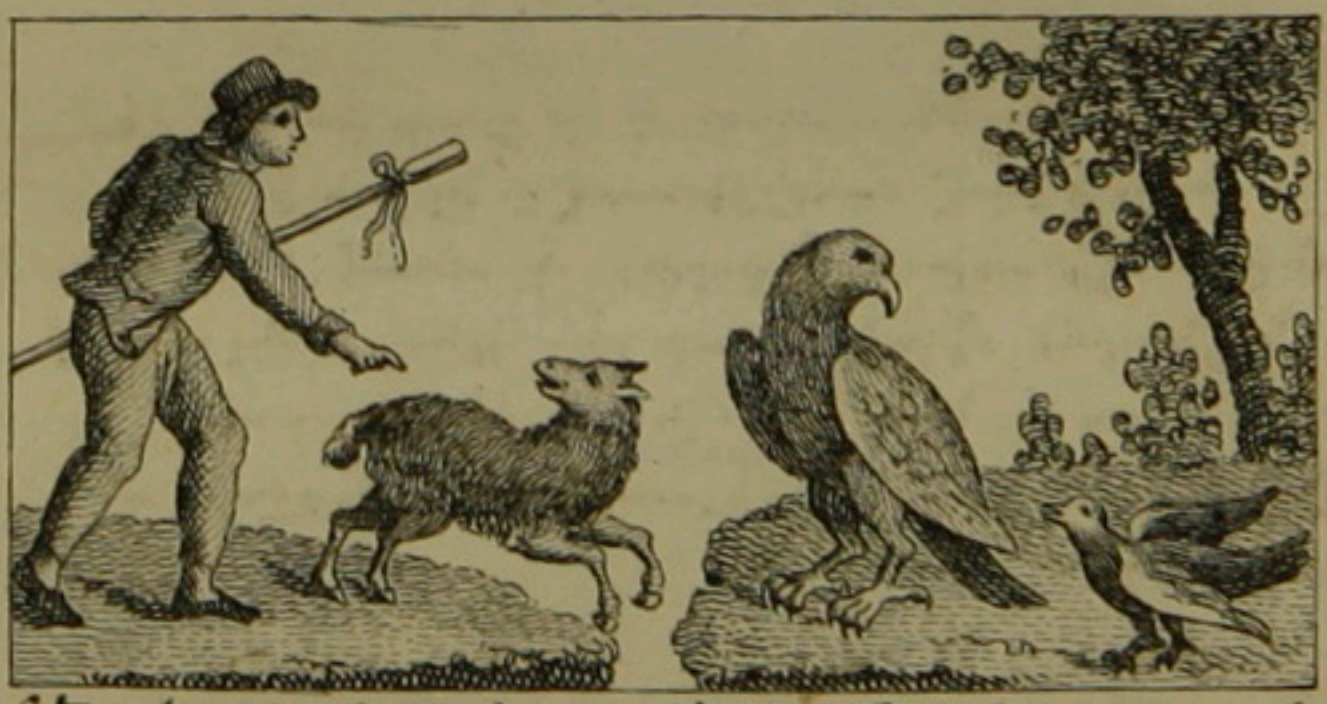

ճՂԱ· Հովիւ և Ոչխար: ճՂԲ· Արծիւ և կաչաղակ:

ԱՐԾԻՒ ՆԵՏԱՀԱՐ

Ոչ ոք յանկարծ դիպի չարեաց,
Երբ նախատես է ապառնեաց:

Թէ մխմբպաս այնպէս գուրծէս,
Շապ ճեասէ փէղ խոլպաբէս:

ՃՀՇ, **Ա**րծիւը մէկ քանի փեասուր կը փեթռտէ իր վրայէն վար կը ձգէ. ուրսորդ մը կը ժողվէ զանոնք, յետոյ նեռին ծայրը կանցնէ և անով նոյն արծիւը կը զարնէ: Մեռնելուատեն կը կանչէր արծիւը. վայ ինծի, ես ասանկ խեղճ ողորմելի կը մեռնիմ թէ որ անխոհեմութիւնէ իմ մեռնելուս պատճառ չըլլայի:

Անխոհեմութիւն պիտի ըսես որ ըրած բանին վերջը բմպաձելով մահը յետոփովը կը կանչէ: Շապ անգամ մէկ անխոհեմ գուրծ մը անանկ բան կընէ որ ազխարհս մէկիկէղ գար չէր կրնար ընել: Ուրիշ պէպ է նախ ամէն բանին վերջը մխաձել որ ճեասուելէն էսկ անխելքութենէ չիպզայ պարապ փեղը:

Ահա տեսարան անխորհուրդ մուսց
Ըզվախճան գործոց ոչ մտաւորեաց.
Որով և ինքնին ըզկեանս կենաց
Կարէ հատանել 'ի սայր մանգաղաց:

Քանի՛ անխոհեմք դնին յայս արկած,
Վաղվաղեն ըզմահ հանդիպիլ անձանց.
Որ ոչ նախատես լինին ապառնեաց,
Մաշեալ զբրաւի՛ն նոյն ապառնեաց:

ՈՒՐՈՒՒ

Որ զիւրին առէ, այլոց ցանկայ,
Եւ յերկոցունց վրէպ մնայ:

Այսու բանին դուն մի ցանկար,
Նայէ փուխինդ ըլլայ յարմար:

ՃՀԹ. Կըսուի թէ ուրուրն առաջ հինա-
կուան ձայնէն շատ լաւ ձայն ունէր, բայց
թէ ինչ դիպուածով անանկ անուշութենէն
ատանկ խիստ անհամ ձայն ելեր է՝ ահա
պատճառն ատ թռչունին անխոհեմութին է
կըսեն: Օր մը կը տեսնէ որ ձին խխընջալով
ձայն կը հանէ, միտքը կը դնէ ուրուրն որ
ինքն ալ անոր պէս ընէ. բայց օրշափ աշխա-
տեցաւ անոր ձայնը հանելու չկրցաւ: Դէշն
ան եղաւ որ ուժ տալով նմանցընելու համար
ձիուն ձայնին՝ իրեն ձայնն ալ սերեց, և
անանկ խառնուեցաւ որ միտակ մէկ զարհու-
րելի աղաղակ մը կը լսուի:

Օրինակ է անոնց որ իրենց ունեցածին չեն
հաւնիր՝ կուզեն ուրիշին նմանիլ, և անով ան-

ցաճնին ալ կը կրօնընկնէն և անպիտան կըլլան։
Շատ լաւ է իր ուռենցածը կոպտելտգործել քան
ըն ուրիշին եփնէն իյնել։

Ա՛յս անմտութենէ բերնէ են տկարին
Որ այլոց ցանկայ նմանիլ յաւակին.
Թողու զյաւակութիւն պատշաճեալ անձին,
Ուզել նկրտի որ՝ ի չար բերին։
Չանա կատարել զքոյդ յատուկ նեղքին
Չանազան ձրիւք իշխանականին.
Մի ցանկար այլոց, այլք քեզ ցանկացին
Նմանիլ բարուց վսեմագունին։

ԱՌԻՒԾ ԵՒ ՈՐՍՈՐԴՔ

Խնատու հանճար մատուրին
Յաղթէ ուժոյ վեհ առիւծին։

Մարդուս պէնթը իրեն խելքն է,
Անով իրնայ ալխարհ յաղթէ։

ԽԱ. Առիւծը մեկ քանի կենդանիներու պըռնկ եղաւ և անոնց հետ միատեղ որսորդներու դէմ եղաւ որ ծեծկուռի։ Երբոր մօտ գնացք, որսորդները նետեցին իրենց նետերն առիւծին վրայ վիրաւորեցին։ Առիւծը հասկըցաւ որ վէրքը խորունկ է, բարեկամներ՝ ըսաց, հետ գառնանք. եթէ մեր թշնամիները հետեւէն սատնկ կը զարնեն, հապա աւելի որ մտեննանք ինչ չեն ըներ մեզի։

Ոչ ոք էր ջրոսկեր ապտակելով օրհնածը բանէ
Փէշ չէ դներ, առիւծին պէս խայտառակ կըլլայ.
անոր համար կըսեն՝ Թշնամիդ օրլուէ փիսը ըլլայ,
դուն պինդը խիտոպ ջրաւորի փէշ դէր:

Տես զիարդ ընկճի հզօր ամեհին
Յանզէն հանճարոյ իմացականին.
Չի միտք և ոչ զէնք տիրեն աշխարհի,
Թէ իմաստութիւն զինեալ է բանին:
Մի վստահանար 'ի քո ոյժ բազկին,
Մի 'ի վէգ բերկր ընդ գիտնականին.
Գանզն իմաստուն թէ և փոքրագի
Փշրեն հանճարով զեղջիւր գոռոզին:

ԱՌԻՒԾ, ԿԻՆՃ ԵՒ ԱՆԳՂ

Կինճ և առիւծ երբ մաքառին,
Անգեղք խնդան յուսեալ զնոսին:

Երիս հոգի օրլուէ կոտոն,
Շահ կը բերեն մէկ օրիշին:

ՃՃԱ. Առիւծն ու խոզն անանկ իրարու վրայ կատղած էին որ կծուելով մէկմէկ կը սպառտէին. իսկ անգղ թռչուններն ուշադրութիւն կը դիտէին անոնց կռիւը, և իրենց մէջ կըսէին. թէ որ շիտակը նայինք՝ աս յաղթութիւնը մեզի համար պիտի ըլլայ. վը զի սանդք իրար չեպիտի թողուն մինչև որ մէկը գետինը չիյնի, ուստի կամ առիւծը և

կամ խոզը հարկաւ մեզի կերակուր կըլլան։ Ա՛ս խօսքը պարապ չէլաւ, վասն զի յիրաւի ստացան աւելի մեծ ուռ մը որչափ որ չէին կարծեր, որովհետեւ առիւծը մեկէն պատռեց զխոզը, խոզն ալ զինքը պաշտպանելու համար վիրաւորեր էր զայն. ուստի խոզը մեռնելէն մեկ քանի օրէն հետեւ առիւծն ալ մեռաւ իր խոցէն. և այսպէս անգղները յափշտակեցին երկուսան ալ կերան։

Օրինակ է ոխակալ և կռռաւոտ մարդիկոց որ իրար խածնելով կոտրեն գլուխնին, և անոնց կռծանելը խաղաղասէրները կը ջահին՝ անգղին (ախտապային) պէս։

Ահա անհամբոյր կիրք գազանային
Ածէ զառեալս ժանեաց օրհասին.
Որով և անգեղք բընակք յերիներին,
Հանել կեր ինքեանց կան՝ի տես մարտին։
Այս է առեալց գեղեցիկ բաժին,
Խածատեն զնրեարս, ինքեանց կոտորին.
Մերժեն հալածեն ըզսեր ընկերին,
Մերժին տեսանել ըզսէր արեգին։

ԻՐ ԿՈՒԱԲԱՐՁ

Զինչ շահ տանել գանձ և բագին,
Մընալ վատթար ծագումը մերկին:

Մի պարծենար ընչ ունիս գանձ,
Ան ըլար կերևայ իր մընաս բաց:

ՃԱՓ. Մեկ էշ մը վրան կուռք մը բեռցած կանցնէր բազմութենէ մէջէն, և ժողովուրդն երեսի վրայ ընկած մեծ յարգութենէ երկրպագութիւն կընէին կուռքին: Իսկ էշն ատ պատիւն իրեն սեպելով սկսաւ հպարտ քալել ծանր ծանր և գլուխը բարձրացընելով անկընծներըը վեր տնկել: Ատոր ըրածը մեկը տեսաւ կանչեց իրեն. ապուռն աւանակ, դուն կը կարծես թէ մեր յարգութենանը արժանի ես եղեր. քիչ մը տպաւ մինչև որ տարած կուռքդ վրայէդ վար ինկնի, դաւազանն ան առեներ քեզի կը հասկըցընէ թէ յարգութիւնն որ մենք կընենք՝ քուկինն է թէ անուն է:

Օրինակ է խառասէր հպարտ մարդու որ երկեն պարիս փեսանելով՝ ինքզինքը բան մը կը կարծէ. բայց ապրանքը վրայեն վերցուցածիդ պէս՝ կը ճանչնի զինք որ է: Փիլիսոփաները կըսեն՝ արտաքին բարիք ըսին որ կուգայ կերթայ. վայ անոր որ ուրիշներէ կը հպարտանայ:

Անբան ցանկութիւն կայր փառասիրին
Կարծես տայ լինել՝ի վեհից սակին.
Այլ չէ մեծութիւն այն բեռն արտաքին,
Բոլն նեղքին օժիտք են յոգւոյ մասին:
Մի ցանկար փառաց այն անցաւորին,
Որ գայ և գնայ իբրև բեռնակրին.
Այնպէս զարդարեա ըղնշոյլ բանին՝
Զի վեհ ճեռացես՝ի գլնալ բաղդին:

ԳԱՅԼՔ ԵՒ ՈՉԽԱՐՔ

Չէ պարտ անառալ խրատատուին,
Երբ խրատուս է Թշնամին:
Զոր խորհրդով անընդհատին
Ծառա չինայիս բարեխառին:

ՀՀԵ. Որ մը պայլերն ըսին ոչխարներուն. Բարեկամք, իրաւ որ չենք կրնար հասկընալ թէ ինչպէս դուք կրնաք համբերել այնարգանացն որ ձեր շնեըն ամէն անգամ ձեզի կընեն. շնասակն որ նայինք՝ ինչ ծառայութիւն կընեն ձեզի աս անզգամները ձեր խումբին եռևէն գալով, բայց եթէ վտարցընել միշտ և խածնել հազար նեղութիւն տալով: Մեր խօսքը մտիկ ընէք և շուտով պատնէնք վրնտռտեցէք. ինչ կը վախնաք միթէ դուք բաւական քաջութիւն չունիք որ ձեզ մինակ պաշտպանէք և ձեզի միտս տուողը հալածէք: Ան խօսքս վրայ ոչխարներն ի-

բենք զերենք խիստ զօրաւոր կարծեցին ու շուտ մը վազեցին ըներուն ճամբայ տուին, բայց շուտով զղջացան, վասն զի գայլերը տեսան որ ըները հեռացան՝ մեկէն վազեցին ոչխարներուն վրայ բոլորը պատռեցին:

Ով որ ընչասէրն լօտքին կը հաւատայ և բարեկամին կը հեռանայ՝ աս ոչխարներուն պէս կըլլայ. վասն զի մեկին որ բնութիւնէն լաւ է, աւրիշին ալ բաւական կրնայ ընել և ալ բարի խրատ կրնայ տալ:

Այսպէս չարք պատրեն ըզմիտս անմեղաց,
Իբրև բարեկամ ձայնեն լսելեաց.
Կարեկից լինին իրատուու բարեաց.
Մինչև ձգեացեն 'ի թակարճ խըրեանց:
Մի լսեր ձայնի մարդեղոյզ չարին,
Մի քեզ մերձեսցի գազան թշնամին.
Գանգն չարակամք միշտ չարիս կամին,
Մի ակնկալցիս 'ի նոցունց բարին:

ԳԵՏ ԵՒ ԱՂԲԻՒՐ

Մի՛ սպերախտ լինիր քարեաց,
Զի մի հասցեն քեզ տոյժք չարեաց։

Աղէքսանդրիա բարբառիէ՝
Գրած պահէ ջէջը սրտիէ։

Ձէ՛ր. Գետը դէմ ելաւ իր գլխուն կամ աղբիւրին և անարգելով կըսէր՝ Թէ երբոր կը մուածեմ իմ լայնութիս ու խորութիս և կը տեսնեմ Թէ իմ ջուրս աղբիւրներուն ջուէն մրչափ մեծ և մրչափ շատ է՝ միտքս կուտամ որ ես գետ եմ. բայց դուն ողորմելի աղբիւր մ՚ես՝ միայն Թէ մէկ բարակ ջուէ Թել մը որ արեգակին մէկ ճառագայթը կրնար ցամքեցընել Թէ որ ապառաժներն ուր տեղից որ կը վազես՝ քեզ չկպահէին արևէն։ Պատասխանեց աղբիւրը. լսիր, իմ բաւի քեզ շատ կը վայլէ զիս անարգել, դուն որ առանց ինծի ոչինչ կըլլայիր. ես Թող ըլլամ՝ նայինք քու մեծութիւնդ և ձկներդ ինչ կըլլան։

Անպերախտն ինչ բարի որ պետնէ, լուծէր ճանչնալ՝ կարծելով Թէ իրմէն է. անոր համար եղած բարիքին ալ շահը չէ պետնէր, և պատճառ կըլլայ որ մարդ մարդու բարերարութիւն չընէ։

Դժնդակ դառնանք ապերախտ վասին
Անգութներ բերի իւր բարերարին,
Որով և ըզյան լսէ զարժանին,
Թէ ես եմ պատճառ քեզ ապերասին:
Արդ մի մոռանար ըստ օրինակին
Ջերախտիս այլոց որ քեզ արարին.
Գրեա քանդակեա յարձան քո սրտին,
Զի աշխարհ համայն զայն միշտ ընթերցցին:

ԿԻՆ ԵՒ ՈՉԽԱՐ

Մի ոտնակոխ լինիր հեզին,
Որ հպատակ կայ քոյդ ձեռին:

Եթէ էշխան ես ուրիշին,
Վիշտ ներքուն էիպես խեղճին:

ՃՃԵ. Ա՛ԷԿ ԿԻՆ ՄԸ ԿԸ խուզէր ԻՐ ոչխարին բուրդը, և անանկ գէշ ԿԸ կտրէր որ կաշին ալ միասեղ ԿԸ քերթէր: Իսկ ոչխարը կաղաղակէր Թէ կսպաննեմ, եԹէ իմ կաշիս կուզես՝ զիս մսածախին խրիկէ, և Թէ բուրդս կուզես՝ խուզողը բերել սուր որ կտրէ:

Օրինակ է անոզորմ մարդկանց որ անանկ պանջելով հաշխատողներն ծառաներէն որ հոգինին կը հանեն. Բայց Ըէ և պահապուրըլլայ ծառան, պէտք է մխմբպալ Ըէնց ալ պէր ուռինց, արդեօք Ընչպէս պէտք է ԿԸ ծառայենց մեր պէրուԸը:

Ա յսպէս են վարմունք դաժան տիրուհեայ,
Կռփեն կեղեքեն զաղախինս իւրեանց.
Մոռանան թէ պոյ և տիրոջ ինքեանց,
Մորթեզերծ առնեն այսպէս չարաստանչ:
Արդ մի խոշտանգիչ լինիր անմեղաց,
Մի՛ ի քեզ տեսցի գործ գառըն գաճճայ.
Ոչ մարդոյ է այն, այլ բարք գազանաց
Ընկճել և մաշել զենթարկեալս անձանց:

ՀՈՎԻՒ ԵՒ ԱՅԾ

Մի բարկութեամբ հարկաներ զոք,
Զի ոչ հարուած բառնի վիրօք:
Լեզի խօսքով մարդ է շտիէր,
Ե՛ւ ՚ի՛ր ՚ի՛ր ի է ծծըմէր:

ՃՃՁ. Հովիւ մը բարկանալով գարկաւ այծին գլխուն անանկ տասակ որ՝ մէկ եղջիւրը կոտրեցաւ. բայց շուտով զղջացաւ ըրածին վրայ ու կապաչէր այծին որ տիրոջը բան չըսէ: Պատասխանեց այծը. ով Թշուառական յիմար, ես Թող անանկ բարի ըլլամ որ մեր տիրոջը բան չըսեմ, իսկ ան աչք չունի՛ չի տեսներ Թէ մէկ եղջիւրս պակաս է:

Բարկասէրը մարդն ինչ որ ընէ՝ վէրքը չի մտածէր, անոր համար շուտով կը զղջայ ըրածին վրայ. մար-

դու կը վայլէ որ բարկութիւնդ մէջ անանկ բան ընէ որ եպիսը վիշտը լինի։ Շատ իշխան է որ իրեն վրայ վէճ կը նայի, շատ իշխանութիւնի ընելու կուգէ Սողոմ։

Տարապարտ գաւազան բարկասիրտ անձին
Իջրև բոց հրոյ վառի ի սրտին.
Զղջումն ապաշաւ հեռևակ նըմին
Խայթեն խլռավեն փուքիվ զայն հոգին։
Արդ մի բարկութիւնդ գործեր զանբարին,
Յորժամ մաղձ արեան եռայ ի լերդին.
Բարեխաւան եղեալ ի բարկանալին,
Չի մի զղջացիս ի սարսղիլ բանին։

ՆԱԻԱՊԵՏ

Այր նախաւեր ոչինչ զղջայ
Երբ յեղյուսկ յայլոզ զարկէն խիթայ։

Արիւնն մարդկի ինչպ պաճրասպ կան,
Վրանգն որ գայ պղտիպ կըլլան։

ՃՃՀ. Երբոր հովը յայլոզ և ծովը հանդարտ էր, նաւապետ մը գնաց իր նաւը նայելու. խարխիսը (էնկէրը) տեղը հաստատեց, ջուաններըը պատրաստեց և վեր վար կերթար կուգար առաջատներուն քովերն ու ամէն բանին զգուշութիւն ընելով կը նայէր։ Ճամբորդներէն մէկը զարմանալով ըսաց. տէր, ինչ պատճառաւ ատանկ շատ կը հոգաս, աս ըրած հոգդ ով որ տես-

նէ կարծէ թէ մօտ ենք վտանգին. ահա ծովին ու հովը մեր վրայ կը ծիծաղին, դուն ինչո՞ւ համար կը վախնաս: Հիմա բանէ մը չեմ վախնար, ըսաց խեղացի նաւապետը, բայց գալիքներուն վրայ միշտ կը վախնամ. վասն զի բան չհամաձած ատեններս կրնայ մէկ ա֊լեկոծութիւն մը ելլել: Կաղաչեմ ըսէ, ե֊թէ յանկարծ փոթորիկ մը հասնի վրանիս՝ մենք անանկ անպատրաստ ո՞ւր կերթանք:

Խոհէմ մարդը պէտք է որ յաջողութեան մէջ չա֊խող դէպքերուն վախնալուն զգուշա֊ւոր կենայ, և չախորժութեան մէջ առանց յուսահատելու յաջողութեան ապաւէն. ինչպէս նաւը կամ (թաւլոս) խաղցողները կընէն, երբ յաջողութեան մէջ շատ բացուին, կամ չախորժութեան մէջ խառնվին՝ դէշ խաղը կը փոխընդունին:

Տես զնաւդ խնթայ միտք խոհականին
Ըզձախտաղակէն՝ ի յաջող ելին.
Քանզի յանկայուն շրջի՝ ի ծովին
Ի կիտէ՝ ի կէտ փոփոխականին:
Ծով է այս աշխարհ ծըփեալ երեքին,
Ալեբեր հոլմունք՝ ի նոյն փոթորկին.
Արթուն կաց ըզգաստ ըստ քոջ նաւուղին:
Զի մի սուզեացի նաւ տիրականին:

ԽԱՂԱԽՈՐԴ ԵՒ ՈՍՏԻԿԱՆ

Ալլոց անդէպ գործոց համբեր
Թէ և լսեն քեզ վշտամբեր :

Ով որ այլոց կը համբերէ,
Լէգիւն էրէն փաղշը համ ըէրէ :

ՃՃԸ. Մէկ խաղախորդ մը դրացի ելաւ ոստիկանի մը որ սէրուեթե մարդ ըլլալով չհամբերեց անոր կաշկանելուն գարշահոտութեանը՝ մինչև դատաստանի կանչեց և կուզէր որ ալարտաւորի դրացիութենէն հեռանալու . իսկ դրացին շատ պատճառներով անանկ լաւ պաշտպանեց զինքն որ դատաստանը հեռու ձգել տուաւ : Սակայն ոստիկանը տրվեցաւ գէշ հոտին , անանկ որ շատ ցաւեցաւ մխած ոսկին վրայ որ փուճ սէրը դատաստանի կանչեց : Ուստի անկէ ետև համբերեց դրացին , ամենևին տրտունջ մը չըրաւ :

Ով որ դրացին կամ ընկերին մէկ նէղութիւն մը կը փեռնէ՝ պէտք է մտքը դնել ինքն ալ չափ պահասութիւն ունի որ ըսուիշը կը նեղէ . և այսպէս իրարու պահասութիւնը գոցելով, կը վայելէ սէրով ապրիլ . վասն՞զի ամէն բան կանցնի՝ բայց էնպէս լաւը լանցնիր կըսեն :

Ա յսպէս կարճամիտք փուճով զայրագնին
Ի վերայ Թեթև բանից ընկերին .
Բայց յետոյ իբրև ՚ի միաբս լինին,
Տեղն տան կըրից սիրով կենակցին :
Արդ մի զայրանար ընդ գործ օտարին,
Մի յարուցաներ կապ ընդ դրացին .
Զի ամէն լեզու սիրով համեմին,
Եւ սուրբ Թեամբ անսովրք դիւրին :

ՃՈՒՆ ՊԱՅՏԱՌԻ

Անգործ հանգիստ և քուն յերկաք,
Ախտից լինին անընդարար :

Գործէ ապէն ծոյն է ըմբռած,
Հոգն որ փեսնէ կենէն ոպաց :

Ճէֆ. Պայտառին (նալպանտին) շուռնը ստվուռթիւն էր ըրեր որ միշտ պատուկեր կը քնանար առվնն (էօրդին) քով. Թէպէտ պայտառը շատ անգամ երկաթ կը ծեծէր առնլին վրայ, բայց շուռնն ամենևին չէր արթընար. և ընդհակառակն երբոր պայտառը գործքը կը ձգէր կերակուր ուտելու կերթար՝ շուտ մը շուռնը սեղանին ձայնէն կարթընար ու վեր կը ցաթկեր մէկէն սեղանին կը վազէր :

Օրինակ է ծուլութիւն. զոր մարդ կայ որ գործէ ապէն ըմբռած կը ձգայ, բայց կերակրէ ապէն ա-

նանկ արևուն է որ ուրիշի բան չի նողոր. ուսոք
էնիչ հանգիստ ու փառը չանն արևուն քնուրիքանը
ի՛չ ֆոխեն անպիտան կընեն, հապա մարդուն ի՞նչ չէն
ըներ որ հանգիստ ի՛չ սիրէ:

Ա յսպէս վատթարեալ յետամիտ ծուլին,
Եղծեալ զարթնուլեն ննջէ քուն խորին.
Որով կարգն ուղիղ խամրեալ բընածին,
Արթուն կայ ըզդատ միայն յուսահլին:
Մի՛ քնաքուրեամբ շնջգի լոյս բանին,
Եւ մի՛ ուսեալոք թըմրանալ յանձին.
Քանզի հեզգ պլնացք ըզբազում արկին
Ի լոյն որովայն կորըստական:

ԲԱԶԻԿ

Կապ և կըռիւ կըռուսախրաց
Յօգուտ կարգին բարեսիրաց:

Անզգաստները երբ ի՛չ ի՛մուին,
Բարի մարդին հանգիստ ունին:

Ձղ. Երբեմն բազէները նրանց մէջ խառ-
վութիւն ունէին որ անդադար կը կռուէին
իրարու հետ, և սուսլ ուրիշ թռչուններըը
հանգիստ էին անոնց ձեռքէն: Իսկ միամիտ
աղաւնիները տեսնելով անոնց թշնամա-
թիւը՝ բարեգործութիւն ընելու համար մէջեր-
նին մտան հաշտեցուցին, բայց շուտով զղջա-
ցան. վասն զի անզգաստները հաշտուածնուն

պէս՝ մէկէն սկսան հալածել ուրիշ թուչուն-
ներն և սղաւնիները՝ անանկ որ ամենևին
անոնց հանդիստ չէին տար. ուստի սղաւ-
նիները ցաւելով կըսէին թէ շատ ալէկ է
աստղց մէջ միշտ պատերազմ ըլլալ քան թէ
խաղաղութիւն:

Ամէն փէղ հաշտուիլն ընելն ալէկ չէ, էր-
բեմն ինչպէս որ հաշտուիլ ընելով՝ աւելի մեծ վնաս
կը ծագի, որովհետև գէշ մարդիկ էրեսնուց մէջ էր-
բոր կուգան՝ բարեպաշտութիւնը փէլ մը հանգիստ
կը ձգան:

Անհանդարտ գըրգռիչք միշտ՝ ի վէգ բերին,
Եթէ ընդ իրեարս թէ ընդ օտարին.
Որժամ խաժատեն զիւրեանց ըզմարմին,
Բարեաբոյք անվէր և հանգիստ նըստին:
Արդ մի կըցորդիր ընդ գործոց նոցին,
Զի մի այն հալուածք քեզ փոխաբերցին.
Դըժնեայ անզգամք երբ միաբանին,
Խըռովեն զարդար զընկեր գըրացին:

ՀՈՎԻՒ ԵՒ ՈՉԽԱՐ

Թէ երախտիք ճանաչէին,
Աւելցած ոչխարիք ոչ զոհէին։

Անիբաւ ու գէշ իշան չընէ,
Մէյ իշարուհիւն պայն կը սիրէ։

Ճղճ. Հովիւ մը պատահանօք առաւիկ կը զարնէր ոչխարին։ Ես քեզ, ըսաց ոչխարը, բուրդ և կաթ կուտամ, բարեւթէ'ւ զատ ո-
րիշ բան չեմ ըրած քեզի. ապերախտ, դուն ինչո՞ւ ատանկ միշտ դէշութեն կրնես ինծի։ Պատասխանեց հովիւը, թէ ապերախտ դուն ես որ զիս չես սեպեր, վասն զի իմ ապէկու-
թիւնս քու կեանքդ քեզի բաշխելն է, ասով-
հետև ամէն վայրկեան կեանքդ իմ ձեռքս է, երբոր ուզեմ կրնամ վերցընել։

Անիբաւ մարդին ինչ ապերախտին որ ուրիշէն
փնտռէ՝ ձեզ՛ զիրենք ատթանի կը հաճարէին, և երբ
իրենց ուրիշին գէշութիւն մը չընեն՝ ձեզ երախ-
տիք կը սպասեն. բայց այ տափտափանն որ բաղ-
ձայ իրենց։

Ախ գործ է և բարք ժանտ ապիրատին,
Կռփիկ հարկանէ երախտաւորին։

Իբրև զաւասուր գառնանայ նըմին,
Թէ քո կեանք և մահ ոչնիմ՝ ի ձեռին:
Բայց գայ ժամինակ քընանել ջերկոսին,
Պըտակ պարծանաց պահի անմեղին.
Աըդարք աստ տանջին և անդէն հըրձուին,
Ձրկոտք աստ հըրձուին և անդէն տանջին:

ԱՐԾԻՒ ԵՒ ԿԱՋԱՂԱԿ

Բանք և գըրոյցք ըզվարս մարդկան
Ծածկեն յայտնեն միանգամայն:

Մարդս խոյր էրէն խօսքն է,
Ինչ ընտրը ան կը յայտնէ:

Ճղէ. Թռչուններըը պարտաւորեցին ար-
ծիւն որ վերենք կառավարելով թագաւորէ.
ան ալ անոնց հասկըցուց թէ իրենցմէ մէկը
պէտք է օգնական ըլլայ որ իրեն աշխատան-
քին մէկ մասն ալ ան ընէ որ ինքը թեթևնայ:
Ա՛ս բանիս համար կաչաղակն ելաւ անոնց
մէջէն եկաւ արծիւին ծառայութիւն ընե-
լու, որուն առջին դրաւ չէ թէ միայն իր մար-
մինն որ թեթև և յարմար է շուտով կառա-
րելու ինչ որ իրեն հրամչ, այլ և ունի մէկ
զարմանալի յիշողութիւն մը և բարակ տես
միտք մը. գալձեալ թէ յաջող է՝ արթուն
և աշխատասէր: Երբոր անհամար ուրիշ
շատ կառավարելութիւններըը ալիսի մանր-
մասն պատմէր, արծիւը մէկէն կտրեց անոր

խօսքն ու ըսաց · այսչափ կատարեալ ըլ-
լալովդ դուն ինծի շատ յարմար ես , բայց
պէշն աս է որ խիստ շատախօս կերևնաս ·
վա՛ զի կատակած եկաւ որ չըլլայ թէ երթաս
ամենուն խմացընես իմ պալատիս մէջի եղած
ծածուկ բաները : Ուստի շնորհակալ ըլլա-
լով անոր՝ շուտ մը ձամբեց :

Շապիկաօս մարդը որչափ աւելի պինդը գովէ ,
այնչափ անհաճոյ կըլլայ մանաւանդ մեծամեծաց առ-
ջին · ասոնք լսած կենալնա է որ ասիլիները գովէն
իր լաւութիւնը չէ ըլլ պինդը : Խելացի մարդը փուշ խօ-
սել կը սիրէ , կըսէ իմաստունը :

Ա յտպէս շատաբանք ՚ի գովեստ անձին
Յերևան ածեն զխուրեանց ըզմիերին ·
կարծեն թէ բանիւ ցանկալի լինին ,
Այնու տալտկալի յաւէտ բոլորին :
Արդ մի ինքնահաճ պանծար առ վեհին ,
Մի զքեզ առարկեր յատուիճան վերին ,
Զի որք վերանան հարկիւ վայրբերին ,
Եւ ինքնահաւանք նանրանան խոտին :

ԿԻՆ ԵՒ ՄԱՀ

Մի հաւատար կանանց ձայնին,
Որ փոյթ կուշէն ըզմահ-ան ձին:

Կանանց ձայնը էպէ չէլսրծէ,
Որ էիւ բանով մահ կը կանչէ:

Ճղէֆ. Ա էկ հիւանդ մը երբոր ալիսն մեռ-նէր, կնիկը յուսահատելով կը պոռար և լա-լով կըսէր. Ով մահ, հասիր ինծի ու կակիծս վերջացուր. մի ուշանար եկո արևս կարձե-ցուր, երանի էր թէ իմ կեանքս վերցընէիր ընկերոջս տակը: Դարձեալ կըսէր. Ով մահ, ինչմ կուշանաս, ես քեզի կըսպասեմ, ես քեզ կը փափաքիմ կուզեմ: Ահա ես՝ ըսաց մահն երևնալով անոր, ինչ կը խնդրես ինձմէ: Կնիկը տեսաւ որ մահն իրեն կը մօտե-նայ, պատասխանեց դողալով. Ո՛հ կաղաչեմ, առանց երկընցընելու ընկերոջս ցաւերը՝ շուտով հոգին առ որ վերջանայ հիւանդու-թիւնը:

Որչափ որ մահը մահկանացու բնութիւնեան ապէրի է, այնչափ ալ մօտ է ամենուն որ ամեն գիպուածով գոգայ կը հասնի. ուրեմն ալ պէտք է մահը կանչել և ալ ալ մահէն ֆոխչիլ:

Զինչ հրեշտակոյն քան զմահ ասացին,
Որ նիւն առնէ զանյաղթ կռուելին.
Լուծանէ ըզսէր անքակ լծակցին,
Մինչ յղել ըզնահ իւր քաղցր անձկալին:
Բուռն է սէր հրեշտ իւր ասպարիզին,
Բայց 'ի մահուանէ լուծանի հեշտին.
Առեալն արկած ըզդայականին,
Վէր 'ի վայր առնէ զարուեստ աշխարհին:

ԳՈՂ ԵՒ ԱՂՔԱՏ

Որ դընէ զաչս յինչս օտարին,
Տոյժ և չարիք լինքեան գիտին:

Ո՛վ որ պայս պըրիւել խոպէ,
Իրեն գըւխուն վայ կը բերէ:

Ծնիլ. Գիներ մը գող կը մտնէ տղքտոի մը խուց. դռանը բացուելուս ձայնէն կարծեցնայ տղքատն ու անանկ տռակալն ձայն կը հանէ որ բոլոր տունը թռունդ կելլէ: Իսկ գողը չի կրնար հոն մնալու, անանկ կը վախնայ որ՝ առանց բան մի նայելու կը ձգէ վրայէն տղեն ու կը փախչի անկէց շուտով: Եւ այսպէս Աստուած եղաւ անոր որ բան առնել կուզէր, և շահն եղաւ անոր որ կարծէր թէ բան պիտի կորսնցընէ:

Անբաւականութեան և գողութեան էսկե եղողնէրը մեզի պէտ արդար վաճառականին կորսնցընելնէ էսկ մո-

խէր դարձեր էն. վան պէ անէրաւորնէը կրակէ պէս
հէրէ ու՞ր որ մնանէ:

Այս է շահ գոլոց աւազակոցին,
Զըրկիլ՝ի շահուց իւր սեպհականին.
Գանգլն անիրաւք աստ և անդ զըրկին,
Ի կրկին վնճակ աղքատ և մերկին:
Ա՛ռ քեզ՝ի խըրատ բան զառաւոցին
Մի՛ յանկար ընչից փոքու և մեծին.
Զի գոլօնք գոլոց ոչնչ շահ բերին,
Եւ զարդար վաստակս յաճխուն դարձուցին:

ՄԱՐԴ ԵՒ ԳԱՆՁ

Արդ մի՛ մերժեր զառիթ բաղդին,
Որ ոչ գառնայ յիւր շըրջանին:

Բարին ծուղնէ բաղդէ որ բացուէ,
Զի եթ չէ գար երբէք կանգնէ:

Ակն. Խնամ հարուստ մարդ մը ձամբուն վրայ գանձ կը գտնէ, բայց անանկ մեծութենէ մէջ էր որ տանելուն չէր երևակայեր թէ օր կուգայ որ կարօտ կըլլայ ան գանձին որ գտեր էր. ան պատճառաւ և ոչ զինքն արժանի սեպեց որ ծախ գեռնէն գանձը վերցընէ, ուստի ձգեց գնաց: Ժամանակ մը անցաւ, ասոր մէկ նաւն ընկղմեցաւ բոլոր բանումն որ շատ ծանրագին ապրանքով բեռցուցեր էր. և մէկ վաճառական մը բացին եկաւ ու ան հարուստին

շատ ապրանքը փճացուց: Յետոյ կրակ ընկաւ տունը, բոլոր բանուկը մոխիր դարձուց: Դատաստանի մը մէջ ալ երաւունքը կորսընցընելով շատ բանէ ելաւ, մինչև աս բանները ալքըտցաւ մարդը: Ան տեղը միտքը բերաւ ձգած գանձն ու վազեց հան որ առնէ, բայց բանը բանէն անցեր էր. վասն զի երբոր առաջ ան տեղէն քանի մը քայլ հեռացեր էր, մէկ ուրկէ կարօտ մարդ մը անկէ անցնելով տեսեր էր գանձն ու առեր շուտով փախեր էր:

Հարուստ մարդուն կարծեն ըլլ ունչ անանկ պէտք ման, էնպես ըլլ ապուերը պէս կը փախչի կերթայ. այսօր ունին, վաղը ունիալին տով կը պարպի. էրկն լուանին հագնուր բարի, անկէ շահ մը չըլլար:

Այսպէս է խորհուրդ անմիտ փարթամին,
Կարծէ միշտ ինքեան դաշնակցիլ բաղդին.
Այլ աւազ փառայ դիւրափոփոխին,
Որ փախչի գընայ նըման առուերին:
Մի վստահանար յանցաւոր ոգւին,
Ըզգանձս իմաստից ժողովեա յանձին.
Զի ՚ի հոլովիլ ձախողակ անուին,
Գանձք իմաստութե ՚ն քեզ ձոխասցին:

ճՀԶ. Նապաստակ և կաքաւ: ՄԵ. Գայլ և Ոչխար:

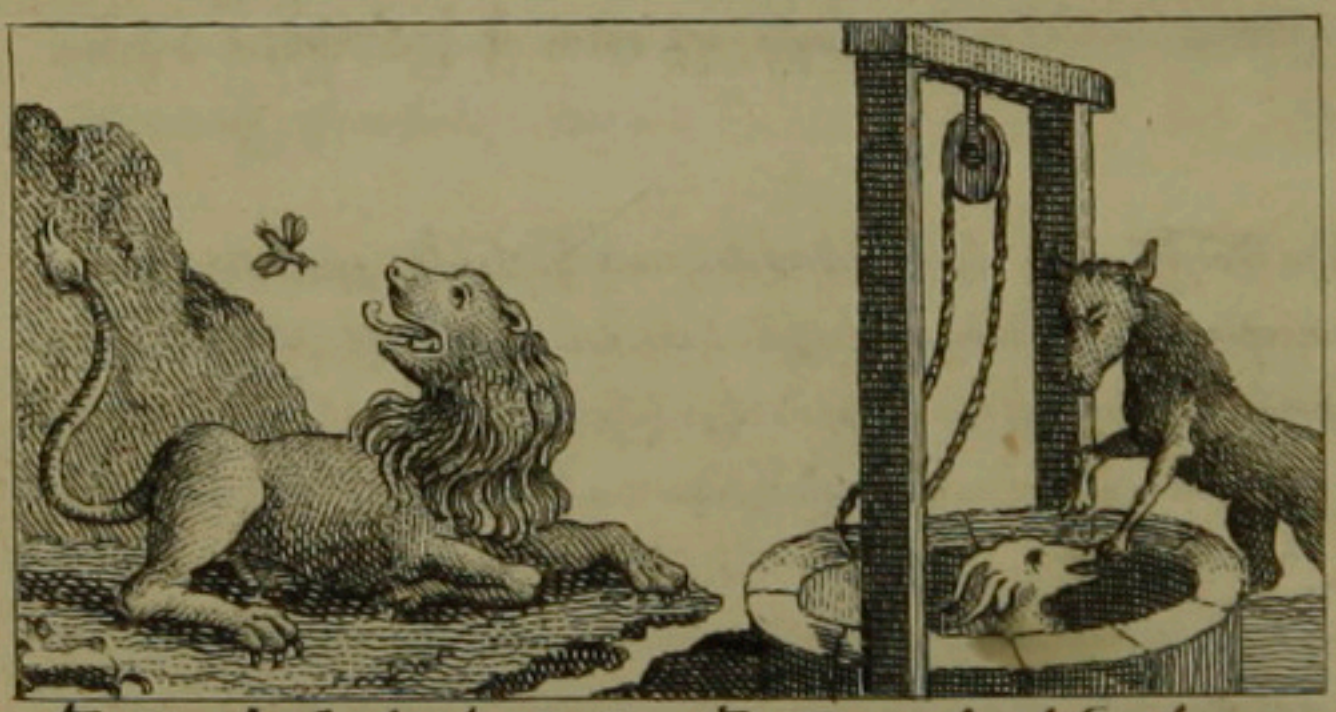

ՄԶ. Առիւծ և Ձանձ: ՄԹ. Աղուէս և Ոզնի:

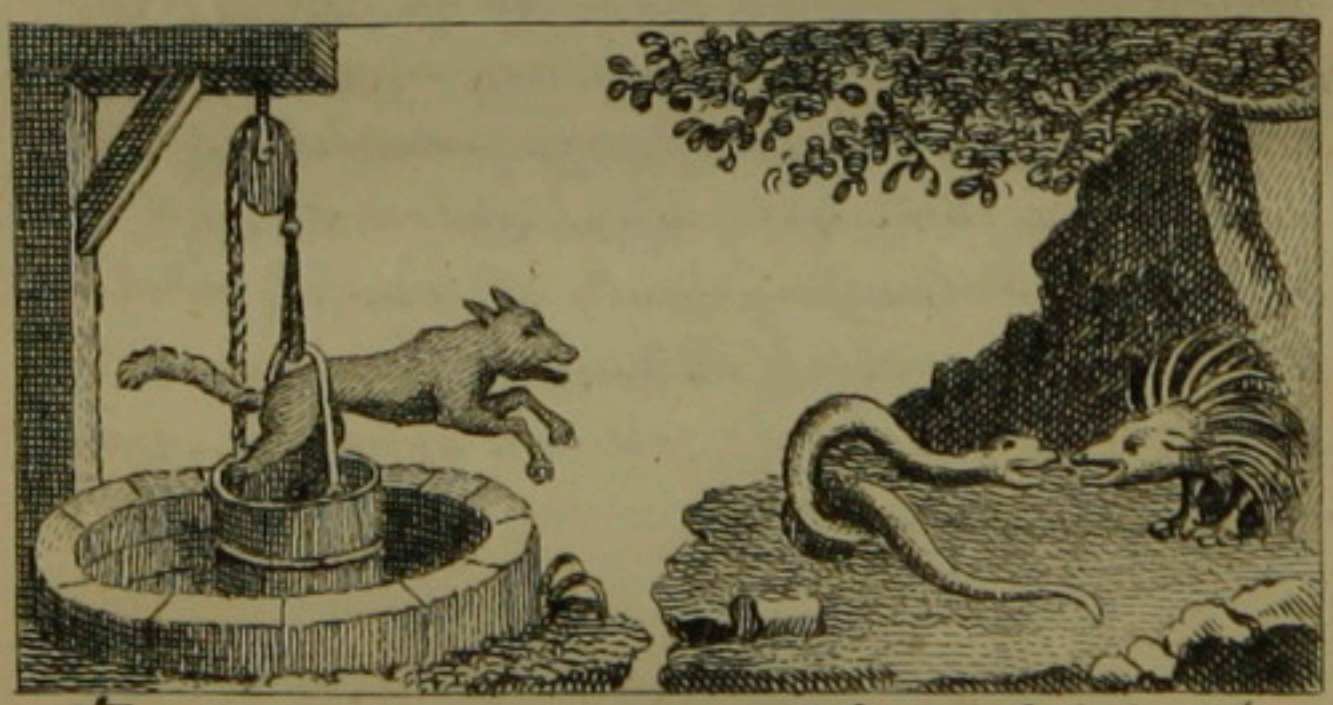

ՄՅԲ. Աղուէս և Գայլ: ՄՅԶ. Ոզնի և Օձ:

ՆԱՊԱՍՏԱԿ ԵՒ ԿԱՓԱՒ

Որ ընդ այլոց ալկած խընդայ,
Նովին չարեաք պատժի և նա:

Երբ ուրիշի հը հասնի լար,
Քեզ ալ հոգայ զոտ ի՛ խընդալ:

Ճղէզ. Մէկ նապաստակ մը կը բռնուի որ-
սորդին որոգայթին մէջ. երբոր անօգուտ
տեղն ատգին անդին կը զարնուէր որ ազատի՝
կաքաւը տեսաւ զինքն ու ծաղը ընելով կան-
չեց. Բարեկամ, ուր են ոտքերդ որոնց վրայ
կը պարծենայիր թէ շուտ կը վազեմ. ահա
գեղեցիկ առիթ զանոնք գործածելու, զորոյ
կեցիր որ չիկորսընցընես. վազէ, քալ եղիր,
չանա որ վիս անցնիս առ գաշտիս մէջ ջորս
անգամ չաթիկելով: Երբոր ատանկ կը խըն-
տար նապաստակին վրայ՝ շուտով իրեն ալ
անոր նմանն եղաւ. վասն զի ատանկ անհոգ
ծիծաղելու առեներ մէկալին թշուառութիւնը
վրայ, մէկ բազէ մը տեսաւ զինքն ու վրան
հասաւ յափշտակեց:

Մարդկային բնութիւնը հարեւին ըլլալով պէտք է
իրարու օգնենք և հիւանդութին ալխրճիս պատռնա-
ւիք. ով որ ընչահատուիք ուրիշի չարեաց վրայ հը
խնդայ՝ հապաւին նման հը հրատուի:

Ա՛յս չարաբընդրայց գործ վըխժաուսին
Ըզնոյն պատուհաս պատճառեաց անձին.
Զոր ինչ ոչ ցանկայ լինել օտարին,
Թէ բարի Թէ չար հանգիսիլ նըմին:
Կարեկցիլ այլոց է բանականին,
Մեղմել զդառնութիւն վշտաց ընկերին.
Դու մի՛ ոանականս լինիր Թշուառին,
Չի մի՛ այն ապէտք քեզ վոսաբերցին:

ԾԵՐ ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԱԼ

Յորժամ ծեր ոչ զառամանայ,
Մինչ ապրցոց՝ ի նոյն գառնայ:
Ծերը դառնաց համուկ կըլլայ,
Երբ վխայլած բան կը հոգայ:

մլէ. Ա՛ԷԿ մարդ մը չափահաս եղաւ ու ամենևին մոքին չէր անցներ կարդալ: Երբոր աստեղը հասաւ, մեկին չէր հասներ որ ասնէ՝ մինչև տարիքն առաւ: Իսկ ծերութիւնէ ասեղը սեսաւ որ տարիքին չառաջնէն ինչինեղուան ծանրութիւն կըլլայ՝ կամեցաւ անոնցմէ մեկ կին մը առնել: Վերջապէս գրեթէ ալ խոփեր էր, մեկ մանկահասակ (ինձ) կնկան մը հասնեցաւ և զինքն անանկ զօրեղ հարուստ և մեծատուն ցոյց՝ մինչև կինն ալ հաւանութիւն տուաւ առնելու. բայց շատ չանցաւ զրջացաւ մարդը, վասն զի տակին ասեղը ձեռնդրէքն որ

Եղաւ՝ (փէր էմ) ըսածինպէս՝ հասկըցաւ ծերն ըրած սխալմունքը, սկսաւ պոռալ. Վայ գլխուս՝ կըսէր զարմանալով, ինչ պէտք էր ինծի կապուիլ անանկ բանով մը որ հնա ամենևին հարկաւոր չէ ինծի. երբոր կը վայլէր աս քեռը տանել՝ ան առնը չուզեցի, հիմա ինչ խելքով կուզեմ:

Խրատ է անոնց որ ապերով աշխարհք չէն մտնէր, ու երբոր պարիսներն հասնէն հետզհետէ ժողովրդեան մէջ իյնելով երեսնց հասարին չնվայլածը կընէն: Հասուն մարդու ըսած անհարգուածութիւնը խիստ գէշ հնչելայ կըսեն:

Ա յսպէս՝ ի մանուկ վտխի ծերուն[ի]ն,
Գործէ զանպատշաճս իւրում հասակին.
Զի թէ միտք արթուն չկայ ի նմին,
Ալիք ծերութեան ոչ՝ ի շահ բերին:
Ալիք ծերութեան ասի՝ ի գլխին
Ի խնաստութեամբ հասակ բարձին.
Չանա ծերանալ՝ ի տխս խնամին,
Զի մի գոլցեսցես անվայելս անձին:

ԱՒԻԾ ԵՒ ՈՐՍՈՐԴ

Մի հեռևիր անկարգ բերմանդ,
Զի մի նկուն լսցիս խոտանդ:

Անկարգ բանէն հեռու կենաս,
Ոչ լար մահին յեռուէ չէնաս:

Ճղճ. Առիւծ մը կուզէր որսորդին ալ-
ջիկն առնել, ուստի վազեց հօրը տունը
խնդրեց որ տայ իրեն. իսկ որսորդը տեսաւ
Թէ աս առակալն գազանին հետ դլուխ չէլ-
լուիր, և որովհետև կը վախնար անկէ՝ չէ
ալ ընկերցաւ ըսելու, ուզէց խորամանկու-
Թիւն բան տեսնել: Առիւծին ըսաց Թէ դուն
իմ աղջիկս կուզես, խնամ լաւ. ինծի որ
քու բաղձանքիդ չես կրնար հասնիլ, վասն
զի աղջիկս կը վախնայ Թէ կամ ակռաներդ
և կամ եղունգներդ զինքը կը պատառեն. ուս-
ուի պարտն առիւծ, քեզի լաւ կըլլայ՝ եԹէ
կամենաս ակռաներդ հանելէն ետև եղունգ-
ներդ ալ փրցընելէ, ան ատենն ամէն ու-
զածդ շատ լաւ կերպով կը կատարուի: Իսկ
առիւծին միտքը չանկուեԹիւ կուրացած ըլ-
լալով չիհասկըցաւ գլխուն դալիքն որ Թըշ-
նամւոյն ձեռքը պիտի մատնուի, Թողուց որ
զէնքերն իրմէն հանեցին. ատանկ եղածին-
պէս վրան Թափեցան շները, որսորդը և
աղջիկը՝ զարկին մեռուցին:

Խրատ է երիտասարդաց որ անկարգ ցանկութենէ հեռանալով լինուրանան և իրենց պէրճնոց կորսընծանէն : Առանկ եղաւ անյաղթելի Սամսոնը որ փառաւոր աշխարհ գողացուց ամենուն չպղտնէց , բայց չեպոյ կնկան յետոփը մատնուեցաւ ու այնպէս կոյր՝ երկաթներով կապած բանտերուն մէջ մաշեցաւ :

Ախ անկարգք բերմունք մոլեալ առիւծին
Զինաթափ նըկուն արար զամէհին .
Ախն գողացուցիչ ծովու ցամաքին՝
Տես զիարդ ընկճի բանիւ նենգողին :
Ով քանի հզօրք այսպէս մոլեգին
Ի ձեռն կանանց յերկաթ կաշկանդին .
Որոց կեանք արև վայրէր ՚ի գահին
Ապա մաշեցան ՚ի լծախիծ բանտին :

ԳՒՏՈՒՆ ԵՒ ՌԱՄԻԿ

Յայնժամ գիտուն միայնակ կայ՝
Յորժամ ռամիկք գընան առ նա :

Գիպուն մարդը մինակ կըլլայ՝
Երբ անխելք մը փովը կերթայ :

Չլլէ . Փիլիսոփայ մը մինակ նստած խուցին մէջ միշտ կը մտմըտար . օր մը գեղացի ռամիկ մարդ մը տեսաւ զայն մինակ՝ շատ զարմանալով ըսաց իրեն . Իմ խելքս չի հասնիր թէ ինչ պատճառով մինակութիւնը կը սիրես այսչափ . երդում ըլլայ քեզի որ ես

հազար տարի առ քանը չէի ընդունել։ Երեան անդին դարձընելով սատասխան տուաւ վիլհեսոփան. դուն խնատ դիւրին կընդունէիր թէ որ գիտնայիր թէ քուկին հոս ըլլալէ և քեզի պէս մարդկանց համ քովս գալը որչափ ինծի նեղութիւն կուտան, դուն ան առեներ մինակ կը մնայիր։

Օրինակ ե խրատ է գիպնականաց ե փահանայից որոնց պէտ է մեզի փաղաքաժ ընդունիլ գրոց հետ խօսակցիլ. ինչ որ աշխարհական առմիներըը պարմանալով բան ըսեն, մտիկ ընելու չէ։

Արդ խմաստասէրք երբ կան առանձին,
Ընթերցմամբ գրոց քաղցրը կենակցին.
Զի միայն խմաստն է Ճարտակ մտաց,
Ընկեր կենակից բարեկամ անպին։
Փախչը յամբոխ խառնաղանձ ամկին,
Յառանձնատ վայրի խօսիլ ընդ գրքին.
Քանզի աղգակից Աստուծոյ ասին,
Որ լուիկ ’ի բանս խմաստնոց յաւին։

ՆԱԽԱՆՁՈՂ ԵՒ ԱԳԱՀ

Փառք ցանկալի նախանձաւուբին
Պատիժ մեսան է ընկերին:

Նախանձոտին մինակ խնդամ
Է ուրիշին վէշան ու ջըրհամ:

Մ. Նախանձոտութեան ոգին միատեղ Դիոս-
սին ուրբն ընկան ալաչեցին որ իր բարերա-
րութիւնը յայտնելով անոնց ընորհք մը ընէ.
նակ Դիոս կը նայէր որ աւելի զանոնք պատ-
ժէ քան թէ բարիք տայ իրենց. աս կերպով
զիրենք պատուհասեց: Ըսաց նախանձոտին.
նախ գուն քան մը խնդրէ և ապահով եղիր
որ ըրած խնդիրքդ պիտի առնես, բայց աս
ալ դիտուտ որ ես քեզի ինչ որ տամ՝ մե-
կալն անոր կրկնապատիկը պիտի առնէ, ու-
րեմն որոշէ միտքդ ինչ կուզես: Նախանձո-
տը չկրցաւ որոշել և անանկ բանի մը ցան-
կալ որ կրկնապատիկն ըլլայ ընկերին. ուս-
տի ըսաց որ իր մէկ աչքը հանէ: Դիոսն ալ
ուղիղ դատաստան տեսնելով՝ զարկածին
պէս մէկը միաջէնի ըրաւ մէկալը կոյր, մէկը
մէկալով պատուհասեց: Սակայն նախան-
ձոտը կը մխիթարուէր ուրախանալով թէ ես
մէկ աչքս կորնցընելով ապահին երկու աչ-
քը վտրել տուի:

Նախանձոտ մարդն անանձ կը համարուի որ՝ ինչն կը նայի ընկերոջը ընաս մը գայ. որչափ ձեծ ընաս ե՛ն ըլլայ հոգը չէ, ինչն պէ ուրիշին ընտանեաց ի՛ր կը ձիւնարուի:

Ահա կոյր բերմունք կոյր նախանձոտին
Նախանձու միտս բերէ նախ անձին.
Ցանձն առնու հանել զակըն իւր անգին,
Զի բարձցէ զարև յաչաց ընկերին:
Զինչ դժնդակ կիրք քան զայս մահածին,
Որ մահ և չարիս ծընաւ յաշխարհին.
Մի՛ քեզ մերձեսցի այս կիրք մոլեգին,
Զի մի պատժեսցիս՝ ի չանթէ վերին:

ՄԱՐԴ ՈՐ ՇՆՉԷ ՉՑՈՒՐՏ ԵՒ ՉՀԵՐՄ

Զինչ դառնաշունչ քան զայն բերան
Որ ցուրտ և չերմ շնչէ համայն:

Անիծաւք է անանձ բերան,
Որ կը խօսի խաբէբայ բան:

ՄԱ. Խնամ ձմեռուան մէջ մէկ ձամբորդ մը ցրտէն սպառելով կը մտնէ գեղացիի մը տունն և կաղաչէ որ իրեն տեղ տայ ընդունի: Գեղացին սիրով ընդունեց զինքն ու տարաւ իր խուցը հանդչեցուց. մէկէն շատ կրակ վառեց, յետոյ սեղան դրաւ և տաք տաք ապուր մը հանեց իրեն: Բայց կրակ վառելու առե-

նը երբոր կերթար կուգար՝ տեսաւ որ Ճամբուրդը մատուրներուն վրան շունչ կուտար, հարցուց իրեն. ինչ կը նշանակէ ըրածդ: Պատասխանեց. մատուրներս ցրտէն պաղեր են, տաքնալու համար վրայէն կը շնչեմ ինչպէս որ կը տեսնես: Քիչ մը անցնելէն ետև տեսաւ որ ապուրին վրան ալ անանկ կը փչէր, ըսաց թէ ապուրը տաքցնելո՞ւ համար կը փչես: Չէ ըսաց, հապա պաղեցընելու համար: Կրկնեց դեղացին զարմանալով. այ դէմ կըլլայ՝ թէ որ երկար ժամանակ իմ տունս պահեմ սանկ մէկ մարդ մը որուն բերնէն թէ տաք կելլէ թէ պաղ: Ա՛ս ըսելով դուրս ըրաւ խցէն ու շուտ մը դուռը գոցեց:

Օրինակ է խաբէբայ մարդիկնոց որոնց բերնէն մշտ նէրհակ բան կելլէ՝ ասա էրա խառնած. էրբէմ մէկ բանին լա կըսեն էրբէմ գէշ, էրբէմ հա էրբէմ չէ, որ նշան է անհաստատմունէ եւ անհաստատունէ:

Ա՛յս յաւէտ պատկան հակառաբանին
Որ սուտ Ճշմարիտ կըրէ՛ի լեզուին.
Է զի ջերմ և ցուրտ, և է քաղցր լեզին
Շնչէ միասէս յոր և դէպ բերին:
Ո՛վ քանի՛ անդէպ քեզ բանականին
Տիրական պատկեր գըրեալդ էին.
Արդ մի՛ նէրհականն՝ այլ բարի բարին
Շնչեա ընդ բերան քաղցըր սէր ջերմին:

ՆԱՒՈՐԴՒՔ ԵՒ ՆԱՒԱՊԵՏ

Ջանա յաղթել սէտայ բաղդին,
Ջի քեզ հասցէ ալ հզօրին։

Փորձանքի մէջ պոռն աշխապէ,
Ու Աստուած ալ էգլի օգնէ։

Մէկ. Մէկնաւ մը կը բռնադատուի ալեկոծութեէ և մինչև կուգայ ցամաքը կը զարնէ. հոն տակը բացուելով երբոր ծովուն ալիքները կերթէն ալիտի ընկղմէր, մէջն եղած Ճամբորդները նաւուն սկսան պոռալով յուծահատիլ. թէպէտ կրնային երեսնց ազատութեէ Ճամբան մտածել, սակայն վախը զերեսնք անանկ շփոթեց որ ամէն բան թողուցին ու միայն թևերնին բացած երկինքէն օգնութեէ կը խնդրէին։ Իսկ նաւապետը լաթերը հանելով կը պոռար անոնց. ով բարեկամք, դէշ բան չէ թևերնիդ Աիտոյն վերցընել՝ բայց աս վտանգիս մէջ աւելի աղէկ կըլլար որ ծովուն վրայ շարժէիք թևերնիդ։ Ա՛ս ըսելով ծովը նետուեցաւ ու լողալով ցամաքն ելաւ, և ան առնը նայեցաւ որ ծովուն մէջ ընկղմեցան Ճամբորդները նաւուն հետ միասեղ, որոնք ուխտ ընեէին՝ է զատ՝ ուրիշ Ճար չուզեցին փնտռեէ։

Իշտպ է անոնց որ հարիսաոր գործերնին կը

ՅԳԷՆ ՈՒ ԱՂՕԼՔԻ ԷՓԵՆԷ ԿԸԼԼԱՆ ՈՐ ԷՐԷՆՑ ԲԱՆՆ ԱՇ
ՅԱՂՈՂՔ ԱՌԱՆՑ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ. ԱԱԿԱՅՆ ՄԻՆՉ ՈՐ
ՄԱՐԴՆ ԱԼ ԼԱՇԽԱՏԻ, ԱՇ ՉԻ ՅԱՂՈՂԷԸ:

Անդուլ պաղատանք անգործ ոդերգաց
Ոչինչ ժամանեն էլին լսելեաց.
Զի լեզ ոչ շարժին ձեռք վաստակողաց,
Մի՛ ակնկալեցին նպաստ՝ ի բարձանց:
Ահա հաստուցուծին հեղգասիրտ վաստաց
Որ անշարժ գնան՝ ի մահու արկած.
Զանա յարտաժամ միջ՝ ի շունչ կենաց
Ընդդէմ կալ ուժոյ բաղձին հոհակաց:

ՁԱՐ ԴՐԱՑԻ

Իժ չարաձոյն կին անըզդամ,
Խայթէ բնաւից որպէս գազան:

Ձար կինիկ՝ խայտող օյ է,
Ամէն մարդու վնաս կը բերէ:

ՄԵԿ. Անգամ կինիկ մը միշտ բան կը վիճաբանէր որ փուճ առիթը դրացիներուն հետ կռիւ ընէ: Անոնք ալ գացին էրկանը գանգատ ընելու համար թէ աս ինչպէս ամբարիշտ կինիկ ունի որ միշտ կը կռուի կը պոռայ և առաւօտուընչ մինչև իրիկուն խռովութեան մէջ է, երբոր նի թէ մեզի մէկ ձար մը գտնէիր որ կարենայինք աս չար կինիկանը հետ վարուիլ: Ո՛հ, բարեկամներ, ինծմէ ձար կուզէք վարուե-

լու. ես անանկ չարաչար կապուեր եմ որ չէ թէ միայն յորեկը՝ այլ և գիշեր յորեկ ու-
զեմ ջուզեմ պիտի քաշեմ:

Իսրպտ է անոնց որ ելէ անկգամ հնիան և չար
ջրոյեի հանդիպին, հմմ պէպտ է համբերել և համ
հեռու ֆախլիլ: Փիլիոսֆոյ մը պէտու բարիասիրտ
հնին մը որ հոգի կը պանէր՝ ըսաց. Ահա կը պեանեմ
հոգի որ յեռտը հոգի ուանի, բայց ուելի կերէ պանող
հոգիը ֆան ըէ յեռտի հոգիը:

Զինչ այլ գըժընդակ քան զանըզգամ կին
Ընտանի գազան իւրոց ե՛ օտարին.
Մերժէ հալածէ զընկեր գըրացին
Ի տանէ՛ ի տուն լեռնէ՛ ի լերին:
Փախիր յերեսաց այն չարաչեզուին,
Մի պատասխաններ կռուարար քանին.
Սա միակ պատուէր է բեզնարին,
Որ հեղու ըզԹոյն՛ ի սիրտ բոլորին:

ՁԿՆՈՐՍԻՔ ԵՒ ՁԿՈՒՆՔ

Խոնարհէք հալբից վաղ ձողուպրին,
Եղուկ մեծայ եԹէ անկցին:

Փուրին բանը խիսպ տիուրին է,
Մեծն որ էյնի բանը գէշէ:

Մ՚դ. Ձկնորս մը իր Թօրը ծովը նետած էին
պէս շատ ձկներ մկկէն բռնուելուն մեծ ու

պղտիկ միաստեղ, և ամէն մէկը կը ջանային որ Թօռին ծակերէն ելլեն փախչին. բայց ամէնքը չեկրցան ազատիլ, միայն մանր ձըկ-ները դիւրին կերպով մը ծակերէն անցան փախան, որովհետև Թօռին ծակերը մանրե-րուն համար լայն էին, իսկ մեծերուն հա-մար նեղ, որ ամէն դի տատանկ նեղ ծակ ըլ-լալով չեկրցան անցնիլ. ուստի ճնային Թօ-ռին մէջ բոլորը և ձկնորսին ձեռքն ընկան:

Առակս կը սորվեցնէ ըլլ խոնարհ և աղթսպ մար-դը աշխարհս ճոխութիւնը մէջ որ էնէ՝ զոտով կընայ ապրիլ, իսկ հպարտ և մեծ մարդիկներուն կոչնա-նումը շարաչար կըլլայ. նա ատաչել հպարտ ու-սուհականներուն և վարպետներուն:

Տես զխարդ խոնարհք անցանեն հեշտին
Ընդ անցըս խոնարհ մահաբեր ցանցին.
Փարթամք մեծամեծք ոչ փոյթ ձողոպրին,
Որսող Թշնամւոյն կերակուր պահին:
Մի՛ ցանկար վեհից և մեծագոնին,
Որոց կեանք արև մերձ կայ օրհասին.
Թէ ոչինչ անձկաս կենաց փարթամին,
Փուճով տեղի տան արկածք աշխարհին:

ԳԱՅԼ ԵՒ ՈՉԽԱՐ

Ի չար արկած Թոզ զանզգաւին,
Ի լաց վիախիր զն ի գալան։

Անգգամն օգնել ՝ըւլար,
Կընէ ըզբեզ իրեն պաշար։

ՄԵ. Մէկ գայլ մը երկար ժամանակ չըներէն հալածուելով կը հոգնի և կը Թուլնայ մինչև կերնի մէկ տեղ մը հոգնուելի առնելու համար որ հեռու էր գեաէն ուր տեղէն մէկ ոչխար մը ջուր կը խմէր։ Որովհետև գայլը ծարաւ և անօթի կը մարէր, ուժն ալ հատեր էր որ կարենայ առաջ երթալ և ուզածը գտնել, ուստի կանչեց ոչխարն ու աղաչեց որ Թրեն քիչ մը խմելու ջուր բերէ։ Մինքը գրեր էր որ ջուրը խանձին պէս ոչխարն ալ ուտէ, և սաստ երկու ուզածն ալ պիտի գտնէր. բայց ոչխարն անկէ կասկած ունենալուն համար խիստ զգուշանալով աղէն ալ չիշարժեցաւ, ու կանչեց գայլին հեռուէն. Ով բարեկամ, ես յօժար կամքով քեզի օգնութիւն կրնէի, բայց որովհետև դուն գայլ ես՝ կը նայիմ որ աւելի մեծ կապոտութիւն ունիս քան Թէ ջրի, ուրեմն քեզի աղէկութիւն ընելու համար կը հատնիմ գիս քեզմէ հեռացընել քան Թէ մօտ գալ։ Ա ըսելով շուտ մը փախաւ և Թողուց անանկ գայլն որ ուզածին չափ ունայ։

Անկգամ մարդին նեղն ու իյնին անուշ լեզուի-
նեխելով հաղագսկեն ու ուրիշը խաբեն. բայց խե-
լացին պէտ է հեռու ֆախլէ, վասն զի ուպացնին
գիտնէլեն եպե՝ վայն 'է վրան կըբերեն:

Արժանի պատիժ այն նենդաւորին
Հիւծիլ և մաշիլ առ ցաւոց սըրտին.
Զի որ չար առնել փուքթայ անմեղին,
Զարեաց հանդիպել այսպէս վէտագին:
Արդ մի մերձենար 'ի չար թշնամին,
Եւ մի նպաստեր այն չարասիրին.
Որ 'ի չար արիւծ գոչէ լալագին,
Տես զինչ արասցէ երբ լինի յուժին:

ԱՒԻԾ ԵՒ ՃԱՆՃ

Թէ և յաղթեա վեհ առիւծին,
Երկիր յուժոյ փոքրատուն[ի]ն:

Շատ մի փեռներ ձեզ ձեզ էշով,
Պզտի բանէ ամօն կըլլաս:

Մի՛ Ճանճն առիւծին հետ պատերազմ բացաւ ու խելքովը յաղթեց անոր, վասն զի երբեմն կռնակը խածաւ, երբեմն կուշտը, մինչև համարձակեցաւ ամէն դին խածնել. յետոյ մտաւ անկաճն ու քիթը և այնչափ նեղութիւն տուաւ առիւծին որ կատաղութէն ինք զինք պատուեց թէ ինչո՞ւ համար մէկ պզտի կենդանի մը զիս տանկ կը չար-

չարէ որ եա անոր բան մը չեմ կրնար ընել։ Իսկ Ճանճն ա յաղթութիւնն որ ըրաւ ակը- առաւ բզզալով վեր ելլել և դէպ 'ի աւրդն ա- տալն թռչելով ըրած յաղթութիւնն և- մոռցընել. բայց խառնրելով դնաց անխելքը աւրդին վրայ ընկաւ վակաւ. տեսաւ որ վրան կը վազէ Թշնամին, վայ ինծի կը կան- չէր, կը վայլէ որ աւրդին ոտքերը Ճղմեն զիս որ առնծին Ճանկերէն ազատեցայ։

Ամբարտաւան մարդը վէրջ լուռի, ինչ որ ընէ վէրջապէս կը հոգնի մէկ պզտիկ պատճառով մը՝ որ ինչ ըլլալը հասկընայ. ա՛րդեօք ջեղտէք մարդին որ աշխարհի փիլիսոփայէր են, մէկ ճու- շէ մը հոգնանէր են։

ՄՈՒԿՆ ԵՒ ՁԱԳ ԻՒՐ

Թէ փորձ սրակն ոչ տեսանէ,
Զխաղդ անփորձ ակըն տեսցէ:

Փորյ ջեֆէրուան պուռն հէպնէ,
Ձի գայր ճաս փոս էպնէ:

Մէկ. Մէկ մշակ մը մուկը կը տեսնէ ու եաւէն կ'ելնի ու ապաննէ. իսկ մուկը աչքին ապտիկուԹէ չէր կրնար ծակը դանել փախչիլ, Թէպէտ ու չափ ու կարելի էր կը վազէր դէպ 'ի ծակը: Ուստի ձագը կանչեց իրեն, Մարիկ, անկարելի է ու դուն ապատիս մինչև ու մկը քեզի աստղնորդ չըլլայ, ուրեմն իմ եաւէս եկո, ես քեզ կը տանիմ հոն ուսկից ու ելար: Ը՞հ ձագուկս, ըսաց մայրը, ինչպէս կրնամ քեզ աստղնորդ ընել ինծի երբոր գիտեմ Թէ դուն ինծմէ աղէկ չես կըրնար տեսանել:

Պէտք է ու աստղնորդին դիտն ալ իայց ըլլայ ալէն ալ ու կարենայ նախ ինքը շիտակ երԹալ ու ուրիշներուն ալ շիտակ ճամբայ ուրվեցնել, ըսե է՝ իր աչիերուն իրեն աստղնորդուԹիւն ընելուվ իան կ'ուրվեցնէ ու խիստ դէշ ամօթ իան է:

Ա՛յս են Թէրակլիտի գաւմունք անփորձին,
Իշխէ աստղնորդ լինել փորձառուին:

Ուզէ լզդնայս իւր առաջնորդին,
Այլ ոչ գիտէ ինքն ուր յանգի ուղին:
Արդ մի խառնուիր յայլ և յայհնիկին,
Ուղիղ ընթացիր լաւ ուղիղ կարդին.
Չի ամօթ մեծ է գիտուն ուսուցչին,
Երբ յայլոց ուղղի յանապատաք ուղին:

ԵՐԿՈՒ ՇՈՒՆԴ ՊԱՅԹԻՆ

Վայ որ անյագ սէնչայ ուսեալ,
Մահու պատժի անդ՝ի խնդրեալ:

Ուլաք որ զաք ոսկէ ջանաս,
Այնլաք զոսկով ալինել հնարս:

մ՚ը. Երկու շուն գետի մը քովէն կ՚երթայ-
լին ու տեսան որ ջրին երեսը կտոր մը միս
կայ երևնցնէ հեռուս. մէկը մեկալին ըսաց թէ
բարեկամ, Ջանք ընենք որ աս որսը չկորս-
ընցընենք, ես շատ լաւ հնարք մը մտածե-
ցի ան ձեռք ձգելու համար. մեր կեցած տե-
ղէն մինչև հոն եղած ջուրն որ կը տեսնես
կրնանք խմել, և աս ջուրը խմածնուս պէս
լաւ գիտես որ կը ցամքի մեր եղած տեղը, և
այսպէս մեզի շատ դիւրին կըլլայ երթալ
որսուելոյն միսն ուտել. գիտես սիրելի
որ տասնիկ մեր ձեռքէն չկրնար միայն: Ան խօս-
քով սկսան երկուսան ալ խմել գետին ջուրը,
և տասնիկ ուռելով շուտ մը շունչերնին
կտրեցաւ ու հոն մնկէն Ճամբեցան:

Մոլորիւնն անանկ կը հրաշալէ մարդուս հոգին որ խելքի բաներ կընէ ու չիմանար. հին ապրելը նախապար մը այնչափ որկրամոլութեան արվեստ էր որ հինլե հերակրին մէջ փիլը բերանը չիկրնար չէր կշպանար:

Յայտ յանգի վախճան ծառայից ախտին,
Նովին կորնչիլ յոր անյագ բերկին.
Անչափ հրաշալեաց յանկարծ բերկրալին,
Մինչ պայթիլ ՚ի ջուր յանկար առնելին:
Արդ մի հետևիր բերմանց մոլեգին,
Որ անչափ ուենչմամբ յանդուրգս ձգին.
Սանձեա զանգամքն եղեալ ՚ի կարգին՝
Զի մի հրահրեսջ ըզքեզ յանտեղին:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ՆՈԽԱՋ

Մի ընկերեր խորամանկին,
Զգէ զքեզ յանել գլխին:

Խաբէբային լեզուս ընկեր,
Քեզ ի՛ց ձգէ լերան ճոսեր:

ՈՒԹ. Աղուէսն ու այծը միասին ճամբորդութեան կելնէին. օր մը սաստիկ ծարաւելով պատահեր էին, գոման մէկ հոլ մը, մէկէն մտան մէջը ջուր խմեցին. բայց գիտնալու թիւն եղաւ անկէ գուրս ելլելը, որովհետև հոլը խորունկ էր, այծը չէր գիտեր թէ ինչպէս պիտի վեր ելլէ: Աղուէսն ըսաց իրեն

Թէ եղբայր, մի վախնար, շատ դիւրին է երկուքիս ալ ասկէ ելլել. քեզի ուրիշ բան պէտք չէ ընել՝ միայն երկու ոտքի վրայ ել շուտակ պատին կռթնիլնէ՝ որչափ որ կրնաս վեր բարձրացուր զքեզ, ես ալ թաթիկներուս կռնակէդ վեր կելլեմ եղջիւրներուդ վրայ, յետոյ դիւրին մը կը ցաթկեմ հորին բերանը, անկէ ետև քեզի օգնութիւն ընելով մէկէն վեր կելլես: Այծը հաւնեցաւ այս հնարքիս և անանկ լաւ կեցաւ որ աղուէսը ցաթկեց ելաւ հորէն, ու վախչելէն՝ի զատ ուրիշ բանի չմնայեցաւ: Ուստի թողուց անանկ ընկերն ու ծիծաղելով կըսէր. Մօրուքդ երկընցընելու տեղը խելքդ երկընցուր որ գլխուդ ձարը գտնես ու միտք բանեցընելով ատկէ ազատիս:

Խարդախ մարդը հինէն որ բանը լմընայ բարեհամռութիւն կընէ, անկէ ետև ծաղր ընելով իր ճամբան կերթայ:

Ախչափ է նպաստաւոր խորդախ մուերին,
Այս և հաւատացումն չարաց ընկերին.
Նա ընկերանայ ձգել՝ի գերին,
Սա յուշն լինի երբ կայ՝ի նմին:
Այս քեզ է խրատ, ո կանանցածին,
Մի խաբիր փուճով բանիւ նենգողին.
Մինչ յամրոկ գործոյն քեզ է մուերիմ,
Ապա ծաղր առնէ գնայ ևանգաղին:

ՈՒՐՈՒՐ ԵՒ ԹՌՉՈՒՆՔ

Մի՛ ուտեր հաց ընդ Թշնամին,
Զի կերակուր լինիս նմին:

Թշնամիդ պապի՜ն ու հաց,
Քեզ իր կընէ պապու՜ մը հաց:

ԱՀ. Որ մը ուրուրը կը հրամցընէ պզտիկ թռչուններուն որ հարկինքը գան, իբր թէ մեծ պատրաստուԹիւն ունէր իր ծոնողքուԹիւնը կատարելու համար: Իսկ անխելք թռչուն-ները բան մը չխմաստնալով վազեցին եկան որ հարկինք տեսնեն: Սակայն յիմարուԹիւն ուրուրին Ձանկին ընկան որ զանունք ժողված տեսածին պէս յանկարծակի վրանին ընկաւ մէկիկ մէկիկ չարդեց կերաւ:

Ընդգաւոր մարդիկ դիպ երբեմն պատուելով ուրիշին փառը կ՚ուրեն. ուրիշ պէտը չէ ամէն մարդու հաւատալ, նա ստուել ընդնայոյն: Ճար մարդիկ պատիւ գտնելու համար և հարիւթ պետնե-լու համար կորան գացին:

Տես յիմարուԹիւն Թռչնոց երամին,
Որ վատահ գնան առ բուն Թշնամին.
Քանզի ոչ վախեան հաղթից փորձողին,
Անկան ծախեցան 'ի ժանտ որկորին:

Արդ մի վատահիր յանհաչա ոխերիմ,
Մի՛ քեզ քաղցրացի հաց նենգաւորին.
Բազում՝քցանկութիւն պատուոյ կերակրին,
Ի չար թշնամւոյն որովայն մտին:

ՄԱՐԴ ԵՒ ՁԻ

Վայ որ գիմէ՝ն գերկ մարդկան,
Ընկճեն առնեն ոտից կոխան:

Վայ քեզ մարդո՛ւ ըէ յերոփն էդնաս,
Շոփ մը անոր գերէ կըլլաս:

ՄԺՒ. Երբեմն ձին բարկանալով եղնիկին վրայ՝ որ անոր ջուրը պղտորեր էր, սկսաւ ծեծկուիլ, բայց յաղթուեցաւ. երբոր յոյսը հատաւ՝ գնաց մարդուն ընկաւ աղաչեց որ իրեն օգնութիւն ընէ: Իսկ մարդը խոստացաւ վրէժխնդիր ըլլալու թշնամւոյն դէմ, միայն թէ թող տայ որ ձանձ (ձէմ) գնէ քերանը՝ որով կարենայ աւազ տանել և կայնեցընել զինքն ինչպէս պէտք ըլլայ: Ձին սիրով յանձն առաւ ձանձ գնել, ուստի մարդը ձանձ դրաւ ու հեծաւ վրան և եղնիկին եաւէն ընկաւ բռնեց մեռցուց: Յետոյ ձին շնորհակալ ըլլալով մարդուն ուզեց երթալ, բայց մարդը տեսնելով անոր շահը՝ ամենևին մոխիկ չըրաւ ըսելով՝ ձէ՛ չընէ որ ես թող տամ ասանկ մէկ կենդանի մը որ այսպէս լաւ ծառայութիւն կընէ. ես ըսաց ու լաւ մը քաշեց ան-

ձը և սխալեց որ կամայ ակամայ երթայ քաղքին Ճամբան. և այսպէս ձին կամքը կտրելով բռնադատեցաւ հնազանդիլ մարդուն ուսկից յիմարութեամբ օգնութիւն խնդրեր էր:

Իսքա՛պ է անոնց որ համակրութեամբ ուրիշին վէճին կամ դատին ելլալու համար իրենց վէրքեն գերի կ'ընեն, ապա՛պ ե՛ր ընդհատական կ'ըլլան:

Ա՛յս օրինակ է ըմբռատ յիմարին,
Ի տիրել այլոց նուաճի լինքնին.
Առ՛ի լուծանել վրէժս ընկերին,
Սանձի կաշկանդի ձեռամբ մարդկային:
Դու ազատ ծնեալդ ըստ տիրականին,
Մի ընկճիր դիւրաւ յախտից տիրողին.
Սանձեա զապստամբն անսալ լշխանին,
Հրահանգ և կրթեալ հպատակ բանին:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԳԱՅԼ

Ոսկր կշռել ըզժամանակ,
Քննեա զպիտոյն որ քեզ է անկ:

Ամէն բանի ժամանակ կայ,
Հարցուր փնդէ փէղն որ կ'ուգայ:

ԱԺՔ. Սլաւէս մը գիշերանոց կ'ելլէ լոր բուն նէն կը մտնէ ոլորմն մէջ բան ուտելու հա-

մաը. երբոյ ասդին անդին կը պարտէր՝ ընկաւ հոլին մէջ որ ջուրս դնէն փորած էր: Ա բանն եղած առեն անկէ գայլ մը կանցնէր. աղուէսը կանչեց իրեն, Քարեկամ, ո՛հ օգնութիւն ըրէ ինծի, կաղաչեմ շուտով ասկէ հանէ: Գայլն ալ հանգիստ ձայնով մը ըսաց. համբերուէ, բայց կուզեմ իմանալ թէ ինչ պատճառով հոլին մէջ ինկնելու պարտաւորեցար, կաղաչեմ որչափ կարելի է՝ ինծի տեղն 'ի տեղը պատմէ ինչպէս ըլլալը: Ով բարեկամ, ըսաց աղուէսը, երբոր գիս ասկէ հանես քեզ կը պատմեմ որ հետաքրքրութիւնդ կատարուի. հիմա առէնն է ինծմէ պատմութիւն խնդրելու երբ կը տեսանես որ ահա կը խղդուիմ:

Օրինակ է անոնց որ ուրիշին խեղճութիւնը ցաւիր ըլլալու պէղը հեպատրտրուիք հուղէն պոպճառան իմանալ ներողութիւնդ ընել:

Ո՛վ ապարատան մուտց գաղանին,
Որ ոչ կարեկից լինլ ընկերին.
Տեղեայ իմանալ զպատճառ արկածին,
Զի ծնծաղեացն ընդ վիշտս անբաղդին:
Արդ մի հետևիր դու օրինակին,
Եւ մի՛ քեզ տխպար առցես գործ չարին.
Թէ կամիս գիտել ըզգործս օտարին,
Քննեա և ուսիր ըստ ժամանակին:

ԱՌԻՒԾ ՀԻՒԱՆԴ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Արդ հեռաք այլոց գնացք և վարք՝
Լինին պիտոյց դաստիարակք:

Ո-րիշներուն ընկաճ փեղկեն
Խելացիները խրատ կառնեն:

Մեկ. Առիւծը հիւանդացաւ և ամէն կենդանիներուն գեսպան խրկեց կանչեց որ գան մխիթարեն զինքն իր վրան ու հիւանդութէ առաջ եկած էր: Ուստի ամէնքը շուտով վազեցին եկան առիւծին քովը որ պանդիք մէկիկ մէկիկ կը խղդէր հոն հասածնուն պէս: Մինակ աղուէսն աղէկ չէր առեր առիւծին երթալ՝ թէպէտ կապիկը շատ անգամ եկեր էր առիւծին կոլմանէ աղաչել որ մէյմը երթայ իր պարտքն ընէ ինչպէս ուրիշներն ըրին. որուն սա պատճառը տուաւ. Շատ անգամ դիտեցի կենդանիներուն ոտքն առնին որ այցելութէ գացին առիւծին. տեսայ որ ամենուն ոտքին նշանը կը ցցընէ թէ նեղս մտեր են, բայց չերևնար թէ մէկն անկէ դուրս ելեր է:

Պէտք է արհուն կենալ ընչաքինէրէն ու չիխաբուիլ, վասն զի շատ անգամ բարեկամ երևնալով հարէրը չարաչար կը չգէն որոգայնի մէջ:

Զխարտ քաջ դիտէ միտք նրբացնին,
Յայլոց ընտրուց խրատուն ինքնին.
Զի նշանք և հետք գործոց աշխարհին՝
Մնան խրատուել չեղեալ ապառնին:
Զգաստ և արթուն լեր յապագային,
Այլոց վնասանք քեզ խրատ լինին.
Թէ ծամրեալ շրջիս առ թակարդ ախտին,
Ինոյն թակարդեալ կորնչիս հեշտին:

ԿԱՊԻԿ ԵՒ ԿԱՏՈՒ

Ձեռք յիմարաց գործեն շահին
Զասպրուստ և շահ խորամանկին:

Անխելք մարդիկ շատ կը խաբուին,
Այլոց համար մեզի պիտի ուսին:

ՄԵԿ. Կապիկն ու կատուն կրակին մօտ կը մտմըտային թէ ինչպէս կրնան առնել կրակին վրայէն բոհրած շագանակը (փէսթանէն): Եղբայր, ըսաց կապիկը կատուին, աս շագանակներն որ կը տեսնես՝ անանկ յաջողութեամբ կրնանք առնել որ չէ եղած. աս քանիս համար իմինէս աւելի յարմար կը տեսնեմ քու թաթիկներդ, դուն միայն մնխերէն դուրս քաշէ՝ ես ալ կուտեմ: Ա՛ս հնարքիս հաւնեցաւ կատուն. և նախ կրակներէն ետ առաւ ապա մնխերը, յետոյ թաթիկը տանելովբերելով մէկ քանի հատ կրակին մէջէն հանեց. կատուին թաթիկը

աքուԹենէն կերէր՝ կապիկը հանգիստ կու-
տէր: Մէկ ծառայ մը սա բանիս վրան է-
կաւ՝ խռովեց անոր հարկիքը, բայց կապի-
կը մէկէն վախաւ. ուստի բոլոր պատիժը
կատուն քաշեց, և բոլոր օգուտը կապիկին
եղաւ:

Շահասէր մարդը մեզի ի՛ր շահը կը նայի, ու-
րիշին ինչ որ ըլլայ հոգ չընէր, անոր համար պէտ
է հեռու կենալ անանկներէն:

Անիմաստ ոամիկք դիւրասահ պատրին,
Գործեն վան այլոց ոչ՛ի շահ անձին.
Տքնին՛ի հաճել սիրտ շահասիրին,
Անկեալ՛ի վտանգ չարաչար պատժին:
Զգոյշ լեր ով մարդ մերձիլ յայնպիսին,
Որ քեզ չար խորհի և շահ իւր անձին.
Զի կենակցութիւն ընդ խորագիտին
Վնաս պատուհաս բերէ ընկերին:

ԱՒՒԾ ԵՒ ՅՈՒԼՔ

Ուր միութիւն կայ անքակ,
Յաղթէ ուժոյ զերծ ամբարտակ։

Երբոր փեղ մը ժողովի հայ,
Ամէն բանի յաղթող կ՚ելլայ։

Մէջ. Զորս ցուլ սովորութիւն էին ըրեր որ միատեղ արծին, և իրենց վառանդը Հանչ նալով միշտ զգուշութեն կընէին առիւծն մը դէմ որ կը պարտէր մօտ անտառին մէջ ու կըսպասեր որ զանոնք պարտ գտնէ յա վըշտակէ։ Բայց առիւծը տեսնելով անոնց զգուշութիւնն որ միշտ գլուխնին դէպ իրեն անկած կը կենային՝ հարկաւորեցաւ սատա նութիւն բանեցընելու։ Ոսոխ նախ և ա ռաջ ձևացուց թէ միտքը փոխած է՝ անկէ ետև ալ պիտի չնդիպէն անոնց, յետոյ ետ դարձաւ եղած տեղէն շատ հեռուն գնաց։ Ցուլերն սանկ տեսածնուն պէս կարծեցին թէ անոր այսչափ հեռանալուէն սպահով է ղան և հոգ չընելով իրարմէ զատուեցան դաշտին մէջ մէկն տղին մէկալն անդին հե ռացան։ Ան ատենը առիւծը նորէն դար ձաւ յանկարծակի ընկաւ անոնց վրայ, և որովհետև զատուած էին՝ շատ դիւրին եղաւ մէկիկ մէկիկ ջրան ալ յափշտակել։

Ո՜ր փեղ որ դեռանուելի կայ, ամէնուան կը յաղ-
ղէ. ու՜ր որ դեռանուելիան էնկայ, հարկաւ կը խոր-
ժանէ:

Գանի զօրաւոր անքակ միութիւն
Յաղթող Հիրանաց անյաղթ առիւծուն.
Բայց երբ քայքայի այն ոյժ բռնապոյն՝
Յաղթի՛ն փոքունց այսպէս հեշտապոյն:
Հզօր պետութիւնք պանծացեալ՛ն ասյն
Առանց միութեան եղեն անանուն.
Ա՛յն որ աշխարհի տիրէր վեհապոյն,
Արդ անկանգնելի կայ իւր կործանումն:

ՈՋՆՒ ԵՒ ՕՁ

Անզգամին թէ տաս տեղի,
Մերժեալ առնէ զքեզ անտեղի:

Աներէսին ըն երէս պաս,
Մէջ ձեռաւ ղաթ կը պղէաս:

մեկ. **Ա**էկ ոջնի մը որսորդէն վախչելով ժայռի (խոյայի) մը տակ կը մտնէ ուր որ օձ մը կը բնակէր. տղաչէց օձին որ իրեն տեղ տայ պահուելու համար. օձը սիրով ընդունեց, բայց յետոյ նայեցաւ որ անոր վիշերէն անհանգիստ կըլլայ՝ հասկըցուց ոջնին թէ որսորդը գնաց, հիմա վտանգ մը չկայ, կրնաս տեղդ երթալ, կտղաչէր որ

նլէ երթայ իր ծակէն : Ե՞ս երթամ, ըսաց ոջնին , քաւ լեցի· գիտնաս ով անխելք որ ես հոս աւելի իրաւունք ունիմ բնակելու քան թէ դուն : Եւ այսպէս ոջնին օձէն զօրաւոր ըլլալով գժուարութիւն չունեցաւ համարձակ անոր դէմ դնելու և վռնտելու անկէ :

Օրինակ է անոնց որ անիրաւութեամբ ուրիշին բանը յափշտակելով կը պահեն և իրենց պզտութիւնը վրայ կը պարծենան, բայց չէյպեն ան առակին որ կըսէ· Հրէշտակն ապրէր է, վայ պրիոզին :

Ա՛յս է անկրաւ գործ բռնաւորին ,
Զօգուտ օտարաց յինքեան ձգտելին .
Ոյով և խնդայ յանկրաւս շահին ,
Յաւէրժանալ միշտ կարծէ եղկելին :
Չինչ օգուտ երբէք գործեաց զկոտղին ,
Անկրաւ վաստակ անկրաւս տէղին .
Լքին զամէնայն յայլ վիճակ մտին ,
Մոռեցան 'ի փոշ մահու անմահին :

ԼԵԱՌՆ ՅԵՐԿՈՒՆՆ

Ձ՚ինչ չահ էրկնել գործս ահագին,
Եւ ծնանել վիժած չնչին :

Մէծ խոսփանութը բան մը լածէր,
Երբոր գործէը չէ վնասէր :

Մէկ. Երբեմն լեռանը ցաւը կը բռնէ, և երբոր առակալն ձայնովը կը պոռայ աշխարհք կը գոլացընէր մինչև ամէնքը ջրոս դիէն եկան հոն թաւիեցան, կարծէին թէ մէկ զարհուրելի հրէշ մը պիտի ծնի կամ նշանաւոր ցուցանք մը պիտի հանէ որ չէ եղած : Բայց քանի մեծ զարմանք եղաւ՝ երբոր պոռալով եաքն ձիդն ըրաւ՝ տեսան որ ծնաւ լեռը. ինչ ըլլայ ալէկ է, ահա մէկ մուկ մը վիրէն դուրս եկաւ :

Օրինակ է մեծ խօսողներուն որ խօսով մեծ բաներ կը խոստանան և գործով դէտ չան կը պեանեն. անոր համար կըսուի ըն խօսքին ու գործքին մէջը շատ բան կայ :

Տես պատկառելի ձայն մեծաբանին,
Ահել որոտայ յամպոց սահմանին.
Այլ երբ ժամանէ՝ ի գլուխս գործոյն,
Յեռանեալ արտասրէ վնաս մուկն չնչին :

Թէ Ճախաբանես կարող դալ ժէծին,
Յաւօթ հաւնակիս 'ի ժէծաց ընկին.
Զի էնք կինչ արգել դիւրաշարժ լեզուին,
Բայց արդեամբք առնել դործ է դժուարին:

ՈՒՐՈՒՐ ԵՒ ՄԱՅՐՆ

Մի՛ անարգեր սեզանա էկին,
Մի՛ քեզ հնորհաց դրուն՛ք վահեացին:

Վայ որ կընէ Աստուծոյ դէմ,
Դուռն սղոցմած գոց է իր դէմ:

մէջը. Ուրուրը սատիկ կը հիւանդնայ, երբոր վերջին շունչը հասաւ՝ կըսէր մօրը. Վայ ինծի մարիկ, ալօթք ըրէ կուռքերուն որ ինծի առողջութիւն տան: Որդեակ, ըսաց մայրը, շատ ըրի շատ աղաչեցի, բայց փուճը դնաց. վասն զի չեն ուզեր քեզի առողջութի՛ տալ, որովհետև շատ անգամ սեսեր են որ դուն անոնց սեղանին անարգելով յաղիըշատակեր էս զոհերուն միան որ նրանց ընծայ եղած էին:

Օրինակ է անհաւատք պրիոշնէրուն որոնց ալէր էկէղեցականներուն վրայ է, և հիշք ծաղր ընելով ՚ծայրին օրէնսդը կանարգեն. բայց երբոր կը հիւանդնան և քորխոնէան մէջ կիյնին՝ փահանաները կը

ֆնպըտէն որ իրենց համար աղօթք ընէն. վայ անոնց
որ ան ապէնը աղերմուխեան պէտք գպնէն:

Ահեղ պատուհաս օրինազանցին՝
Մերժիլ յերեսաց արարչապետին.
Զի որ մեղանչէ յաթոռ անբաւին,
Ոսաոի դեղ և ձար հայթայթէ անձին:
Ո՛ նանրախորհուրդ ժառանգ գեհենին,
Զի գոչես ձայնես երբ կաս ՚ի մահճին.
Խնդրեա զօգնութեի մարմնոյ աշխարհին,
Որ յաճծ մեղաւ հաճել զնոսին:

ԷՀ ԵՒ ԶՒ

Որ ոչ բառնայ զբեռն ընկերին,
Ծանրի յաւէտ բեռամբ ուժգին:

Թէ ընկերիդ օգնող լըլլաս,
Անօգնական խեղճ կը ծաս:

մեր. Որ մը էշն ու ձին միասեղ ճամբայ կերթային. էշուն բեռը շատ ըլլալով աղաչեց ձիուն որ իրեն օգնութեի ընէ ու բեռանը մէկ մասն ալ ինքն առնէ՝ եթէ ուզենայ խնայել անոր կենացը. իսկ ձին առնեվին չուզեց ասա աղէկութիւնն անոր ընել. ուստի էշն ընկաւ բեռանը տակ մեռաւ: Տէրն որ տեսաւ՝ էշուն կաշին քերթեց բոլոր բեռանը հետ մէկտեղ դրաւ ձիուն վրայ: Ան առեվը ձին սկսաւ պռոալ. Ո՛վ Թշուա

ուրեմեան, ես չուզեցի քեռանը մէկ մասը տանելու, հիմա հարկաւորեցայ չէ միայն բոլորը՝ այլ և կաշին ալ միատեղ տանել:

Օրինակ է անողորմ մարդու որ ինչպէս ուզէին ղրկէին ղազրին՝ էրմէ ալ անանկ ողորմութիւնը կը հեռանայ. անոր համար անողորմ մարդը գողանի կը նմանցնեն որ ուրիշի վրայ գոռալ չուզեր:

Ահա իրաւունք ալիժանի նմին՝
Որ ոչ կարեկցի վշտաց ընկերին.
Այլ ընկերատեաց իբրև անկանի,
Ոչ ուսուիք նպատաստ տեսցէ բնաւին:
Երանի կարդան ողորմած անձին,
Զի ողորմութիւնք յիւրմէ ոչ բառնին.
Թէ չափով օգնէ կարեաց կենակցին,
Անչափ օգնութիք 'ի վերուստ Թափին:

ԵՂՋԵՐՈՒ ԵՒ ԵԶԻՆՔ

Վայ որ այլոց ապաւինի,
Զանձին փրկանս ոչինչ հնարի:

Թէ որ յոյսէ այլոց դնէս,
Հարիս գլխուդ վայ կըբերէս:

ՄԵ. Ընկերք մը որատրդնեցուին հալածուելով փախաւ եղնեբուն գոմը, որոնցմէ մէկն ըսաց երեն. Ի՞նչ կընես ողորմելի, հոս կեանք

լավ մարդու ձեռք կը մասնուխս և վտանգի
մէջ քեզ կը ձգես: Ներեցէք ինծի, բայց եզ-
նիկը, թէ որ դուք մարդու բան չըսէք՝ ես
զիս կրնամ ազատել: Գիշեր որ եղաւ, եզ-
նատանը խոտ բերաւ եղնելուն, բայց եղնի-
կը չկտեսաւ հոն: Տանը ծառաները և վե-
րակացուն մոտն եկան բան չկտեսան: Իսկ
եղնիկը կարծելով թէ վտանգէ ազատեցաւ՝
եկաւ եղնելուն շնորհակալ եղաւ որ կամե-
ցան պահել զինքն իրենց մէջ: Անոնք ալ պա-
տասխանեցին, թէ մենք կուզենք որ դուն ըս-
ղոմին ազատես, բայց զգոյշ կեցիր որ մեր
սիրտը ձեռքը չկտնես, վասն զի մեծ վտանգ
է կենացդ: Շատ չանցաւ սերը տուն դար-
ձաւ բարեկամին հարկնքէն, տեսաւ որ քիչ
օրուան մէջ եղնելը վատուժցեր են, գնաց
գոմն որ նայի. երբոր մօտեցաւ մտուրին,
բայց ծառաներուն, թէ ինչ է պատճառն
որ խեղճ եղներս քիչ կուտեն, և քիչ յարդ
ըլլալով աղբը միտս կուտայ իրենց: Վերջա-
պէս երբոր ատգին անդին կը նայէր ուշա-
դրութիւն՝ տեսաւ եղնիկին մեծ եղջիւրները և
մկկէն կանչեց ծառաներն որ բռնեն մոր-
թեն:

Ովոր հանգիստ կը քնանայ՝ իր կեանքը միտս կը
բերէ: Հին ապենը ըսկ երեխայի պէտք մը երբոր
պատերազմ կերթար՝ աշխարհս կը դողայնէր իր փա-
ղանքը, և երբոր պուռն կը դառնար ոտքերս խոչ-
ընտ եկած ըլլալով, անանկ անպիտան մարդ կըլլար
որ ամենքը կը պարսաւային:

Եկուկ խորհրդոց վատասկրտ անձին
Որ ապաւինի օտարաց ձեռին.
Ոչ ջանայ վախչիլ յատահով տեղին,
Անգործ ապաւէ կենաց բարձողին:
Քանի՛ քաջ արանց՝ ի յատարիզին
Առաքուր կոխեալ հանուրց տիրէին.
Բայց երբ վտակուքը ը յարկաւ նաւին՝
Մատնեալ կորնչին զերծ կնամարդին:

ԱՐԶ ԵՒ ՄԵՂՈՒԿ

Ա յր անհամբեր միշտ ձնասէ,
Թէ և երբէ զբրեղ արի:
Ոչխէ փափաս չիհամբերէ,
Մինչ ժեաս ժեղի կընէ:

Միա. Մէկ արջ մը քաղցած ամօթի ելաւ անտառէն որ կերակուր գտնէ. Ճամբուն վրայ մեղրի փեթակ տեսաւ սկսաւ լափել. փեթակէն մեղու մը դուրս ելաւ արջուն անկաճը չարաչար խայթելով ցաւցուց, արջն ալ կատաղութէն կործանեց փեթակը: Ան ատենը բոլոր մեղուները բարկանալով դուրս թափեցան մէկէն արջուն վրայ մտաւ եան, և անանկ խայթեցին զինքն որ արուն ը ւայ եղաւ վրէժխնդիր ըլլալով երեսնոյ թշնամուն որ փեթակը կործանեց: Եւ այսպէս արջը ամօթով և կատղած սոխակեցաւ եա դառնալ մեղադրելով իր գազանական ան-

համբերութիւնը՝ որ այնչափ թշնամի լրեն վրայ հանելու պատճառ եղաւ :

Իսպառ է անոնց որ իրենց ապրուստին համար ուրիշին ըրկանէ կընեն. Նա առաւել որ իրմամբ անհամբեր մարդկանց որոնք չափ անգամ ուշելու պատճառ կը խրատուին :

Ա յսպէս անհամբեր կրէ զարժանին
Ըստ իւր ապաժոյժ բերմանց որկորին.
Զի որ կեղէքէ ըզտուն օտարին,
Զրկանք և յայլոց պատրաստի նմին :
Մի՛ պաղանութեամբ բերիր յուսեղին,
Եւ մի՛ գողանար զաւրուսա ընկերին.
Որ թէ և լցէ վանաքի չնչին,
Ի նախանձ բերդեալ միսաք ուժգին :

ԽՈՀԱՐԱՐ ԵՒ ՇՈՒՆ

Քաջ զօրանայ սիրտ խոհական,
Երբ հանդիպի նմին վհեան :

Խոհեմ մարդը խելք կըսպանայ,
Երբոր իրեն ճաս կոտգայ :

միք. Երբեմն շուն մը մատաղ խոհարարը կամ կերակուր եփելու տեղը, և հոն ապա-ակելով տեսաւ թէ խոհարարն անզգուշութիք կեցեր էր նայեր՝ խլեց անկէ կոխին սիրտն

ու վիճաբան: Իսկ խոհարարը տեսաւ որ շուն՝ աս չարութեան ըրաւ կը վիճախչի՝ կանչեց եւեէն առանկ. Դուն այսօր գիւրին կրցար զիս խաբել, բայց լաւ գիտնաս եա ասկէ ետեւ անանկ պիտի նայիմ որ ամենևին քան մը չկարան կրնաս ինծմէ գողնալ, վասն զի դուն չէ թէ իմ սիրտս տարիր, այլ մանաւանդ ինծի սիրտ տուիր, որովհետեւ կորուստը և ձախորդութիւնը կը բանան մարդուս միտքը և կը սորվեցընեն որ լաւ զգուշութիւն ընելով ազատ ըլլայ՝ ի դժբաղդութեանց որ կը պատահին:

Աշխարքիս գործոցին ոչ պակսիր, բայց պէտք է որ մէկ անգամ իմանաս մեկնակ չկրնաս. վասն զի յախորդութիւնն ու փառաւը լաւ կը սորվեցընեն մարդոց հոգեմտութիւն:

Գեղեցիկ առած քան խոհականին,
Որ սիրտ տալ ասէ միսան առաջին.
Այս մարդոյ պատկան այս քանականին
Մի կրկին անգամ միասիլ յանձին:
Թէ չես փորձ զգաստ՝ ի մի նուազին,
Անկանիլ քեզ կայ՝ ի նոյն վէրսանին.
Եւ թէ անընդատ կացցես՝ ի կայնին,
Սահեալ կործանիս կրկին չորեքկին:

ԱՐԾԻՒ, ԲԱԶԷՆ ԵԻ ՑԻՆ

Ձքնաղ գործեն գործք և գնացք,
Եւ ոչ պատուիր առեալ գիտաց։

Գործիս կընդ մարդիս աչրատն,
Եւ ոչ պէտքին աղաւորութիւն։

Ասիք. Բազէն ու ցինը վիճաբանութեի կըներին արծիւին առջին թէ որն աւելի աղնուական է. ցինը կը գովէր իր գերազանց ուժը և սաստիկ թռչիլը, իսկ բազէն իր աղնիւ բարքը, և կը նայէին թէ ինչ վճիռ կուտայ արծիւը։ Պատասխան տուաւ արծիւը, թէ գնացէք մէյմէկ որս բերէք, ով որ ձեզմէ լաւ որս բերէ՝ ան է աւելի ազնուական։ Եւ ահա ցինը գնաց մուկ մը բերաւ և բազէն աղաւնի մը։ Ան առեներ արծիւն ըսաւ թէ այնչափ աւելի ազնուական է բազէն քան զցինը, որչափ աղաւնին գերազանց է քան զմուկը, որովհետև ուժը չէ՝ հապա գործքն է ազնուական ընողը։

Ազնուականութիւնը գործով կը յայտնի և ոչ պէսով. ըէ որ ցեղէ ազնուական չէ՝ գործէ ազնիւ է՝ ազնուական կըլլայ. ըէ որ անուանէ ազնուական է, գործէ չէ՝ ողորմելի է. ինչպէս որ յայտնի ցցուցին բազէն (շահին) ու ցինը (չայլախը)։

Նայէլն գնաց գործք առաքինի
Ձքնաղ յօրինեն զկրա և հոգի.
Թէ առքա էլցեն լծակցեալ ընդ գետ՝
Ձէ աղնիւ ձքնաղ այն սկրա այն հոգի:
Մի պանծար ընդ գետ և յանուն զարմի,
Ջանա գքեզ գործով գործել պանծալի.
Բան լոկ և անուն չեն աղնիւ յարդի,
Գործն է պսակիչ ամենայն բանի:

ՆԱՊԱՍՏԱԿ ԵՒ ԳՈՐՏՔ

Քոյդ վկնպանք թեթև թռուին՝
Եթէ հայիս յայլոց թերին:

Քու պակասդ ունիս հընչուն,
Թէ ոչ նայիս այլոց վրայ:

Սիր. Երբեմն նապաստակները մեկտեղ եկան իւրեանց խորհուրդը վայր որ վախկոտ ըլլալով շատ վտանգի մէջ էին, ան ալ մարդէ կը վախնային, կըսէին, ինչ, արծիւէ, գրեթէ ամէն բանէ վախ ունինք. ուրեմն մենք սանկ հասնինք պիտի. ուսոմն աւելի լաւ է մէկ անգամ մը մեռնիլ քան թէ բոլոր կեանքերնուս մէջ զարհուրանքով մեռնիլ. սա ըսելով վազեցին միասին որ լիճն իյնին խղդուին. բայց սոնց որոքին ձայնէն լճին քովի գորտերը վախնալով մեկէն ջուրը ցաթկեցին: Ան ատենը մեկ ծեր նապաստակ մը իրեններէն կանչեց. Ով

ընկերք, կուցէք մի վախնալ. ահա ինչպէս տեսանք՝ մեզմէ շատ աւելի վախկոտ կեն-դանիներ ալ կը գտնուին երբեմն, հապա մենք տեղերնիս գառնանք:

Ինչ նեղուիմ ըսելու մարդ՝ պէտք է յու-սահատելով պինդը խրխընջնել, այլ երմէ վարինին նայել և ինքնասրտութիւն. վասն պէ յուսահատութիւնն է ընկնալտպուիլ և մարդկութեան դէմ բան: Փի-լիսոփաները կըսեին ընչ բարի մարդը չարչարանքի մէջ ալ ըլլայ դէպ դիպիերպ կը ճոխ առնոյ այլայ-լելու:

Թէ քեզ դժկամակ լինի ձեռք բաղդին
Զըլացեալ զձիրս օժիտ քնածին՝
Մի կարճամըտիր, հայեաց ՚ի առուին,
Այլոց թերութիւնք քեզ յորդոր լինին:
Ձուկ ինչ անթերի յեղեղոյ կարդին,
Գործ է կատարել զայն թերատեսնելոքին.
Արդ ուշիմ մտօք քննեա զօտարին,
Գտանես զքեզ ՚ի գոհ վիճակին:

ԵՂՋԵՐՈՒ

Թէ և լցեա յանդոյն տեղի,
Մի դներ զքեզ յատահովի։

Ո՞ր որ ըլլաս ապահով էս,
Մահէն հեռու փեշ չէիմրծես։

Յիշ. Մէկ էղնիկ մը ծովուն քով ժուռ գալով բան կուտէր, որ մէկ աչքը չկտեսնելուն համար ծովուն դին էր ըրեր, տեսնող աչքը ցամաքին դին, և սանկ զինքն ապահով կարծելով վախ մը չունէր։ Սակայն նաւով անցնողները տեսան զայն ու նետով զարկին ձգեցին։ Ողրմելի էղնիկը մեռնելու տեղը լալով կը կանչէր, Թէ ուսկից որ կը վախնայի ան կողմանէ բան չեղաւ, և ուսկից որ վախ չունէի անկէ ինծի քաշեցի ու զարնուեցայ։ Ուրեմն վախ չեղած տեղէն աւելի վախնալու է եղեր։

Ամէն անգամ և ամէն պէտ է սրտնուն հէնալ, Թէ չէ՝ չիմրծած պէղէն նէպ կուգայ, որովհետև կասկածելի բանէն այնչափ մեծ ինծի չի գար՝ որչափ ապահով բանէն։ Քանչ նաւապետը նաւահանգստին մէջ աւելի պէտ է վախնալ՝ քան Թէ ծովուն մէջ, ինչ իմաստով մը։

Ա յսպէս հասանեն արիածք աշխարհի
Անփոյթ ընկլուլոց յատահով վայրի.
Զի աներկեան չինք ուսաեք տեղի,
Յոր ոչ ժամանեն վիշաք աղետալի:
Արթուն կաց, ով մարդ, յանքոյթ վիճակի,
Ի գործս 'ի գնացս ժիր յամենայնի.
Շատք երբեւ զինքեանս անվտանգ եդին,
Ի վրտանգ մահու կորեան ցաւագին:

ՕՁ ԵՒ ԽԵՑԳԵՏԻՆ

Թէ ոչ գընաս յուղիղ կարգին,
Զ-քեզ չարաչար գործք քո գատին:
Թէ այլոց հետ շիտակ չերթաս,
Մահին դուռը շիտակ կերթաս:

միշ. Խեցգետինը (սպանօղը) օձին հետ ընկեր կըլլայ, և միասեղ երթալու ատենը կը նայի որ օձը մէկին մէկալին չարութիւն կուզէ ընել և խայթել. սա բանէն կասկած երթալով խեցգետինը միշտ կը խրատէր օձն որ խորամանկութիւնը թողու և իրեն պէս պարզամիտ ըլլայ. բայց օձն ամենևին մտիկ չէր ըներ: Ուստի խեցգետինն օր մը տեսաւ թէ օձը կը քնանայ, բռնեց Հանկերոյնն ա-նանկ սխմեց որ մեռցուց, և յետոյ երկինքը-նելով շիտակեցուց ու սկսաւ մեռած օձին հետ խօսիլ. Թէ որ առաջ, կըսէր, այսպէս շիտակ և պարզ ըլլայիր, հիմա ատանկ պատժով

չէիր հիտկուեր. որովհետև ես ընկերը հետակ կուզեմ՝ հարկ եղաւ որ քեզ ալ հետկեմ։

Իրաւ է անոնց որ ընդունայն լարուելիքանը՝ բարու-
ելեան եպնէ ըլլան. վասն զի բարի ընդը բարի կը գտնէ, լաւ ընդը՝ լաւ, երբեմն աղաւ երբեմն ապուր։

Այս են իրաւունք արդարադատին,
Զաւկէ՝ ի գործոց չափ չարաչարին.
Զի որ ոչ գառնայ՝ ի գործոց չարին,
Զարատանչ ուղղի գանիւք արկածին։
Արդ մի գառնանար ընդդէմ խըրատուչին,
Գանձեա՝ ի սըրտի խըրատս մըտերմին.
Փախիր՝ ի գործոց վընասաբերին,
Թէ ոչ կորընչես կամիս յօրհասին։

ԱՒԻԾ ԵՒ ԳԱՅԼ

Մի զաք գըրգռեր ընդդէմ եղբօր,
Զի մի հասցէ քեզ խուսար օր։

Զար ի խօսէը եղբօրէ վըայ,
Զար խորհուրդըէ էակ կը գառնայ։

ԱՒԻԾ. Եթէ առիւծ մը եղբայր հիւանդ պատահէր եւ այրին մէջ՝ առջեն կենդանիները գնայէին զինքը տեսնելու բայց՝ ի պղուէնէն. իսկ գայլը մտանուելուն կընայէր առիւծին թէ ա-

ղուէսը քեզ բանի տեղ չեսեպելուն չեկաւ։ Ա՛ մի՛ըսիս մէջ ալուէսն ալ հոն հասաւ և տեսաւ որ առիւծը մռմըռալով կը բարկանայ նրեն, բանը հասկըցաւ ու մէկէն առջին դնաց ու ըսաց. Տէր իմ, ո՞ր կենդանին քու շահդ մտածեց ինչպէս ես որ աշխարհք պատեալ քեզի համար դեղ գտայ բժիշկներէն։ Ի՞նչ դեղ է, ըսաց առիւծը։ Քեզի դեղ ան է որ գայլը ոզի քերթես ու կաշին տաք տաք հագնիս։ Առիւծը հաւտալով մէկէն զարկաւ գայլը պատռեց, ու երբոր կաշին կը հանէր՝ ալուէսը ծիծաղելով ըսաց. Ասանկ հասկըցիր՝ որ պէտքը չէ տէրը բարկութիւն շարժել, այլ բարեհամութիւն յորդորել։

Ըսած որ իշխանին հաճոյ ըլլալու համար ոսկի շը կը տպնէն և ձիաւորին պէտք կը շարժեն բարհամբ՝ այսպէս կը պատմուին։

Գերդուկ ննջեասրդք չարաչար պատժին,
Այլոց գուբ փորեն՝ ի նոյն գերեզմին.
Որ չար խորհեցաւ ընդդէմ ընկերին,
Ե՛րբ ոչ գտանէիս կորեաւ՝ ի նըմին։
Քեզ է այս խրատս ծառայդ վեհազնին,
Մի մտաներ ընկերն առ օգտի անձին.
Որչափ քաղցրակեաց լինիս ընդ այլոց,
Այնչափ բարութիք յայլոց քեզ լերին։

ԳԻՆԵՄՈՒ ԵՒ ԿԻՆ ԻՒՐ

Ո՛ր կրթութիւնք ևցեն յոռի,
Զինչ և առնես միշտ ի յոռի։

Երբոր մէկը գէշ սորված է,
Ինչ որ ընես օգուտ չընէ։

Միջ. Մէկ կին մը իր գինուոյ երկանը դեղ կը վնասըտէր. օր մը տեսաւ որ խիստ գինուոյ է, տարաւ քարէ շինած գերեզմանին մէջ պատկեցուց և գերեզմանին դուռը գոցեց գնաց. կարծէր թէ առաւ պիտի զգաստանայ մարդը։ Բայց երկուսն գնաց գերեզմանին դուռը զարկաւ, գինուոյը ներսէն ձայն հանեց թէ ո՞վ ես։ Կնիկն ալ պատասխանեց թէ ես մեռելն հոգ բերող եմ։ Գինուոյը կանչեց անոր. ինծի ուսեալ բան մի բերէր՝ հոգս խմելու, վասն զի ես շատ կը տրտմիմ երբոր կերակրի անուն կառնեմ ու գինիի անուն չեմ առներ։ Ան առեղը կնիկը գլխուն զարնելով կըսէր. Վայ անբաղդիս որ ձար մը չկրցայ գլխիդ հասնելու. ահա՛ ձար սովորութիւնը քեզ անանկ կորսընցուցեր է որ ձար չկայ։

Խրատ ընէայ մարդուն որ չար գործէն մէջ
չտեսնայ. վասն զի շատ անգամ սովորութիւնը

ըստղեն ալ մուխ կընէ կը հրոսընդընէ, անանկ որ բնական իրեն պղտեւելի բաները ալ կըսիսի ընել ինչպէս պէսանիփ: Որո՞ն է վայ, որո՞ն է խռովելի, որո՞ն է պափսպափան, բայց միայն գինեմոլ մարդուն, կըսէ Սողոմոն:

Ով 'ի գործ վատթար այսպէս սովորի,
Ի նոյն վատթարեալ մոլեալ յիմարի.
Զի ուշակութեամբ բնութեն վիսխոխի,
Ելանէ ըստ չափ թէ չար թէ բարի:
Թէ անկար երբէք 'ի գործ ինչ յոռի,
Արա զնեերհական բարին յանկալի.
Թէ 'ի նոյն պառնաս 'ի գործ առաջին,
Մոլեալ կործանիս յայն անկանգնելի:

ԲՈՒ ԵԻ ՉՂՋԻԿ

Թէ ըստ սեղբոյն չես նախասես,
Ոչինչ օգտիս զոր և գործես:

Որ ապէնին ըզգայշ լըլլայ,
Եպէի ըրածն ալինել կերթայ:

Ալեք. Ակը բանեց բուռ Թռչունը և վանդակով պատուհանին մէջ կախեց որ բոլոր գիշերը ձայն կը հանէր կերգէր. իսկ գիշերահասը չդիմանալով ասոր ձայնին և կաս քովը մօտեցաւ և հարցուց Թէ ինչմ՚ը ցորեկը ձայն չես հաներ ու գիշերը կը կանչես: Ան ալ պատասխանեց Թէ առանց

մտածմունքի չէ ըրածս, վասն զի ցորեկին երթելուս համար բանուեցայ: Կրկնեց պէշէրահաւը ծիծաղելով թէ առիկ եաւև քեզի ոչ պզուշանալ պէտք է և ոչ պահուիլ. անխելք, առ պզուշութիւնը բանուելէդ առաջ ընելու էիր:

Բուն (պայգուշ) օրինակ է անխոհեմ մարդկանց որ պէտք եղած տեղը պզուշութիւն չեն ըներ ու պէտք չեղած տեղը կընեն: Մարդուս որոգայթը իրեն բերան է որ իր խօսքովը կը բռնուի, հաւ կմսուպռանը:

Ի զուր է ջանալ յանցանել առնին,
Որոնել ըզհար վըրկութեան անձին.
Խորհիլ և առնել ըստ ժամանակին՝
Գործ խոհեմութեան է խոհականին:
Արթուն նախատես լեր ապագային,
Մինչեւև է եղեալ դեղ խորհեաց ախտին.
Զի գայ ժամանակ երբ՝ի սոյն սահիս,
Ոչինչ դեղ և ձար գըտանել մարթիս:

ԿԱՏՈՒ ԵՒ ԽԱՐՏՈՑ

Վայ որ լեզուն զերկրաւ ածէ,
Բոլոր վընաս ինքեան ածէ:

Ով որ այնշա՜ր կը պարծի,
Իրեն հոգին կը սպաննէ:

Մ. Կատուն կը մտնէ ոսկերչին խանութը, և հոն գտնելով խարտոց մը՝ կըսկսի ըսել. բայց լեզուն խարտոցին ակռաներէն քերթուելուն համար՝ արիւնոտեցաւ խարտոցը. իսկ կատուն հուրախանար՝ կարծելով թէ երկաթէն ուտելու բան կը հանէ, մինչև բոլոր լեզուն մաշեցաւ:

Լէզուին պատռող և բամբասանք սիրող մարդը ծլպտ կը ճանաչի ու կարծէք ըն ուրիշին ճնաս կընէ. անոր համար իր լեզուն իր գլխուը կոպէ, մանաւանդ ելնէ իրմէ պզտաորէն և գիպնական մարդկանց հետ իյնի: Թէ որ մարդ բամբասողը իրաւի արժանի կըլլայ, հապա ստհանան բամբասողն ինչ կըլլայ, կըսէ իմաստունը:

Ո՛վ զնարդ դժնեայ գոյծ լեզուապարին,
Լսէ և խարտէ զանուն օտարին.
Կարծէ խանդարել վայելոյ ըղբարին,
Բայց ինքըն մաշեալ կատարի յանձին:

Նախանձու է քեզնէ այս գործ խաւարին
Դառնացեալ ընդդէմ բարեաց ընկերին .
Մի սըրտեր լեզու այլոց ՚ի վշնաս ,
Զի մի՛ անըզգայ մաշեսցես կրկին :

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ ԵՒ ԲԱՂԴ

Եթէ բարիք քեզ գիտեացին ,
Տուր վրաս երկնից և ոչ բաղձին :

Թէ որ չէ՞ր ապրանք իմին ,
Ճանչցիր ֆաթ պուր էրինաւրին :

մէջ . Երկրագործ մը դեռնը փորելու աւեղը գանձ գտաւ , և աս պատճառաւ զէր ցորեկ դեռնին պատիւ կընէր որ երեն ան բարերարութիւնն ըրաւ : Օր մը բաղդը բարկանալով երեւցաւ երեն ըսաց . Ով յիմար , ինչո՞ւ համար ինծի ընելու պատիւդ դեռնին կընես . ան ոսկին ես քեզի տուի որ փարթամ ըլլաս . բայց գիտեմ՝ եթէ ժամանակը փոխուի և աս ոսկին ուրիշին ձեռքն անցնի՝ ան աւեղը պիտի պատրաստես զիս թէ բաղդ չունիմ :

Ամէն մարդ պարտական է որ այ պուաճ բաներէը ճանչնայ և պաշխէ արարիչը . չէ ըլլր պուաճ սեպելով ուրիշի պատիւ ընէ . վասն զի ամէն բան այ կամքովը կըլլայ : Բայց պարմանքն

ան է որ շահն իբենց խելքին կոպան և չախորդու-
ԼԻՆ ՈՅ ՓԱԼՎ ԿԸ ՓՐՓՆՉԱՆ, ԷՅՓԷՆ ԼԷ ԱՆ ԱԼ
իբենց հոգւոյն էրկուԼԸ համար կոպայ՝ որ չա-
խորդուԼԷ մէջ համբերուԼիւն ընէն, յաջողուԼեան
մէջ ալ խոնարհուԼիւն:

Ան յաչախ է խարհուրդ անխնաստ ասմկին,
Որ ոչ ձանաչէ ուսոյն պայ բարին.
Երբ դիսոյն բարեաց գանձուց աշխարհին,
Զայն երկրի գըրէ զայն պարգև բաղդին:
Աղբիւր է բարեաց անսահման բարին,
Չանուրց բարերար ըստ էից հարկին.
Պատկառ կաց ձեռաց ամենակալին,
Որ տայ և բառնայ երբ կամք են նըմին:

ԵՐԿՈՒ ՈՒՂԵՒՈՐՔ

Բազում խնդրակք յաչողակին,
Ձնք բարեկամ ձախողակին:

Յաջող բանին խնդրող շատ կայ,
Ձախորդին մարդ չի մօտենայ:

ՄԼԲ. Երկու հոգի ձամբայ կերթային, մէկը կացին մը գտաւ և ուրախանալով ա-
ՄԵՆուն կըսէր Թէ կացին գտայ. նակ ըն-
կերը կը խրատէր որ գտայ չըսէ, հապա
գտանք ըսէ. բայց մէկալը միշտ նոյնը կը-
սէր: Քիչ մը առաջ գացին նայիս որ կացի-
նին տէրը վազելով եաւնուն կուգար. ան

աաեներ գանողը խօսքը փոխեց ու սկսաւ մե-
կալին ըսել թէ կորանք, եղբայր : Ան ալ
պատասխանեց թէ ինչմ՚ու կորանք կըսես,
հապա կորայ ըսէ . վասն զի երբոր կացինը
գտար՝ գտանք էիր ըսեր՝ գտայ կըսէիր .
ուրեմն ինչպէս յաջողութեանդ գնա մաս-
նակից չուզեցիր ընել՝ պէտքը չէ որ ձախող-
դութեանդ ալ ընես :

Ով որ յաջողութեան մէջ ուրիշին բարի կընէ,
յախորդութեան մէջ դէմը կուգայ . վայ ան մարդու-
որ յաջողութեէ մէջ հպարտանալով՝ մարդու երես չի
նայիր :

Բարեբաղդ ոտանաւոր յերկու յաջողակին,
Ոչ զոք մտանակցեն ընդ բարեաց մասին .
Բայց թէ ժամանեն՝ի ձախողակին,
Բաշխեն և սրտեն զայն ընդ բոլորին :
Մի՝ մեծամտեսը երբ կաս՝ի բաղդին,
Մտանակցեա զայն բաղդ կարօտ ընկերին,
Զի յետոյ յընձագրիլ դիւրաւոտ անուն՝
Քեզ ընչաւունայն և բաղդ օտարին :

ԵՐԿՈՒ ԳՈՐՏԻՔ

Ով գոհ վարել կեանս աղքատին,
Անքոյթ զբաղի կոչ յիւր կային։

Ով որ գոհ չէ իր վիճակին,
Մահին կըլլայ ցաւագին բաժին։

Մէջ. Երկու գործ կրնայ մարդ ընել ջանք մեկը լճին մէջ կտպերը ապահով և աղքատ, մեկալը ձմեռուն վրայ քիչ ջրի մէջ կապերը հարուստ։ Լճին մէջինը շատ ժամանակ կը խրատէր ընկերին որ երթեն քով գայ ապահով ապրի և գոնըսը վտանգի մը չենթարկուի. բայց մեկալն ամենևին անոր մտիկ չէր ըներ ըսելով թէ ես հոս շատ կերակուր կը գտնեմ։ Սակայն շատ ղջնացաւ երբոր ապրի մը վրայէն անցնելով տրորուեց, որ մեռնելու առենը կը կանչէր թէ ինչ անխելքութիւն է որ շատ ուտելու համար կեանքս կարճցուցի. թէ որ ընկերոջս խօսքը մտիկ ընէի, հիմա ողջ կըլլայի։

Ուրախ մարդէն որ շատին ֆափաթելով փիլ բանի չէն հաւնած՝ վտանգին մէջ ընկեր խրատուէր են։ Լաւ է կարը մը հայ հանգիստ խաղաղութեամբ՝ քան թէ մէկ պատառ մը ելեղուն բարիք՝ խռովութեամբ, կըսէ Սողոմոն։

Ալքաստք և փարթամք ըզմի օդ շնչեն,
Ընդ կենաց շաւիղ այլ ոչ զոյգ դիմեն.
Նա գոհ յիւր փոքուն ապահով շրջի,
Սա անգոհ բազմաց ՚ի վըտանգ մաշի:
Այս կըրկին վիճակք քեզ տիպ են կըրկին՝
Շատանալ փոքու ՚ի կեանս ալքատին.
Թէ չես գոհ փոքուն՝ փափաքիս շատին,
Առաքուր փշրիս ՚ի մահու անուն:

ՄԵՂՐԱԳՈՐԾ ԵՒ ՄԵՂՈՒ

Մերժեա ՚ի քաց զայր անըզգամ,
Մի՛ զընտանի և բարեկամ:

Հեռու կեցիր անըզգամէն,
Ընկեր օգնիչ բարեկամէն:

մէկ. Երբեմն մեղուանոցին մէջ մէկ մարդ մը մուտ մեղը գողցաւ. երբոր տէրն եկաւ տեսաւ թէ փեթակին ատրած է՝ զարմանալով հայներ կընայէր թէ ով երթ է. ան ատեն մեղուներն ալ դարձան եկան, տեսան որ մեղրատարծը փեթակին քովն է՝ սկսան խայթել: Ով անզգամներ, կըսէր մեղրատարծը, ձեր մեղրը գողցողին քան չըրնիք ու ձեզի նայողը կը խայթէք:

կան մարդիկ որ անմտութիւնէ ընտանիքն չեն գիտնար՝ բարեկամութիւն կը վարուին, իսկ բարեկամն

էրէս ևը դարձընեն. բայց եպէը ևը հասկընան ինչ լա-
էն վէրէ բարեկամին փան պհամբոյը ընշնամարդն:

Կլուել զինքն և զայլս ե մըտաւորին,
Ընտրել զբարեկամ մերժել զթշնամին.
Իսկ սիրել ըզվատն առել ըզբարին՝
Գոյծ ե յիմարաց խորհուրդ անբանին:
Են որ գուշ խըրատս մերժեն մտերմին,
Կենակցին անհոգ ընդ գող թըշնամին.
Բայց գայ ժամանակ յոր խաբեալ ծաղրին,
Յայնժամ Հանաչեն զյարգ բարեկամին:

ԵՐԿՈՒ ՇՈՒՆԿ ԿՐԹԵԱԼՔ

Յոր ինչ՝ի բնէ ոչ սովրի,
Ամենևին ճնայ չար Թէ բարի:

Ինչ բանի որ սորված ըլլայ,
Գէշ ըն ազէկ անանկ կերթայ:

Մէկ. Մէկ պարտն մը երկու շուն ունէր. մէկին որս ընել սորվեցուց, մէկալին տունը պահել. որսորդ շունը միշտ որսի երթալով կաշխատէր և ինչ որ բռնէր՝ պահապան շունը մէկտեղ կուտէր հետը: Ուսաի օր մը որսորդ շունը բարկացաւ և նախատեելով կըսէր անոր. Դուն ամէն օր առանց աշխատանայ հանդիստ նստեր ես, իսկ ես միշտ կաշխատիմ դուն կուտես: Պատասխան տուաւ պահապան շունը՝ Թէ զիս մի պարսաւեր, հա-

պա մեր սէրը պարապէ որ ինծի աշխատիլ չնարվեցուց, քեզի տրվեցուց:

Իրաւ է ամէն տարի, տանտանք ծնողաց որ պատանին պզտիկութենէ սիրտը բարի բաներով կրնեն. վասն զի ան սիրտն ինչպէս տրվին՝ անանկ կը հաս:

Ծնողք վարդասիրաք յայս պարտականդին
Քաջիկ հրահանգել բոյս բարուց մանկին,
Զի մանկութենք ցվերջ զայն առնել կըրթին,
Գովեստ և պարտաւ նոցա վերբերին:
Զանա տովորիլ 'ի բարեաց մանկն,
Առաքինանալ նըրև դիւցազնին.
Ի քեզ նկարուալ բարեաց բոլորին՝
Տեղչալն տխտար գոցիս անխորձին:

ՉԿՆԿՈՒԼ ԵՒ ԾՈՎ

Մի հաւատար սյլոց ըզքեզ,
Եւս առաւել զանձն քո քեզ:

Չիհաւատաս էզ ուրիշին,
Ե՛ տանտանդ էզ քոյ անձին:

ՄԵԿ. Չկնկուլ Թռչունն անապատասիէր ըզբալով միշտ ծովուն քովերը կը կենցաղավարի և ծովուն քովի ժայռերուն մէջ ձագ կը հանէ, ինչպէս կըսեն: Եղաւ որ ձագ հանած տեղը՝ կերակուր գտնելու գնաց. ան

մինչեւ մէջ ծովէն ալեկոծելով, ալիքները քարին զարկէր՝ բունը ծովուն մէջ ձգեր էր: Երբոր թուչունը դարձաւ տեսաւ որ ձագերը ջրին մէջ կորսուեր են, վայ ինծի, կըսէր, ես ցամաքը թշնամի կարծելով ծովուն տալաւինեցայ, սակայն ծովէն է եղեր իմ բուն թշնամիս որ ես չէյտէի:

Խրատ է անոնց որ ընչասիրէն ֆախըէլտա համար անանկ տուպ բարեկամի չէտտ կը մտպնուին որ ընչասիրէն աւելի վնաս կը բերէ երբեմն:

Զինչ շահ արթուն կալ'ի մի վըտանգին,
Յայլ վտանգ հաշիլ թըմրեալ գլխովին.
Զի որ ոչ գիտէ զեզըր սահմանին,
Անգարձ մոլորեալ դանդաչէ յուղին:
Ծով է այս աշխարհ որ ցանգ երեըին,
Աչեբեր հոլմուանք խալան 'ի նըմին.
Արդ մի վըտահիր փոփոխականին,
Զի մի ծախեսցես յանյաւսակ ծոցին:

ԱՅՐ ԵՒ ԿԻՆ

Չխաղդ գԺնեայ կինն անըզգամ
Խայթէ ընկերն և զայլս համայն :

Զար կանայք են օյի նըման ,
Որոն մօրքին վէշպ պէն կոպան :

ԺԷ. Մէկ չար կնիկ մը ամենուն հետ ա-
տելութիւն վարուելով կուիւ կընէր. օր մը ի-
րեն ընկերն ուզեց հասկընալ թէ ասդիօք
հօրը տունն ալ անանկ կը վարուի. ուսան
մէկ պատճառով մը կինը խրկեց հօրը տու-
նը. բայց քիչ օր անցաւ նայիս դարձաւ ե-
կաւ. ընկերը հարցուց իրեն թէ անոնց հետ
ինչպէս կը վարուէիր հոն : Ան ալ պատաս-
խան տուաւ թէ ինչպէս պիտի վարուիմ ,
հովիւներն ալ ինծի հետ աղէկ չէին երթար :
Ով անզգամ կին , պոռաց էրիկը , եթէ ա-
նոնց հետ ալ կուիւ ըրիր որ առաւանց կեր-
թան ոչխարներուն հետ մեռուն կը դառնան ,
հապա ինչ չես ըներ անոնց որ պիշեր յորեկ
մէկտեղ եա :

Կառաւարը մարդն ուր որ երևայ՝ պինդը հեպը
կը փանի , և ամենուն հեպ կուիս կը բանայ . ուսիք
առակ է ըսէ մէկ գէշը փառասուն աղէկին հեպ չէ
կընար վարութիւ. իսկ մէկ աղէկը փառասուն գէշին
հեպ կը վարուի :

Ա՛յս բոյսք են բարուց կընոջ ժանտածին
Որ միշտ ապմիկ զընկեր դրացին.
Ապականիչ Թոյն կըրէ՛ի լեզուին,
Ազդել զայն այլոց բերկրանք են սըրտին:
Բաբէ գառնութեան այն անըզգամին,
Յորմէ մերձաւորք հեռանան փախչին.
Փոխան պզուանաց որ պարտ էր նմին
Առեն հալածեն գժընդակ զայն կին:

ՈՒԼ ԵՒ ԳԱՅԼ

Եթէ ունիս բան և հանձար,
Յաղթեա բնաւից չնք քեզ պժուար:

Թէ ընդդես գործէդ այլ բան ընէս,
Շատ ջուսներ տեղ կը բերէս:

Մէկ այծի ձագ մը իր ընկերներէն մոլորած երբոր կերթար՝ գայլ մը տսր եւ ուզէն ընկաւ. այծը հասկցաւ որ ազատում չունի՝ գարձաւ ըսաց. Ով գայլ, լաւ գիտեմ որ քեզի կերակուր պիտի ըլլամ. ուրեմն կը խնդրեմ որ խեղճութիւն չիմեռնիմ, եկո քիչ մը խաղ կանչէ՝ ես ալ պար խաղամ՝ անկէ ետև ինչ որ կուզես ըրէ: Դակ գայլը հաւանեցաւ անոր ու երբոր սոնալու ձայն կը հաներ որ այծը խաղայ՝ շներըը գայլին ձայնն առին հետևէն և մկկէն հոն հասան հալածեցին զգայլը: Բայց գայլը փախչելով կըսէր այծին. արժանապէս ինծի ատ

բանն եղաւ, ինծի պէտք էր երաժշտութիւն
ընել որ բնական խոհարար (աղճէ) եմ:

Ով որ էր ուրիշ բանը կը յգէ և անուշը բա-
նէ յետոյ կը պարնէ՝ դիքաղաքավարութեան մէջ կ'երթի:
Վայ անոնց որ շիփակ ճամբան կը ևողանան ու խա-
ւարը կ'երթան, կըսէ աստիծը:

Ա յսպէս որ ձըգեն գևւրեանց առնելին
Միտ դընեն այլոց գործոց և բանին,
Բայց անդէն ծաղրին առ մըտաւորին,
Ով իր հանճար յաղթէ բըռնութենէ նոցին:
Զ'ինչ հըղօրտպոյն քան զէն խմաստին,
Երբ հատու սըրեալ է իւր յեսանին.
Հատանէ ըզջնլ արքայից բազկին,
Ծաղրեալ գևտրագէտն ածէ յարկածին:

ԳՈՂՔ ԵՒ ԱՒԱՂԱՂ

Պատճառ լինել գործոց բարեաց
Առնլն է քարտասիրաց:

Թէ լաւ բանէ ըլլաս պատճառ,
Կ'բամբառեն զքեզ լարտալար:

մլէթ. Գողերը առանց մը մտան թալանելու հաճար. բայց տանը մէջ ուրիշ բան չկրցան՝ միայն աքատլաղ մը գտան բանեցին տարին. երբոր ալիան մօրթէին, կատչէր որ Թող

տան զինքը: Վատ զի, կըսէր, ես չատ ալ տանի եմ մարդու որ գիշերը կարթընցնեմ զանոնք կենդանի կաշխատին: Ահա ատոր համար, ըսին գողերը, դուն մահապարտ ես, որ զանոնք արթընցընելով չես թողուր մեզի գողութիւն ընելու: Ա՛ս ըսելով գլուխը կարծեցին թէ ինչու համար ատանկ բանի պատճառ կըլլայ:

Բարի բաներուս պատճառ եղողն ապերի է անպիտաներուն որ իրենց յետոյէն բարի ընել չի գար ու բարեգործութիւնի ընողը կամ ուսման եփնէն եղողը կը բամբասեն: Ով որ ուսումն ու հոգևորը կը յգէ՝ իրեն պռանը մահին մօտ կը շինէ և ճամբան դժուխին փոշ, կըսէ ֆմասպռանը:

Այսպէս թըշնամիք բարեաց բոլորին
Ըզպատճառ բարեաց ատեն խըստապին.
Չի ոյր ակն է չար նըմա չար թուին
Բարեգործ արդելք պատճառ բարեծին:
Դու մի հետևիր եղծողաց բարին,
Նըպաստ յարդուն տուր բարեկրին.
Որ պատճառ լինի բարեաց աշխարհին,
Ընդհատ պանծալի լինի նազելին:

ԳԻՇԵՐԱՀԱՒ ԵՒ ԿՈՒԶ

Ոլ ըսաւ առլւոյն զէն լուր վոխէ,
Անյաղթ մնայ զերծ՝ ի չարէ:

Թէ ըսպ պէղոյն բանըդ ֆոխէս,
Ամէն բանի վրան կելլէս:

Ա՛ն. Երբեմն գիշերահաւը (կէճէ գուշլուն) Թռչելու առենը յանկարծ վար կկ՚իյնի. կուզայ ալ (սամսարն) հոն գտնուելով կը բռնէ զինքն ու սպաննէ. նաև գիշերահաւը կապաչէր ու չկրնար ազատիլ: Պատասխանեց կուզը. չեմ կըրնար քեզ Թող տալ, որովհետև բնութեամբ ամէն Թռչունի հետ հակառակութիւն ունիմ: Ես՝ ըսաց գիշերահաւը, Թռչուն չեմ՝ հապա մուկ եմ: Ա՛ս որ լսեց կուզը Թող տուաւ: Ուրիշ անգամ երբոր ընկաւ գիշերահաւը՝ կատուն զինքը բռնեց. կապաչէր Թէ զիս մի՛ ուտեր: Կատուն ալ ըսաց. բնութեամբ ամէն մկներու Թշնամի եմ: Ան ալ կըսէր. ես մուկ չեմ, Թռչուն եմ: Ե՛ւ այսպէս երկու անգամ անունը փոխելով ազատեցաւ գիշերահաւը:

Պէտք է ժամանակին յարմարելով վտանգէ ազատիլ և ամէն մարդու հետ խելքով վարուելով պէտք չահել, ու ինչ ալգի սովորութեան հակիրճով ուրիշ բանի չհնայիլ:

Յարմարիլ առնէց գործ է հանճարին
Մի յամառութեամբ պինդ կալ՝ի նըմին.
Զի փոխոխ ընչմունք հոգմոյ աշխարհին
Հարկաւ փոփոխեն պարագայս անձին:
Մի կաշկանդեացեն զքեզ բերմունք ազգին,
Մի սովորութիւնք՝ի քեզ պընդացին.
Փոխեա զայն երբեմն ըստ ժամանակին,
Որպ՝ի լաւ անդր գործք նախնեաց փոխին:

ՅԻՈՒ ԵՒ ԷՀ

Մի երաներ զբազդ մեծատան,
Զի տառապանք նմին մերձ կան:
Երնէկ ճ՛ որ ոչ մերձենի.
Նայէ ներսէն ինչ վիշտ ոսկին:

Վասն. Երան էջը կը սեանկ ընտանի էշն ու քովը մօտենալով կը նայի անոր փափկութեանը՝ երանի կուտայ որ քալքի մէջ գըտնուելով լաւ կուտէ և հանգիստ կեանք կը վայելէ: Ուրիշ անգամ սեաւս որ բեռնաւորեալ կերթար՝ սէրն ալ եաւէն գաւազանը պարնելով կը քշէր՝ ըսաց. Ես սակէ եաւս քեզի երանի պիտի չկուտամ, վասն զի կը սեանեմ որ առանց չարչարանքի դուն երջանկութիւնդ չես կրնար վայելել: Ուրեմն իմ աղքատութիւնս քու մեծութէդ շատ վեր է որ ազատութէ ուզած սեղս կերթամ:

պէտք է որ աղբատները իրենց վրայ գոհ ըլլան փետնելով ձեռագործուածները փաղաք նեղութիւն ընելն որ ձեզի մտմտուքով կը գանձուին : Շատ աղէկ է ձիւ ունենալ հանգիստ , քան ինչ ձեռագործ ունենալ խռովութեամբ , կըսեն իմաստունները :

Մեծատանց աղքատք երանեն բաղդին ,
Ընդունէս մեծատունք կենաց աղքատին .
Թէ կըշռես նոցուն ըզվնճակ նեղքին ,
Փարթամք են հշուառք աղքատք երանին :
Մի ցանկար վատաց վարթամացուն ,
Որոյ տագնապք են լըծակից սըրտին .
Լաւ են կեանք անվնաս որ անվնաս վարին ,
Քան զայն ցեցակեր կեանք տըրտմականին :

ԷՇ ԵՒ ԳՈՐՏՔ

Ծոյլ հեղգասիրտք փոյթ գանգատին ,
Ոչ ինչ յոյլոց վատաբաս հային :

Ծոյլն որ նեղի գանգատ կընէ ,
Այլոց չանփին նայել լաւէ :

ՄԵԿ . Էշը փայտ բեռցուած երբոր ջուխ մը գտնէր՝ ընկաւ ջուին մէջ ուռաց և չէր կրնար ելլել . ուստի վոխանակ աշխատելու սկսաւ հառաչանքով լալ : Իակ ջուին մէջի գորտերը լսելով անոր հառաչանքը՝ ծաղր կընէին ու կըսէին . Թէ որ դուն մեր տեղն

ըլլայիր և այսչափ ժամանակ չլիներ մէջ մը-
նայիր ինչ ալեաւ ընէիր որ կատր մը ժամա-
նակ հոս մնալուդ համար տասնկ կուլաս :

Խրատ է ծոյլ մարդկանց որ թէև մը բանով կը
զբաղին և չեն նայիր գիշեր ցորեկ աշխատողնե-
րուն վրայ : Գիպուածները ծոյլ մարդը կը նմանցը-
նէն ագի որ մեյն ծանրոցի մը ուզէ, ամենևին բա-
նի չի գար :

Ա յս բընական բեռըք վատ տըրտնջողին
Թեթև նեղութիւնք նըման մեծք թուին.
Յայլոց մեծագոյնս եթէ հայէին,
Թեթևագունից յօժար տանէին :
Արդ փոքրագունից մատիր 'ի զընին
Տես զիարդ 'ի վիշտս տանջեալ վաստակին.
Յամօթ լեր ով վատ ընդ գործ քո չընչին,
Ուսիր զբրանալ 'ի մեծագունին :

ՀԱՒ ԵՒ ԾԻԾԱՒՆ

Զօտար սերմանս հար ըզքարի,
Եւ մի խաւեներ չարն ընդ բարի :

Գէշն ագիկին հետ չիխաւնէս,
Զորը տեղի հետս ընէս :

Սիպ. Որ մը հաւը կը գանէ օձի հաւկիթ
մը և հոգաբարձութեի ընելով կը տաքցընէ որ
ձագ հանէ : Ան տեսնելով ծիծեռնիկը զար-

մոցաւ անոր անխնայութեանը վրայ : Ով յիմար, կըսէր, ինչո՞ւ սուտ բանը կընես, չէյ-տեա որ ձագերն եղածին պէս նախ քեզի պիտի ակսին ճնաս տալ : Ան առեղը հաւը մոմըտալով ըսաց . Ա՛ս ինչ յիմարութիւն է իմ ըրածս որ սատնկ օձ ինշամիս կը սնուցանեմ որ նախ ինծի ճնաս տալով ձագերս պիտի կորսընցընէ :

Մեծ պզտութիւն պէտք է նախ ծնողաց որ չար և անառակ փղաւը չիմօտենային երբեք անոնց հանդիման . երկրորդ պէտք է վարդապետներուն որ ևոդ չիպան աշակերտաց չար սկզբունք տրվիլ անհատ աղանդաւորներուն բաները հարցընել :

Ձխարդ քաջ խորհի խոհեմ կենդանին ,
Մի լինիր տակ գարմանիչ չարին .
Որոյ թոյն դըժնեայ՝ ի նեղքըս պահի ,
Խայթէ և ժայթքէ երբ՝ ի ջուր աչի :
Խըրատս է ծնողաց և քաջ վարժողին ,
Անարատ պահել ըզսիրտ անմեղին .
Որ խառնէ ըզթոյն քաղցր սընընդին՝
Կորուստ պատրաստէ իւր անմեղ գառին :

ԱՂԱՒՆՈՒ ԵՒ ԱՆՕԹ

Ախտ մի անյագ բերկր յուսել,
Զի մի անկցիս 'ի վիշաս անել:

Ո՞պէս խմել ջուր մի ցանկալ,
Շոպին Նահատան ան է պատճառ:

Առակ. Մէկ աղաւնի մը խիստ ծարաւցած ջուր կը նախատրաէր այնչափ բաղձանքով որ երբ տեսաւ պատկեր վրայ ջրի առան մը դրած՝ շփոթութենէն կարծեց թէ իրաւ ջուր է. վեր ելաւ ուժով մը զարկաւ պատկեր վրայի առանին որ էյնի, բայց շատ գրջացաւ, վասն զի անանկ սաստիկ պատկեր զարկաւ թևերն ու փետուրները վայր ընկաւ. և երբոր բռնուեցաւ կուլար թէ ափսոս իմ անխել քութես որ կաթ մը ջուր խմելու համար՝ անմտութենէ ասս խեղճութես մէջ գլխս ձգեցի:

Իրաւ է անոնց որ առանց մտածելու իրենց ցանկութեան ետևէն անանկ կերթան որ վնասելով կը դառնան: Ինչպէս որ գիծախտն ու կորուստը էն կըշռանար, ասանկ ալ ագահին ալէտը, կըսէ առակը:

Ախտակ որ անյագ սէնչայ յրմպելին,
Անդէն կորնչի 'ի նոյն հեշտալին.
Զի բռնական կիրք կորստական են
Վատ կարտալեաւ 'ի դուրս օրհասին:

Արդ երբ տեսանեա սրտիդ բերկրալին,
Մի գահավիժիր անտանձ ի նմին.
Զատիկ եալ զկնի ըստ բանականին՝
Զքնար վայելես զերկնաձիր բարին:

ԱՂՋԻԿ ԵՒ ԼԱԼԱԿԱՆՔ

Բազում՝ առ սէր ոսկւոյն անբան
Առնեն ըզգործս եղերական:

Զոր մարդ ոսկւոյն համար կընէ
Լալոյ բաներ ոչ արժան է:

Ասէ. Աեծաւոն մի երիտս աղջիկ ու-
նէր. ատոնց մէկը երբոր մեռաւ, լալկան կը-
նկներ բերին որ չարաչար ողբ կընէին.
մէկալ աղջիկը տեսնելով անոնց չափազանց
լացը՝ կը զարմանար թէ ատ ինչ խեղճութի՛
է. ահ մեզի ալէտք է, կըսէր, ատանկ լալ
հարկաւ՝ որ կակիծը մերն է, չէ թէ ատոնց
որ ատանկ ատամկ կուլան: Պատասխանեց
մայրը թէ մի զարմանար, որդեակ, ատոնց
խեղճ լացին վրայ՝ որովհետև ատրկի համար
կընեն, ատրկին ուժն է որ կը լայընէ՝ չէ
թէ կակիծը:

Ըսած մարդին կան որ արժանաւորութե֊
ատաւորութե համար լալոյ բաներ կընեն ու չեն
ընդունար, վասն զի ցանկութիը մարդերնին կը խա֊
ռէ:

Ա՛յս գործս է այժմեան գարուս տրտմածին
Յոր՝ի սէր օգտի գործեն զեղկեզին.
Աչք ամենեցուն են յանբան ոակին,
Մխոք ամենեցուն ձգել զայն յանձին:
Զի՞նչ ինչ կործանէ գիրս հոլագնաին՝
Ի տեսեր մարդիկ երկրածին,
Բայց աշխարհակուլ այս հրահալեզին
Որ գաշխարհս ողջոյն գործէ լալագին:

ՀՈՎԻՒ ԵՒ ՈՉԽԱՐԻՔ

Զարիս խորհել բարերարին
Գործ է տեսանլ առիրատին:

Բարերարին լար ի ոտիքը,
Որ չէիր հասանին բարի օրէը:

Առակ. Մէկ հովիւ մը ոչխարներն անտառը տարած, և կաղնի ծառին տակը հանեց իր լաթը փռեց. ետքը ծառին վրայ որ պտուղը վար թափէ, բայց ոչխարները պտուղն ուտելու առեն անոր լաթն ալ միասեղ կը լուան: Մէկ հովիւը երբոր վար ինչած տեսաւ որ լաթերը չկան, ով անզգամ կենդանիներ, ըսաց, դուք ուրիշներուն բուրդ կուտաք որ լաթ չունեն՝ իմ լաթերս կուտէք որ չեղ այսչափ կը խնամեմ:

կան անանկ մարդիկ որ հարկաւոր մարդուն և իրենց ընթանալը սէր և բարեկամ մը չեն ուզեր ընել՝ օգտակար անարժաններուն կընեն որ ճոխ կերթայ: Ո՛վ որ բարերարին լաւ հպատակ կընէ՝ լաւն իր պանէն չի պակսեր, կըսէ իմաստունը:

Անոպայ տխմարիք յայս միտս բերին,
Թողեալ զընտանիս օգնեն օտարին.
Է զի գառնացեալ բանիւ նեղգտղին
Ընդդէմ ելանեն խընամակալին:
Խակամիտ մանկանց խըրատս է անգին
Զընկեր և զօտար ոչ ճանաչողին.
Որ մերժեն խոտեն գուժ խնամարկուին,
Անկանին 'ի ձեռս սխերիմ չարին:

ՀԱՒ ԵՒ ՁԱԳՔ ԻՒՐ

Ձեք սպահով պատսպարան
Իբրև ամուր հնազանդութեան:

Մարդը բերդը հնազանդութիւն,
Քեզ չի մօրը ընտող բան:

Առակ. Երբեմն հարը ձագերն առաւ հեռուն գնաց ուտելու բան գտնելու համար. տեսաւ որ ուրուրը կը պտրտի օդին մէջ ա՛նոր մանտր ձագերն յափշտակելու համար՝ մէկէն կանչեց քովը զանոնք ու թևերուն տակը պահելով ազատեց Թշնամւոյն ձեռքէն: Իսկ ձագերը տեսան որ ուրուրը հե-

ռացաւ, եւան ինքնապլուխ կը պարտէին. քիչ մը առեւնէն եաւ նորէն եկաւ ուրուրը, հաւը նորէն կանչեց ձագերն որ գան Թևին տակը պահուին. որոնք որ հնազանդեցան եկան մօրը Թևին տակը մտան՝ ազատեցան, իսկ անոնք որ չուզեցին մօրեղբուն հնազանդիլ և քովը գալ՝ ընկան Թշնամւոյն ձանկը կորան:

Խրատ է մանկանց որոնք որչափ հնազանդ են ծնողաց և երէց ոչխին՝ ոչպէս աղէկ կ'ըլլան. իսկ անհնազանդ եղածնուն պէս ասանկ կը կորսուին:

Որդին հնազանդ ծնողաց ձայնին՝
Քաջ պատսպարվի ընդ Թևօք նորին.
Ճիրանք և մագիլք գիշեռայ ոսխին
Ոչինչ վէրս առնեն՝ ի վերայ անձին:
Իսկ որ անհաւան գտանի նմին,
Ինքնակամ ջոջի ուր կամք իւր բերին,
Երագէ ինքեան ճիրան գազանին,
Մանրեալ կործանի՝ ի նոյն գառնագին:

ՊԱՐՏԻԶՊԱՆ ԵՒ ՄՈՒԿՆ

Գոյծ վըտաբեր զօշաքարլին
Է միշտ քարլել զօգուտն անձին:

Շահասէր մարդն ամէն բանէ
Մէյոյն էրէն շահ կը փոդէ:

Ասիր. Պարտիզպանը էգլխին մէջ մէկ մուկ մը կը բռնէ. երբոր ալուտ մեռցընէր, սկսաւ մուկն աղաչել Թէ մի սպաններ զիս՝ մեզք կը գործես. վասն զի ես քու ծառադ եմ, միշտ քեզի համար կաշխատիմ ու գիշեր ցորեկ պեռինը կը փորեմ առանց վարձքի և հոգն ալ ուրիշ աեղ մը չեմ տանիր: Պատասխանեց պարտիզպանը Թէ ինչ որ ընես՝ միայն քու շահիդ համար կաշխատես, և քեզի օգուտ ըլլալու համար աշխըտքի մեռնաս. ատ պատճառաւ պէտք է որ զուն անպատճառ մեռնիս:

Ամէն գործի մէջ պէտք է դիպաւորութիւնը նայել գործողին. զոր բան կայ որ ինքը լաւ է, բայց լաւ վախճանով ըլլալուն համար լաւ կըլլայ:

Դժնեայ զօշաքարլը զանձանց շահ խորհին,
Ի միտս այլոց բերին խնդագին.
Բայց երբ գործ իւրեանց յերևան ածին՝
Անպատիւս լինել չանան յատենին:

Ա՞ւր յայնժամ լսուլ ձայնի զրկողին,
Ինքեան գաւառասազ նոյն իսկ գործ անձին.
Չի գործք Թէ չկեն կարպետալ՚ի վախճան,
Հարկաւ կորնչիլ կայ՚ի վախճանին:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ՇՈՒՆ

Որ վան այլոց չարիս խորհի,
Չարագուշին ինքն հանդիպի:

Թէ որ այլոց լար ուզէնաս,
Մէջ լարէրս կը փէրանաս:

Ահեղ. Մէկ աղուէս մը խորամանկութեամբ մեռեալ ձևացաւ, և դաշտին մէջ ընկած մընաց որ Թռչուններըը մօտենալով իրեն առանց աշխատանաց բռնէ զանոնք ուտէ: Բայց ըրած խաբէութիւնը գլուխը կերաւ. վան զի շուն մը դիպուածով անցաւ անկէ, տեսաւ որ աղուէսը փռուեր պառկեր է՝ մեկէն վրան վազեց սպաննեց. երբոր կը մեռնէր, կըսէր ոլորմելին. ուրիշները խաբել ուզելուս համար ահա ես խաբուեցայ և ըրածս գտայ. Ճշմարիտ է եղեր Թէ ինչ որ ընես՝ ան կը գտնես:

Որչափ խորամանկ ըլլաս և խորագէտ՝ այնչափ էլՀէ խորամանկին կը պատահիս. գոն ինչ չարութիւն որ կը մտածէիր ուրիշին՝ բոլորը գոն գլխուդ կուգայ, չի անկեղծին հրճանուամը լար է:

Զոր ինչ ոչ խոլտի առնել ընկերին,
'Նոյն վերադառնայ յիւր ներքնծաղին.
Զի գործ 'ի պատճառն բերին Հոլովին,
Թէ վատ թէ ընտիր յայն կեդրոն յանկին:
Իսկ քեզ մատահս վիճակեալ բանին,
Ի ձահ է աննենգ վարիլ ընդ մանկտին.
Որչափ խորտանկ գոցիս ընդ այլոց,
Ի նոյն ըմբռնեալ մանրիս դառնագին:

ՀՈՒՆ ԵՒ ՏԷՐՆ

Պահել պքոյս թէ չես տրթուն,
Զխորդ յայլոց խնդրես զնոյն:
Թէ չէս հոգաոր դուն քոյ բարին,
Ինչ շահ ելնէ հոգն ուրիշին:

ՄԾ. Մէկ մարդ մը շատ հաւ կը պահէր հաւնոցին մէջ. գիշեր մը մոռցաւ հաւնոցին դուռը փակելու, ուստի աղուէսը գիշերն եկաւ բոլոր հաւերը խղդեց: Առաւօտուն երբոր տեսաւ տէրն ասիկա՝ սաստիկ բարկանալով սկսաւ շունը ծեծել թէ ինչո՞ւ համար անհոգ կեցար նայելու որ աղուէսը գանոնք խղդեց: Պատասխան ըրաւ շունը, թէ տէր իմ, դուն առանց պատճառի զիս կը ծեծես, որովհետեւ եթէ դուն անհոգ եղար քու հաւերդ նայելու, և ինձմամբ դուռը բաց թողուցիր՝ որմէ այդչափ շահ ունէիր, ինչ կուզէիր որ ես

ընեմ. գուն քու պիտուական բանդ չենայէ-
լէն եաև ես ինչպէս պիտի նայիմ:

Օրինակ է ծոյլ մարդու որ իր բանին հոգ չի տա-
նելով ուրիշին յետոյ ինյիգէ, և խոչէ որ ուրիշը
լաս փեսնէ իրեն բանը, չէյգէ ին ուրիշին ցոյ
չիւոյ:

Անիրաւ գատմունք զանցառու հեղգին
Որ յայլոց վերայ ձըգէ մեղս անձին.
Զոր ինքեան անկ էր առնել ըստ կարգին,
Թողու հեղգութեամբ առնել օտարին:
Թէ գու չես, ով վաս, հոգածու անձին,
Ձիմ յայլոց խընդրես հոգ տանիլ ընծին.
Եւ եթէ գու քեզ չես հաւատարիմ,
Ո՞վ ոք քեզ լինի բարեկամ ներքին:

ՀՈՒՆ ԵՒ ԷՐ

Չէ վեհապանծ տեսն արտաքին՝
Թէ հանճարուն չինչ ներքին:

Դէմքի փեսքը բան մը լարձնէ,
Թէ որ ներքի սիրտն անանկ չէ:

ՄԾՈՒ. Ոունը գայլին հետ պատերազմ ունէր. տեսաւ որ գլուխ պիտի չկրնայ ելլել, ուզեց ընկեր մը գտնել որ անով թշնամւոյն յաղթէ: Մէկ օր մը հանդիպեցաւ էշուն որ կը զբուար, և վրայի համէտը (սէմէ-

ըը) զինք կարծեց. նայեցաւ որ ձայնն ալ շատ զօրաւոր է՝ միտքը դրաւ թէ իշուն պէս ուժով և քաջ կենդանի չկայ. ուստի իրեն ընկեր ըրաւ ու միասին գնաց գայլին հետ պատերազմելու: Բայց երբոր տեսաւ հեռուէն գայլը՝ սիրտը վրնթեքով մէկէն փախաւ թողուց շունը մինակ: Իսկ շունը զարմանալով կըսէր ետևէն, թէ մեղք ատ ձայնիդ ու տեսքիդ որ սիրտ չունիս. ուրեմն դրախ տեսքին նայելու չէ եղեր, հապա նեղսիրտ մարդ:

Խըրատ է անունդ որ ՌԷքսիօն և ՌԷքսիկլոպ մարդը ՌԷք կը հասարին. վասն զի մարդուս ՌԷքսիկը սրտին և հոգւոյն վրայ է՝ չէ թէ մարմնոյն:

Ռամկական մըտաց այս ծնունդ յեռին՝
Որ միայն դատի տեսլեամբ արտաքին.
Յորժամ տեսանէ զյաղթանդամ մարմին,
Կարծէ զերկնաճիր ոգիս ՚ի սըրտին:
Իսկ իմաստուց է կշռել զնեղբին,
Վատ ՚ի վատ ձրագ փայլն ՚ի նմին.
Զի այնու մարդն է անյաղթ ՚ի մարտին,
Եւ ոչ անարի դիմօքն ահագին:

ՍԱՐԵԱԿ ԵՒ ՏԱՏՐԱԿ

Մի՛ ինչ գլուխը գձային ձառումին,
Երկիր յաւէտ որ կայ լըռին:

Շատ խօսողէն պոռն մի վախնար,
Անկէ վախցիր որ կայ խոնարհ:

Մեկն. Սարեակը տատրակին հետ ընկեր ըլլալով առաջ ուրուն որ օդին մէջ կեր-թար զարհուրելի ձայն հանելով ինչպէս որ սովորութիւնն է իրեն. ատոր ձայնէն այնչափ սոսկաց որ գողալով կըսէր տատրակին, Թէ նայէ ինչպէս սոսկալով կեր-թայ ուրուրը, ես խիստ կը վախնամ ասոր ձայնէն: Պատասխան տուաւ տատրակը, Թէ մի վախնար անանկ ձայներէն, վասն զի ասոնք սպառնալիքս մեզի համար չէ, հապա մինե-լուն և հաւի ձագերուն համար է. մենք պէտք է աւելի վախնանք սուսկ բազէին ձանկերէն՝ որ ձայնէն առաջ մեզի կը հասնին:

Առակ պէտք է խօսողէն վախնալ՝ պոռ ըլլ մը-ծախօսէն. վասն զի մէկէն գործը խօսքէն աւելի կը կատարուի, իսկ մէկուն յայնը առանց գործի կը սպառնայ:

Գեղեցիկ խրատ խոհեմ տատրակին,
Զգոյշ կայ, ասէ, որ լռիկ նըստին.

Զի փոխան գործոց բանքն են ճոռումին,
Իսկ փոխան բանից գործքն են անիւսին։
Արդ մի երկնչիր ՚ի ձայնէ ուժգին,
Մի ՚ի սպառնալեաց անգործ զրահսոսին.
Պատճառ կալ յաւէտ անձայն գործողին,
Ո յրնախ քան լզճայն արդիւնք վըճարին։

ՓԱՐԹԱՄ ԵՒ ԱԶԳԱԿԱՆ

Որ յոյժ սեղնչայ յառնուլ զբոլոր,
Կորուսանէ զբարին բոլոր։

Ով որ բոլորն առնել հոպէ,
Վիճն ու ջաթը յեռուէն հեռէ։

ՄԾՔ. Հարուստ մարդ մը իր գանձը տա՜ րաւ ծածուկ անտառին մէջ թաղեց մարդ չիմացաւ. մինակ իր մէկ ազգականը գիտէր՝ որ պիշերանց գնաց տակինները հանեց գող՜ ցաւ։ Առեն անցաւ երբոր եկաւ տէրն իր գանձը նայելու՝ տեսաւ որ չկայ, հասկը՜ ցաւ թէ իր ազգականն է գողցեր, մտածեց անանկ խելք մը բանեցընել որ տակին տեղն երթայ։ Ուստի կանչեց ազգականն ըսաց, թէ կարաչեմ վաղը մեկտեղ երթանք ան՜ տառը փորենք գանձս եղած տեղն ու հարստ տակէ ալ նորէն թաղենք։ Նայիս պիշերանց ազգականն առաւ գողցած տակինները տարաւ տեղը դրաւ որ ան հարստ տակին ալ տէրը թաղէ հոն՝ անկէ ետև բոլորը յարչատակէ։

Իսկ հարուստը երբոր գնաց գտաւ գանձը՝
վերցուց տարաւ տուն :

Ով որ ցանկանալով փնտը կը չգտնէ որ բոլորին է-
պետն կ'ըլնի՝ բոլորէն կը պզտիսի և ուրիշներ ալ կը
իրմէ ընդունին :

Ա յսպէս որ անյագ ցանկայ բոլորին ,
Վազ կորուսանէ որ կայ 'ի ձեռին .
Զի երբ ոչ գիտէ բերկրիլ 'ի մասին ,
Վերիպի բերկրիլ 'ի բոլոր բարին :
Մի ցանկար շատին մի չափազանցին ,
Զի մի զբրկեսցիս 'ի չափաւորին .
Հերձուեա ընդ բարիս նչխարեալ անձին ,
Նորանոր բարիք քեզ վերադրեսցին :

ՈՉԽԱՐ ԵՒ ՃՈՒՆ

Ծանր է կրրել վիշաս յընկերէն
Քան յոխերիմ գիմամարտէն :

Շատ կը ցաւի վէրքն ընկերին
Քան խորտակ խոց ընչաւրէն :

Մծղ . Գայլը երբեմն ոչխար մը բռնեց . իսկ ոչխարն ամենևին ձայն չհանեց կեցաւ . գայլը ապահով ըլլալով ոչխարին վրայ երթալ սպին անդին ժուռ կուգար , կերթայով մը ոչխարը փախաւ ազատեցաւ գայլին ձեռքին ու ընկաւ չան մը ձեռք . բայց շունն որ

ձինքը բռնեց՝ անանկ սաստիկ պոռաց որ հովիւը ձայնն առաւ հոն հասաւ ազատեց շանը բերինէն: Ինչու համար, ըսաց հովիւը, երբոր գայլը քեզ բռնեց ձայն չհանեցիր, ու շունն որ բռնեց բոլոր ուժովդ պոռացիր: Պատասխան տուաւ ոչխարը թէ աւելի գժուարեցայ երբոր շնէն ձնաս տեսայ՝ քան թէ գայլէն, վասն զի գայլը՝ ի բնէ մեր թշնամին է, իսկ շունը պահապան ըլլալով տեսայ թէ պահապանը թշնամութիւն կընէ՝ շատ գժուարելով պոռացի:

Ըսպ պատ է ձնաս ի նեղութիւն գալել բարեկամէն ու ապգականէն քան ինչ օգուտ էն, վասն զի բարեկամէն կը վայէ բարութիւն տեսնել՝ էն ինչ ըրութիւն:

Այս գժընդակ են վէրք մըտերմին
Որ յանկարծ խոցեն զսիրտ բարեկամին.
Եթէ թըշնամին լինէր ոխերիմ՝
Ոչ այժ մարմնքեալ ցաւ գործէր խորին:
Խըրատս վայելուչ ընկերականին,
Միամիտ սիրել զընկեր գըրացին.
Բարք է անհամբոյր գազանականին,
Որ զնըրան խոցէ որպէս թշնամին:

ՀԱՒՈՐՍ ԵՒ ԵՂՋԵՐՈՒԿ

Ալդ մի խորշիր տանիլ վոգուն,
Զի մի անկցես 'ի մեծապոյնն :

Ենէ փուշ փաչէ ըսպէ՞,
Մէծ հըւսփոյ մէջ փէշ կը յըգե՞ :

ԺԾԵ. Հաւորսը բանեց եղջերուկ մըտնելուն, և ոտքը ջուան կապեց տանը մէջ կը պահէր. իսկ մեհեանը գժուարելով մարդու քով կենալու՝ ջուանն ոտքը թուաբ պընաց իր բանը նայիլ. բայց ջուանը ծառին վրայ թռուելով արդիլուեցաւ, ալ չկրցաւ անկէ թռչիլ : Ոսատի կերակուր չէր գտներ ուտելու. երբոր անօթի կը մեռնէր՝ սկսաւ լինքը զինքը մեղադրելով ըսել. աւաղ ոըրմելոյս, ես չհամբերեցի մարդու ծառայութիւն ընելու՝ ահա անմտութիւն կը մեռնիմ. որչափ որ կամեցայ ազատ ըլլալ՝ բայց կապուեցայ, վասն զի կապով վրայ չըլլի աւելն միտաւոր է եղեր քան թէ պէրի ըլլալը :

Խրատ է անոնց որ պըտի նեղուին փախչելու համար զոք անգամ ջեզին մէջ կէնին, վասն զի աւանց նեղուելան կենալ չկրնան : Նաև աս առակէս կրնան խրատ առնել կենդանիները ևս մարդկէն որ աշխարհին կապեն կը փախչին. ենէ աշ-

Խըւթին հեպ ուրիշին կապած ըլլայ, վայ է ի-
րենց:

Կըրեւ յաշխարհի վիշտ սըրտմաքերին,
Հարկ ՚ի սկըզբանէ եդաւ մահացուին.
Որ ՚ի բաց փախչի տանիլ Թեւթևին,
Ընկին հասանէ ծանր անտանելին:
Մարդ ժառանգաւոր սըրտմական մասին,
Մի օտար գըրեր ղոր քեզ պատշաճին.
Եւթէ գոհ տանիս՝ ծանուընք Թեւթևին,
Թէ վոչընչց անգոհ քեզ ծանրաբեռնին:

ԿՐԻԱՅ ԵՒ ԳՈՐՏՒԲ

Մի մեղադրեր զբնութիւնն ալոգար,
Թէ հիմ հանուրց բարիս չարաար:

Մի՛ փըփդիր ըէ ղեծ բան լսանիս,
Թէ լաւ իմանաս ղոփ բան ասանիս:

ՄԾՁ. Կրնան տեսաւ որ գորտերն արագ արագ կը ցաթկէին՝ տրտնջալով ըսայ Թէ ինչու համար բնութիւնը տուեր է անոնց ա-նանկ արագութիւն և երկն անանկ ծանրութիւն որ բեռան տակ ըլլալով կամաց կամաց քարշ կուգայ: Բայց օր մը տեսաւ որ արագիլը մտեր է լճին մէջն ու մէկիկ մէկիկ գանոնք ջարդէ կուտէ՝ սկսաւ զինքը սիրելով ըսել Թէ ես խնդիր եմ որ կը մեղադրեմ արդար բնութեանը որ ինծի տասնկ մէկ լաւ

ղէնք մը տուեր է, որով ան վտանգներէն ա-
զատ եմ և բանէ մը վախ չունիմ:

Օրինակ է անդր առիւծները որ մէկէն վրայ
բարի բան մը գործածուած պէս կը փրկանքեն ինք մեզ
լուծելնուն, էնչպէն ինք ան ամենուն արդար բաշխող
է. ով որ ըսպ բարի ուներ, ըսպ ալ նեղութիւն
ուներ:

Ա՛յս բերդք են մատց անխորհուրդ ոամկին,
Որ պէնու ցանկայ ընդ այլոց բարին.
Երբ գեղեցիկ ինչ դիտէ յօտարին,
Կարծէ զինքըն զերկ յերացց բընաւին:
Մի լինիր չարտկն յընկեր գրացին,
Գոյդ չեն միոքդ օժիտք նկատեա յանձին.
Եւթէ մի ակամբ գիտես ձերս այլոց,
Միւռոյ տես չարիս լծակցեալ նմին:

ԱՌՆԷՏՔ ԵՒ ԿԱՂՆԻ

Որ ոչ խորհի զգործոց վախձան,
Զվշայ կըրկե ցաւս անվախձան:

Բան մը լըրաց վէրըը փնէ,
Եփէ ցաւը օգուտ լընէ:

ՄԵԿ. Առնէտներն աշխատասիրէ փախչե-
լու համար խորհուրդ ըրին երեսց մէջ որ
կապնի ծառին արմատները կրծելով վար
ձգեն, որ ելլելու ինչնելու նեղութիւն չէ-

քաշելով վարչին ուսեն պատուհանը : Բայց առնց մեջէն մէկ ծեր մը պատասխան տըւաւ, թէ մենք հիմա մեզի կերակուր պըտուտն ու կարենք՝ հապա եկած տարի ոմվ մեզի կերակուր պիտի տայ. քիչ մը նեղութեն չնքաշելու համար ինչ խելքով գործ անուցանողը պիտի վար ձգէք. գնացէք բաներնիդ, աս միտքը մէկ բանին ետքը չմոռանալէն կուգայ :

Առանէպան է կապոյտ նման կենդանի որ ծառի պտուղ կուտէ առատը, իսկ ցորեանը կըսեն ըլլը չէր տիս ըմբաժ կը ճոպայ բան լուսիը : Օրինակ բերած է անդիս մարդկանց որ երբը էրմպաժելուն բան կընէին :

Այսպէս որ կշուէ զակիզքն և վախճան՝
Կանխաւ գուշակէ զանգոյ ապագայն.
Որով միշտ առնէ գործ աներկեան,
Ոչինչ վրիպի անձն խոհական :
Արդ մի անխորհուրդ առներ գործս հասնայն,
Այլ որչ մտօք քննեա զապագայն.
Զի նախկին պատճառն է վախճանական,
Ոյր սակս եղանին բնութք եղական :

ԶԻՆՈՒՈՐ ԵՒ ՁԻ

Նորահարսից նորն է սիրուն,
Ընտրեն զնորն հինըն Թողուն։

Փորձած բանէն եպ ՚ի ՚ինդալ,
Ա՛պրէր հինը նորին համար։

ԺԾԸ. Մէկ զինուոր մը սրտավար ձի մը ունէր որ երկար ժամանակ իրեն լաւ ծառայութիւն ըրեր էր ամէն բանի մէջ. իսկ զինուորը նորէն ուրիշ ձի մը գնեց որ անշահ ըլլալով մեկալ ձիէն շատ վար էր։ Սա կայն սէրը նոր գնած ձին առջինէն շատ փափուկ կը պահէր և մեծ պուճի ունէր վրան։ Օր մը անշահ ձին ըսաց լաւ ձիուն, Թէ դուն ինծմէ շատ պօրաւոր ես և լաւ ծառայութիւն կընես, բայց մեր տէրը քեզմէ շատ կը սիրէ ու խնամ լաւ կը նայի։ Ան ալ պատասխան տուաւ Թէ զարմանք բան չէ, որովհետև սովորութիւն է մարդկանց հինը ձգել նորը սիրել։

Օրինակ է մարդկային տպաւ անհաստատութիւնը որ սովոր են նորը սիրել և հինէն վէր բռնել՝ ինչպէս գէշ ըլլայ. սակայն նորութիւնը մեծ մեծ վնասներ բերեր է շատ մարդու։

Ահա նշանակ անհատատ սրտին,
Որ ընարէ զնորն առէ զընտրեալին.
Ոչինչ համարի հընուԹիւնն անդին
Անհատուն մատց այն նորատիրին:
ՆորատիրուԹեամբ Թէ մերժես զհինն,
Յեղաշարժ ոգիս ցուցանես յանձին.
ՀնագիտուԹեամբ Թէ զննես զնորն,
Հնոց և նորոց գոս հետաքննին:

ԳԱՅԼ ԳԱՌՆԱԶԳԵՍՏ

Բազում՝ գաւիթք ըստ արուսքնոյն,
Այլ քանասար գայլ ըստ նեղքնոյն:

Շատը դրան գառն է անդէզ,
Սակայն նէրան է գառչան ահէզ:

ՄԵԶԹ. Երբեմն գայլը վրան առաւ ոչխարին մորթը (փէրէն) գնաց ոչխարներուն մէջ խառնուեցաւ, և ամէն օր մէյմէկ ոչխար կուտէր: Տէրն որ նմանցաւ սպաննեց զգայլն ու անանկ մորթը վրան կախեց ծառէն: Երբոր հովիւները կը հարցընէին, Թէ ինչպէս համար ոչխարը կախեր ես ծառէն, պատասխան կուտար Թէ մորթին որ կը տեսնէք ըրաւ ոչխարի է, բայց ինքը գայլ է. երկացածը անմեղ գառն է, ներսը պատռտող գայլ է: Ուսոյն դրսինը մի նայիք՝ ներսինը նայեցէք որ աս անմեղ կերպարանքով այնչափ ոչխարներս կերաւ:

Օրինակ է հեղձաւոր ե խոբեբայ մարդիանց որ սուրբ երեւալով ուրիշին պոռնը կուբեն. բայց օր մը խայտառակ կըլլայ երեսնց հեղձաւորութիւնը:

Այսպես հեղձաւորք զերծ փարիսեցին
Արդար ձևանան ձևուէն ապտակին.
Քաղցրաթոյն բանիւ մնաքուր երևին,
Այլ ի ներքոյ են գազան գառնագին:
Արդ մի հաւատար հեղծութեանց նոցին՝
Որոց այլ է սիրտ այլինչ ի լեզուին,
Մի՛ քեզ բարեձև գազանք մերձեսցին,
Զի մի ծախեսցես յանպուճի որկորին:

ՁԻԹԵՆԻ ԵՒ ԴԴՄԵՆԻ

Որ վոյթ ցոլայ վառ հինջանի,
Կանխաբոլբոջն անդէն խամրի:

Շուտ ծաղիկը շուտ կը մարի,
Ու՞ր հասածը կը դիմանայ:

Քիկ. Ձիթենին կը զարմանար դդմին վրայ որ քովը բուսած էր, թէ ինչպէս քիչ ժամանակին մէջ այնչափ աճեցաւ մինչև գինքն անցաւ երկայնութեամբ որ քանի տարի առաջ էր տնկած: Բայց շատ չանցաւ՝ տեսաւ որ ձմեռուան մօտ չորցաւ դդումը. ան ատենը ձիթենին միտքը փոխեց ու ըսաց. Ի՞նչ իմաստութեամբ կ'նախանձիլ սանիկ շուտ

աձռնեբուն վայ, վո զի մեկին մեծցուը՝ շուտ ալ կը կորսուի եղեր: Ուրիշն շատ ապրիլ կ՚ուզես կամաց կամաց ածիլ ու շատ մնալ, քան թէ շուտ ածիլ ու շուտ չորնալ:

Շատովեղած բանը շատ չի պետը կանցնի, ուսա՝ պի պէպէր չէ թողնալ ամէն բանի մէջ ու չըլլայ ին վերջ տանելով կորսուի մեկին, վասն զի խորհըրդովեղած բանը՝ թողնով չանցնիր շատ կը դիմանայ:

Զինչ օգուտ ալանծալ ձոխանալ հեշտին,
Ընդ փոյթ նուաղեալ խամրիլ դէմառվին.
Լաւ է անուգան ածիլ՝ ի չափին,
Յերկարել մնալ՝ ի նոյն վիճակին:
Մի ցանկար փառաց փոխատականին
Որ փոյթ ցոլացեալ անդրէն խաւարին,
Փառք են սիրատես փառք հոգեկանին,
Որ փայլին ընդ ձիգս յանծայր շրջանին:

ՇՈՒՆ ԵՒ ԾԱՌԱՅ

Երբ ոք այրի չարտ չերմին,
Խնթայ մերձիլ՝ ի չուր ցրտին:

Երաժ լէպեռն վախկոտ կըլլայ,
Պաղ ջրին առ չի մօտենայ:

Ակն. Պարոնին մը տուն մէկ շուն մը կար որ ամէն անգամ երբոր անձրև կուգար՝ դըռ-

նէն դուրս չէր ելլեր ծակերը կը մանէր. օր մը տանը ծառան ուզեց շուռը դուրս ընել անձրևի առեն. կաղաչէր շուռն որ քիչ մը առեն տայ իրեն մինչև որ անձրևն անցնի. վասն զի առանց պատճառի չէ կըսէր աս բրածս: Ան ալ հարցուց թէ ինչ է պատճառն որ անձրևի առեն դուրս չես ելլեր: Պատասխանեց թէ մէկ անգամ մը դուռս ծուռ տալ ջրին մօտեցայ կռնակիս կաշին խաշեց, անոր համար պաղ ջրէն ալ կը վախնամ:

Ընդհէր օձինաւ է պգուալաւոր մարդս որ երբէք բանէ մը ճաս փնանէ՝ ամէն բանէն պգուալուրէ կրնէ որ նորէն ճաս մը լիփալէ:

Գելէցիկ հանճար մաց փորձառուին,
Լուրջ կայ չփորձել՝ի նոյն վերսաին.
Եթէ ոք փորձի՝ի միւսմ առթի՝
Պարսի արթուն կալ յամենայն առթին:
Պատշաճ յորդորակ ժիր պատանեկին
Առ՝ի հեռանալ յառթից վտանգին.
Թէ առարկայ ինչ փորձեաց զքեզ դիւրին՝
Մի՛ անփորձ մերձիր յիր ինչ բնաւին:

ՀԱՒՈՐՍ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿ

Միտք տղայոց չէն խոհական,
Զոր ինչ լսեն այնպէս գնան։

Խաբէբայ բան չըսես տղուն,
Անդէղ խօսքն է անդէղայ նոյն։

Մկն. Հաւորսը զարկաւ տասը թռչուն, ու շամբուն անցուց տուաւ տղուն որ խոր- վէ մինչև ինքը գայ. բայց երթալու տեղն տպատրեց որ գիշեր կենայ չըլլայ թէ մոխ- րին մէջ ձգէ, թէ չէ՝ բոլորը քեզի կը կեր- ցընեմ կըսէր։ Թռչուններըը գրեթէ խոր- ված էին՝ գիտնալով տղուն ձեռքէն ընկան մոխրին մէջ։ Տղան ալ ուրախ խօսքին նայե- լով սկսաւ ուտել. ինը հատը կերաւ կշտա- ցաւ, մէկ հատը չկրցաւ ուտել։ Երբոր տէրն եկաւ՝ սկսաւ տղան լալ. ան ալ հար- ցուց թէ ինչո՞ւ համար կուլաս. պատա- խանեց թէ յանկարծակի թռչուններըը ձեռ- քէս ընկան, ես ալ ինը հատը կերայ մէկը չկրցայ ուտել. կտրտեմ մի բարկանար, վասն զի խիստ կշտացայ։ Ան տեսնը հա- ւորսը մտմտալով ըսաց՝ թէ շատ զգուշա- թիւն սէտք է եղեր տղոց բան հասկըցնե- լու։

Տղոց բնութիւնը պարզամիտ ըլլալուն շատ զգուշա-

ՌՔ պէտ է վարուիլ հեթերնին ու գէշ օրինակ էք-
պաւ իրենց խոնէական խօսքերով: Աստուած հըսկէ ՌՔ
խելացիներուն հետ կեցողը խելօք կըլլայ, ան-
գիտին հետ կեցողն անգիտ:

Ի խոհեմ մուտ վարիլ ընդ մանկտին
Կըշռել և խօսիլ առաջի նոցին.
Զի Թերահատատր միաբք մանկտանին
Զոր ինչ և լսէ գըրէ 'ի սրտին:
Մի խօսիլ խարդախ և կամ զանառելին,
Զի մի չարուսոյց լինիս անմտելին.
Խօսեաց պարզ արդար ըստ հոգեկանին,
Օրինակ բարեաց եղիր համբակին:

ԴԻՈՍ ԵՒ ԿԱՊԻԿ

Խոյտքանչիւրն իւրով բերկրի,
Զի ամենից իւրն է բարի:

Ամէն մարդու իրն է աղուոր,
Թէ ու ըլլայ պախտաւոր:

Ակն. Դիոս ուզէց իմանալ Թէ ամէն կենդանիներուն մէջ որուն ձագն աւելի գեղեցիկ է. հրաման հանեց որ ամէն կեն-դանի իր ձագն առնէ գայ. ասոնք ամէնքն իրենց ձագերուն կիսան ժողվեցան. կապիկն ալ իր ձագը հոն բերաւ: Յետ Դիոս անոնց վրայ նայելով սկսաւ ծիծաղիլ. երբոր կա-պիկը տեսաւ Դիոսին ծիծաղ երեսը՝ ուրա-

խանալով կըսէր Թէ իմ ձագս ամենէն գե-
ղեցիկ տեսաւ Դիոս, անոր համար կը
խնամայ:

Խելացի մարդն իրեն ուսնեցածը բանի փեղ չի-
գնելով՝ ուրիշին կը նայի որ իրենն ալ խոփարե-
գործէ. վասն զի անխելք մարդին ինչն իրենց
բանին կը հասնին: Սուրաբ էրիխոփայն հարցու-
ցին Թէ ո՞ր կենդանին գեղեցիկ է. ան ալ պա-
խան պատաս Թէ խրատուած ճուխ մարդը:

Անմիտ ինքնասէրք նըմանեալ կապկի,
Զոր ինչ և ունին համարին յարգի.
Ոչ հային յայլոց բարին ցանկալի
Զիւրեանցն 'ի կատար բերել անթերի:
Տես քանի չքնաղ յօտարս երևի
Զանազան օժիտ ձիրք առաքինի.
Կրթեա զքոյդ ծնունդ գործով պանծալի,
Պայծառ փայլեցո այլոց առաջի:

ՍԱՐՊ ԵՒ ԾԻԾԱՒՆ

Մի գքեզ գնեը վեհ յաղթական,
Զի ի վեհից լեցիս կոխան:

Մեծեր ի ոտից տեղ լինիս,
Ուխտ ի ըլլաս ճանչիր ըզտեղ:

ԱԿԵ. Ա մոուկը տեսաւ թէ ծիծեռնիկը վեր վար օդին մէջ թռչելով ճանճերը կուտէ իրեն բան չի մնար՝ ուզեց որ բռնէ. ուստի իրեն թելերէն որոգայթ մը լարեց ծիծեռնիկին ճամբուն վրան որ ճանճի պէս բռնուի. բայց երբոր ծիծեռնիկն անկէ անցաւ, ոչ միայն պատուեց աւրեց անոր որոգայթը, այլ և մոմուկն ալ հետը տարաւ զարկաւ պատին ձգմեց, որ երբոր կը մեռնէր՝ կուլար թէ իմ մահս ես ձեռքովս պատճառեցի, ճանճին յաղթելովս կարծէի թէ մեծ կենդանիներուն ալ պիտի յաղթեմ: Ահա իմ տկարութեիս չիճանչնալուս համար արժանի եղայ այս պատուհասիս:

Անդիք մարդիկ էին պզտիկ քաջութիւն մը գործեն, իւրեանք ըլլ ալարկոտ դիմացինին էի իրենց էլլել. և ասոր խելօվ էրէնցմէ ջեթին հէք իմացին ու լարալար իրենց: Ոսոխի գիպուածներուն ալ իրաւ է՝ ճանչցիր զտեզ:

Ա յսպէս ամբարիշտք կըրեն զարժանին
Ոչինչ չափելով զօրութիւն անձին.
Երբ ելևեն փոքունց ընդ վեհից կառչին
Յորոց և անդէն կոխին առատակին:
Արդ մի մնքատիր ընդ վեհապուհին,
Զի մի կորիցես նըման յիմարին.
Պատկառ կալ պետից և գիտնականին,
Պանծալի լիցիս 'ի շրնորհս նոցին:

ՊԱՌԱՒ ԵՒ ԲԺԻՇԿ

Զանա պահել ըզձրատ քո վառ
Մի տիրեսցէ անձինդ խաւար:

'Նայէ քո լոյսդ որ վառ ճոխ,
Այլոց լոյսը փէշ մոռի հըլլայ:

ԱՌԱԿ. Ա էկ պառաւ մը աչքի տկարութիւն ունենալուն համար կանչեց բժիշկին որ ըռնացընէ՝ այսպիսի պայմանով: Թէ որ առողջանայ՝ անոր ուզածը տայ. իսկ թէ չառողջանայ՝ բան մը չտայ: Բժիշկին ակաա դնել ընելով ամէն օր աչքը եղով օծել. բայց տեսաւ թէ չառողջանար, ամէն գալուն մէկ մէկ բան առնէն գողնալով կը տանէր՝ անանկ որ տանը մէջ բան չմնաց մինչև պառաւն ալ կրցաւ տեսնել թէ տանը բաները պակաս էն: Ուստի երբոր բժիշկը պահանջելով իր վարձքը կը հաստատէր վկայութիւն թէ ըռնացաւ աչքը՝ լաւ կը տեսնէ, պա-

տասխանեց պատասը թէ տուա է ամենևին, վան զի երբոր աչքս կը գաւէր, շատ բան կը տեսնէի տանս մէջ. հիմա որ կրսես ը- ւընացար՝ ամենևին տանս մէջ բան չեմ տես- ներ. ինչո՞ւս պէտք է անանկ տեսնելն որ ինձի պէտք եղած բաները չեմ տեսներ:

Օրինակ է անհատապարէմ մարդկանց որ ելէ ա- ղէխուխէն մ'ալ ընելու ըլլան իրէնն ջնաս կոպան: Անանկ ատոպ էարէրարներէն պգուշանալու է, որոնք էարի ընելու ապէնն ունեցած էարէտ կը վէրցնեն:

Ա յսպէս ինքնամատն 'ի ձեռս օտարին
Զերկիւ 'ի բարեաց զոր ունէր յանձին.
Զի այլք վան ինքեանց տքնին վաստակին
Ո չ վան ընկերին ոչ բարեկամին:
Թէ ձերսագ մարմնոյդ ինչ խաւարին,
Ուսոի քեզ ձերսագ լուսատուս անձին.
Այլոց լոյս ձերսագ վան ինքեանց վառին
Ի քեզ մըլձագնեալ փուլծով խաւարին:

ՈՒՂԻՒՈՐ ԵԻ ՀԵՐՄԻՆ

Արդ մի առներ զուխտ և զերդումն,
Զի ոչ խարէն բարձրևալն անքուն։

Հոգևորիդ սուտ մի խառներ,
Զի չէս կրնար պաճ խաբել։

Ուղիղ Ձամբորդ մը երկան Ձամբորդութեան մէջ առանկ կանուխեն որ ուխտ կընէ թէ ինչ ուտելու բան որ գտնէ՝ կէտը Հերմինին ընծայ ընէ։ Նայելս որ Ձամբան վրայ պարկ մը կը գտնէ մէջը լեցուն նուշ և արմաւ (պապէմ, խուրմա)։ շուտով կը մոռնայ ուխտը և կը նստի ուտել։ Բայց խնդքովը սառանալին մոռնալով, ժողվեց արմաւին կուտերը և նշին կեղևները դրաւ կուտքին տեղանին վրայ և հառաչելով ըսաց։ Ով մեծ Հերմէս, ընդունէ իմ ուխտս որ կատարեցի։ վասն զի ահա գտած բանիս պրանին ուտելը սիրտը հաւասար բաժնեցի։

Առանց խրատ է ագահ և մոլի մարդկանց որ հոգևոր բանի մէջ ալ խաբէութիւն կը բանեցընեն։ Կատարածնիրը շատ անգամ Հերմէս չուծին ուխտ կընէին։

Տեառնէ զվատ խորհուրդ մոլի խորտակին,
Զխարդ արուամբ զուխտն ընդ արարչին։

Ներգուեմ ևամբ վարի ՚ի հոգևորին,
Մարդիօրէն չսիէ զերաւոնա էին։
Բաբէ կայր մոաց ներգոզ ապահին
Չըրկել նկրտակ զսերոզ բոլորին։
Որ ըզսերտա էից ոնի ՚ի ձեռին,
Դիտէ զամէնայն, պատժէ ցաւագին։

ԻՀԱՄԵՂՈՒԿ ԵՒ ԿԱՔԱՒԿ

Ձար է խորհուրդ չարտահրաց։
Ձոր ինչ առնես, բերին ՚ի վեռս։

Երբոր ՀԷՒՆ ՈՒՐՔԸ ԼԱՐ Է,
Ինչ ալ ընես ՊԷՆ ՒՐԲԵՐԷ։

ակն։ Իշամեղուները ու կաքաւները օր մը առտուկ ծարըցած կուգան երկրագործին կալաչեն որ ջուր տայ իրենց։ խոստացան կաքաւները որ ջրին տեղը փորեն անոր ը֊ պին։ իշամեղուները ալ չորս պին տալեւ գողերը խայթեն։ Ետկ երկրագործը պատասխան տուաւ թէ ես երկու եզ ունիմ որոնք առանց բան խոստանալու իմ ամէն բանս կընեն։ ուրեմն աւելի պէտք է անոնց տամ քան թէ ձեզի որ ձեր օգտին համար ինձի տուած խոստումնքնիդ կընիդ։

Օրինակ է ընտանեաց մարդկանց որոնց խոսք֊
տանքն է պէտհամին ընել, իսկ գործքն է ընտ

ԲԵՐԵԼ ՈՐԲԷՍԻ: Հատարքիմ մարդուն ամէն ա-
խարհք լեցուն է. ինչ անհատապին ամէն բան պա-
հաս է, կըսէ իմաստունը:

Ժանտ մեսամաբելք խոտանման բարին
Նուէճել ըզչարիս բերին նըկըրտին.
Զի ոյր կամքն ի չար միշտ՝ ի չար հակին,
Ոչինչ ցուցանեն՝ ի բարեաց մտաին:
Արդ մի ենթարկու լինիր զըրկողին,
Թէ և փաղաքշէ զերթ յուշիապարկին.
Խալտապատելով յածէ կաճոզին,
Մինչև լցուսցէ ըզկարիս անձին:

ԱՐՏՈՒՏ ԵՒ ՀԱԻՈՐՍ

Մի կերտակուր և գոյզըն շահ
Քեզ նենգեացեն վտանգ և մահ:

Քէն մը հանգիստ կիտը մը հաց
Քեզ կը յգեն մահին առաջ:

Ակն. **Ա**րտուտ թռչունը որ ի հաբեսա-
ձագը՝ ամէն օր կերթար ցորեն ուտելու. օր
մը զինքը տեսաւ հաւորսը՝ որոգայթ լարեց
բռնեց: Իսկ թռչունը հառկըցաւ որ ազա-
տուիմ չունի՝ սկսաւ լալ. Վայ անբաղխիս,
կըսէր, ես ոչ արծաթի եմ գոյցեր, ոչ ոսկի
և ոչ մեծ չարուքի մը մարդու ըրած եմ.
հապա միայն ցորենին մէկ հատիկին համար
պիտի կորսուիմ. շատ ափսկ էր որ լեռնե-

բուն խոսքերն ուսէի՝ քան Թէ մէկ քանի հատ ցորեններ որ մահուանս պատճառ եղան։

Խրատ է անոնց որ փիլ ղահի համար մեծ վտանգի մէջ ինկնին եւ ուրիշներ իր ձգեն յոխորտալու համար լարալար իր խրատուին. քնկպէս եղաւ արքունքը (չայըրդուշու)։

Որ անյագ աչեղմամբ ձկան յուսեցին,
Սակաւ կերակուրն առնէ մահ նըմին.
Զի անկրաւորդք յայըց՝ ի բարին
Դառըն վնասին՝ ի մեծ պատժին։
Մի՛ բերբեր զըրկել զինչըս օտարին,
Եւ մի՛ դիմագրաւ լինիր վտանգին.
Զի վտքրիկ սրկած գուշնաքեայ օգտին
Հատանէ ըզկեանս վերջ տայ բոլորին։

ԲԺԻՇԿ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴ

Թէ դու չես քեզ բժիշկ ձարտար,
Ոչինչ օգտէ բժըշկաց ձար։

Երեսպաշխին երես մի պար,
Վերէն կընէ երէն պաշար։

Ակն. Բժիշկը գնաց հիւանդ մը տեսնելու և հարցուց Թէ ինչպէս է. հիւանդն ալ ըսաց Թէ չափէն աւելի կը քրտնիմ։ Բայց ինչ ն՞շան է ըսաց բժիշկը։ Երկրորդ անգամ

գնաց հոն բժիշկը երբոր հարցուց հիւանդին, պատասխան տուաւ թէ աստիկ մանէն դուլ մը կուգայ ինծի: Բարի է ըսաց: Դարձեալ երրորդ անգամ գնաց երբոր հարցուց, անաւ ըսաց՝ ջրդող (սըսկայ) եղայ: Բարի նշան է ըսաց բժիշկը: Յետոյ իր ընտանիքէն մէկը հարցուց հիւանդին թէ ինչպէս ես: Ինչպէս ալիտի ըլլամ, կըսէր. ահա բարի նշաններուս մէջ կը մեռնիմ:

Պէտք է երբեմն դարձընել երեսպաշտին, չէ ըն հեղձասուրուելուանը հասանելով հաստատուն խօսքին. վասն զի անանկ մարդին ատեն չը կը դառնան:

Տիպ է այս տրխամար մարդահաճոյին,
Որ ըզներհականն կըրկէ՝ի լեզուին.
Խառնէ անպատկառ սուտն ընդ ճշմարտին,
Ի միում կիտէ ընտրէ զերկոսին:
Քանի՛ անարդանք այն մարդեըուզին
Զիւր ուղիղ դատման զինակն եղծանողին.
Որ՝ի սէր օգտի խօսի զանտեղին,
Մինչև մի կարծել զայն ընդ ոչին:

ԱԳԱՀ ԵՒ ՈՐԴԻ ԻՒՐ

Ալլաք վայելէն յինչս ագահին,
Ինքն ե միայն պահնակ գանձին:

Ագահն իրէն բանէն փէր չէ,
Այլոց համար գայն ինք պահէ:

ՃԿ. Ագահ մարդ մը իր պարտէզին մէջ ուներ պատուական խնծորի ծառեր, բայց մինչև որ խնծորները չհասնէին՝ մէկ հատ մը չէր ուտեր: Իսկ որդին առատաձիրտ ըլլալով՝ օր մը առաւ ընկերները պարտէզը տարաւ և ստիպելով կըսէր անոնց թէ մի վախնաք կերէք լաւ խնծորները որչափ կուզէք. մինակ փիճատածները մի ուտէք, վասն զի հայրս պիտի ուտէ զանոնք:

Օրինակ է ագահին որ ուրիշին համար կաշխատի՝ չէ ըն իրեն համար, ընչպէս պատասխանեն ինձը պէտք պայ աս լար ախպին համար:

Օտարք՝ ընտանիք ժառանգ ագահին
Գաղցրը վայելէն՝ ի վատուակ նորին.
Մահուչափ տքնի պահել զփառելին,
Մինչև ակամայ տացէ օտարին:
Ով յիմարութեան ապառում արտին,
Ան ինչ չարտատնջ յաւելու զբարին.

Երբ ոչ վայելէ զայն գանձ զայն ստկին,
Հիմ վասն օտարաց տանջի գառնագին:

ՄԱՆՈՒԿ ԵՒ ԿԱՐԻՃ

Մի ժերժենաւր յամէն կէնդան,
Բազուկք ունին Թոյն՝ի տըտան:

Մի ծօպենաւր ամէն բանէ,
Շոտով ճնաս կուգայ փէշէ:

ՄՏԱ. Անմեղ տղայ մը պարտէզը կը մտնէ և կը տեսնէ որ գեղեցիկ կը Թուչէին Թիթեռնիկները (փէփէնէները՝) սկսաւ բռնել հետերնին խաղալ: Յետոյ կարիճ մը տեսաւ, չիգիտնալով գնաց քովէն որ բռնէ: Խակ կարիճն ալ առանալով պոչը ցցուց ու ըսաց. Հանդարտ կեցիր, ով անխելք, ինձի մի դպչիր, հիմա անանկ կը խայթեմ՝ քեզ որ կը մեռնիս. եթէ ամէն բանի տանկ անխոհեմ դալէրս ըլլաս՝ վայ և քեզի:

Խրատ է անոնց որ ամէն մարդու հետ և ամէն տեղ մտիկերպ կը վարուին. վասն զի շատ բան կայ որ կը վնասուորէ զմարդն քնչպէս կարիճը (ապուհալը.) ասոնք շատ անմեղ մարդիկ տանկ կորսուած են:

Անմիտ պատանիք ընդ չարն ընդ բարին
Բերեալ անխորհուրդ մի աչօք հային.

Բայց երբ՝ ի կարձէն մահաթոյն խայթին,
Յայնժամ իմանան վերապանս անձին։
Մի պատրիր տեսլեամբ ըզդայականին,
Եւ մի անտարբեր հոսպ լինիր վատին.
Որչափ արտաքուստ անմեղ երևին,
Այնչափ մահաշունչ թիւնալից նեռքին։

ԱՌԻՒԾ ԵՒ ՑՈՒԼ

Առպ մի ձաշեր ընդ թշնամին,
Զի մահաբեր է ձաշ նորին։

Զար ընչամոան սէղան չբերաս,
Որ հերաւոր էջն չըլաս։

մէջ. Առիւծը միտքը դրաւ որ վարպետութեամբ ուտէ ցուլ մը. ուստի հրամցուց իրեն հարկնիքը։ Բարեկամ, կըսէր, մէկ ոչխար մը մորթեցի և ամէն պատրաստութիւնս տեսայ, կը խնդրեմ որ իրիկուան դուն ալ իմ հարկնիքիս մէջ գանուիս։ Ցուլը գնաց հետուէն նայեցաւ որ ամէն պատրաստութիւն կայ՝ բայց ոչխար չիկայ, հասկըցաւ բանն ու սկսաւ փախչիլ։ Ինչո՞ւ համար կերթաս, ըսաց առիւծը. ցուլն ալ պատասխանուաւ, թէ տեսայ որ հարկնիքիդ ամէն բանը պատրաստ է ցուլն ուտելու համար՝ չէ թէ ոչխարը։

Խաբէբայ մարդին շատ անգամ պատի- ընելով
և ընծայ տալով կը խաբէին զանոնք. ուստի պէտ
է հեռու ֆախելիլ անանկ խորամանկներէն:

Դրժող դաւաճանք՝ի սխալ առևծին,
Յարգելով պատրեն զգօնըտ բարեզարդ.
Զի ճաշ և կաշառք զգբազումս արկին,
Յանդուն դրժողաց կորուսիչ թակարդ:
Մի՛ քեզ քաղցրացի ճաշ դաւաճանին,
Մի՛ կախարդեացէ պատիւ նենգողաց.
Ընդոյշ լեր արթուն ըստ խորագիտին,
Թափել հնարիւք չարին՝ի ձեռաց:

ԸՒՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԵՐՔԻՒԼԷՍ

Արդ մի անջան կարդար զերկին,
Զի չէք նպաստ անգործ վաստին:

Ջանք ընելով աղաղակէ,
Ոչ երկնաւորն յայնըժ լսէ:

ՄՀԴ. Մէկ գեղացի մը իր սայլն առեր տեղ կերթար. յանկարծ ընկաւ սայլը ջրոտ փոսին մէջ ու չէր կրնար առաջ երթալ ձիուց անանկ. իսկ գեղացին Թողուց զայն ու սկսաւ Հերքիւլէս չաձին աղաչել որ գայ սայլը հանէ տալին մէջէն: Իսկ Հերքիւլէս ձիաղէացաւ անոր վրան. Ով անխելք ըսաց,

զարկ ձիերուդ, հրէ սայլը և ապա կանչէ Հերքիւլէան ու գայ օգնէ քեզի։

Հերքիւլէս կամ Հերակլէս հին ապեռը փոջ ուշադրաւոր էր ու անպատմելի փոյթգործունեանը համար հին հռապաշտները կը պաշտէին զինքն և նէղուկեան մէջ օգնութիւն կը կանչէին ու օրինակ է այ նախախնամութեանը, ու հարկաւոր պէղը կը հասնի ջանք ընողին. Բայց ուր պէղ ու մարդու ճարը և հնարքը կը հապնի, ան ապէնը կը հասնի վէրջին նախախնամութիւնը, զի ծույլ մարդէն դիշա հեռու է։

Թէ լանդրես նպաստ արտարող մատին,
Վ աստակեա զմատուռնա'ն գործ ալիտանին.
Թէ անչան կարգաս զօգնութիւն վերին,
Մի ակնկալցիս աստար երկնային։
Զանա գու ով վատ ըստ կարի անձին,
Հասցէ քեզ յօգնել ձեռք նախախնամին.
Զի նա քեզ Թողու առնել զկարելին,
Եւ զանկարն ինքեան պահէ հրաշալին։

ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՒ ԽՈՋ

Թէ և հատցես գլխանջ անլուր,
Ոչ խմանայ խըրատս և լուր:

Ան անխաճն որ լսել լ՚ուզէ,
Ինչ որ ընէս խօսք չէ լսէ:

Մէկ. Գեղացի մը տեսաւ որ գլուցկին խոզը մաեր է արտը կոտրտանէ ցանած գա լին, շատ վռընտեց մեկ չըլտաւ. ան ալ բար կուէթը գարկաւ մէկ անկաճը կոտրեց. բայց խոզն ասենևին առ բանէն եաո չհկե ցաւ. բռնեց սիրոջը տարաւ որ մորթէ: Իսկ տէրը երբոր գլուխը կտրեց ու ձղքեց, տեսաւ որ խոզն ըղեղ չունի՝ շատ զարմա ցաւ: Մի զարմանար ատոր վրայ, ըսաց գե ղացին. վասն զի թէ որ խելք և գլխայուղի ունենար, երկու անկաճն որ կտրեցի՝ կը հասկընար ու չէր գար նորէն իմ պարկս ա պահանջել:

Օրինակ է պինդգլուխ հոգի մարդկանց որ ամ նեքին խրատ չեն ընդունիր, և իրենց հասնելով ա նանկ բան կընեն որ պէտ է ըսել ըն ալ խելք ու նին ալ հիպտ:

Ահա ապառում գործ անխըրատին,
Որ ոչինչ ազդումն ընդունի յանձին.
Գոյ յոյս բուսանիլ սերմն յատաւաժին,
Քան յանկուր ականջ վայրագ տարտամին:
Տես զխարդ անգործ մընայ սերմն անգին,
Յանհըրահանգ սիրտ'ն միտս անսաստին.
Ընկալ ըզխըրատ'ն հերկեալ սըրտին,
Ընձիւղել բարիս զերթ պարարտ երկրին:

ԱԳԱՀ ՀԻՒԱՆԴ

Մի դանձեր քեզ զկորըստականն,
Զի մի տացէ զքեզ կորըստեան:

Զանա հոգեայդ ոսկին շափայ,
Որ երբ ջեռնիս փեշէ դէմ գայ:

ՄՀԵ. Մէկ ագահ մը անիրաւութիւ շատ հարստութիւն ունէր. երբոր հիւընդցաւ և տեսաւ որ պիտի մեռնի, ուզեց որ իր բոլոր դանձն առնլը բերեն: Ոստի առաւ առնլն ոսկիները ու սկսաւ հառաչելով անոնց հետ խօսիլ. Ո՛վ սիրական ոսկիներս, կըսէր, ես ձեզ չարաչար աշխատանքներով վաստկեցայ ու դուք ինծի ամենևին հանգիստ և զուարճութիւն մը չիտուիք, հապա միշտ տրտմութիւն և նեղութիւն: Պատասխան տուին ոսկիները թէ մենք զուարճութիւն կըրնանք տալ միայն քու ժառանգներուդ երբոր ուսեալով խմելով բոլորը կը մոռնեն. բայց

չկրաեինք թէ հոգուդ բանն ինչպէս պիտի ըլլայ որ հոս ալ տանջուեցաւ ու հոն ալ պիտի տանջուի :

Ով որ ագահութիւնէն հոս կը գանչէ՝ հոգւով մարմնով կը խոշտորի. վասն զի հոս չէ ձեր հայրենիքը, այլ երկինքն է ուր պիտի ընակուորքնուց յաւիտեան, ինչպէս կըսէին հին ֆիլիսոփաները ալ: Փիլիսոփայի մը հարցուցին ըն հայրենիքդ ըսա կը սիրէ՞ս. ան ալ երկինքը նայելով ըսաց, խիստ ըսա կը սիրեմ իմ բուն հայրենիքս :

Նանրահոգ ագահք վըտանան յանձին
ժողովել ըզգանձս գործի կորուսչին.
կարծեն թէ իշխեն ասկուց արծաթին,
Բայց ինքեանք յոսկուց գերեալ կաշկանդին :
Գանիք ՚ի ստանալ կորըստականին,
Կորուսանին ըզկեանս և սիրտս ընդ նըմին.
Գանձել քեզ լեցի ՚ի բուն հայրենին,
Ոչ յաւէրժ բերկրի վերնաձեամ հոգին :

ԹՈՒԹԱԿ

Չէ մարգարէ ընդունելի
Եւ ոչ գիտուն յիւր քաղաքի :

Գիպուն մարդին պապիս լուծին,
Իրենց փան մէջ ի փաղփին :

Մհչ. Թուխակը (փոփու գոռցան) երբոր արևելքէն եկաւ արևմուտքը՝ ամէնքը մեծ պատիւ կընէին իրեն, որովհետև արևմուտք չըլլար աս թռչունը : Օր մը հարցուցին թէ ինչու համար քու աշխարհիդ մէջ քեզի պատիւ չեն ըներ ու հոս այսչափ պատիւ ներ կընեն, արծըթէ և ոսկեկրէ վանդակի մէջ կը դնեն, ու զանազան փափուկ կերակուրներով կը պահեն : Պատասխանեց թէ մի զարմանաք. վասն զի ամէն տեղ վայլած պատիւը չընելնուն համար, ես հոս պատուաւոր եղայ. և աս պատճառաւ գիտուններն ալ իրենց քաղաքը կը ձգեն՝ ուրիշ տեղ կերթան որ ընդունելի ըլլան ու պատիւ ունենան :

Իմաստուն մարդին իրենց փաղփին և ապգահանացը մէջ ընդունելի չէն. օրար պէղ ասելի յարգուրիւն ունին : Գիպունի մը հարցուցին թէ ո՞ր ապգահաններէդ էպ ասելի կը ջծդընէն. ան ալ պատասխան տուաւ թէ հայն գրփերս :

Բանիքեան խոհեմք գիտունք յանիկալի
Ջեն յարգի և մեծ յիւրայնոց միջի.
Զի յամախտութիւն ընդ մերձաւորին,
Գործէ զմեծարուս անարգ խոտելի:
Լաւ է յարգանօք կալ յանտատուն,
Քան անարգ մընալ՝ի մեծ քաղաքի.
Փախիր ուր գիտունք չեցեն յարգելի,
Սլատեալ առաջնին յառաձին տելի:

ԱՐԾՒՒ ԵՒ ՍԻՐԱՄԱՐԳ

Ոյժ և մագիլ զարծիւ ոգեղ
Առնեն սիրուն և աչագեղ:

Հարուսփն որչափ կոյս էրնայ,
Քաջ ֆմատուան աղուոր կըլլայ:

ՄԿՆ. Երբեմն արծիւն եկաւ ուրիշ թռչուններուն մէջ նստեցաւ ու սկսաւ պարծենալ. Ձեմ կարծեր թէ, կըսէր, ինծմէ գեղեցիկ գոնուի աշխարհիս վրայ. ահա իմ վրաս յայտնի կերևնան շատ գեղեցիկ նշաններ: Երբոր իր վրայի ամէն բանը կը գովէր, բոլոր թռչուններըը վախերնուն կը հաստատէին թէ Ճշմարիտ է, մինակ սիրամարգը քեզին տակէն ըսաց կանոց մը թէ կատղած ու Ճանկերդ քեզ գեղեցիկ են երեր. թէ որ առնէք ջըլայիս՝ կը գոնուէր հոս մէկն որ քեզի ցոյց տար թէ ոչ միայն գեղեցիկ չես, այլ և խիստ տգեղ ես:

Մեծոնիքն ուներ մարդը գեղեցիկ ու լուսոյ գիպուն ու. որովհետեւ ամենը վախերնուն իջգովէն. ինչ որ ըսէ գլուխ ծռելով անանկ է իջսէն, ըեպէպ չիմար ըլլայ. անոր համար հին ֆիլիոսոփաները պգեպ մեծապուններուն անունը տրեր էին՝ Անուսուն ասիեղէն:

Անիմաստ վարմամբ ինքիանց վեհ Թուին,
Յանձին պարծեցեալ ուներ բոլորին.
Ոչ ոք գիմագիր խորհըրդոց նոցին,
Բընաւք ծընրագիր յոխորտող ձայնին:
Այս Թիւր ըակղբունք Թիւրեալ աշխարհին,
Որ ըզմեծութիւն դընէ 'ի գանձին.
Գեղեցիկ գիտուն վարմամբ հմայրին,
Թէ և խեռ արգել ըստ բընական:

ԷՀ ԵՒ ՀՈՒՆ

Որ ոչ լսէ զձայն կարօտի,
Ձօգտի ուսատիք էրբ կարօտի:

Թէ չէս հասնիր դուն ուրիշին,
Մարդ չի հասնիր քու խեղճ ձայնին:

ՄՀԸ. Էշն ու ջուանն ընկեր ըլլալով միասին կերթային, բայց էշուն վրայ հաց կար բեռցուած որ աղքատներուն կը տանէր: Ասոնք Ճամբան կանօթեննան, էշը կերթայ խոտ ուտելու, և ջուանը կպատչէ էշուն որ երեն քիչ մը հաց տայ. իսկ էշը ծաղը ընելով կըսէր

ջանը Թէ խոտ կէր ինձի հետ : Ա խօսքիս վրայ նայիս գայլը հոն հասաւ . էշն ակաւ աղաչէլ ջանը Թէ շուն եղբայր , կաղաչեմ օգնէ ինձի և հալածէ գայլն որ զիս չկուտէ ; գիտեմ որ կրնաս աս շնորհքն ընել : Պատասխան տուաւ շունը Թէ քիչ մը առաջ կտոր մը հաց չկուտուր ինձի , հիմա զիս քեզի օգնութիւն կը կանչես , դնա կորսուէ՝ ինձի անանկ ընկեր պէտք չէ որ կարօտուի Թեանա առեն օգուտ մը չունի : Եւ այսպէս Թողուց որ գայլը պատուեց էշը :

Խրատ է անոնց որ ուրիշը կարհամարհեն՝ օգնութիւն մը չեն ըներ , և երբեմն ալ խեղճ կըլլան . վասն զի չգիտեր անանկ անպիտան որ պէտք եղած ատենն օգնութիւն մը չգիտնայ ընել ֆոխարէն : Շատ անգամ ալինալ աղէկութիւն մը ընելով ձեզ բարեկնէր ծագեր են :

Բոյսք են բնական խնամակալանին
Կարեկցիլ այլոց ներսատեալ նոցին .
Իսկ Թողուլ զընկեր կարօտ ցաւագին
Բերմունք են սըրտի անատնականին :
Թէ մատամբ մերձիս յօգուտ կարօտին ,
Բազումք Թևկին ածեն և քոյդ կարօտին .
Թէ մերժես ըզձայն առ քեզ կարօտին ,
Կատ մընատ 'ի վիշտս միշտ կարօտագին :

ԷՐ ԵՒ ԽՈՋ

Ջանա՛ ի գործ կըրթել զմարմին,
Մի՛ պարարեր նըման խոզին։

Կըրնէ ըպէպ աշխապանով,
Թէ էն մահին ներքաս ըսով։

ՄՀԹ. Էրը սաստիկ կը նախանձէր խոզին. վասն զի կը տեսնէր որ առանց աշխատանաց բոլոր օրը կուտէր կը գիրնար. իսկ ինքն առաւտուընէ մինչև իրիկուն բեռ կրելով հոգին կելլէր։ Օր մը ուէրն ուզեց մորթել խոզն որ շատ գիրցած էր. երբոր պատրէցուցին մորթեցին, էրը զարմանալով մը կը նայէր։ Ահա պատճառը հասկըցայ, կըսէր, թէ ինչու համար մեր ուէրը պգուելով գիրցուցյ խոզը, որ մորթէ և իրեն կերակուր ընէ. ուրեմն շատ ալէկ է էշ ըլլալ քան թէ խոզ։ Եւ այսպէս գոհ եղաւ իր վիճակին վրայ։

Խրատ է անոնց որ աւրինչին հանգստութիւնը վրայ կը նախանձին. վասն զի օրւան մէջ երջանիկ երևնան, այնչափ շատ նեղութիւնաց պատճառ են. անոր համար իմաստունները աշխատութեան կեանքը թողութեան կեանքեն վեր կը դնեն։

Ահա այս վախճան է պղտուաբուծին,
Որ միայն լընու ըզծակ կարասին.

Բայց ոչխարն պարտաւոր լինի վրաւելին,
Փութով՝ի ըստանդ վարն կըտրըչին:
Արդ մի նախանձիր կենաց անգործին,
Զանա միշտ կըրթիլ՝ի գործ պիտանին.
Քանզի կեանքն է կեալ յօգուտ աշխարհին,
Ալ ոչ՝ի կորուստ բուծանել զմարմին:

ԱՓԱՂԱՂ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Եթէ անկար յարկած չարին,
Փախիր՝ի բաց հեռաց նորին:

Թէ ճնաս փետուր անըզգամին,
Հեռաս ֆախիր խոխած փետչին:

Ա. Մէկ ափաղաղ մը աղուէսին ձեռքն ընկաւ, բայց շատ աշխատելով և չանքով վրցուց զինքն անոր ձեռքէն ու փախաւ: Օր մը մէկ քանի ափաղաներուս հետ ելբսր ժուռ կուգար՝ տեսաւ աղուէսի մը մօրթ և մէկէն սկսաւ փախչիլ: Ան որ տեսան ընկերները՝ ամէնքը միասեղ վրան խնամացին. այնչափ որ ափաղաղը չկրնցաւ ետ դարձաւ բաց ելրենց. Ըսի, թէ որ դուք ալ աղուէսին չանկը մանէիք, չէ թէ միայն մօրթէն՝ այլ և կոխած տեղէն ալ կը փախչէիք գոզալով:

Օրինակ է պիտուանաւոր հարցաս որ ամէն պարա-

գանէրը դէպ ելիւ անանկ իրպիսանայ որ նորէն
ֆոյտուրէան մէջ չէյնար և ամէն բանի մէջ ֆոյ
իւլլայ :

Խոհական մըտաց այս գործ փորձառուն,
Փախչի՛ ի հեռոց դաժան փորձողին.
Զի կրեալ արկածք տպանան խորին,
Առ՛ի ոչ փորձիլ՛ ի նոյն վերատին :
Ոչ ըլլայեաց յամենայն առթին,
Զի ցանկ լարեալ կան դարանք ոսոխին.
Թէ արթուն գրնաս և հըսկող յանձին,
Անգործ ձնան հալքք դարանակալին :

ԷՐ ԵՒ ԳԱՅԼ

Որ յանտվոր գործ ինչ միսի,
Գանիւք վշտօք ծանր տուժի :

Չիտրված բան ընել ուզէս,
Ծաղըր իւլլաս ձեզ պէն կընէս :

Մէնա. Երբեմն լշտուն ոտքը փուշ մտնե-
լով շատ կը տանջուէր փշին ցաւէն, ուս-
տի տեսաւ որ գայլը վրան կուգայ՝ սկսաւ
ողորմուկ ձայնով աղաչել. ով գայլ, կը-
սէր, ահա աս ցաւս զիս պիտի մեռցընէ և
ապրանքերուն կերակուր պիտի ըլլամ, քեզ
մէ օգնութիւն մը կը խնդրեմ՝ ինծի շնորհք
ընելով հանէ ոտքէս փուշը, գոնէ առանց
ցաւի մեռնիմ: Իսկ գայլը ուրախանալով մօ-

տեցաւ իրեն և առջևի ակռաներովը բռնեց փուշը կամաց մը հանեց ոտքէն : Սակայն է֊ շը մոռնալով քաշած ցաւը՝ կէց մը զարկաւ երեսին որ ակռաները թափելով պատռեց գայլին ձախատն ու փախաւ : Երբոր գայլին խելքը գլուխն եկաւ՝ սկսաւ ինքիրեն ըսել Թէ տղէկ եղաւ ինծի , որովհետև ես անա֊ տուններուն մատործուԹիւնը տրված էի՝ հիմա ուզեցի ըլլալ անոնց վիրաբոյժ (ճէ֊ ոահ) :

Որոնք որ իրենց սովորական արուեստը կը յգեն ու չիտուված բանի յետոտ կը պարնեն՝ ծաղր կըլ֊ լան և մեծ վտանգի մէջ կիյնան :

Որ ձգէ ըզգործս սովորականին
Մխի յանսովորն՝ ի ձահ օտարին՝
Անդ խայտառակեալ տուժի և ծաղրի ,
Անագան ուրեմն մեզադրի ինքնին :
Արդ մի գահավէժ լինիր յառնելին ,
Եւ մի ոտոտաւեր՝ ի մոյ առ մին .
Անտատան կացեալ՝ ի քոյդ վիճակին՝
Յաւերժանաս միշտ՝ ի գերագունին :

ԱՂՕՒԷՍ ԵՒ ԱՒԻԾ

Երբ յաճախէ պետն ընդ առաջին ,
Կօրհուրանէ զպատիւ անձին :

Մէջն որ առաջին չափ էրնայ ,
Անարգ և ցած մարդ մը ինկլայ :

ՄՁԲ. Աղուէսը բնաւ առիւծ չէր տեսած. եղաւ որ օր մը դիմացն ելաւ , անանկ սաստիկ վախցաւ որ քիչ ճնաց կը մեռնէր : Երկրորդ անգամ երբոր տեսաւ՝ վախցաւ , բայց առջինին պէս չեղաւ : Իսկ երրորդ անգամ որ տեսաւ առիւծը՝ ամենևին վախ մը չրունեցաւ , համարձակ սկսաւ հետը խօսիլ և ինքիրեն ըսել թէ վախն ու ակնածութիւնն է եղեր մեծութիւն տուողը՝ չէ թէ մեծ մարմինն ու մեծ անունը :

Ուրեք մեծ և առնական բան ընկլայ՝ երբոր շատ անգամ ինը պետուր՝ վախը ինկլայ և հասարակ բան մը ինկլայ : Ան պատճառաւ հին ատենն էրնէին ֆիլիսոփաները և փորձերը փիլ անգամ մարդու ինկրնային . և երբ ծողովուրդը պատանի ինը պետեր՝ հարճեր ունէ էրինէին ինջած են :

Գլխատեաք իշխանք 'ի վեհ վիճակին՝
Ցանցառ երևիլ ռամկաց հարկատրին .

Զի յաճախութիւն կարձէ զյարդ անձին,
Թէ և մեծայարդ լցեն ահագին:
Իսկ դու վերանցեալ՝ի պատիւ կարդին՝
Մի՛ յաճախ նստիր՝ի ժողով ոամկին.
Կշռեալով զանձինս, ըզխօսս, ըզտեղին՝
Վ եհասանիծ բազմեաց առաջի նոցին:

ԳԱՅԼ ԾԵՐԱՑԵԱԼ.

Բաղում՝ընկերք ձոխ մեծատան,
Ոչ ոք մերձի յաղքատ սեղան:

Մեծ սեղանին շատ ընկեր կայ,
Աղքատին փով մարդ մը չերևայ:

ՄՁԵ. Գայլ մը անանկ ծերացած էր որ ոչ կերակուր կրնար գտնել և ոչ մէկն երեն բան կուտար, անանկ որ ամէնքը զինքը կը հալածէին: Օր մը ելաւ անտառը գնաց և հոն գտաւ մէկ մեռած եզ մը՝ վազեց ուտելու: Բայց ուրիշ գայլերը մէկէն հոան որ աւին հոն թափեցան, որպէս զի ուտելով օգնեն երեն. վասն զի ընկեր ենք, կըսէին: Իսկ ծերը բարկանալով կըսէր. հիմա որ կերակուր ունիմ ամէնքնիդ ինծի ընկեր եղաք, և երբոր բան չունէի՝ մէկերնիդ ինս ընկեր չէ՛ք ձանչնար և միտքան զիս կը հալածէ՛ք, ուրեմն ունեցածիս ընկեր է՛ք՝ չէ թէ ինծի:

Մէծ-ուխտն աւելի բարեկամ կը պահայ՝ քան ուխտը. և աս աշտ բարեկամները որչափ օգուտ բնանէն՝ կը մօքնան, և երբոր յախորդ-ուխտ հանդիպի մեծապուանը՝ պանէն ալ չէն անոնք՝ որ գէշ չեր ցուրեի պանէն չէին պահեր:

Ահա տարացոյց այժմեան վիճակին,
Որ տայ զյարգուխիւն փառաց և պատուին.
Ոչ ոք բարեկամ քուն բանականին,
Այլ ամենեքեան մեծուխեան նորին:
Ձնք քեզ մերձաւոր իէ ես ալքատին
Թէ և վեհապանծ և ճոխ յիմաստին.
Թէ ալքատ մըտօք և ճոխ 'ի գանձին՝
Ի ծուռը իջանեն քեզ բոլորեքին:

ԳԱՒՆ ԵՒ ԳԱՅԼ

Որ կայ հնազանդ ձայնի վեհին,
Անգործ առնէ զնեաըս չարին:

Ոչ որ հնազանդ ե իր մեծին,
Վնաս և լաւ չէ գալ անյին:

մէկ. Գայլը տեսաւ որ գառնուկ մը կերթար այծին հետ, սկսաւ անուշ խօսքերով ըսել թէ ինչո՞ւ համար Թոլուցիկը մայրդ ու աս գարշահոտ այծին եաւէն կերթաս. գարձիր մօրդ քով որուն ստինքը կաթով լեցուն են: Ան խօսքերով կը ջանար այծէն զատել որ դիւրաւ յափշտակէ զգառը:

Ան ալ պատասխան տուաւ, Թէ մայրս զիս աւար յանձնեց, ուստի աւելի կուզեմ հնազանդ ըլլալ մօրս՝ քան քեզի որ կեղծաւոր խօսքերովդ կուզես զիս ապէկ հանել ու պատռել:

Ով որ ընդհամարձակ խօսքին նայելով անհնազանդ ելլայ՝ հարիւր կը խրատուի. իրաւ ըլլայ մանկանց որ չար ընկերներուն հաւատալով իրենց մեծէն չեն հեռանան:

Այսպէս փոխաքշէ նենգող Թշնամին
Խորամանկ բանիւ ըզսիրտ անմեղին.
Տքնի Հոգոպրել՝ի ձեռաց վհհին,
Զի ծախեսցէ զայն՝ի ժանիս հեշտին:
Մի լսեր ըզձայն կորուսիչ Թովչին
Նազելի բանիւ զքեզ խորդախողին.
Հնազանդ և հլու կաց մեծաւորին,
Հարեալ ըզբերան գազան բանաւորին:

ԵԶՆԱՎԱՐ ԵՒ ԵԶԻՆՔ

Որուամ իմիք ոք կարօտի,
Զայն երազէ՛ի գիշերի:

Ինչ բանի որ մարդ ֆաֆաւէ,
Երազին մէջ ան կը փեանէ:

մձե. Որ մը եզնավարը կը մտնէ եզնեւրուն գոմը, կը տեսնէ որ բոլորն ուրախութեան մէջ են. կը հարցընէ թէ ինչ պատճառաւ ասանկ կուրախանաք: Անոնք ալ պատասխան տուին, թէ աս գիշեր երազ տեսանք որ զմեզ մէկ խիստ զուարճալի դաշտի մը մէջ տարեր խոտ կը կերցընէիր՝ անոր համար կուրախանանք: Պատասխան տուաւ եզնավարը թէ ես ալ տեսայ որ բոլոր օրը ձեզ կաշխատցընէի երկիր փորելու, ուստի պէտք է որ իմ երազս իրաւ ելլէ՝ ձերինը սուտ: Ան ընելով վերցուց տարաւ զնրեանք արտը հերկելու:

Օրինակ է անոնց որ անմտութեամբ երազի կուգան, որովհետեւ երազը ան ապէնը կը պապճառի՝ երբոր մէկը բան մը կայ որ գիշերն ան փեանէ՝ երազ կըլլայ. ինչպէս ծարաւ մարդը ջուր կը փեանէ. բայց երբոր ըղեղը կը լրնայ ու արիւնը կը փափնայ, չարհուրելի երազ կը փեանէ: Նայէ մեր ճեմարանին 979 համարը:

Զկարդ պաշարեալ միտք նախադատին
Երակէ զայն լինչ որուամ կարօտին.
Բերկրի հանդիսիլ բարեաց բոլորին,
Զոր եաես ընդ կարծ յանգոյ կարելին:
Մի զքեզ չարժեացէ տեսիլ անդոյին,
Որ չէ լինչ պատճառ բարւոյ և չարին.
Այլ այն գաղափար նման ստուերին
Անցանէ ընդ միտս ըզգայականին:

ԱԳԱՀ ԴԵՍՊԱՆ

Ագահն 'ի սէր գոյըն լինչ օգտի
Ծանոգ լինել լաւ համարի:

Ագահը էնչ շահի համար.
Զինչէ կենե անարգ և վար:

Ա՛ձիլ. Երբեմն ագահ մարդ մը դեսպան դնաց ուրիշ քաղաք մը. երբոր քաղքին մօտեցաւ՝ ամէնքը դէմը գացին նուագարանելով. մի սովորութիւն էր որ երաժիշտները քաղքին դուռը կերթային հանդիսով նուագարաններ կը չալէին որ անկէ պարգև առնեն. բայց ագահը մարդ խրկեց որ չնպան չան չալեն. վասն զի սուգ ունիմ, կըսէր, մօրս մահուանը համար: Ա՛ս պատճառաւ քաղաքացիք գացին զինքը միխիթարելու. երբոր ի տուրս կը հարցընէին թէ ուրդեօք որչափ առեն է որ սար մայրը մեռեր է, պատասխան տուաւ ագահը թէ քառասուն տարի մը կայ.

Ամոր լսեցին, սկսան ամէնքը ծաղրելով զարմանալ անոր ագահութեանը վրայ:

Օրինակ է դաժ ագահին որ ձեռ ոսկիէ և փիլ մը ջահու համար ամենուն ծաղր կըլլայ. բայց մարդուս վայլածն ան է որ ոսկին անարգէ՝ և ինքը լանարգուի: Ո՞ր պէղ որ ոսկին կը խօսի՝ ամէնքը կը լռեն, կըսէ գիպուռն մը:

Ա՛յս սկիզբն յոռի մըտաց ժլատին
Ո՛ր նըպատակն է յաւելուլ յոսկին.
Մինչ գանկ մի ծախել դըժուար է նմին,
Քան ծանակ լինել բոլոր աշխարհին:
Եւ հիմ ժողովի այն գանձ այն ոսկին,
Երբ ոչինչ ծագի յօգուտ գանձողին.
Կաշկանդէ կապէ ըզսիրտ և հոգին,
Ի նախատ բերի կծծի ագահին:

ՀԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՄՈՒԿՆ

Ընկեր ծառայ են մտերիմ
Բաղդին միայն և ոչ անձին:

Շատ բարեկամ ֆառատ ու պատուին,
Մարդ մը չիկայ նեղ ատենին:

ՄՁԵ. Մէկ գեղացիի մը տուն յանկարծ բռնկեցաւ կերկար ջարտաքար, և ինքը հեռուն կեցած երբոր կը նայէր՝ տեսաւ որ մուկ մը անէն դուրս յաճախ կը վազէր. մէկէն

պեղացին վրան վազեց ու բռնեց մուկը կը-
րակին մէջ նետեց. Թշուառական, կըսէր,
քանի որ տուն չէն էր կը վայլէիր, հիմա
որ Թշուառութենէ հասաւ դուրս կը վախչես,
ան է քու ընտանութիւնդ. ուրեմն ինչպէս
որ ալէկութիւնը վայլեցիր՝ գնա խեղճութին
ալ քաշէ. քեզի պէս բարեկամին առանկ
պէտք է ընել:

Օրինակ է ազնուութիւն ընտանութեան որ երբ
մէկը չախորժութեան մէջ կ'իյնի՝ ամենէն էրէս կը
դարչընէն, մէկը չի նայիր էրէսը. բայց ճշմարիտ
բարեկամը չախորժութեան մէջ աւելի բարեկամո-
ւին կընէ:

Ո՛ւր այն բարեկամ ընկեր մտերիմ
Յաչտղ վիճակին նոյն և ձախտղին.
Արդի բարեկամք միայն յաչտղին,
Ոչ ոք մերձաւոր ձախտղակ բաղդին:
Ո՛վ դիւրափոխիս մըտաց մարդկային,
Որ այսպէս փոխի ընդ փոխել բաղդին.
Զայն որ յանմահից դընէին տակին՝
Յետոյ անարժան խրթանց ողջունին:

ՎԱՐԱԶ ԵՒ ԻՄ

Տես ըզինաս քո վաղագոյն՝
Մինչ չև գործեալ ե ինամոյն։

Գալու ձեան ապենով պէս,
Ձիարշաւիդ ինն կը փալէս։

ՄԵԶ. Լեան խոզն իւր ակռանեըուն զօրութենն ապաւինելով՝ որ խիստ երկայն զօրեալ էին, ուզեց իշուն հետ կռիւ ընել։ Իսկ էջը վարպետութենով մը մօտեցաւ խոզին և անանկ կէց մը զարկաւ ճակտին որ կնաստակ գետինն ընկաւ խոզը։ Յետոյ խոզին միտքը վրան գալով սկսաւ ըսել ինքիրեն, թէ ոտքով կռուիլը մանքէս չէր անցած՝ ապալ տրվեցայ, բայց հանդերձ ինաւով։

Մինչ պէտ է մտմտալ, ըն ուսկի կրնայ ձիաս գալ, էն ըն ինդը բանի մը պէտ դնելով ըսրինը նախապէս. վասն զի էիարծաց մարդին ձեռ ձիաս կրնան պալ։

Ա յս պատուիժ պահն յանձնապատուանին,
Որ զինքն յաղթական դընէ բոլորին.
Իսկ այն ապիկար որ ջրկի լռին՝
Ընդհանուն հարուած յաղթէ գոռոզին։

Մի՛ զուք արհամարհ դընեը և ջընջին ,
Զանազ անխորհուրդ կոխել առ ոտին .
Գոյ զին զօրութիւն՝ ի սերտ խոնարհին ,
Հանէ և ծաղուէ զհպարտ թըշնամին :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԵՒ ԷՐ

Մի դընեը լինէ յաւերժական ,
Զի մահն հանուրց դընէ վախճան :

Մնացական բան մը չկայ ,
Ամէն բանէ մահը մօտ կայ :

ՄԵԶԻ . Ա՛ԷԿ բանաստեղծ մը կը պարծե՝ նար թէ ես անանկ վարպետ եմ և անանկ լաւ կերտով բան կը տրվեցընեմ որ չէ թէ միայն մարդիկ՝ այլ և էշն ալ կրնայ տրվիլ իմ բանաստեղծութիւնս : Ա՛ս երբոր լսեց ԱԷԿ իշևան մը՝ կանչեց զինքն ըսաց , թէ իմ իշուս ալ բանաստեղծութիւն տրվեցուր , ա՛հա քեզի տասը տարի ժամանակ , և ինչ որ կուզես կուտամ : Բանաստեղծն ալ խոստացաւ թէ խնամ լաւ , այսչափ տարուան մէջ կրնամ տրվեցընել՝ բան մը չէ . թէ որ չտրվի՝ բոլոր կեանքիս մէջն ըրած վաստակս քեզի կուտամ : Ա՛ս դաշինքիս համար շատ մարդիկ զինքը մեղադրեցին թէ անանկ բան մը վրան առաւ որ անկարելի է : Պատասխանեց բանաստեղծը . ով չիմանար , տասը տարուան մէջ կամ իշևանը կամ էշը և կամ ես կը մեռնիմ :

Խրատ է անոնց որ ալխըրփխս անցատոր բանե-
րուն վրայ հոգ կը փաչէն. պէ մահը ըսպ մը կը
հասնի ամէն բան կը մընդնէ: Հոգ պանող մարդուն
ախորնէրը կը ցամքին, կըսե Իմաստունը:

Արթուն խորագէտ գիտող վախճանին
Ծաղրե ըզխորհուրդ յիմար իշխանին.
Զի գիտունք միայն ըզներկայն ունին,
Իսկ յիմարք ըզդարս խոստանան անձին:
Ոնայն վաղանցուկ զինչ քան ըզմարմին
Ոմ կից են արկածք մանգալ օրհասին.
Ի Թարթել ական հասանէ նմին,
Վերջ տայ խորհրդոց նանրախոհ ոամկին:

ԽՈՅ ԵՒ ՅՈՒԼ

Հպարտ յիմարն վատահ յանձին
Գայ 'ի պայքար ընդ հըզօրին:

Յիմար մարդին միշտ ախորժ
Մեծ կը խօրժէ, ծիծաղ կըլլա՝:

Ահ. Ակ արուս ոչխար մը խնամ զօրաւոր և մեծ ըլլալով ոչխարներուն մէջ՝ միշտ կը կռուէր անոնց հետ և ամէնուն յաղթող էր, որ այնչափ ամբարտաւան եղաւ՝ մինչև յանդգնեցաւ գուլին հետ ալ կռուիլ. բայց երբոր կռուելու դէմ եկան՝ գուլն անանկ առաջիկ զարկաւ ոչխարին որ գլուխը ձգելով եղջիւրները թափեց գետինը ձգեց: Ոսոխ

մեռնելու առեն կըսէր ոչխարը հառաչե-
լով. Ո՛վ թշուառականիս, աս ինչ անխե՛լք
հպարտութի՛ւն էր ըրած ես որ համարձակեցայ
կռուիլ ցուլին հետ, որովհետեւ քնութիւնն
անանկ քալ է ըրեր վայն՝ որ մէկը չի հաս-
նիր իրեն:

Ով որ իրմէ ռեծին հետ կռուիլ կուզէ, ռեծապէս
իր ճառի և ամենուն ծաղր կըլլայ: Գիպուածի մը
հարցուցին ըն ով է լաւ ուրծանի, ան ալ պա-
պոխան պուտու՝ ըն լաւը էիգիպտոզ մարդը:

Զրահոհ յիմարիք վատահեալ յանձին՝
Եղջիւր ամբառնան ընդդէմ հըզօրին,
Անդէն զինաթափ ձգեալ՛ի գետին՝
Փորձեն՛ի միսս զոյժ ախոյանին:
Մի բերիր կապել ընդ վհհագուներին,
Մի ընդ նշխանաց և գիտնականին.
Զի նոցին հարուածք միսաեն ուժգին,
Զգեն յայն փորեալ խորխորատ խորին:

ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ՇՈՒՆ

Գովէստ ոմանց միսաք ուժգին
Քան ըզպարսաւ չարախօսին :

Գովէսք կայ որ ունի միջ ի խոպոյ,
Կայ պարսաւ որ ինսա չի պոյ :

Մէյ . Շուն մը աղուէսին ետևէն ընկեր
կը հալածէր որ բռնէ . աղուէսը տեսաւ թէ
ազատուելմ չունի՝ կանչեց շանը . ով շուն ինչ
ես ընկեր ետևէս , իմ մարմինս միս չունի
որ ուտես . ահա անդին գէր նապաստակ մը
կայ , վազէ ետևէն՝ որուն մարմինը խմինէս
շատ լաւ է : Շունը տեսաւ նապաստակն ու
վազեց ետևէն , բայց չկրցաւ հասնիլ մինչև
փախաւ ազատեցաւ ձեռքէն : Քանի մը օրէն
եաև նապաստակը երբոր տեսաւ աղուէսը ,
սկսաւ մեղադրել թէ ինչու համար զինքը
գովեց շանը : Պատասխանեց աղուէսը . թէ
որ արհամարհէի զքեզ ինչ պիտի ըսէիր որ
աղէկ ըսելուս համար կը տրտնջաս : Ան ալ
ըսաց . ա՛լ աղէկ էր զիս վար զարնէիր՝ քան
թէ սանկ չարութեամբ գովէիր :

Խրատանկ մարդը սուտ գովասանքով ևս անուշ
ընդունիլ կը մտանէ մարդը . ուսոյն շատ անգամ գո-
վեսքը նախատինքէն աւելի վնաս կը բերէ :

Ա՛յս գործ է մատնիչ սուտ բարեկամին,
Որ տակէ զընկերն յիւր վատ նեղբողին.
Քաղցր պեղպեղեալ զձայն մահաբերին,
Մատնէ զայն հնարիւք ժանեաց օրհասին:
Են և անձնասէրք որ՝ ի շահ անձին
Ոչ խղճեն զերկեր զբարիս օտարին.
Յոր ինչ վաստակին զոր ինչ և խօսին՝
Զամենայն յիւրեանց չըշեն՝ ի բարին:

ՇՈՒՆԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՌՆ

Չինչ զօրաւոր քան ըզկաշառ՝
Որ շատ գործոց լինի պատճառ:
Կաշառքն այնչափ զօրաւոր է
Որ աչիւրփին բանը կարէ:

մլէ. Գեղացի մը կերթար միշտ նշխարներն որ ի խնդիրքը կատարէ. բայց նշխարն ամէն անգամ որ կը տեսնէր այն՝ չկրնար զարմանալով ուրիշ բանի հետ կըլլար, ոչ դիմացը հանել կուտար, և ոչ խօսքը մոխկ կընէր, մինչ որ յուսահատեցաւ խեղճը: Օր մը խելք ըրաւ, առաւ հետը մէկ գէր և փափուկ գառ մը կանուխ գնաց նշխարին. երբոր գառը մօտեցաւ՝ ձայն հանել սուաւ գառին. ծառաներն ալ ձայնս լսածնուն պէս մէկէն տարին գեղացին նշխարին քով որ խօսեցաւ հետը ինչ որ պէտք էր խօսիլ և խնդիրքը կատարուց: Ան առնը գեղացին

դարձաւ գառին ըսաց. Ըսա մեծապէս շնորհակալ եմ քեզմէ, սիրելի գառնուկս, որ ինձ արժանի ըրիր աս բաղձալի խօսակցութեան:

Իրապէս է անոնց որ խաղաղով իր իւրեանց եւ անիրաւ բան իջնէն, վասն զի խաղաղին պէսպէս բանը ջինը չի իջնար պէտք. բայց արդար պատասխանը ինչպէս է ճշմարտութենէն հեռանալը:

Տես զինարդ բաղխէ ըզկուրծս իշխանին
Ամենայն մըրմունջ ձայնի կաշառին.
Որով անկուտ դատաւորք լինին
Եւ ոչ զօրութեամբ ճըշմարիտ փաստին:
Այս ձայն խանգարէ զկարգ օրէնսգրքին,
Փոխարկէ ըզտուան 'ի տիպ ճըշմարտին.
Փոխէ ըզլեզուս և զսիրտ դատողին,
Քաջ հանդիսանայ յայն հանդէս դատին:

ԾԵՐ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿ

Թէ ոչ յորդորն ազդէ խեւին,
Ուղղեսցէ զայն հարուած գանկին:

Թէ խրատը օգուտ չընէ,
Գաւազանը լաւ կը շարկէ:

մլիք. Երբեմն ծեր մը տեսաւ մէկ մանուկ տղայ մը որ պտրտելը մեծ պտուղ կը գոլ-

նար. սկսաւ անուշ խօսքերով խրատ տալ որ ան չարութիւնը չընէ՝ երթայ անկէ. իսկ մա նուկը ծաղը ընելով մտիկ չէր ըներ խօսքին: Ուստի տեսաւ ծերն որ խօսքը փուճ եղաւ՝ սկսաւ ինքիրեն ըսել. ես կարծէի որ մար դուս զօրութիւնը խօսքին և ուժին վրայ կը կայանայ, ահա խօսքս զօրութիւն մը չունե ցաւ, նայինք ուժն ունի՞ զօրութի: Ա՛ս ըսե լով քարեր ժողվեց ու կը նետէր մանկանը վրայ. նայիս մանուկը շուտ մը ծառէն ինկաւ փախաւ: Եւ այսպէս խօսքին չհետեւած բա նը ուժը տեսաւ, մինչև զարմանալով կըսէր ծերը լաւ ինչո՞ւ պէտք եղաւ իմ փորձ խրատս՝ երբոր ակար ձեռքիս ուժն անկէ աւելի բան տեսաւ:

Խրատ է մանկանց որ ծերոց խօսքը լաւ պահեն.
որովհետեւ ընտրելով հոգաբարձու խրատ և խորհուրդ հոգան: Հարցո ղին ընէ աշխարհիս որ բանը ծանրագին է. վճի ռ. ղաւ ընէ խելացի և հոգի ծերուան խրատները:

Ահա բոյս բարուց խեռ պատանեկին
Զոր ոչինչ շարժէ ձայն խոհականին.
Միակ բռնութիւնն ուղղէ զայնպիսին
Զընկենուլ զեղեռն առնել ըզբարին:
Արդ մի հեռանիր դու ըստահակին
Անլսող եղով ձայնի ազդուլին.
Ամբարեա՛ի սիրտ իբր ակուռնա անգին
Ընկերատ ծերուներաց և զառակ նոցին:

ՄԵՂՈՒ ԵՒ ՄԱՀԵՂ

Հեռևեաց դու այն արուեստին
Որ քեզ՝ սայլոց յօգուտ կարգին,

Անանկ բան մը սորվիլ ուզէ,
Քեզի՝ այլոց չահ մը բերէ:

Մկիր. Զմեռուան մէջ մահեղը (սէվրէօփնէն) գնաց մեղուներուն աղաչեց որ իրեն տեղ և կերակուր տան, խոստանալով անոնց թէ ձեր ձագերուն երաժշտութիւն կը սորվեցնեմ: Պատասխան տուին մեղուները թէ չենք ուզեր որ ձագերնիս այսպիսի արուեստ սորվին, այլ կուզենք անանկ բան սորվին որ կարենան ուրիշին կերակուր տալ և ապրուստ ազատել, չէ թէ երաժշտութիւն գիտնալ որ բանի մը պիտուական չէ:

Օրինակ է անոնց որ մէջտեղ օգտակար բանի էպահէ ըլլալ վէրջէնց պահքներուն անօգուտ բան չեն սորվեցներ, որ յետոյ խեղճ չեն ըլլար և ուրիշին ալ օգուտ կրնան ընել:

Քաջ նազաբանէ իմաստ առակիս
Յուն կըն նազելն մանկանց անմեղին.
Ոսկի վայելուչ, ասէ, զպիտանիս,
Լինք զանօգտակարն քեզ և բոլորին:

Թէ կըլլէիս գիտէլ զանպիտանս անձին,
Ոչ լինիս գիտուն՝ այլ վարիչ հոդւին.
Թէ չանաս գիտէլ գիւտս օգտակարին,
Յայնժմ քեզ խնամսոք բարեաց հանձարին:

ՄԱՐԴ ԵՒ ՕՁ

Թող զապերախան յարկած իւր չար,
Զի ոչ գիտէ զնւր բարերար:

Ապերախտին օգնել նըւլար
Երբ երախտիք բան չի ճանչնար:

մէջ. Օձ մը երբեմն քարին տակը մնացեր երթալ կը ձգմուէր՝ տեսաւ Թէ անկէ մարդ մը կանցնի՝ աղաչեց որ քարը վրայէն վերցընելով զինքն ազատէ և իրեն շատ մեծ պարգեւներ խոստացաւ: Մարդն ալ վերցուց վրայէն քարն, ազատեց օձը: Իսկ օձը խօսքէն դարձաւ, ու բան մը չէր ուզեր անոր տալ, մինչև սկսան բարկանալով հակաճառութիւն ընել. ան տեսնը գիպուածով անկէ կապիկը կանցնէր, կանչեցին զինքն իրենց մէջ դատաւոր դրին որ սա վէճը կտրէ: Պատասխան տուաւ կապիկը. Ես լաւ դատաստան չեմ կրնար կտրել մինչև որ չիտեսնեմ Թէ ինչպէս քարին տակը սխմուած էր օձը: Ան խօսքովս պարտաւորեց օձն որ կենայ, և մարդը դրաւ քարը վրան: Դարձաւ կապիկն ըսաց, Թէ ահա ատ է ուզիլ դատաստան

որ գուն քարին տակը այսպէս ճնալով սատկիս :

Ապերախտութիւնը շատ անգամ մարդը պատպանդի մէջ կը ձգէ և անօգնական կը խորընջէնէ : Շատ մեծամեծ մարդիկ ապերախտ մարդկանց հանդէպելով օգտակար բան մը ընծայ ալխըրփէ եղած են որ շատ բան կրնային ընել :

Այսպէս ապերախտաք գործով խաւարին
Դիմադրեն կամաց բարերար անձին .
Մերժեն ընդհատատ որ պարտ էր նոցին ,
Պատրաստեն անձանց կորուստ ցաւագին :
Ոսկեր Ճանաչել զգործ բարերարին ,
Որ քեզ 'ի նըպատատ բերի խնդագին .
Զի գործ գժընդակ է գժնեայ օձին ,
Մերժել զբարերար մաշիլ առ վըշտին :

ԷՐ

Աղքատաք մըրնան յաջող եղից ,
Այլ կեանք նոցա միշտ ցաւալից :

Աղքատն որքան հանգչիլ ջանայ ,
Հանգիստն իրմէն հեռու կերթայ :

Մկէ· Էրը Ամերուան մէջ տատիկ կը վըշտանար ցրտէն և մինակ յարդ (սաման) կուտէր , ուրիշ բան չէր գտներ ուտելու . և տատիկաւ կը ցանկար գարնան որ ցրտէն

ազատի և խոտ դանէ ուտելու : Գարուն՝ որ եկաւ պարտաւորեցաւ բրուտին կաւը տա-նել փուռը՝ որ կաւէ ամաններ շինեն. Ո՛հ, կըսէր, երանի թէ աման գար որ քիչ մը հանգչէի : Ամառն ալ եկաւ՝ պարտաւորե-ցաւ ցորեն և պտուղ կրելու : Ան ատենն ինքիրեն ըսաց թէ ինծի շատ լաւ է ձմեռն որ տէրս ցրտէն չի կրնար աշխատիլ, ես ալ քիչ մը կը հանգչիմ :

Աղքատն ու բանուորը պէտք է որ իրարու փարին աշխատին և իրենց բեռը համբերութեամբ փանին. վասն զի համբերողին բեռը կը թեթևանայ և ան-համբերին բեռը կը ծանրանայ :

Աղքատք գործաւորք միշտ գործել հարկին,
Ոչ անգործ մընալ յաջողակ բաղդին.
Քանզի վաստակիլ կընքեալ է նոցին,
Ժըրանալ քաջիկ 'ի բոլոր տարին :
Եթէ փափկութիս անգործ վիճակին,
Չանք քո և վաստակ քեզ ծանրաբեռնին.
Զի ժկրք նաև հեղգ տանիլ հարկադրին,
Նա թեթև տանի և սա ծանրագին :

ԴԻՈՍ ԵՒ ԿՐՈՆՅ

Լաւ է փոխել զաւուն յայլ տեղի,
Քան մերձ ունել չար դերասցի:

Լաւ է պոռն փէշ ֆգէլ էրնալ,
Քան գէշին հէպ մէֆթէշ ֆէնալ:

մլէ. Երբեմն Դիոս կամեցաւ ամէն կեն-
դանիներուն խնդիրքը կատարել. ուստի ա-
մէնքն եկան իրենց խնդիրքը յայտնեցին.
կրիան ալ եկաւ կաղաչէր որ տունը իր վը-
րան դնէ, որպէս զի ուր որ երթայ՝ հետը
տանի: Ինչո՞ւ համար, ըսաց Դիոս, կուզես
տա բեռը հետդ տանել: Ան ալ ըսաց թէ
շատ լաւ է իմ հետս տանիլ աս բեռը, քան
թէ չար դերասցին որ ունենամ չկրնամ տե-
ղէս շարժիլ և ամէն օր անոր նեղութիւնը
քաշելով կծու խօսքը լսել:

Չար դերասցիէն ու չար ընկերէն պէտք է հե-
ռանալ, վասն զի որչափ բարեկամութիւն ընես համ
ալ պապասխան պաս՝ այնչափ կը չարանայ անըզ-
գամը:

Անըզգամ ընկեր և չար դերասցին
Լըքանեն ըզսիրտ թողուլ զաւուն տեղին,
Մինչ բառնալ ըզտուն թեթև գտնեցին՝
Քան կալ կենակցիլ ընդ անըզգամին:

Փախիր յայնպիսեաց թէ քեզ մերձենային,
Մի պատահաներ բանից բանսարկուին.
Կապ և թշնամանք են բերկրանք նոցին,
Զերկեալ զմերձաւորն հանձար համարին:

ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԴԻ ԻՒՐ

Միա գիր ծերոց ուսիր զիմաստ,
Եւ մի լինիր անմիտ գլուխատ:

Թէ որ ծերոյ լսող ըլլաս,
Խելքով գիպուան մարդ մը ինձլլաս:

մոլը. Մէկ խելացի ծեր մը միշտ կը խրա-
տէր որդին որ ժամանակը փուճ չնծախէ,
ուսման միտք դնէ ու բան սորվի և ախտաւոր
չար սովորութիւնները վար դնէ: Հարի ծերը
պիշեր ցորեկ կը ջանար միտքը խօթել, թէ
ինչպէս ազնիւ և պեղեցիկ է առաքինութիւնը,
և քանի զզուելի և գէշ բան է մոլութիւնը:
Պատահան տուաւ որդին լսելու. Կաղա-
քեմ, հայրիկ, շատ երկար մընաը, մոռածէ թէ
ես որ այնչափ քարոզիչներէ յորդորանք լը-
սեր եմ առաքինի ըլլալու համար և մոխիկ
չեմ լրած, դուն որ քարոզիչ չես ինչպէս
ալիսի մոխիկ ընես խօսքիդ:

Տգէպ և ախտաւոր մարդիկ խելացիներուն
խրատը բանի պէտք չեն դներ, որովհետև իրենց

լար մալուխը դէմ է, բայց օր կուգայ որ պէտք կը գտնեն, և կը փնտռեն ան խրոփները ու չեն կրնար գտնել: Ով որ իր ծնողքը կանարգէ՝ լայը կը մարի և ալէտը կը խաւարի, ինչ ատոկը:

Ա՛յս վայրենամիտ բարք ըսատհակին՝
Որ զնմանատ ծերոյ կոխէ առ ոտին.
Գիտութիւնք խըրատք բարոյականին՝
Ներհակ են ախտից ներհակ և վատին:
Թէ անուս են միտք դատմունք խաւարին,
Ըն մարդոյ դատմունք, այլ բան անբանին.
Զի այր անխըրատ՝ի պատկեր չըրչի,
Մարդ անբանական անբան՝ի բանին:

ՀՈՎԻՒ ԵՒ ՇՈՒՆ

Ծանր են գրկանք բարեկամին՝
Քան մեծ չարիք գառն ատոխին:

Շատ գարշելի սպերախտ է
Բարերարին որ չար կընէ:

մեկնութիւն. Հովիւն ոչխարներն իր շանը յանձնեց որ հոգ տանելով նայի զանոնք, և շատ առատ կը կերակրէր շունն որ լաւ հոգայ. իսկ շունն ամէն օր մէյմէկ ոչխար կը պատռէր կուտէր: Երբոր իմացաւ տէրը բռնեց շունը կապեց որ մեռցընէ, շունն ոտքն ընկաւ կաղաչէր. Տէր իմ, կըսէր, զիս մի սպաններ, որովհետև քեզի ընտանի ծառայ եմ:

Պատասխան տուաւ ակրը, Թէ ևս առաւել մահպատարտ էս դուն որ ինձի ընտանի ըլլալով հաւատացի քեզի ու սանիկ անխրատուԹիւն ըրիր ինձի. սա ըսելով զարկաւ մեռցուց:

Ա-ԷԼի արձանի են պապուհասի անուն որ իրենց Բարէխաղին լարուԹիւն կընեն, հաւատարիմ կը յԼանան՝ և անհաւատարիմին զոպ գԷղուԹիւն կընէն:

Քանի՛ անիրաւ գործ դաւաճանին
Զընկեր բարեկամ Թշնամանողին.
Որով և կրէ զարժանիս անձին՝
Դառըն սանչանաց պատուհաս կրկին:
Զինչ դժընդակ կիրք սրտի նեղողին
ՍաԼ և սուիլ նըման գազանին.
ԶընկերախրատուԹիւն մերժեալ է ինքնին,
Որ միակ զարդ է բուն բանականին:

ԱՒԻԾ ԵՒ ԿԱՊԻԿ

Ձևք ինչ խոտան յէից կարգին
Որ 'ի պիտոյս ինչ ոչ կարգին։

Ամէն բանէն օգուտ կ'ելլէ,
Բանը խելօվ գործածելն է։

Յ. Աւիւծը չորքոտանիներուն Թագաւոր ըլլալով՝ բոլորը գլխուն ժողվեց պատերազմի ելլալ Թռչուններուն դէմ. ուստի քանակ (օրդու) կազմելով՝ բոլոր կենդանիները կարգի դրաւ Թշնամիներուն դէմ որ պատերազմի։ Բայց կապիկը նայեցաւ որ էշն ու նապաստակն ան կարգին մէջն էն, հարցուց աւիւծին Թէ ատոնք հոս ինչո՞ւ են կեցեր, ատանկ վախկոտները կրնան՞ պատերազմիլ ընել։ Ան ալ պատասխան տուաւ, Թէ էշը զուռլով փողահար (ընտմբէնաճի) կ'ելլայ որ մկնաշունք ձեծկուելն. իսկ նապաստակն ալ արագ փախչելովը սուրհանդակ (ընթաց) կ'ելլայ՝ իսկ ատանի կը բերէ։

Աչխարհիս մէջն անպէտ բան մը չէ ստեղծուած, ամէն բան պիտուական է երբոր պէտն իմնի՝ և խելովն գործածուի։

Ընկնաղ են ծնունդ մօր նախատեսին,
Ընկնաղ՝ի գործ ինչ կարգեալք ըստ յատկին.

Ամենայն էակք՝ ի գործ պիտանին
Քաջ հանդիսանան երբ՝ ի հարկ բերին:
Մի՛ ինչ արհամարհ գաւակը և ընչին,
Զի գիք ինչ անպէտ՝ ի գործս արարչին.
Թէ ուշիմ մաօք կշռես ըզնեւքին՝
Ընդմայնս ընդ գործ անցնիւր էակին:

ԲԱՐԵԿԱՄՔ

Քեզ բարեկամ լեցի անգին,
Որ ցանդ կցորդ կայ քոյդ անճին:

Ան բարեկամ էպէի ընդրէ,
Որ ըէ էյնքա էպէ կը բառնէ:

Յա. Մէկ մեծատուն մը առատասիրտ ըլլալով՝ միշտ իր բարեկամներուն հարկիք կընէր, որոնք գիշեր ցորեկ քովէն չէին պակսեր և մեծ պատուով կը բարևէին զինքը: Օր մը կամեցաւ փորձել աս բարեկամները թէ արդեօք պէտք եղած ատենը կը հասնի՞ն օգնութի՛ւն լրեն հարկաւորութեանը. ուստի ձևացուց թէ հակառակութի՛ւն ունի թշնամիներուն հետ որ զինքը պիտի ապանեն, ապրչէց բարեկամներուն որ աս նեղութեան մէջ լրեն օգնեն: Տեսաւ որ երկու բարեկամէն՝ ի զատ մէկը չեկաւ. ան ալ միանակ աս երկուսը բարեկամ պահեց լրեն, մեկալնանք բոլոր վըճռեց:

Ճշմարիտ բարեկամն ա՛ռաք բարեկամը չխոր-
հուրդ ըլլալ կը չարչարուին. խիստ դժուար կը
գտնուի ճշմարիտ բարեկամը, անոր համար մեզի ցան-
կալի է: Աղբեւանդը ըսածուրնին հարցուցին ըն
ըր է գանձը. ան ալ բարեկամները ցոյց:

Ընարեալ՝ի բլուրոց անգիւտ մըտերիմ
Ի կեանս և՝ի մահ կայ ընդ մըտերմին.
Զոր ընդ գանձս երկրի՝ի կըշիռ եգևն,
Ծանրեաց՝ի կըշիռ յարդ բարեկամին:
Թէ տիրես գանձուց և հանքաց երկրին,
Զուն՛իս բարեկամ քեզ հաւատարիմ.
Զարժէն և ոչինչ այն հանք այն ոսկին,
Որ գան և գլնան ըստ բերման բաղդին:

ԱՐՏԱՎԱՐ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՔ

Զոր լինչ կարես անձամբ գործել՝
Բարեկամաց զայն մի յանձնել:

Գործէ ոչխէ չէ՛ փէ չահ կայ,
Զի ո՛րիշէն փէչ չահ կիյայ:

Յիշ. Հաբեղաձագը կամ արտուա Թուչուն մը բուն չիներ էր արտի մը մէջ. օր մը կե-
րակուր բերելու գնաց ձագերուն, պատուխ-
րեց անոնց որ ինչ լսեն՝ իրեն պատմեն: Գիւղ
մը անցաւ արտին տէրն եկաւ նայեցաւ որ ցո-
րենը հասած է, ըսաց իր զաւկին՝ Թէ առա-
ւօտուն կանուխ երթայ բարեկաւիները կան-

էէ որ գան միատեղ հնձեն: Երբոր դարձաւ Թուչունը՝ վրան Թափեցան ձագերն ողջէ. յին որ զերենք անկէ հանէ՝ վան զի բարե. կամները վաղը պիտի գան հնձեն ցորենը: Իսկ մայրը սկրտ կուտար ձագերուն Թէ մի վախնաք. եԹէ արտավարը բարեկամներուն յանձնեց՝ վաղը էլ հնձուիր ցորենը՝ հան. գիստ կեցէք: Արտուտը մէկալ օրը նորէն գնաց կերակուր բերելու. ձագերը նայեցան որ արտին տէրն եկաւ շատ սպասեց եկող մը չեղաւ, ուստի ըսաց որդւոյն Թէ երԹայ ազգականներուն և դրացիներուն ըսէ որ վաղը գան կտրեն: Ա՛ս երբ լսեցին ձագերը, վախնալով մօրերնուն պատմեցին. ան ալ՝ մի վախնաք ըսաց բան չկայ: Ան օրն ալ տէրն եկաւ սպասեց՝ մարդ մը չեկաւ. ապա ըսաց որդւոյն Թէ տհա ամէնքը մեզ խաբե. յին չեկան, ուրեմն վաղը կանուխ մէյմէկ մանգաղ առնենք մենք գանք հնձենք ցորե. նը: Ան որ լսեց Թռչունը առաւ ձագերը փա. խաւ՝ ըսելով Թէ հիմա կաւտամ որ կը հըն. ձուի ցորենը, վան զի գործքն իրենց մնաց:

Աստուած կը խրատէ ըն ան բանն որ մեր ձեռքէն կու գայ՝ պէտք չէ ուրիշէ յանձնել, վր պէ օգտըն շահ չկայ, ամէն մարդ իր շահը կը նայի:

Ա՛յսչափ են խընամք սերտ բարեկամաց
Որ անգործ Թողուն ըզգործ մտերմաց.
Ա՛յժմեան բարեկամք խնդրեն շահ անձանց,
Ոչ ոք մտադրէ յօգուտ ընկերաց:

Վայ որ ապատան լինի մաերմաց,
Զոր անձամբ կարէ՝ Թողու օտարաց.
Օտարք վաստակին միայն վան ինքեանց,
Մի ակնկալեր շահ յայլոց ձեռաց:

ԱՊՈՂՈՆ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻ

Արդ մի փորձեր զայր գիտնական,
Մի ծաղրեացիս երբեւ անբան:

Հատափէ բան լըսելոյ ֆույէս,
Քէպ գիպնոց ֆուվ ծաղր ի՛նէս:

ՅԳ. Մէկ չարաճիտ պատանի մը գնաց Դելոս կղզին Ապողոն չաձին կռատուելը, և փորձելու համար Թուչուն մը ձեռքն առաւ լաթին տակը պահեց, ու արձանին մօտեցաւ հարցուց թէ ձեռքս որ ունիմ գիտցիը ընչաւո՞ր է թէ անշունչ: Միտքը դրաւ որ եթէ անշունչ ըսէ՝ Թուչունը ողջ պիտի դուրս հանէ, և թէ ընչաւոր ըսէ՝ մէկէն խղդէ սպանանկ պիտի ցոյց տայ: Ապողոնին քուրմին կնիկը բանը հասկընալով պատասխան տըւաւ կուռքին բերնէն թէ ինչպէս կամիս սպանանկ ըրէ, կուզես ողջ հանէ՝ կուզես մեռած, որովհետեւ անոր կեանքը քու ձեռքդ է:

Օրինակ է խե՜ն ընտասիներու որ իրենց խելքը չը կորչեն այլ անփնելի հասարակութիւնը լսելու

ա՝ ֆորյել և էբբեհ ֆմասպառաններէն ազհամարհել,
Բայց ՃՀՀԷՆ խայտառակ կըլլան:

Ահա վատ խորհուրդ Թերահաւատին
Որ փորձել ժըպրհի զոյժ նախատիսին.
Անդէն խայտառակ լինի՝ ի քանին,
Մերժի յիմաստնոց զերծ խմաստակին:
Մի՛ լինիր քննիչ օրինականին,
Եւ մի՛ անգոներ զօծեալս արարչին.
Զի դու չես կարդեալ դատաւոր նոցին,
Նա քեզ դատաւոր օրինօք վերին:

ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԻՒՆ ԵԻ ՈՍԿԻ

Գանձ և ոսկի գործի չարին՝
Դիմեն՝ ի ձեռս զրկող ժանտին:

Գանձն ու ոսկին չարին կերթան,
Որ չարութեան գործի ըլլան:

Յիշ. Առաքինութեան երբեմն զարմանալով կըսեր ոսկիներուն Թէ ինչու համար առաւել կուզէք չար մարդկանց ձեռքն երթալ քան Թէ բարիներուն: Անոնք ալ պատասխան տուին Թէ մեր աշխատութիւնները վաշխ առնելով զրկանք կրնան, սուտ ուղղը կերդրնան և ալ շատ անօրէն բաներ ընելով կը ջանին մեզ, իսկ դուռ աշխատողը առանց հակառակը կրնան, անոր համար կը հարկադրինք առաքինի բարեպաշտներէն վախ-

*էիլ և զսկոյ չարեբուն ձեռքն երթալ: Ա-
ռաքինութենին ալ ըսաց. Որովհետև ատանկ
է՝ ես ալ աւելի կուզեմ որ իմ աշկերտներս
աղքատ ըլլան քան թէ փարթամ:*

*Իմաստ է անունդ որ պէիողուիէամբ կոչէն հարբա-
պանալ. ըսպ աղէկ է աղքատ ըլլալ քան թէ պէիոզ
մեծապառ, վասն զի աղքատութիւնը կանգնի, բայց
պէիողութիւնը կը ճայ յաւիտեան յաւիտենից:
Շատ աղէկ է արդար աղքատը քան առատ մեծա-
պառը, կըսէ Սողոմոն:*

*Ընարեցի վճռակ գընայք աղքատին
Անհոգ և անինչ ըզմայլուղ յանձին.
Զի ոչ մաշէ կեանս՝ի գիւտ գըրամին,
Մաշէ զամենայն՝ի առանալ բարին:
Ոչ կեանք անգբաղ գոհար է անգին,
Մի վառնեը գիւրաւ՝ի գիւտ կորուսչին.
Առ ինչ մթերել զայն գանձ փըտաբելին,
Երբ մաշեալ վառնէ ըզսկրտա և հոգին:*

ԳԻՏՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ

Եթէ խընդրես, խնդիր, զուզղութիւն,
Արդ նախ յանձին խնդրեա ըզնոյն։

Թէ խուչէս ռչին արտար ըլլալ,
Առաջ նայէ քու քովէդ կոյ։

Յե. Երկրագործ մը մէկ հարուստի մը քով տարիներով կաշխատէր. երբոր տեսնէր եկաւ որ քովէն ելլէ, ուզեց իր վարձքը։ Ան ալ պատասխան տուաւ թէ խիստ լաւ, բայց դուն ալ կերածիդ տակը տուր, վասն զի ինչ որ կաշխատէիր՝ ես քեզի կրկինը կը կերցընէի որ լաւ գաւխա։ Շատ վիճաբանութիւն ընելէն ետև գատաւորին առջին ելան. երկրագործը կըսէր թէ իրաւունք է որ մշակին եղած տեղն ուտէ, և իր վարձքէն ալ չնզկուի. իսկ հարուստը կաշառքին ուժով գատաւորն իր կողմն ըրաւ որ այսպէս վճիռ կտրեց. Թէ որ կերածն աշխատանքէն քիչ է՝ Թող պարտաւորի հարուստը հատուցանելու, իսկ թէ շատ է՝ ինչպէս կը վկայէր հարուստը, Թող երկրագործն աշխատելով հատուցանէ։ Ա՛ս որ լսեց խելքը գլխուն գարնելով կը պոռար Թէ արդարութիւն չկայ, խղճմտանքը մեռաւ։ Ա՛սոր սանկ լացը տեսաւ գիտուն մարդ մը մխիթարելով ըսաց. Ինչո՞ւ կը կանչես լալով

խղճմտանքը չէ մեռած մի լար, հապա լոլո-
րովին համբարձեր է, վասն զի թէ որ մեռած
ըլլար՝ դէմ մէկ ասկորը կը մնար:

Աղբարութիւնն ու խիղճը մէկտ գծուարագիւս
է՝ մանաւանդ հիմա, ըէպէտ ամէնէն իր ճնշըն-
չին ուրիշին ծով, և իրենց ծով ամենուն չեն
ճնշըները:

Քանի սանձալի բան գիտնականին
Համարի զուգնին յանուրեք վայրին,
Թէ գոյր ուզղութիւն լինէր ի նմին
Որ յայլս որոնէ յօտարաց անձին:
Ջի վայել յիմար զուգնին ընդ խըղճին՝
Որք ի վալ գարուց անսաեղի շըջին.
Նա զի չեն հեռի թէ կոչես յանձին,
Անխիճք միայն զայն յինքեանց մերժեցին:

ԾԵՐ ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

Վայ որ չար լինչ խորհի ծնողին.
Որդիքն ըզնոյն առնեն նմին:

Ինչ որ ընես ծընողիդ դէմ,
Քու զաւակդ կընէ էնչ դէմ:

Յիշ. Մէկ անզգամ որդի մը իր ծեր հայրը
անէն գուրս կընէ. ան ալ կերթայ հիւանդա-
նոցը կը պառկի, երեսի վրայ կը ծնայ խեղ-

Հաւնիք: Օր մը որդին անկէ կանցնէր, կանչէց զսայ հայրը ԹԷ կաղաչեմ, որդի, ինծի ջուխտ մը կապերտ (փելիմ) խրկէ իմ քանելուէս որ վատակուս գներ եմ: Որդին ալ մեղքը նալով տուաւ իր որդւոյն երկու կապերտ խրկեց հօրը: Խակ ծերը մէկն առաւ, մէկալն որդւոյն խրկեց, և զսայ Թուանը ԹԷ կուզեմ որ հայրդ լաւ պահէ սա մէկ կապերտն իրեն համար, վը զի երբոր ինքն ալ հիւանդանոցը գայ իմնի՝ ինչպէս ես եմ ելլեր, պէտք կըլլայ իրեն:

Զաւակ մը ինչ որ ընէ իր ծնողացը՝ ան կը գտնէ, ԹԷ բարի ըլլայ և ԹԷ լար. վայ ան զաւկին որ լար ընելով ծնողաց սիրտը կը ցաւցընէ ու լարալար կը պատոհասի: Սուրբ Էլիսոփան կըսէր ԹԷ պատուեցէք ծնողքնիդ որ չեր կեանքին պատճառ էն, իսկ վարպապետը՝ որ բարի կենաց պատճառ է:

Ո՛վ զնարդ անգուէթ սիրտ ժանտ զաւակին
Դառնանայ ընդդէմ երբոյ ծընողին.
Անտուն անտեղի առնէ ծերունին,
Որ ինքեան զգոլ բաշխեաց զտուն աւելին:
Սակայն անյեղլի օրէնք երկնային
Անձին վերութեւն զոր գործեայ նմին.
Թէ պատուաստիւեայ՝ հանդիսի պատուին.
Եւ Թէ անարգեայ՝ կրկին չարեքկին:

ԾԵՐ ԵՒ ՄԱՀ

Ձ՛ինչ ատկալն կիրք բռնական
Քան զատաժոյժ երկիւղ մահուան։

Մահին գալն է գաղտ ահագին,
Մինչ ծեր պղտն կը սահմռկին։

յէ. Օր մը մէկ ծեր մը փայտ կարելու համար լեռը կերթայ, և կտրած փայտերը կապէ բեռ կը շինէ, և երբ բեռացուած կը բերէր քաղաքը, ճամբան երկան ըլլալով խիստ կը հոգնի՝ մինչև ալ չի դիմանար բեռը վար կը ձգէ ու կըսկսի մահը կանչել որ երթէն հասնի։ Նայիս յանկարծ մահն երևցաւ ի֊ րեն և հարցուց թէ ինչ՞ւ համար կանչեցիր։ Պատասխանեց ծերը դողալով. Անոր համար կանչեցի որ գաս բեռս վրաս բեռ֊ ցընես։

Որչափ մեծ նեղութեան մէջ ըլլայ մարդ և որ֊ չափ ծերութեամբ չարչարուի՝ մահէն կը փախչի և ապրիլ կուզէ, վասն զի բնութիւնը լուչէր տա֊ կուիլ և հոգին մարմինէն պոկուիլ՝ որ սոսկալի վիճակ մըն է և անհաճելիութիւն։ Բայց պիտոյութիւնը կը խաբէ մարդը հետու դնելով մահը որ մէջտ տահ֊ կանացուայ տուի կը շրջի։

Ո՛հ դըժոխելոս առնել օրհասին՝
Բռնութեն բռնաւոր ըզպայակահին,

Թըշնամի կենաց հատանող Թեզին,
Առելի ծերոց մինչ ի ջուն վերջին:
Մի կոչեր ըզմահ ի չար արկածին,
Մի ի քէն եղեկ յիշատակ նորին.
Զի մահ պիտացեալ է մահ՝ այլ բաժին,
Մահ ոչ պիտացեալ մահ է չարաչին:

ՄԱՀ ԵՒ ԾԵՐ

Բուռն և ազդու է ձայն մահուան
Ով ցանգ հնչէ ի լուր մարդկան:

Մահն անդադար ղեզ ձայն կուտայ,
Ընդ ամենայն ոք ինչ ձայն կայ:

Յիշ, Երբեմն մահն եկաւ յանկարծ ծերու մը վրայ հոգին առնելու. ծերը կաղաղակեր ու կաղաչէր որ քիչ մը ժամանակ տայերեն կատակ ընելու համար: Պատասխանեց մահը Թէ չեմ կրնար քեզի ժամանակ տալ, որովհետև շատ անգամ քեզի խնացուցի, դուն ամենևին կատակդ միտդ չէրբերիր: Ե՞րբ ինձի խնացուցիր, ըսաց ծերը: Մահն ալ ըսաց Թէ երբոր ընկերներուդ հոգին առի ինչո՞ւ միտդ չէրբերիր Թէ օր մը ինձի ալ կուգայ. շատ անգամ մանուկներուն և կըտրիճներուն հոգին առի՝ տեսար. շատ հեղ լսեցիր որ դրացիներդ վերուցի տարի. կը տեսնէիր որ ուժդ պակաեր է, մարմինդ մաշեր գացեր է և աչխարհք քեզի համար հին-

ցեր է՝ դուն աշխըրքիս փակեր էիր. եա ասանկ բաներով գիշեր ցորեկ քեզի նմա- ցուամ կուսայի, դուն ամենևին չէիր պատ- րաստուեր: Քեզի պէտքը չէր որ ան առեն մահդ մոռածելով կարդաւորէիր բանդ ու աս կէտիս չհնձդէիր, ուրեմն ել եկո պատաս- խան տուր գործքերուդ:

Պէտք է ջլպ արևուն ե պարբսպ կենալ մահին գալուկեանն որ ամեն րոպէ մօտ է մահկանացուս. որչափ գալն ապոյգ ճշմարիտ է՝ այնչափ ալ անգի- տելի է գալուն ապէնը: Երանի մարդուն որ պար- բսպ գտնուելով իւրի մահուան արծանի կըլլայ որ ջ ջնայն վախճանն է մարդուս, որովհետև յաւի- տենական վիճակին ջլ կը մտնէ որ ծայր ճոլ լու- նէ: Ահա աս յաւիտենական վիճակը հոգւոցներն աչբառնապսպէց որ խրատներով ե օրինակներով ջա- նացին մարդէկ ատոփինի ընել ե անմահ. բնչպէս ջլին ալոզորմելի Եղեվիոան էր, որուն խրատներն էր իարէպաչպ՝ ընպէպ բնոբը հոգւոցպ: Աս ահա ե ջլ վախճանն որ կամեցանփ ճոբրիկ աչխարհա- վով ատոփինի փեանել ջլ մանկունբը ե իմասպա- ռէր, որպէս պի իարի վարժովանցընէն աս անցաւոր վիճակս ե երկանիկ ըլլան:

Զարթիր՝ ի քընոյ մարդ եղծանելի,
Ահա ազդարան՝ ի դուռըն մերձի.
Զայնէ հանապազ հրաժարիլ աստի,
Գնալ յանվախճան և յանդարձ ուղի:
Արթուն կաց ընդ ձայն լզքեզ կոչողի,
Զի մի անպատրաստ հասցէ գիշերի.
Թէ լսես զձայնն յընկեր դրացի,
Մերձ ծանիր զնա՝ ի քէն ոչ հեռի:

ՅԱՆԿ

ՎԱՐՈՒՅ ԵԶՈՎՔՈՍԻ

Գլ. Ա.	Հանդամանք Եղովբոսի.	3
Գլ. Բ.	Ջրպարտութիւն Եղովբոսի.	7
Գլ. Գ	Հիւրասիրութիւն Եղովբոսի.	11
Գլ. Դ.	Վաճառումն Եղովբոսի.	13
Գլ. Ե.	Ճարտարմանութիւն Եղովբոսի.	17
Գլ. Զ.	Երկրորդ վաճառումն Եղովբոսի.	19
Գլ. Է.	Եղովբոս երթայ ի տուն.	25
Գլ. Ը.	Պատահանաւորութիւն Եղովբոսի.	28
Գլ. Թ.	Խորամանկութիւն Եղովբոսի.	31
Գլ. Ժ.	Վրէժխնդրութիւն Եղովբոսի.	34
Գլ. ԺԱ.	Եղովբոս գարձուցանէ ըղանխնին ի տուն.	38
Գլ. ԺԲ.	Սպաս Եղովբոսի.	39
Գլ. ԺԳ.	Երկրորդ սպաս Եղովբոսի.	41
Գլ. ԺԴ.	Հնարագիտութիւն Եղովբոսի.	42

Գլ. ԺԵ. Խօսք Եղովբոսի ընդ դաստաւորին. 46
Գլ. ԺԶ. Հանճար Եղովբոսի. 47
Գլ. ԺԷ. Ապերախտութիւն Քսանդոսի ընդդէմ Եղովբոսի. 51
Գլ. ԺԸ. Փորձէ Եղովբոս զկիանայկանս. 52
Գլ. ԺԹ. Հնագիտութիւն Եղովբոսի. 54
Գլ. Ի. Աշխատութիւն Եղովբոսի. 57
Գլ. ԻԱ. Եղովբոս հաշտեցուցանէ զթագաւորն. 63
Գլ. ԻԲ. Եղովբոս գրէ զահակս իւր. 65
Գլ. ԻԳ. Եղովբոս որպէսզի ինքեան զննիցոս. 67
Գլ. ԻԴ. Անյիշաչարութիւն և խրատք Եղովբոսի. 70
Գլ. ԻԵ. Եղովբոս կրճէ զձագս արծուոյ. 72
Գլ. ԻԶ. Խնամութիւն Եղովբոսի. 76
Գլ. ԻԷ. Եղովբոս գնայ 'ի Յոյնս և 'ի Գեղս. 80
Գլ. ԻԸ. Մահ Եղովբոսի. 83

ՑԱՆԿ ԱՌԱԿԱՑ

ԸՍՏ ԿԱՐԳԻ ԱՑԲՈՒԲԵՆԻՑ

Եր է։

Ապահ և Անցաւոր։ 295
Ապահ և Ներհանճոպ։ 373
Ապահ և Որդի իւր։ 467
Ապահ հիւանդ։ 473
Ապահ գեսպան (Էլչի)։ 488
Ագռաւ (գառիկա) և Արծիւ։ 105
Ագռաւ և Աղուէս։ 107
Ագռաւ և Ոչխար։ 174
Ագռաւ և Արծիւ։ 191
Ագռաւ ծարաւի։ 242
Ագռաւ և Թաչունք։ 336
Աղգահան և Փարթամ։ 444
Ադհատգոյծ (Թեօֆէ-ըմէ) և Ներկարար։ 254
Աղախին (Հալայըգ) և Պառաւ։ 303
Աղաւնի (Կէ-վէրճին) և Ուրուր։ 119
Աղաւնի և Բազէ։ 141
Աղաւնի և Մրջիւն։ 208
Աղաւնի և Անօթ։ 433
Աղբիւր և Գետ։ 351
Աղուէս (Ըլլէ) և Ագռաւ։ 107
Աղուէս և Արծիւ։ 109
Աղուէս և Արագիլ։ 130
Աղուէս և կապիկ։ 137

Աղուէս և գայլ. 143
Աղուէս և խաղող. 147
Աղուէս և կապիկ. 152
Աղուէս և Աքիս. 157
Աղուէս և Աքաղաղ. 183
Աղուէս և կատու. 185
Աղուէս, գայլ և կապիկ. 197
Աղուէս և Մորենի. 198
Աղուէս և Առիւծ. 206
Աղուէս և գորտ. 219
Աղուէս և Ընձառիւծ. 251
Աղուէս և Աքաղաղ. 263
Աղուէս և կոկորդիլոս. 272
Աղուէս, Առիւծ և Արջ. 279
Աղուէս և կինձ. 298
Աղուէս, Առիւծ և Էշ. 303
Աղուէս և Ձեռ իւր. 318
Աղուէս և Երկրագործ. 333
Աղուէս և Նոխազ. 385
Աղուէս և գայլ. 389
Աղուէս և Առիւծ հիւանդ. 391
Աղուէս և Շուն. 439
Աղուէս և Աքաղաղ. 480
Աղուէս և Առիւծ. 483
Աղուէս և Շուն. 495
Աղքատ և գող. 364
Այգեգործ (պաղձը) և Ոլդիք իւր. 320
Այգի և Եղջերու. 332
Այծ (էլխ) և Առիւծ. 241
Այծ և Հովիւ. 353
Այր անհեր. 268
Այր և կին. 424
Անգղ (ագպապա), Առիւծ և կինձ. 336

Անդամք և Որովայն. 151
Անասուն (օձման) և Փայտահատ. 146
Անցաւոր և Ագահ. 295
Անօթ երկաթի և Անօթ խեցեղէն, (գաղ. պարփագ). 226
Անօթ և Աղաւնի. 433
Ապտղոն, Դիւոս և Մոմոս. 315
Ապտղոն և Պաստանի. 511
Առաքինութիւն և Ոսկի. 512
Առիւծ (առլան) և Կէնդանիք. 98
Առիւծ ծեր. 111
Առիւծ և Մուկն. 114
Առիւծ, Էշ և Աքաղաղ. 163
Առիւծ և Ուղ. 167
Առիւծ և Մարդ. 169
Առիւծ և Աղուէս. 206
Առիւծ և Այծ. 241
Առիւծ, Արջ և Աղուէս. 279
Առիւծ և Գորտ. 287
Առիւծ, Աղուէս և Էշ. 303
Առիւծ և Որսորդք. 345
Առիւծ, կինձ և Անգղ. 346
Առիւծ և Որսորդ. 370
Առիւծ և ճանճ. 381
Առիւծ հիւանդ և Աղուէս. 391
Առիւծ և Ցուլք. 394
Առիւծ և Գայլ. 410
Առիւծ և Ցուլ. 469
Առիւծ և Աղուէս. 483
Առիւծ և կապկի. 507
Առնէտք և կաղնի. 449
Առտղտաշխ. 280
Առտղտաշխ մոդ (փալճը). 326

Արապիլ (ւէյլէի) և Ալուէս. 130
Արապիլ և Հոլագործ. 308
Արծիւ (գարգաչ) և Ագռաւ. 103
Արծիւ և Աղուէս. 109
Արծիւ և Ագռաւ. 191
Արծիւ և կրկոյ. 215
Արծիւ և Բազէ. 238
Արծիւ և Նապաստակ. 248
Արծիւ նետահար. 343
Արծիւ և կաչաղակ. 361
Արծիւ, Բազէ և Ձին. 405
Արծիւ և Սիրամարգ. 476
Արջ (այը), Առիւծ և Աղուէս. 279
Արջ և Մեղուք. 402
Արտաւար (ւէֆճէ) և Հաւ. 193
Արտաւար և կարապ. 338
Արտաւար և Բարեկաւէք. 509
Արտուտ (լայըր գոռլու) և Հաւորս. 464
Աւազակ հեղձեալ. 261
Աւազակ և Դիտս. 285
Ա.քաղաղ (խօրօզ) և Մարգարիտ. 84
Ա.քաղաղ, Առիւծ և Էշ. 163
Ա.քաղաղ և կաքաւ. 171
Ա.քաղաղ և Աղուէս. 183
Ա.քաղաղ և Հնդկահաւ. 186
Ա.քաղաղ և կառուս. 193
Ա.քաղաղ և Աղուէս. 265
Ա.քաղաղ և Բազէ. 291
Ա.քաղաղ և Գողք. 426
Ա.քաղաղ և Աղուէս. 480
Ա.քխա (հէվհնճէկ) և Աղուէս. 137

Բազէ (շահին) և Աղաւնի. 141

բազէ և Ա.քաղաղ· 291
բազէք· 358
բազէ, Արծիւ և Ցին· 405
բաղդ և Երիտասարդ· 324
բաղդ և Երկրագործ· 416
բանաստեղծ և Էշ· 492
բարեկամք· 508
բարեկամք և Ընտանիք· 509
բզէզ (պէօճէկ) և Արծիւ· 238
բէշիկ մշկոյ (գո-նպու-պ) և Ոլորդք· 292
բժիշկ երկու և Հիւանդ· 252
բժիշկ և Մեռելաթաղ· 282
բժիշկ կարկաւիչ (էվլիճէ)· 299
բժիշկ և Պառաւ· 460
բժիշկ և Հիւանդ· 465
բոռ (պայդուշ) և Թռչունք· 189
բոռ և Ճղճիկ· 413

գայլ (գո-ըպ) և Գառն· 92
գայլ և Կռունկին· 99
գայլ և Էգ Խոզ· 121
գայլ և Ոչ· 126
գայլ և Կնատրճան· 132
գայլ և Աղուէս· 143
գայլք և Ոչխարք· 144
գայլ և Շուն· 148
գայլ և Փայտահատ· 160
գայլ և Ջորի· 177
գայլ և Ոչին· 182
գայլ և Շունք· 190
գայլ, Աղուէս և Կատիկ· 197
գայլ և Վագր· 233
գայլ և Շուն վախտ (պայֆ)· 258

Գայլ փոքր և Հովիւ • 312
Գայլք և Ոչխարք • 349
Գայլ և Ոչխար • 380
Գայլ և Աղուէս • 389
Գայլ և Արիւծ • 410
Գայլ և Ուլ • 425
Գայլ գառնապզեաւ • 452
Գայլ և Էշ • 481
Գայլ ծերացեալ • 484
Գայլ և Գառն • 485
Գանձ (հապնէ) և Մարդ • 365
Գառն (գոռոռ) և Գայլ • 92
Գառն և Գայլ • 485
Գառն և Շինական • 496
Գաւազան (փէյնէկ) և Շուն • 221
Գեղջուկ և Խոզ • 472
Գետ և Աղբիւր • 351
Գինեմոլ (սարհոշ) և Կին իւր • 412
Գիշերահաւ և Կուշտ • 428
Գիտուն և Ռամիկ • 371
Գիտուն և Երկրագործ • 514
Գող և Շուն • 120
Գող որդի և Մայրն • 209
Գող և Պատանի • 239
Գող և Աղքատ • 364
Գողք և Աքաղաղք • 426
Գորտ (գուրպաղը) և Մուկն • 94
Գորտք Թագաւոր խնդրեն • 117
Գորտ և Կով • 139
Գորտ և Աղուէս • 219
Գորտք • 276
Գորտ և Արիւծ • 287
Գորտք և Նապաստակք • 406

Գոլտաք եւ կիսու · 419
Գոլտաք և էշ · 430
Գոլտաք և կիսայ · 448

Դղմեն (գաղաղ) և Ձիթենի · 453
Դիտա և Ուռի · 222
Դիտա և կենդանիք · 230
Դիտա և Յաւանակ · 285
Դիտա, Ադոզան և Մոմոտա · 315
Դիտա և Մարդիկ · 328
Դիտա և կիսայ · 330
Դիտա և կապիկ · 457
Դիտա և կիսայ · 503
Դլբեն (էօձնուշ) և Դան · 281
Դլբեն և կապիկ · 311
Դան (ֆալամուտ) և Դլբեն · 281

Եղն (էօֆիւշ) և Երկրագործ · 247
Եղինք և Լուծ · 261
Եղն և Կով · 317
Եղինք և Եղջերու · 400
Եղնաւար և Եղինք · 487
Եղեւին (լամ) և Մորենի · 235
Եղէգն (գամիշ) և Կաղնի · 176
Եղն (հէյիկ) որ նկատաւ զինքն ի ջրի · 155
Եղն և Ճագ իւր · 297
Եղջերու (հէյիկ) և Ոչխար · 95
Եղջերու և Այգի · 332
Եղջերու և Եղինք · 400
Եղջերու · 408
Եղջերուկ (պուղպաց գուշու) և Հաւուրս · 447
Երիտասարդ և Բազէ · 324
Երկրագործ (չիֆճի) և Օձ · 101

Երկրագործ և Օձ 128
Երկրագործ և Եղն. 247
Երկրագործ և Ճունք իւր. 302
Երկրագործ և Աղուէս. 333
Երկրագործ և Բազէ. 416
Երկրագործ և Գիտուն. 514

Ջինուոր և Ձի. 451

Էշ և Խոզ. 102
Էշ և փոքրիկ Ճուն. 112
Էշ և Ձի. 153
Էշ, Առիւծ և Աքաղաղ. 163
Էշ հիւանդ. 164
Էշ և Տէր իւր. 218
Էշ և Երկու մարդիկ. 257
Էշ, Առիւծ և Աղուէս. 303
Էշ և Ձի. 306
Էշ բեռնաբարձ. 341
Էշ կառաբարձ. 348
Էշ և Ձի. 399
Էշ և Ցիւռ. 429
Էշ և Գորտք. 430
Էշ և Ճուն. 477
Էշ և Խոզ. 479
Էշ և Գայլ. 481
Էշ և Վարազ. 491
Էշ և Հանասատէղծ. 492
Էշ. 501

Ընձառիւծ (գաֆլան) և Աղուէս. 251
Ընկերք երկու. 324

Թշնամիք երկու. 277
Թուխթակ (գուգու գուշու) և կապիկ. 195
Թուխթակ. 475
Թռչնորս (գուշպաշ) և Օձ. 283
Թռչունք և Ծիծառն. 115
Թռչունք և Ձկնկիան. 140
Թռչունք և Բու. 189
Թռչունք և Արուս. 336
Թռչունք և Ուրուր. 387

Իշամեղուք (եղեգ ուրը) և կաքաւք. 463

Լալկանք. 434
Լեառն յերկուսիս. 397
Լու (էրէխ) և Մարդ. 170
Լուծ (պօյանգուրագ) և Եզինք. 262
Լուսինեակ (պէլպէլ) և Ուրուր. 205

Խաղախորդ (ղաղագ) և Ոսոխիան. 356
Խալող և Աղուէս. 147
Խաչատուր (չաղանօղլ) և Ձագ իւր. 216
Խարտոց (քէօրթէ) և Օձ. 156
Խարտոց և կաւռու. 415
Խեցգետնին (ըսպագօղլ) և Օձ. 409
Խոզ և Իշ. 102
Խոզ էգ և Գայլ. 121
Խոյ և Գեղջուկ. 472
Խոզ և Իշ. 479
Խոհարար (աշճը) և Շուն. 403
Խոյ (գօչ) և Ցուլ. 493

Ծաղիկք և Վարդ. 265

Ծառայ և Շուն. 454
Ծեր առուանացեալ. 368
Ծեր և Մանուկ. 497
Ծեր հայր և Որդի. 515
Ծեր և Մահ. 517
Ծեր և Մահ. 518
Ծիծառն (գըոլանիըճ) և Թռչունք. 115
Ծիծառն և Պատանի. 525
Ծիծառն և Հաւ. 431
Ծիծառն և Սարդ. 459
Ծով և Վաճառական. 289
Ծով և Ձկնկուլ. 422

Կաղնի (Ռէնէ) և Եղէգն. 176
Կաղնի և Առնէտք. 449
Կաչաղակ (ռագըըան) և Սիրամարդ. 139
Կաչաղակ և Սիրամարդ. 303
Կաչաղակ և Արծիւ. 361
Կապիկ (Տայտան) և Աղուէս. 137
Կապիկ և Աղուէս. 152
Կապիկ և Թուխսակ. 195
Կապիկ, Գայլ և Աղուէս. 197
Կապիկ և Ձագ իւր. 260
Կապիկ և Դէբին. 311
Կապիկ և Կատու. 392
Կապիկ և Դիտս. 457
Կապիկ և Առիւծ. 507
Կառք (արապա) և Ձանձ. 134
Կատու և Մկունք. 166
Կատու և Աղուէս. 185
Կատու և Աքաղաղ. 193
Կատու և Հաւ. 336
Կատու և Կապիկ. 392

կատու և խարտոց· 415
կարապ (ըօյ գռ-ը-ը) և կռունկն· 266
կարապ և Արտաւարտ· 338
կարիճ (ագռ-էպ) և Մանուկ· 468
կաքաւ (ֆէֆէի) և Աքաղաղ· 171
կաքաւ և Նապաստակ· 367
կաքաւք և Իշամեղուք· 463
կենդանիք և Առիւծ· 98
կենդանիք և Դիոս· 230
կին և Ոչխար· 352
կին և Մահ· 363
կանայք երկու և Մարդ· 201
կին և Այր· 424
կինճ (էապան պօմռ-ը-ը) և Աղուէս· 298
կինճ, Առիւծ և Անգղ· 346
կնասրճան (ըաշ գաֆա) և Գայլ· 132
կոկորդիլոս և Աղուէս· 272
կով և Գորտ· 139
կով և Շուն· 188
կով և Եզն· 317
կուզ (սամսար) և Գիշերահաւ· 428
կուռք (ֆռ-ը) և Մարդ· 199
կռունկն (ըռ-ռնա) և Գայլ· 99
կռունկն և Սիրամարդ· 232
կռունկն և կարապ· 266
կրիայ (ըօսպաղը) և Նապաստակ· 180
կրիայ և Արծիւ· 215
կրիայ և Դիոս· 330
կրիայ և Գորտք· 448
կրիայ և Դիոս· 503

Հայր և Որդիք· 202
Հայր և Որդի խըր· 504

Հաւ և Արտաւէտ. 194
Հաւ պարտիտ. 329
Հաւ և Կատու. 339
Հաւ և Ծխնտան. 431
Հաւ և Ձագ իւր. 436
Հաւտս և Սարեակ. 162
Հաւտս և Եղջերուկ. 447
Հաւտս և Մանուկ. 456
Հաւտս և Արտուտ. 464
Հերմէս և Փայտահատ. 212
Հերմէս և Ոսկերը. 462
Հերքիւլէս և Ըննական. 470
Հուանդ և երկու Բժիշկ. 252
Հուանդ և Բժիշկ. 465
Հնդիկ (պրապ). 288
Հնդկահաւ (հինգ Ընտուղի) և Աքաղաղ. 186
Հոլագործ և Արագիլ. 308
Հոլամատ (գարտպանագ) Մորենի և Ընկերնիկան. 255
Հովիւ տտախօս. 204
Հովիւ և Շուն. 293
Հովիւ և Գայլ փոքր. 312
Հովիւ և Որսորդ. 340
Հովիւ և Այծ. 353
Հովիւ և Ոչխար. 360
Հովիւ և Ոչխարք. 435
Հովիւ և Շուն. 505

Ձի և Էշ. 133
Ձի և Էշ. 306
Ձի և Ձիապարման. 333
Ձի և Մարդ. 388
Ձի և Էշ. 399

Ձի և Ձիաւոր. 451
Ձիթենի (ձէթին աղտը) և Դժուէնի. 453
Ձկնկուլ (գարապալըգ) և Ծով. 422
Ձկնորս (պաւըգմը) և Ձուկն փոքրիկ. 237
Ձկնորս և Ձուկն. 271
Ձկնորսք. 275
Ձկնորս և Ձուկն. 378
Ձուկն փորիկ և Ձկնորս. 237
Ձուկն և Ձկնորս. 271
Ձուկն և Ձկնորս. 478

Ճանճ և Կաթ. 134
Ճանճք և Մրջիւն. 455
Ճանճ. 211
Ճանճ և Առիւծ. 381
Ճպուռն (ճըռճըռ պէօճէի) և Մրջիւն. 173

Մահ և Կին. 563
Մահ և Ծեր. 517
Մահ և Ծեր. 518
Մայր և Գող որդին. 209
Մայր և Տղայ լացող. 214
Մանուկ և Հաւորս. 456
Մանուկ և Կարիճ. 468
Մանուկ և Ծեր. 597
Մարգարիտ (ինձի) և Ախալալ. 90
Մարդ և Առիւծ. 169
Մարդ և Լու. 170
Մարդ և Կուռք. 199
Մարդ և Երկու կանայք. 201
Մարդ երկու և Էշ. 257
Մարդիկ և Դիտս. 328
Մարդ և Գանձ. 363

Մարդ որ չինչէ զցուրտ և զքէրմ. 374
Մարդ և Ձի. 388
Մարդ և Օձ. 500
Մեղուք (աթը) և Արջ. 402
Մեղու և Մժեղ. 499
Մեղրատուրծ (պալճը) և Մեղու. 420
Մեռելաթաղ և Բժիշկ. 282
Մժեղ (սէվրէսինէ) և Մեղու. 499
Մոմոս, Դիոս և Ապոլոն. 315
Մորենի (լաւը) և Աղուէս. 198
Մորենի և Եղևին. 235
Մորենի, Հողամաղ և Ազջիկան. 255
Մուկն և Գորտ. 94
Մուկն ընտանի և Մուկն դաշտային. 103
Մուկն և Առիւծ. 114
Մկունք և կատու. 166
Մկունք խորհրդակցին. 227
Մուկն և Ցուլ. 244
Մուկն փոքրիկ և Մայրն. 245
Մուկն և Ձագ իւր. 383
Մուկն և Պարտիզպան. 438
Մուկն և Շինական. 489
Մրջիւն (գաթընճա) և Ճանճ. 135
Մրջիւն և Ճպուռն. 173
Մրջիւն և Աղաւնի. 208

Նախանձոտ և Ագահ. 373
Նապաստակք (ղաւշան). 124
Նապաստակ և Կրիայ. 180
Նապաստակ և Արծիւ. 248
Նապաստակ և Կաքաւ. 367
Նապաստակք և Գորտ. 406
Նաւապետ (ջէնիզ): 354

Նաւարդք (ԼՔՓՃԻ) և Նաւապետ . 376
Ներկարար (պօյաճի) և Ածխագործ . 254
Նոխազ (ԷՐԻԷԻ ԻԼԻ) և Յուլ . 229
Նոխազ և Աղուէս . 385

Շինական (ԻՀՕյԼԻ–) և Հերքիւլէս . 470
Շինական և Մուկն . 489
Շինական և Գառն . 496
Շուն և Ստուեր . 96
Շուն վոլքինկ և Էշ . 112
Շուն և Գող . 120
Շուն և Որսորդ . 123
Շուն և Ոչխար . 127
Շուն և Գայլ . 148
Շուն և Կով . 188
Շունք և Գայլ . 190
Շուն և Գաւազան . 221
Շուն վախտ և Գայլ . 258
Շուն և Ջրշուն . 267
Շուն և Հովիւ . 293
Շունք և Երկրագործ . 302
Շունք երկու . 321
Շուն պայտաոի . 357
Շունք երկու պայթին . 384
Շուն և Խոհարար . 403
Շունք երկու կրծեալք . 424
Շուն և Աղուէս . 439
Շուն և Տէրն . 440
Շուն և Էշ . 441
Շուն և Ոչխար . 445
Շուն և Ծառայ . 454
Շուն և Էշ . 477
Շուն և Աղուէս . 493

Շուն և Հովիւ • 505

Ոգնի (ֆէֆէէ) և Գայլ • 182
Ոգնի և Օձ • 395
Ոչխար և Եղջերու • 95
Ոչխար և Շուն • 127
Ոչխարք և Գայլք • 144
Ոչխար և Ագռաւ • 174
Ոչխարք և Գայլք • 349
Ոչխար և Կին • 352
Ոչխար և Հովիւ • 360
Ոչխար և Գայլ • 380
Ոչխարք և Հովիւ • 435
Ոչխար և Շուն • 445
Ոսկի և Առաքինութիւն • 512
Ոստիկան (պաշէ) և Խալախոշ • 356
Որդիք և Հայր • 202
Որդի և Հայր խուր • 504
Որդի և Ծեր հայր • 515
Որսկայն (գաուճն) և Անգամք • 151
Որսորդ (աւճէ) և Շուն • 123
Որսորդք և Բէչիկ մչկոյ • 292
Որսորդ և Հովիւ • 340
Որսորդք և Առիւծ • 335
Որսորդ և Առիւծ • 370
Ուղ (ֆէլէ էավրուսու և Գայլ • 126
Ուղ և Առիւծ • 167
Ուղ և Գայլ • 425
Ուխտ հիւանդին • 274
Ուղևորք (էօլճու) և Սօսի • 270
Ուղևորք երկու • 417
Ուղևոր և Հերմէս • 462
Ուղտ (փէվէ) և Դիտս • 222

Օձ (Ելան) և Երկրապոշ . 101
Օձ և Երկրապոշ . 128
Օձ և Խարտոց . 156
Օձ և Թռչնորս . 283
Օձ և Տուման . 345
Օձ և Ոզնի . 395
Օձ և Խեցգետին . 409
Օձ և Մարդ . 500

2967

300

0020972

Հայաստանի գրականության և արվեստի թանգարան

19 II 42 թ.

<<Ազգային գրադարան

NL0020972

2013